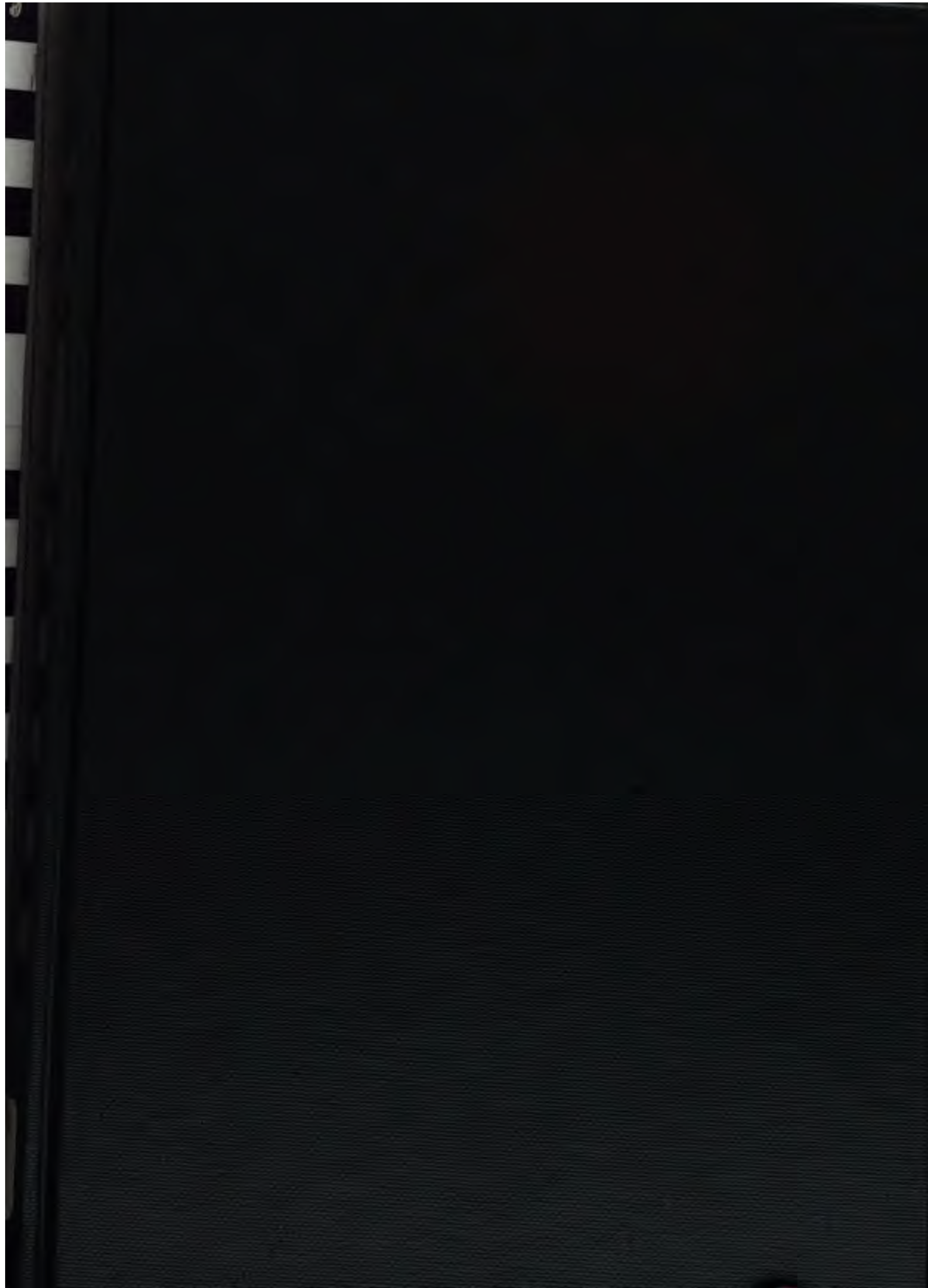

יהוה
INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER. FVNDATA MDCCCVII.
Ps CXIX
169
JOH XVII
17.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΓΝΗΤΟΣ

ΑΠΟΚΡΙΤΙΚΟΣ Η ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ.

KLINCKSIECK,

11, VIA DICTA DE LILLE.

PARIS.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΓΝΗΤΟΣ

ΑΠΟΚΡΙΤΙΚΟΣ Η ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ.

MACARII MAGNETIS QUÆ SUPERSUNT

EX INEDITO CODICE

EDIDIT

C. BLONDEL.

PARISIIS.

E TYPOGRAPHIA PUBLICA.

M DCCC LXXVI.

Rec'd May 28, 1930.

Carolus Blondelius, quum in Græcia, Gallicæ scholæ alumnus, versaretur, insigni diligentia antiquitatis vestigia persecutus, haud exiguam materiam comparaverat, quam futuris laboribus seposuerat. Nempe et plures titulos, quum in Bœotia tum in insulis Ægei maris, exscripsit, quorum Bœoticos in Sylloge a Lebasio instituta, ceteros alibi mox edendos curabo. Idem, excussis codicibus qui in montis Atho monasteriis servantur, præter alia, primus invenerat et descripserat scholia quædam quæ a grammatico Byzantino ex scholiis copiosioribus excerpta nonnullas Zenodoti, Aristarchi et Ptolemæi Ascalonitæ lectiones servaverunt et ex parte præstantissimi codicis Veneti lacunam explent[1].

Sed ab his atque etiam aliis quæ inchoaverat edendis animum juvenis avertit atque omne ejus studium detinuit codex ineditus, quem a Græco Apostolide fidei suæ commissum publici juris facere instituit. Nihil enim utilius visum est quam Macarii Magnetis Ἀποκριτικοῦ, cujus aliquot tantum fragmenta a Nicephoro aut quibusdam aliis excerpta ad ætatem nostram pervenerant, tres libros fere integros edere. Hi a Macario Magnete, circa medium sæculum quartum, hortante amico Theosthene, adversus philosophum scripti sunt, qui falsitatem Scripturæ sacræ arguere conatus erat. Sive illos ipsos libellos, quorum meminit Lactantius (*Divin. Instit.* l. V, II–IV),

[1] Hæc scholia a Duchesnio, indice Blondelio, rursus plene descripta sunt et edita (*Archives des Missions scientifiques*, 3ᵉ série, t. III, p. 365) et ab eodem cum J. Dindorfio liberaliter communicata (*Scholia Græca in Homeri Iliadem*, Oxonii, 1875, *Præfatio*, p. XXIX).

a judice et auctore persecutionis faciendæ compositos, sive similia argumenta ab aliquo Porphyrii discipulo repetita refellere Macarius aggressus est, ea disputationis est ratio ut philosophus quædam capita Scripturæ quæ repugnare sibi videantur afferat, Paulum Petrumque laceret, rursus christianus ad unumquodque respondeat. Quæ quum Blondelius non solum edere, sed etiam explanare et commentariis illustrare, cetera Magnetis hic aut illic latitantia eruere et in unum corpus colligere, de scriptoris ætate, disciplina disserere muneris sui duceret, res altius repetere necesse fuit et controversias inter paganos et christianos motas penitus rimari. Cui tam variis studiis totis viribus incumbenti, quum ipsius laboris infinitas, tum ingravescens in dies valetudo moras attulerunt et præmatura morte suis ereptus est Blondelius prius quam diu meditatum opus perfecisset et labore suo frueretur.

Cujus operis absolvendi curam, amici precibus obsecutus, suscepi, ita tamen ut arctius circumscriberem. Quæ Blondelius de Magnetis ingenio, scriptis, doctrina, de rebus aut temporibus, disserere in animo habuerat, ea inchoata, nondum absoluta, neque ipse in lucem proferri voluit, neque ego perficere tentavi. Quam partem operis eo æquiore animo omisi quod scio Duchesnium, in ecclesiastica doctrina et græcis litteris pariter versatum, de his rebus propediem disputaturum. Illud igitur reliquum fuit ut Macarii Magnetis Ἀποκριτικοῦ quæ supersunt ad fidem codicis ederentur.

Liber primus totus periit, secundo desunt septem capita, tertius integer permansit et quartus, præter partem exiguam ultimi capitis. Codex est chartaceus in forma quarta minore, sæculo quinto vel sexto decimo, ut videtur, exaratus, foliis hodie constans 125, initio mutilus. Folia haud pauca, præcipue in fine, superiore margine nonnihil madore corrupta sunt, ut tamen commode legi possint. In margine, ipsa prima manus correctiones addidit, atramento pallidiore; quasdam etiam aliæ manus recentiores, quarum una hodierna.

Codex de integro excussus est, sed paucissima accesserunt ad apographum a Blondelio strenue et perite confectum. In annotatione parcior fui; compendia scripturæ, lapsus calami et cetera ad palæographiam pertinentia minimo damno jam omitti posse existimavi, quum eadem a Blondelio in primis foliis diligentissime signata specimen satis amplum scripturæ præberent, et codex Macarii a ceteris ejusdem ætatis codicibus non discreparet. Quæcunque autem verba emendata aut mutata sunt, in notulis sedulo indicantur. In textu, uncinis [ ] correcta, <> addita inclusa sunt.

In emendando codice longe plura Blondelius invenerat; quædam etiam aut a me aut ab amicis addita fuere. Vitia aperta, ut potui, correxi; nonnulla corrupta sanare conatus sum, ut liber legi et intelligi posset. Multa etiamnunc superesse emendanda, conjicienda satis scio; quam curam prope infinitam audacioribus et felicioribus relinquo, ut tandem doctis viris librum diutius exspectatum præbeam et datam amico fidem, opere edito, exsolvam.

P. FOUCART.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΓΝΗΤΟΣ
ΑΠΟΚΡΙΤΙΚΑ.

LIBER PRIMUS[a].

(CAPITA I, II, III, IV, V DESIDERANTUR.)

CAPUT VI.

De Berenice seu hæmorrhousa.

.....*τότε*[1] *δὲ* Βερενίκην[2] *δέσποιναν ἐπισήμου χωρίου καὶ ἔντιμον ἄρχουσαν*[3] *τῆς μεγάλης* Ἐδεσσηνῶν[4] *πόλεως ἔκπαλαι*[5] *τυγχάνουσαν, λιβάδων*[6] *ἀπαλλαγεῖσαν ἀκαθάρτων αἵματος καὶ πάθους ὀδυνηροῦ τάχος ἐξιαθεῖσαν, ἣν πολλοῖς χρόνοις πολλοὶ βασανίσαντες ἰατροὶ πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελῆσαι εἰς χειρίστην ὀδύνην τὸ πάθος ἐπηύξησαν*[7], *θίξει σωθεῖσαν σωτηρίου κρασπέδου μέχρι τοῦ νῦν ἀοίδιμον ἐν τῇ* Μέσῃ *τῶν* Ποταμῶν *ᾄδεσθαι ποιήσας*[8], *μᾶλλον δὲ ἐν πάσῃ τῇ γῇ τὸ μέγα κατόρθωμα· αὐτοῦ γὰρ τοῦ πραχθέντος ἡ γυνὴ τὴν ἱστορίαν*[9] *σεμνῶς ἀποχαλκεύσασα τῷ βίῳ παρέδωκεν, ὡς ἄρτι τοὔργον γενόμενον, οὐ πάλαι*.....

(Cetera desiderantur.)

[1] Vide Nicephori Antirrhetica in *Spicilegii Solesmensis* t. I, p. 332 : *γράφει* (sc. Noster) *γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τῆς αὐτῆς βίβλου κατὰ τὸ ἕκτον κεφάλαιον, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν παρὰ Χριστοῦ τελουμένων θαυμάτων διέξεισιν, τοιάδε· Τότε δὲ Βερενίκην, κ. τ. λ.* — [2] *Βερενίκην*] Pr. l. *βερο.* — [3] *χωρίου-ἄρχουσαν*] Cod. inter *χωρίου* et *καὶ* interp.; D. P. *χωρίου καὶ ἔντιμον, ἄρχουσαν.* — [4] *Ἐδεσσηνῶν*] Cod. *ἐδεσηνῶν*; D. P. *Ἐδεσσηνῶν* tacite. — [5] *ἔκπαλαι*] D. P. *ἐκπάλαι.* — [6] *τυγχάνουσαν, λιβάδων*] Cod. inter *τυγχάνουσαν* et *λιβάδων* interp.; D. P. *πόλεως, ἐκπάλαι* (sic) *τυγχάνουσαν λιβάδων.* — [7] *ἐπηύξησαν*] D. P. *εἰσηύξησαν* tacite. — [8] *ποιήσας*] Verbum deest. *ἐποίησε* edidit D. Pitra adnotavitque : *Ποιήσας* codex, quem nisi correxeris, tota pericope in tenebris erit. — [9] *ἱστορίαν*] Cod. *ἵστορίαν*.

[a] Ex codice Parisiensi olim Colbertino 354, deinde regio 2044, nunc 911, folio 342 verso, hunc locum primus edidit vir clariss. D. Pitra in *Spicilegii Solesmensis* t. I, p. 332 et 333, inter alia loca e Nicephori patriarchæ Constantinopolitani Antirrheticis libris selecta.

LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

(CAPITA I, II, III, IV, V, VI DESIDERANTUR.)

Cap. VII. — Solutio de dicto : Nolite arbitrari quia venerim mittere pacem in terram : non veni pacem mittere sed gladium, etc. (Matth. x, 34, sq.)

Cap. VIII. — Solutio de dicto : Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? etc. (Matth. xii, 48, 49.)

Cap. IX. — Solutio de dicto : Nemo bonus nisi unus Deus (Marc. x, 18); et de dicto : Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. (Luc. vi, 45.)

Cap. X. — Solutio de dicto : Domine, miserere filii mei, quia lunaticus est. (Matth. xvii, 15.)

Cap. XI. — Solutio de dicto : Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum. (Ioh. v, 31.)

Cap. XII. — Quæstio de discrepantia Evangelistarum speciatimque de dictis Matth. xxvii, 48; Marc. xv, 23; Luc. xxiii, 36; Ioh. xix, 29.

Cap. XIII. — Quæstio de dicto : Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, etc. (Ioh. xix, 33, sq.)

Cap. XIV. — Quæstio de resurrectione Christi et manifestatione. (Matth. xxviii, 6, sq.)

Cap. XV. — Quæstio de dicto : Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eicietur foras. (Ioh. xii, 31.)

Cap. XVI. — Quæstio de dicto : Non potestis audire sermonem meum, etc. (Ioh. viii, 43, sq.)

Cap. XVII. — Solutio de discrepantia Evangelistarum.

Cap. XVIII. — Solutio de dicto : Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura.

Cap. XIX. — Solutio de resurrectione Christi et manifestatione.

Cap. XX. — Solutio de dicto : Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eicietur foras.

Cap. XXI. — Solutio de dicto : Non potestis audire sermonem meum.

CAPUT VII.

Solutio de dictis : Nolite arbitrari quia venerim mittere pacem in terram; non veni pacem mittere sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam, et inimici hominis, domestici eius. Qui amat patrem et matrem plus quam me non est me dignus, et qui amat filium aut filiam super me non est me dignus, et qui non accipit crucem suam et sequitur me non est me dignus. (Matth. x, 34, 35, 36, 37, 38.)

(Initium desideratur.)

CHRISTIANUS.

Quat. I. Fol. 1, r°[1].

...τηλι]κούτους[2] ἀγῶνας ἐμϐάλλεσθαι[3] ἀναγνώτω[4] πρότερον τὴν ἐμὴν διάταξιν, ἣν ἀπεδογμάτισα[5] γνώμαις αὐσῆηραῖς καὶ φοϐεροῖς ἐντάλμασιν διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἐναγώνιον φύσιν, κἀπὶ[6] τῶν χειρῶν λαϐέτω, καὶ ψηφισάσθω δακτύλοις· εἶτ' ἔνδον ἐν τῷ νῷ λογισάσθω λεπῆότερον, ὡς τοιοῦτον σῆρατευόμενος πόλεμον ὀφείλει πατρὸς ἀλογῆσαι καὶ μητρὸς, καὶ τέκνων καὶ[7] γυναικὸς φίλτρα παραγκωνίσασθαι, καὶ ἀδελφῶν ἀποπῆύσαι καὶ συγγενῶν σχέσιν, καὶ τέλος τὴν αὐτοῦ[8] ζωὴν κατὰ σάρκα βδελύξασθαι, καὶ λαϐεῖν τὴν πανοπλίαν Θεοῦ, καὶ μάχεσθαι πρὸς τὴν ἐπίϐουλον τοῦ Βελίαρ φάλαγγα πᾶσαν φροντίδα σωματικὴν ἀποθέμενος καὶ τὴν γεώδη τῆς σαρκὸς ἐκδυσάμενος μέριμναν[9]· οὐ γὰρ σωματικοὺς εἰς ἀσώματον ἐγὼ προσκαλοῦμαι πόλεμον, οὐδὲ τοὺς γηΐνους[10] κατὰ πνευμάτων ὁπλίζω[11]· δόξω γὰρ ἂν τοῦτο ποιῶν τῇ ἀγνοίᾳ μεθύσκεσθαι, καὶ τὰ τῶν ἀγνοούντων πράῆειν[12] ἐν ἀϐουλίᾳ, καὶ νηπίων διαφέρειν κατὰ μηδένα[13] λόγον, οἳ τεῖχος ἐν ψάμμῳ λεπῆῇ[14] διαπλάῆοντες πρὸ[15] τῆς ἀρχῆς τὴν[16] ἀρχὴν τῆς τέχνης σκορπίζουσι παίγνιον[17] οὐ τεῖχος γελοίως ἐγείροντες. Ὅθεν, ἵνα μὴ γελασθῶμεν[18] κατὰ παλιμϐόλου[19] δράκοντος σῆρατεύοντες[20] καὶ κατὰ πολεμίων ἀφανῶν ὁπλισάμενοι,

[1] Cod. in summa marg. ext. ora 8 a rec. m. — [2] τηλι] κούτους] Cod. incipit κούτους. Hæc verba a τηλικούτους usque ad ἄξιος, pag. 5, v. 24, orationem Christi fingit Noster. — [3] ἐμϐάλλεσθαι] Cod. ἐμϐάλεσθαι. — [4] ἀναγνώτω] Pr. l. ἀναγνό.; alt. ab hod. m. ἀναγνώ. — [5] ἀπεδογμάτισα] Pr. l. ἀπεδογμάσα; alt. ἀπεδογμάτισα τι superscr. a rec. m. — [6] κἀπὶ] Cod. κᾳπὶ. — [7] καὶ μητρὸς, καὶ τεκνῶν καὶ] Cod. interp. καὶ μητρὸς, καὶ τεκνῶν, καὶ; alt. virg. rec. videtur. — [8] αὐτοῦ] Pr. l. ά. — [9] μέριμναν] Cum ιμ præ madore pæne periisset, μ ab hod. m. rescr. — [10] γηΐνους] Cod. γηΐνας pl. — [11] ὁπλίζω] Pr. l. ό. — [12] πράῆειν] Pr. l. πο. — [13] μηδένα] Pr. l. μη-|δενα; alt. μη-|δένα acc. pall. atr. — [14] ψάμμῳ λεπῆῇ] ψάμμῳπῆῇ, λε superscr. — [15] πρὸ τῆς] Pr. l. πρὸς; alt. πρὸτῆς s præpos. mut. in τ. — [16] τὴν] Sub τ f. π. — [17] παίγνιον] Pr. l. παίν. — [18] γελασθῶμεν] Cod. γελασθῷμεν. — [19] κατὰ παλιμϐόλου] Cod. καταπαλιμϐόλου. — [20] στρατεύοντες] Cod. στρατεύονες comp. ες.

ϖρότερον τῆς συμϐολῆς τὸν λόγον σκεψώμεθα, καὶ τὸν τρόπον τῆς μάχης ἐν
Fol. 1, v°. νῷ μελετήσωμεν[1], ἵνα ἐν τῇ ϖροθεσμίᾳ τὸν ἀγῶνα τελέσωμεν[2], καὶ ὡς Φολίδα τὴν σάρκα ταύτην μυσαξώμεθα νέῳ ϖίσῖεως Ɵώρακι τὸ ϖᾶν σκεπάσαντες. Προσκαίρου ϖατρὸς μνήμην ἀπορρίψωμεν· ϖατὴρ αἰώνιος[3] μετὰ τὴν νίκην ἡμᾶς[4] καὶ[5] μήτηρ ἀσπάσεται[6]· γυναικὸς δὲ καὶ Φιλτάτων μισήσωμεν[7] ἔρωτα· ϖλέον γὰρ τούτων ἡμᾶς καλῶς ἀρισῖεύσαντας λάμπουσα ϖολιτεία[8] καὶ τέλος οὐκ ἔχουσα σὺν οἰκείοις ἀγαθοῖς καὶ τέκνοις ϖεριπῖύξεται[9]· ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ϖάμπαν ἀμνημονήσωμεν· ἀντ' αὐτῶν γὰρ ἡμᾶς Ἄγγελοι νικηφόρους ἰδόντες καὶ ϖᾶσα τῶν οὐρανίων Φιλήσει συγγένεια· τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ὧδε[10] τῆς ἐπικήρου ὅλως μὴ Φροντίσωμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ζῆν ἐν σαρκὶ μισήσωμεν· ζωὴ γὰρ ἡμᾶς οὕτω κατορθώσαντας ἀκήρατος ὄψεται. Τοιαύτην ὀΦείλει τὴν γνώμην ἀναλαϐεῖν ὁ Ɵέλων ἁμαρτίας νικῆσαι ϖαράταξιν καὶ βασιλείας[11] ἐμοῖς[12] ἀπογραΦῆναι τίτλοις. Εἰ δέ τις οὐχ οὕτως[13] οὐδὲ τοιαύτῃ συμϐουλίᾳ οὐδ' ἔρρωται λογισμοῖς[14] τοιούτοις τὸ Φρόνημα, συμπαθείᾳ δὲ ϖέΦρακται, σώματος ϖηλίνου[15] κατέχεται, καὶ βρόχοις σαρκικῶν Φροντίδων ἐνδέδεται, ἔρωτι[16] δὲ γυναικὸς καὶ Φίλτρῳ Ɵηλύνεται, καὶ ϖλέον ἀκηράτου ϖατρὸς καὶ ἀϊδίου Φιλεῖ τὸν ϖρόσκαιρον καὶ τὸν ἔγγειον, ὧδε οὗτος[17] οὐκ ἔσῖιν ἄξιος ἐν ἐμοῖς ὁπλίταις[18] λαϐεῖν τὴν ἀπογραΦήν, οὗτος[19] ἐμῶν
Quat. II. ἀτραπῶν ὀπίσω[20] μὴ βαινέτω, οὗτος ἐμῶν ϖολεμίων οὐ Φέρει ϖαράταξιν,
Fol. 2, r°[21]. οὗτος οὐ δύναται κακίας διακόψαι Φάλαγγα, οὗτος ϖρὸ τῆς συμϐολῆς ἀγώγιμον[22] λάΦυρον, οὗτος ϖρὸ τῆς μάχης ἐλεεινὸν Ɵέαμα, οὗτος καὶ[23] ζῶν τέθνηκε τῇ ψυχῇ, καὶ Ɵανὼν οὐκ ἀνίσῖαται[24], οὗτος ἀΦ' ἑαυτοῦ τραυματίας[25] ἀνίατος, οὗτος ϖρὸ τῶν ἀγώνων ϖάθος ἐναγώνιον, οὗτος ἐν δούλοις δοῦλος καὶ δούλων ἀνδράποδον· ὅθεν τοιοῦτος[26] ὢν οὐκ ἔσῖι μου ἄξιος.

[1] Cod. in ima fol. parte ab hod. m. Κτῆμα Γ. Α. Κοϊμιντζῆ. τοῦ ἐκ | κωμοπόλεως Συράκου τῆς Ἠπείρου. — [2] τελέσωμεν] Cod. τελέσωμεν. — [3] ϖατὴρ αἰώνιος] Malim ϖατὴρ γὰρ αἰώνιος. Cf. infra ϖλέον γὰρ κτλ.; ἀντ' αὐτῶν γὰρ κτλ.; ζωὴ γὰρ κτλ. — [4] ἡμᾶς] Sub η κ inch. — [5] ἡμᾶς καὶ] Cod. ἡμᾶς καλεῖ (καλεῖ lineis transf.), καὶ comp. — [6] ἀσπάσεται] Cod. ἀσπάσηται. — [7] μισήσωμεν] Pr. l. μι-| σύσωμεν; η præ madore pæne periit. — [8] ϖολιτεία] Cod. ϖολιτείᾳ. — [9] ϖεριπῖύξεται] Sub ϖῖύ ϖύ; sub alt. ε ι. — [10] ὧδε] Cod. ὦδε. — [11] βασιλείας] Pr. l. βασίας; alt. βασιλείας pr. comp. ας et pr. acc. expunctis. — [12] ἐμοῖς] Cod. ita pl. — [13] τις οὐχ οὕτως] Pr. l. τις οὕτως; alt. τις οὐχ' οὕτως. — [14] λογισμοῖς] Pr. l. λογισμὸς. — [15] ϖηλίνου] Pr. l. f. ϖι. — [16] ἔρωτι] Pr. l. ἔρωται. — [17] ἔγγειον, ὧδε οὗτος] Cod. interp. ἔγγειον ὧδε, οὗτος. — [18] ὁπλίταις] Pr. l. ὀ. — [19] ἀπογραΦήν, οὗτος] Cod. ἀπογραΦὴν. τὰ γρα (τὰ γρα lin. transf.) οὗτος. — [20] ὀπίσω μὴ] Malim ὀπίσω μου μή. Cf. 6, 18 et 19. Cod. in ima fol. parte μὴ βαι sub α f. al. — [21] Cod. in summa marg. ext. ora 9 a rec. m. — [22] ἀγώγιμον] Pr. l. αγώγιμον. — [23] Ɵέαμα· οὗτος καὶ] Cod. in textu Ɵέαμα· not. ./· καὶ comp.; in ext. marg. cum ead. nota οὗτος a sec. m. — [24] οὐκ ἀνίσῖαται] Pr. l. οὐκανίζ; sec. οὐκανίσῖαταί; tert. οὐκἀνίσῖαται, alt. sp. pall. atr. — [25] τραυματίας] Cod. τραυματείας. — [26] τοιοῦτος] Cod. τοιοῦτο, tert. ο superscr., σ præ madore periit.

Ταῦτα [1] *μὲν ἂν ἐρεῖ τοῖς βουλομένοις τὴν οὐράνιον δέξασθαι πανευχίαν· ὅσοι δὲ διὰ πόθον ἀϊδίου [2] βασιλείας σεμνῶς ἐστρατεύσαντο τὴν πολύμοχθον ὧδε ζωὴν μεταλλαξάμενοι [3] οἵων ἔτυχον γερῶν, ἔργοις αὐτοῖς ἐστιν [4] ἰδεῖν τὸ κατόρθωμα· ὡς οἱ μακάριοι μάρτυρες κατὰ καιρὸν ταύτην καθάπερ θυρεὸν [5] ἀσφαλῆ καὶ ἀνάλωτον τὴν ἐντολὴν ἔχοντες πολύτροπον μὲν πειρασμὸν [6] παρασκευῆς ἥττησαν· ποικίλον δὲ τῶν παθῶν κατεστόρεσαν πόλεμον· ἀναριθμήτους δὲ προσβολὰς ἐχθρῶν ἐτροπώσαντο· ἄφατα [7] δὲ πλήθη [8] πονηρίας ἀνάλωσαν πίστιν ἔχοντες τὸ ξίφος [9] καὶ ὅπλον [10] τὸν σταυρὸν, δι' οὗ [11] πᾶσα τυράννων ἀσπὶς συνεκόπτετο, δι' οὗ [12] φῦλα [13] δαιμόνων ὡπλισμένων [14] κατέπιπτε [15], δι' οὗ κόσμος [16] ἡττᾶτο, καὶ τῷ φόβῳ συνέπτωσσε [17], δι' οὗ τὰ τῆς κακίας βέλη συνετρίβετο, δι' [18] οὗ τὰ τῆς ἀπάτης [19] ὅπλα κατεφέρετο. Ἐν αὐτῇ γάρ που μέσῃ φάλαγγι τῶν δεινῶν ἀποληφθέντες οἱ μάρτυρες οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς οὐ τέκνων [20] παρακαλούντων οὐ γυναικὸς ἐφείσαντο, ἀλλ' οὐδὲ ἑαυτοὺς ἐλεήσαντες ᾤκτειραν· ἀλλ' ὡς ἐκ συνθήματος [21] ἑνὸς καὶ μιᾶς ὁρμήσαντες [22] σάλπιγγος [23] οὐκ ἔρριψαν τὸν σταυρὸν, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ μέχρι τοσούτου [24] γενναίως ἐμαχέσαντο, μέχρις οὗ καὶ τὸν σωματικὸν πέπλον ἀπεδύσαντο, καὶ τὴν ἀσώματον τῆς ὁμολογίας δόξαν ἀνεδύσαντο [25] διὰ τὴν σωτήριον καὶ μακαρίαν φωνὴν δηλαδὴ [26] τὴν λέγουσαν· *Εἴ τις [27] ἔρχεται ὀπίσω [28] μου, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω [29] τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω [30] μοι [31]. Αὕτη γοῦν ἐστιν ἡ μάχαιρα τεθηγμένη καὶ λάμπουσα τῆς ἀνολέθρου βασιλείας τὸν ἔρωτα, δι' οὗ καὶ πατέρες τέκνων ἐχωρίσθησαν, καὶ θυγατέρες [32] μητέρων ἀπέστησαν [33], ὡς Θέκλα [34] Θεοκλείας [35], καὶ [36] ἀδελφὸς ἀδελφῶν*

Fol. 2, v°.

* Cf. Matth. x, 38; xvi, 24; Marc. viii, 34; Luc. ix, 23; xiv, 27.

[1] *ταῦτα*] Pr. l. f. *τοιαῦ*. — [2] *ἀιδίου*] Sp. et puncta ab h. m. rescr. — [3] *μεταλλαξάμενοι*] C. pr. l. *μεταξάμενοι* (*με* pæne del.); alt. *ἐκταξάμενοι* (*ἐκτα* ab h. m.). — [4] *ἐστιν*] Cod. *ἐστὶν*. — [5] *θυρεὸν*] In ima parte litt. *θ* lin. — [6] *πειρασμὸν*] *σ* rescr. — [7] *ἄφατα*] Pr. l. *ἄφω*; alt. *ἄφατα*, *φ* ab hod. m. rescr. — [8] *πλήθη*] Pr. l. *πλυ* an *πλι*. — [9] *ξίφος*] Summam partem litt. *φ* et pæne totum *ο* expuncta. — [10] *ὅπλον*] Pr. l. *ὁ* et nisi fallor *πλόον*; alt. *ὅπλον* pr. *ο* rescr., pr. acc. mut., alt. acc. lin. transf., et litt. *οο* in unum *ο* coniunctis. — [11] *οὗ πᾶσα*] Cod. *ὧν πᾶσα*. Cf. infra *δι' οὗ φῦλα κτλ.*, *δι' οὗ κόσμος κτλ.*, *δι' οὗ τὰ κτλ.*, *δι' οὗ τὰ τῆς ἀπάτης*, *κτλ.* et notam seq. — [12] *οὗ*] Pr. l. *ω*. — [13] *φῦλα*] Pr. l. *πα*; alt. *φύλα* (sic). — [14] *ὡπλισμένων*] Pr. l. *ὡ*; alt. *ὡπλισμενων* (*ων* comp. ab hod. m. rescr.); acc. periit. — [15] *κατέπιπτε*] Duabus litt. expunctis *κα* ab hod. m. pr. l. *τέπιτε*; alt. *τέπιπτε* (eod. loco quo alt. *τ* alt. *π* addito). F. melius *μετέπιπτε*. — [16] *κόσμος*] *κόσμ- ος* comp. — [17] *συνέπτωσσε*] Cod. *συνέπτωσε*. — [18] *δι'*] F. sub *δ* al. — [19] *ἀπάτης*] Pr. l. *ἀ*. — [20] *οὐ τέκνων*] Malim *οὔτε τέκνων*. — [21] *ἐκ συνθήματος*] Pr. l. *ἐκθό ματ οσ* (*οσ* superscr.); alt. *ἐκ συν* (*συν* superscr.) *θη ματ οσ*. — [22] *ὁρμήσαντες*] Pr. l. *ὠ* an *ο* rescr. — [23] *σάλπιγγος*] Pr. l. *σάλμ*. — [24] *τοσούτου*] Pr. l. *τοσούτω* sine iota. — [25] *ἀνεδύσαντο*] Pr. l. *ἀνε-|δέξαντο*. — [26] *δηλαδὴ*] Cod. infra *αδ* hyph. — [27] *Εἴ τις*] Cod. *εἴτις*. — [28] *ὀπίσω*] Pr. l. *επι*. — [29] Cod. in ext. marg. lin. — [30] *ἀκολουθείτω*] Pr. l. *ἀκολουθή* an *ἀκολουθί*. — [31] *μοι*] Cod. *μου*. — [32] Cod. in ext. marg. lin. — [33] *ἀπέστησαν*] Cod. *ἀπεστησαν*, sub *στ* al. — [34] *Θέκλα*] Cod. *θέκλα*, infra *εκ* hyph. — [35] *Θεοκλείας*] Cod. *θεοκλίας*, infra *εο* hyph. — [36] *ἀπέστησαν-καὶ*] Cod. interp. *ἀπέστησαν· ὡς θέκλα θεοκλίας· καί*.

φιλίαν ἠρνήσατο[1]. Ἐν διαφόροις οὖν πολλάκις πειρασμοῖς καὶ ἀγῶσι θυγατέρες[2] σώφρονες τῇ σωτηριώδει[3] διδασκαλίᾳ πειθόμεναι μητρικῆς πολιτείας
Fol. 3, r°. ὥσπερ ἀπετμήθησαν[4] τρόπον[5] τινὰ μάχαιραν τέμνουσαν καὶ διχάζουσαν[7] λαβοῦσαι[8] τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἄνω πολιτείας. Ἄλλαι παρθενίας καὶ ἁγνείας[9] ἕνεκεν ἐπαινετῆς ἐρασθεῖσαι[10] ἦθος μητέρων καὶ τρόπον ἠρνήσαντο δίκην μαχαίρας λόγον διδασκαλίας τμητικὸν ἀσμενίσασαι· υἱοὶ δὲ καὶ κριτῶν ἀνδρῶν, καὶ παίδων[11] πόλεων οἰκήτορες ἔνδοξοι, προγονικῶν νομίμων ἔθος ἀπωσάμενοι[12] ἐπὶ τὴν ἀσκητικὴν μετέβησαν δίαιταν πόνοις ἐγκρατείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν οὐρανίων ἀνελθόντες[13] ἀρετῶν, εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ πατρῴας[14] σχέσεως φιλικῶς διχαζόμενοι· καὶ οὔτε πατέρες ταῦθ' ὁρῶντες[15] ὀργίζονται, οὐ δυσχεραίνει μήτηρ, οὐ χαλεπαίνουσιν ἀδελφοί. Ἔξεστί σοι τὰς πόλεις τῆς Ἑῴας[16] δραμεῖν καὶ συλλήβδην Συρίας τὰς ἐπαρχίας, καὶ[17] μαθεῖν[18] ἀκριβέστερον τῶν λεγομένων τὸ πρᾶγμα. Αὐτίκα γοῦν οἱ τὴν Ἀντιόχου βασιλικὴν οἰκεῖν λαχόντες μητρόπολιν μυρίαις μερίζονται κατορθωμάτων γνώμαις· οἱ μὲν γὰρ τὸν γαμήλιον ζυγὸν ἀσμενίζουσιν, οἱ δὲ κοινωνίαν γυναικὸς οὐ λαμβάνουσιν· ἄλλοι τὸν τρυφηλὸν[19] βίον περιέπουσιν, ἕτεροι τὸν αὐχμηρὸν ἐν ἀσιτίᾳ κάματον· ἄλλοι[20] χρημάτων ὕπαρξιν ἀπλήστως[21] σωρεύουσιν, ἕτεροι τὴν ἀκτημοσύνην[22] φιλοῦσιν ὡς ἀγαθόν· ἄλλοι ταῖς ἐμπορίαις λίαν ἀποσεμνύνονται[23],
Fol. 3, v°. ἕτεροι ταῖς ἀπορίαις χαίρουσιν εὐωχούμενοι[24]· ἄλλοι ταῖς ἑταίραις[25] συνεῖναι σπουδάζουσιν, ἕτεροι ταῖς[26] μονηρίαις[27] θέλουσι συναυλίζεσθαι. Καὶ τούτους πάντας ἡ σωτήριος διέτεμε[28] μάχαιρα ἐν ἑνὶ καθάπερ οἴκῳ ἀτραυματίστως διχάσασα· τέμνει γὰρ αὕτη γνώμας, καὶ μώλωπας οὐ ποιεῖ· διαιρεῖ τοῦ γένους χρησίμως τὴν συνάφειαν ἀλγηδόνος οὐδεμίαν αἰτίαν ἐμβάλλουσα· κόπτει, καὶ κοπετὸν[29] τοῖς κοπτομένοις οὐ ποιεῖ· οὐ γὰρ σώματα διχάζει, ἀλλ' ἀπό-

[1] ἠρνήσατο] Cod. ἠρνίσατο. — [2] θυγατέρες] Pr. l. θυγατέραι· ita cum puncto. — [3] σωτηριώδει] Cod. σωτηριώδη. — [4] ἀπετμήθησαν, τρόπον] Cod. interp. ἀπετμήθησαν· τρόπον. — [5] Cod. in ima fol. parte τινά. — [6] Cod. in summa marg. ext. ora 10 a rec. m. — [7] διχάζουσαν] Pr. l. διχάζουσαν και comp.; alt. διχάζουσαν (και pæne expuncto). — [8] λαβοῦσαι] Cod. λαβοῦσα, α superscr. — [9] ἁγνείας] Pr. l. ἀ. — [10] ἐρασθεῖσαι] Cod. ἐρα-|σθῆσαι. — [11] καὶ παίδων] Cod. καὶ comp. παίδων. — [12] ἀπωσάμενοι] Pr. l. ἀπο. — [13] ἀνελθόντες] Sub pr. ε ε lig. ευ inch. — [14] πατρῴας] Cod. πατρώας, comp. πατρ. — [15] ὁρῶντες] Pr. l. ὀο. — [16] ἑῴας] Cod. ἐώας. — [17] Cod. in ext. marg. iuxta καὶ : περὶ τῶν ἐπαρχιω (coni. ἐπαρχιῶν)| τῆς συρίας a rec. m. — [18] Cod. in int. marg. iuxta μαθεῖν et οἱ v. seq. comp. σημείωσαι a rec. m. — [19] τρυφηλὸν] Pr. l. τρυφι. — [20] κάματον· ἄλλοι] Malim post. κάματον verbum conicere. — [21] ἀπλήστως] Sub α f. υ. — [22] ἀκτημοσύνην] Pr. l. ακτημοσύνην. — [23] ἀποσεμνύνονται] Pr. l. ἀποσεμνυνον comp. ον; alt. ἀποσεμνύνονται ται pl. adscr. — [24] εὐωχούμενοι] Pr. l. εὐο. — [25] ἑταίραις] Pr. l. ἑτο. — [26] ταῖς] Cod. ita pl. — [27] μονηρίαις] Cod. ita pl. — [28] διέτεμε] Cod. διέτεμε a pr. m. et διέτεμε a recentiss. m. superscr. — [29] κόπτει, καὶ κοπετὸν] Cod. in textu κόπτει, not. ./· κοπετὸν; in ext. marg. cum ead. nota καὶ comp. a rec. m.

νως προαίρεσιν μεταβάλλει καὶ Φρόνησιν. Εἰ *δὲ θέλεις καὶ νοητῶς τὸν λόγον ἐπακοῦσαι, ἄνθρωπον*[1] *ἀπὸ πατρὸς διχαζόμενον*[2] *βλέπε τὸν χορὸν τῶν* Ἀπο*στόλων τοῦ νόμου χωριζόμενον, θυγατέρα δὲ τὴν σάρκα, καὶ μητέρα τὴν περιτομὴν, νύμφην*[3] *τὴν*[4] Ἐκ*κλησίαν, καὶ πενθερὰν τὴν συναγωγὴν, μάχαιραν δὲ τέμνουσαν τὴν εὐαγγελικὴν χάριν.* Καὶ *ταῦτα μὲν ἱκανῶς οἶμαι σεσαφηνίσθαι περὶ τοῦ* [a] Οὐκ *ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην*[5] *ἐπὶ τὴν γῆν ἀλλὰ*[6] *μάχαιραν.*

[a] Cf. Matth. x, 34; Luc. xii, 49, 51.

[1] *ἐπακοῦσαι, ἄνθρωπον*] Cod. interp. *ἐπακοῦσαι· ἄνθρωπον* comp. — [2] Cod. in ext. marg. iuxta *θέλεις* et *ζόμενον* v. *διχα-*|*ζόμενον* v. seq. *ἀναγωγή* : a rec. m. — [3] *νύμφην*] Pr. l. *νύμην*; alt. *νύμφην*, *φ* superscr. a rec. m. rescr. ab hod. m. — [4] *νύμφην τὴν*] Malim *νύμφην δὲ τήν*. — [5] *εἰρήνην*] Pr. l. *εἰρήνει*. — [6] Cod. in ext. marg. iuxta *ἀλλὰ* not. : *ἐξήγησις εἰς τὸ*| *Ἰδοὺ οἱ ἀδελφοὶ* (corr. in *ἀδελφοί*) *μου*| *καὶ ἡ μήτηρ μου* : a recentiore manu.

CAPUT VIII.

Solutio de dicto : Quæ est mater mea et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit Ecce mater mea et fratres mei. (Matth. xii, 48, 49.)

* Cf. Matth. xii, 48, 49; Marc. iii, 33, 34; Luc. viii, 27.

Λοιπὸν[1] δ'[2] ἀνάγκη φράζειν πῶς εἴρηκεν ὁ Χρισ7ός· *Τίς μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή; καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς μαθητὰς εἶπεν· Ἰδοὺ οἱ ἀδελφοί μου καὶ ἡ μήτηρ μου. Πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ μάλισ7α τῶν εἰκαιοτέρων[3] τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν τηλαυγῶς μὴ νοήσαντες ψιλὸν ἄνθρωπον ὑπετόπασαν καὶ μηδὲν ἀνθρώπου περιτ7ὸν κεκτημένον· ὅθεν τοιαύτην[4]
Fol. 4, r°[5]. περὶ αὐτοῦ τὴν γνώμην εἰληφότας, καὶ μηδὲν θειότερον ἐν αὐτῷ δοξάζοντας, μηδ'[6] ὑπερκύψαι τὸ καταπέτασμα ἤτοι τὸ κάλυμμα θέλοντας, ἐλέγχων τῆς ἀβλεψίας ταλανίζει τοὺς ἄφρονας[7] τοὺς ἐξ ἀπαιδευσίας κλέψαι τοῦ Μονογενοῦς τὴν ἀξίαν τολμήσαντας μονονουχὶ[8] βοῶν καὶ τὴν ἀκόλασ7ον αὐτῶν ἐπισ7ομίζων γλῶτ7αν καὶ λέγων· Τίς μου ἀδελφὸς, εἰ μονογενὴς ἐγώ; καὶ τίς[9] τοῦ ἀμήτορος μήτηρ ἔξω παρέσ7ηκε; τίς[10] γὰρ, εἰπέ μοι[11], μήτηρ τὸν δημιουργὸν ἐν δημιουργήματι κατοικοῦντα γεγέννηκε; τίς[12] τὸν[13] ἀλόχευτον τεχνίτην σπαργάνοις ἐνείλησε; τίς[14] τούτου πρεσβύτερος ἢ μεταγενέσ7ερος ἀδελφὸς ὀνομάζεται; βλέπετε πῶς ἀχαλίνῳ γλώτ7ῃ τὴν ἄχραντον ἐν ἁγνείᾳ[15] λῆξιν ἀποκωμάζετε· βλέπετε[16] πῶς ἐξ ἀκαιρίας[17] ἄκαιρα ψιθυρίζετε· βλέπετε πόσην[18] ἐξ ἀπαιδευσίας ζημίαν ἐργάζεσθε· οὐδὲν τοῦ φαινομένου περαιτέρω[19] συνήκατε, ἀλλ', ὅπερ ὁρᾶτε, κρίνετε καὶ δικάζετε· καὶ ἄνθρωπον βλέποντες αὐτὸ μόνον νομίζετε. Εἴπατε γοῦν μηδὲν ὅλως ὑμεῖς ὑποσ7ειλάμενοι[20]· τίς[21] ἐξ αἰῶνος ἄνθρωπος ἀδελφοὺς, ὡς φατὲ, καὶ μητέρα γινώσκων νεκρὸν ἀπὸ σοροῦ καθεῖλεν ἀνασ7ήσας; τίς ἐξ αἰῶνος ἄνθρωπος θαλάτ7ης ἐπέβη, καὶ ταύ-
Fol. 4, v°. την ὡς σ7ερεὰν ἐπέζευσεν ἤπειρον; τίς[22] ἐξ αἰῶνος ἄνθρωπος ἀδελφοὺς ἔχων

[1] Cod. in ext. marg. iuxta ἀλλὰ a rec. m. η'ϛ'. — μάχαιραν. Λοιπὸν] Cod. inter voces lac. sex septemve litter. — [2] δ'] Pr. l. δὲ comp. — [3] μάλισ7α-εἰκαιοτέρων] Pr. l. μάλισ7α εἰκαιοτέρων; alt. μάλισ7α τῶν (τῶν insertum) εἰκαιοτέρων. — [4] Cod. in ima fol. parte περὶ. — [5] Cod. in summa marg. ext. ora 11 a rec. m. — [6] μηδ'] Cod. μὴ δ'. — [7] ἄφρονας] Pr. l. ἄφροας, comp. ας; alt. ἄφρονας, ν superscr. — [8] μονονουχὶ] Cod. infra ονου hyph. — [9] τίς] Cod. τὶς. — [10] τίς] Cod. τὶς. Cod. in ext. marg. iuxta εἰπέ-, κατοικοῦντα, et ἐνείλη-v. ἐνείλη-|σε annot. quatuor v. a rec. m., quæ tota propemodum periit. — [11] εἰπέ μοι] Cod. εἰπέ-|μοι. — [12] τίς] Cod. τὶς. — [13] τὸν] Cod. τὸ, supra ο lin. exar. — [14] τίς] Cod. ancip. acc. — [15] ἁγνείᾳ] Cod. ἀγνοίᾳ. — [16] ἀποκωμάζετε· βλέπετε] Cod. interp. ἀπ.; βλ. et infra ψιθ.; βλ. et ἐργ.; οὐδ. — [17] ἐξ ἀκαιρίας] Cod. ἐξακαι-|ρίας. — [18] πόσην] Cod. πόσϊν. — [19] περαιτέρω] Pr. l. περαιτέρου. — [20] ὑποσ7ειλάμενοι] Sub σ7 al. — [21] τίς] Cod. ancip. accentum. — [22] τίς] Cod. τὶς an τίς.

καὶ μητέρα καὶ συγγενεῖς ἄνθρωπον τετραήμερον ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέσΙησε; τίς[1] ἐξ αἰῶνος ἄνθρωπος ψιλὸς καὶ ὁμόσΙοιχος λέπραν οἷα φολίδας ἀπέλυσε σώματος, καὶ ἀνθηρὰν τῇ σαρκὶ τὴν δορὰν ἐφήπλωσε; τίς[2] ἐξ αἰῶνος[3] ἄνθρωπος δεδευμένος αἵματι εἰς οἶνον αὐσΙηρὸν ὕδατος φύσιν μετήνεγκε; τίς[4] ἐξ αἰῶνος[5] ἄνθρωπος ϖάρετον ἐπὶ κλίνης καὶ ἀσάλευτον ἄνθρωπον λόγῳ συμπήξας δίκην ἐλάφου τροχαλὸν ἀπειργάσατο; τίς[6] ἐξ αἰῶνος[7] ἄνθρωπος ϖέντε χιλιάδας[8] ϖεινώσας[9] ἐν ἐρήμῳ ἄρτοις ϖέντε[10] μόνοις καὶ δύο ἰχθύσιν ἐκόρεσε; τίς[11] ἐξ αἰῶνος ἄνθρωπος δέκα λεπροὺς εἰς ὁδὸν ἐκπέμπων εἰς κάθαρσιν[12] ἀοράτῳ δυνάμει καταλαβὼν ἰάσατο; τίς[13] ἐξ αἰῶνος[14] ἄνθρωπος ὑφ' ἕνα καιρὸν[15] μηδὲν ϖαραβλεψάμενος μυρία ϖλήθη νοσήμασι ϖαντοδαποῖς βεβλημένα καὶ ϖάθεσιν εἰς ῥῶσιν ἐκάλεσε[16]; τίς[17] ἐξ αἰῶνος[18] ἄνθρωπος τὰ ἐλλείποντα[19] ϖληρώσας καὶ τὰ μέλλοντα ϖληρώσειν ὑπέσχετο; Εἰ δ' οὐδεὶς (οὐδὲ[20] γὰρ ἦν), οὐδ' ἔσΙιν, οὐδ' ἔσΙαι ϖοτὲ ψιλὸς[21] ἄνθρωπος τοιαύτας[22] ἐκτελῶν[23] ϖραγματείας, ϖῶς οὐχ ὑποσΙέλλεσθε τὸν Μονογενῆ τοῦ Θεοῦ ψιλὸν ἄνθρωπον ϑρυ-

Fol. 5, r°[25]. λοῦντες[24] κεκτημένον ἀδελφούς; οὐδὲ κἂν ἀπὸ τῶν ἔργων, ἐξ ὧν ὁρᾶτε ϖράτ-ΙοντατοῦτοΝ, ἐδυσωπήθητε· οὐδ' οἱ νεκροὶ καὶ ζῶντες ὑμᾶς ἐδιδάξαντο, ὡς[26] οὐκ ἀνθρώπου φωνὴν ἀλλὰ Θεοῦ συνέντες τῶν τάφων ἀνέσΙησαν· οὐδὲ τυφλὸς ἐκ γενετῆς ὑμῖν ὑφηγήσατο[27], ὡς οὐκ ἀνθρώπου ἀλλ' ἀπὸ[28] Θεοῦ[29] τὸ φῶς ἐθεάσατο[30]· εἰ δὲ τυφλὸς μὲν σώματι ψυχῆς εἶδεν[31] ὀφθαλμοῖς τὸν ἐπιδημήσαντα[32], ὑμεῖς δὲ βλέποντες τοσαύτης δυνάμεως ἀσΙραπὴν οὐ νοεῖτε τὸν ϖαρόντα, ἀλλ' ὡς ἐν ἀωρίᾳ τούτῳ[33] ϖροσαρατΙόμενοι[34] ἀδελφοὺς ἔχειν αὐτὸν[35]

* Cf. Matth. xii, 50; Marc. iii, 35; Luc. viii, 21.

καὶ μητέρα νομίζετε, ὡς[36] τυφλώτΙουσιν[37] ὑμῖν κἀγὼ[38] διαλέγομαι ὡς *ὁ ϖοιῶν τὸ ϑέλημα τοῦ ϖατρός μου οὗτος ἀδελφὸς ἐμὸς καὶ μήτηρ ἐμή[39] ἐσΙιν[40]· ὁ γὰρ ϖοιῶν τὸ ϑέλημα τοῦ ϖατρὸς (ϑέλω δ' ὃ ϑέλει[41] ϖατήρ), ἀδελφοῦ

[1] τίς] Cod. τὶς an τίς. — [2] τίς] Cod. τὶς. — [3] ἐξ αἰῶνος] Cod. ἐξαιῶνος. — [4] τίς] Pr. l. τίνος; alt. τίς, νο lin. transf. — [5] ἐξ αἰῶνος] Cod. ἐξαιῶνος. — [6] τίς] Cod. τὶς an τίς. — [7] ἐξ αἰῶνος] Cod. ἐξαιῶνος. — [8] χιλιάδας] Pr. l. χιλίας. — [9] ϖεινώσας] Pr. l. ϖρ. — [10] ϖέντε] Sub. acc. al. — [11] τίς] Cod. τὶς. — [12] κάθαρσιν] Pr. l. καθόρ. — [13] τίς] Cod. τὶς an τίς. — [14] ἐξ αἰῶνος] Cod. ἐξαιῶνος. — [15] καιρὸν] Comp. ον supra rescr. — [16] ἐκάλεσε] Pr. l. ἐ. — [17] τίς] Cod. τὶς an τίς. — [18] ἐξ αἰῶνος] Cod. ἐξαιῶνος. — [19] ἐλλείποντα] Cod. ἐλλείποτα. — [20] οὐδὲ] Cod. οὐδε. — [21] ἔσΙαι-ψιλὸς] Pr. l. ἔσΙαι | ψιλὸς; alt. ἔσΙαι ϖοτὲ | ψιλὸς (ϖοτὲ in int. marg. a rec. m.). — [22] τοιαύτας] Pr. l. τοις pl — [23] ἐκτέλων] Pr. l. κ. — [24] Cod. in ima fol. parte κετη mendose pro κεκτη. — [25] Cod. in summa marg. ext. ora 12 a rec. m. — [26] ὡς] Pr. l. comp. ου inch. — [27] ὑφηγήσατο] Cod. ἠφηγήσατο. F. malis ἐφηγήσατο. — [28] ἀλλ' ἀπὸ Θεοῦ] Cod. in textu ἀλλὰ not. ./· ϑεοῦ comp.; in int. marg. cum ead. nota ἀλλ' ἀπὸ. — [29] Θεοῦ] Sub ϑ comp. ϑεοῦ al. — [30] ἐθεάσατο] Pr. l f. ἐθεᾶ. — [31] εἶδεν] Pr. l. εἰ. — [32] ἐπιδημήσαντα] Pr. l. ἐπιδημεί nisi alt. η sit rescr. — [33] τούτῳ] Cod. τοῦτο. — [34] ϖροσαρατΙόμενοι] Pr. l. ϖροσαραπΙόμενοι. — [35] αὐτὸν] Cod. ἀιτόν. — [36] νομίζετε, ὡς] Cod. interp. νομίζετε; ὡς. — [37] τυφλώτΙουσιν] Cod. τυφλότ· | Ιουσῖν. — [38] κἀγὼ] Cod. κᾀγὼ. — [39] ἐμή] Cod. ἐμὴ an ἐμή. — [40] ἔσΙιν·] Pr. l. ἐσΙί.; alt ἐσΙίν. — [41] ϑέλει] Pr. l. ϑέλω.

τοῦτον εὔνοιαν καὶ[1] μητρὸς ἔχειν λέγω· τίκτει γὰρ ὡς μήτηρ ἐμὲ συλλαβὼν ἐν τῷ ϖοιεῖν τὸ θέλημα τοῦ ϖατρὸς, καὶ συντίκτεται μετ' ἐμοῦ οὐκ ἐν ὑποστάσεως οὐσίᾳ[2] γενόμενος, ἀλλ' ἐν θελήματος ἑνούμενος χάριτι· ὁ γὰρ τοὐμοῦ ϖατρὸς ϖοιήσας τὸ θέλημα κοινωνίᾳ τοῦ ϖράγματος τίκτει με, καὶ συντίκτεται· Θεοῦ γάρ τίς με[3] ϖιστεύων Μονογενῆ διὰ ϖίστεως ἐμὲ οὐ δι' οὐσίας

Fol. 5, v°. τρόπον τινὰ γεννᾷ[4] με ϖίστει[5] συμπαρὼν τῷ γεννωμένῳ μυστικῶς. Ταῦτ' εἰκότως ἂν ὁ Χριστὸς ϖρὸς τοὺς ὑθλοῦντας εἶπεν οὐκ ὀνομαστὶ Πέτρον ἢ Ἰούδαν[6] ἤ τινα[7] τῶν ἄλλων μαθητῶν ὧδε λέγων ἀλλ' ἀπολύτως Τὸν ϖοιοῦντα τὸ θέλημα τοῦ Πατρός. Καὶ ϖερὶ μὲν τούτων οὕτω.

[1] καὶ] Sub κ comp. καὶ al. — [2] οὐσίᾳ] Cod. οὐσία. — [3] γάρ τίς με] Cod. γάρ τις με. — [4] γεννᾷ] Cod. γεννᾶ. — [5] ϖίστει] Pr. l. ϖιστι. — [6] Ἰούδαν] Cod. ιοῦδαν. — [7] ἤ τινα] Cod. ἢ τινὰ.

CAPUT IX.

Solutio de dicto : Nemo bonus nisi unus Deus (Marc. x, 18); et de dicto : Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. (Luc. vi, 45.)

Φέρε[1] δέ σοι κἀκείνην[2] τὴν πεῦσιν σαφηνίσωμεν[3] τὴν λέγουσαν· [a]Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεὸς, καὶ τὴν φάσκουσαν[4]· [b]Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν. Ὅρα γάρ μοι καὶ ὧδε τρανῶς πῶς ὁ Ἰησοῦς ὑπεξάγει τῶν ἀνθρώπων ἑαυτὸν λέγων[5]· [c]Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός· Θεὸς δ' ἀναμφιβόλως[6] ὁ Χριστὸς, λέγοντος Ἰωάννου· [d]Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σωτὴρ δηλῶν τὴν ὑπόστασιν τῆς[7] οἰκείας θεότητός φησιν[8]· [e]Ἐγὼ[9] καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν[10]· ὡς Θεὸν[11] ἀναντιρρήτως[12] εἶναι τὸν ταῦτα λέγοντα. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἅτε Θεὸς ὢν ἀγαθὸς[13] ἠρνήσατο λέγων· [f]Οὐδεὶς ἀγαθὸς[14] εἰ μὴ εἷς[15] ὁ Θεός; τί με λέγεις ἀγαθόν; Εἰ βούλει γνησίως προσέχειν[16] τῷ λεγομένῳ, εὐσύνοπτον ἔσται[17] καὶ τρανὸν τὸ ζητούμενον παρὰ πολλοῖς τουτὶ καὶ θρυλλούμενον κεφάλαιον· νεανίσκος τις[18] εὐπροσώπῳ σχήματι τοῦ Σωτῆρος ἔμπροσθεν δικαιοπραγίας ἐζωγράφει πολίτευμα καὶ νομίσας ἴσον[19] τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸν ἐνανθρωπίσαντα[21] δι' ἀνθρώπους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν πλέον τῆς θνητῆς κεκτῆσθαι συγγενείας· πολλάκις δὲ πολλοὺς φανητιῶν[22] ὁ νεανίσκος ἐκεῖνος ἐφενάκιζεν[23] ἐπαίνους ὡς εὖ ποιῶν[24] παρὰ πολλῶν δεχόμενος, καὶ δόξας ἕνα τῶν πολλῶν ὑπάρχειν τὸν Κύριον, οὐχ ὡς Θεῷ ἀλλ' ὡς ἀνθρώπῳ προσελθὼν διελέγετο[25] φάσκων· [g]Διδάσκαλε ἀγαθέ· ὅδ' ὑπαντήσας αὐτῷ τοιαύτην περὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν κεκτη-

[a] Marc. x, 18; Luc. xviii, 19; cf. Matth. xix, 17.
[b] Cf. Matth. xii, 35; Luc. vi, 45.
[c] Vide notam [f].
[d] Ioh. I, 1.
[e] Ioh. x, 30; cf. xvii, 11, 22.
[f] Vide notam [c].
Fol. 6, r°[20].
[g] Matth. xix, 16; Marc. x, 17; Luc. xviii, 18.

[1] Cod. in ext. marg. θ'" a rec. m. Cod. in ext. marg. iuxta γουσαν v. λέ-|γουσαν et ἀγαθὸς v. seq. ἐξηγησις (corr. in ἐξήγησις) τ[οῦ οὐ-]δεις (corr. in δεὶς)| ἀγαθὸς [εἰ μ]ὴ εἷς [ὁ θεὸς]| ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ του (corr. in τοῦ) ἀ=| a rec. m. — [2] κἀκείνην] Cod. pr. l. κᾀκείνους; alt. κᾀκείνην. — [3] σαφηνίσωμεν] Pr. l. σαφηνή. — [4] φάσκουσαν] Pr. l. φέ. — [5] ἀνθρώπων-λέγων] Cod. interp. ἀνθρώπων· (an,) ἑαυτὸν· λέγων. — [6] ἀναμφιβόλως] Pr. l. ἀναμφιβι. — [7] τῆς] Pr. l. τ, asp. sp. supra pos.; alt. τῆς comp., sp. mut. in ς. — [8] θεότητός φησιν] Cod. θεότη-|τος φησὶν (in φησὶν comp. sub. η al.). — [9] Ἐγὼ] Pr. l. ὁ εγὼ; alt. ἐγὼ. — [10] ἕν ἐσμεν] Cod. ἓν ἐσμὲν. — [11] Θεὸν] Pr. l. θεὸς comp.; alt. θεὸν comp. — [12] ἀναντιρρήτως] Rescr. ι. — [13] ἀγαθὸς] Pr. l. ἀγαθς. — [14] ἀγαθὸς] Pr. l. ἀγαθς puncto supra ς pos. (f. comp. θεὸς inch.). — [15] εἷς] Pr. l. εἰς. — [16] βούλει-προσέχειν] Cod. in textu βούλει not. ·/. προσέχειν; in ext. marg. cum ead. nota γνησίως. — [17] εὐσύνοπτον] Pr. l. εὐ. — [18] νεανίσκος τις] Cod. νεανίσκος τὶς. — [19] Cod. in ima fol. parte τῶν ἄλλων. — [20] Cod. in summa marg. ext. ora 13 a rec. m. — [21] ἐνανθρωπίσαντα] Comp. θρωπ. F. malis ἐνανθρωπήσαντα. — [22] φανητιῶν] Cod. φα-|νιτιῶν. — [23] ἐφενάκιζεν] Cod. verbum inter duas virgulas. — [24] εὖ ποιῶν] Cod. εὐποιῶν. — [25] διελέγετο] Pr. l. διελί an διελή.

μένῳ φησί· Τί με λέγεις ἀγαθὸν ψιλὸν νομίσας ἄνθρωπον; σφάλλῃ[1], νεανίσκε, ἀνθρωπείαν περὶ ἐμοῦ τὴν δόξαν λαϐὼν καὶ προσφωνῶν ἀγαθόν· τὸ γὰρ κυρίως ἀγαθὸν ἐν ἀνθρώποις[2] μὲν οὐκ ἔσ7ιν[3], ἐν μόνῳ δὲ Θεῷ· κατὰ σὲ γοῦν[4] ἀγαθὸς ἀρνοῦμαι τυγχάνειν ἐγὼ νομιζόμενος ἄνθρωπος· εἰ γὰρ Θεὸν ἐδόξαζες ἐν ἐμοὶ καὶ Θεοῦ φύσιν ἀκίϐδηλον[5] ὑπάρχειν, ἔκρινας[6] ἂν ἐμὲ ὁμολογῆσαι τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ οὐκ ἐνεδοίασα[7]· ἐπεὶ δ' ἔλαθες τὸ φύσει κλέψας ἀγαθὸν καὶ τῷ τῇ θέσει[8] προσμαρτυρεῖς ἀλόγως, οὐκ ἔχεις ἐμὲ τῆς σῆς κλοπῆς ἐξ εὐχερείας[9] κοινωνόν. Μὴ γὰρ[10] ὑπολάϐῃς[11] ἀνεξετάσ7ως ἡμᾶς ποτε[12] πεποιῆσθαι τὸν λόγον τοῦ ἀγαθοῦ· κἂν γὰρ εἰρήκαμεν· [a]Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ προφέρει τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἀγαθὸν οὐ φύσει, ἀλλὰ θέσει τὸν ἄνθρωπον ἡμεῖς ὀνομάζομεν, ὅταν ἐκ μετουσίας τοῦ ἀγαθοῦ πράτ7ῃ τι[13] τῶν ἀγαθῶν[14]· ὡς γὰρ τὸ πῦρ θερμὸν, καὶ τὸ πλησιάζον τῷ[15] πυρὶ θερμὸν λέγεται, καὶ τὸ μὲν φύσει, τὸ δὲ θέσει θερμὸν ὀνομάζεται, καὶ οὐχ ἡ ὁμωνυμία[16] κλέπ7ουσα τὴν ἀλήθειαν μίαν τοῦ πράγματος ἔχει τὴν ἀφήγησιν, ἀλλ' ἡ[17] διαφορὰ τῶν φύσεων τὴν ὁμωνυμίαν διακρίνειν εἴωθεν· οὕτως[18] εἴ τις[19] ἀγαθὸν ὀνομάζει[20] τὸν κτίσαντα, ἀγαθὸν δὲ τὸ κτίσμα[21], τὸ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, τὸ δ' ἐξ ἑτέρου[22] τυγχάνειν ἀγαθὸν ἐσαφήνισεν· ὅθεν ἀγαθὸν μὲν ἄνθρωπος οὐκ ἐξ οἰκείας[23] δὲ τοῦτο φύσεως κεκτημένος, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου[24] τοῦτο λαχὼν τὸ πλεονέκτημα[25]· ἔσ7ι δὲ Θεὸς ἀγαθὸς οὐ παρ' ἄλλου τοῦτο λαϐὼν ἢ κτησάμενος, ἀλλ' αὐτὸ, ὅ ἐσ7ι φύσει τυγχάνον ἀγαθὸν ἄτρεπ7ον καὶ ἀΐδιον. Αὕτη μὲν[26] ἔσ7ω σοι περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ διαφορὰ[27] πρὸς τὸ μὴ δόξαι τὸν[28] ἑαυτοῦ λόγον ἠκυρωκέναι τὸν Χρισ7ὸν λέγοντα[29]· [b]Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός· τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν, τὸ κυρίως ἀγαθὸν, τὸ πρωτότυπον ἀγαθὸν, τὸ ἀΐδιον ἀγαθὸν, τὸ ἄτρεπ7ον ἀγαθὸν λέγει[30] μόνον εἶναι καὶ

[a] Cf. Matth. xii, 35; Luc. vi, 45.

Fol. 6, v°.

[b] Marc. x, 18; Luc. xviii, 19; cf. Matth. xix, 17.

[1] σφάλλῃ] Cod. pr. l. ν, voce νεανίσκε inchoata; sec. σφάλης; tert. σφάλλης. — [2] Cod. in ext. marg. iuxta γοῦν al. præ madore pæne exstinctum et comp. ἀνθρώποις a rec. m. Cod. in ext. marg. iuxta v. εἰ voc. præ madore pæne exstinctam, a rec. m. — [3] ἔσ7ιν] Pr. l. ἔσ7ι. — [4] κατὰ σὲ γοῦν] Cod. voces inter duo semicirculos lin. post transf. — [5] ἀκίϐδηλον] Cod. ἀκήϐδηλον. — [6] ἔκρινας] Pr. l. ἔκριναν pl.; alt. ἔκρινασ. — [7] ἐνεδοίασα] Cod. ἐνεδύασα. — [8] θέσει] Sub ει al. — [9] εὐχερείας] Pr. l. εὐχερι. — [10] γὰρ] Pr. l. κὰρ. — [11] ὑπολάϐῃς] Cod. ὑπολάϐης. — [12] ἡμᾶς ποτε] Cod. ἡμᾶς ποτὲ. — [13] πράτ7ῃ τι] Cod. πράτ7η τὶ. — [14] Cod. in ext. marg. iuxta ἀγαθῶν et λέγεται v. seq. σημείωσαι comp. a rec. m. — [15] τῷ] Pr. l. το. — [16] ὁμωνυμία] Pr. l. f. ὁμο. — [17] ἡ] Cod. ἥ. — [18] οὕτως] Pr. l. οὕως pl.; alt. οὕτως, τ inserto. — [19] εἴ τις] Cod. εἶτις. — [20] ὀνομάζει] Pr. l. ὀ. — [21] κτίσμα] Pr. l. κι. — [22] ἐξ ἑτέρου] Cod. ἐξετέρου. — [23] ἐξ οἰκείας] Cod. ἐξοικείας. — [24] ἐξ ἑτέρου] Cod. ἐξετέρου. — [25] πλεονέκτημα] Pr. l. πε. — [26] Αὕτη μὲν] Cod. in textu αὔμὲν supra υ not. pall. atr.; in int. marg. cum ead. nota τη. — [27] ἀγαθοῦ ἡ διαφορὰ] Pr. l. ἀγαθοῦ διαφορὰ; alt. ἀ. ἡ δ. (ἡ supra lin. add. a pr. m.). — [28] τὸν] Pr. l. τὴν comp.; alt. τὸν comp. — [29] λέγοντα] Pr. l. λέγου, lig. γου inch. — [30] ἀγαθὸν λέγει] Cod. ἀγαθὸν ἀγα (γα duabus lin. transf.) λέγει.

ὑφεστάναι τὸν Θεόν· τὸ δὲ θέσει ἀγαθὸν, τὸ εὐμετάϐλητον[1] ἀγαθὸν[2], τὸ
Fol. 7, r°[3]. ἀϐέϐαιον[4] ἀγαθὸν, τὸ ἀλλοιούμενον ἀγαθὸν λέγει δικαίως τὸν ἄνθρωπον, καὶ
εἴ τι[5] τῶν[6] κτισμάτων ὥσπερ ἀμέλει ἰχθὺν καὶ[7] ὠὸν ὠνόμασεν ἀγαθὸν Φάς·
[a] Matth. VII, 11; cf. Luc. XI, 13. [a]Οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν.

[1] εὐμετάϐλητον] Cod. extr. v εὐμε- in ima fol. parte τάϐλητον id quod initio fol. septimi deest. — [2] Cod. in summa marg. ext. ora 14 a rec. m. — [3] ἀγαθὸν] Rescr. ο et ν. — [4] ἀϐέϐαιον] Rescr. ε quod facile cum ι possit confundi. — [5] εἴ τι] Cod. εἶτι. — [6] τῶν] Pr. l. το. — [7] Cod. in interiore margine iuxta καὶ duas lineas.

CAPUT X.

Solutio de dicto : Domine, miserere filii mei, quia lunaticus est. (Matth. xvii, 15.)

[a] Matth. xvii, 15; cf. Marc. ix, 17, 18; Luc. ix, 38, 39.
[b] Cf. Matth. xvii, 17; Marc. ix, 19; Luc. ix, 41.

Λοιπὸν[1] ἴδωμεν τί[2] θέλει λέγειν[3] ὁ φάσκων[4] · [a] Ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν, ὅτι[5] σεληνιάζεται · οὐ γὰρ σελήνη τοῦτον ἀλλὰ δαίμων ἐκόλαζε · κἀκεῖνο[6] δὲ μὴ πάρεργον[7] ἀκούσωμεν τὸ, [b] Ὦ γενεὰ ἄπισἸος, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; Τί γὰρ πρᾶγμα εἶχον οἱ πολλοὶ ταύτης ἀκούειν τῆς φωνῆς, ἑνὸς ἀξιοῦντος ἢ καὶ σφαλλομένου[8] περὶ τὴν ἀξίωσιν[9]; τίνος δὲ ἕνεκεν, ἐλεεινῶς τοῦ πατρὸς διὰ τὸν υἱὸν γονυπετοῦντος, ἐπιτιμητικῶς οὐκ αὐτῷ[10] μόνῳ ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄχλοις[11] ἀπαντήσας ἐφθέγξατο; οὐ γὰρ ἐχρῆν μᾶλλον ἀσμενίσαι τὴν ἔντευξιν ἅτε[12] περὶ κακουμένου συμπαθῶς γιγνομένην[13]; ἀλλὰ τοὐναντίον ἀποσκορακίζει τῶν ἱκετῶν τὴν δέησιν[14] · δοκεῖ γὰρ ὁ ΧρισἸὸς ἀλόγως ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐνυβρίζειν τὸν δῆμον. Ἀλλὰ μὴ προσχῶμεν τῇ τῶν λεγομένων ἐπιφανείᾳ[15] μόνῃ[16], ἀλλὰ τὴν ἀφανῆ τοῦ[17] πράγματος κακίαν ἀθροίσωμεν. Τί[18] γοῦν[19]; πανοῦργος ὑπάρχων καὶ δολερὸς[20] ὁ δράκων ὁ λεγόμενος[21] δαίμων τοῦ μὲν παιδὸς ἀπανθρώπως διεσἸρέβλου τὸ σῶμα ποικίλα δείματα φασμάτων καὶ φοβερὰ ζωγραφῶν · τῶν δ' ἱσἸορούντων[22] τὰς[23] ψυχὰς πολυτρόπως ἐμάσἸιζεν εἰς θεομάχον γνώμην ἀνάγων τοὺς εὐχερεῖς[24] · κατὰ γὰρ τὴν σἸροφὴν, μᾶλλον δ' ὑποσἸροφὴν τοῦ σεληνιαίου[25] κύκλου, ἐγχρίπἸων τῷ νεανίᾳ λύτἸαν[26] ἀφόρητον καὶ πολλὴν ἐνειργάζετο, ὡς εἰς ὕδωρ[27] ἢ πῦρ καταβάλλειν ἐλεεινῶς, καὶ πολλῇ μανίᾳ διαταράτἸειν[28] ἀφειδῶς, ὡς τοὺς ὁρῶντας νομίζειν οὐκ ἀπὸ

Fol. 7, v°.

[1] Cod. in int. marg. iuxta Λοιπὸν et σεληνιάζεται v. seq. εἰς τὸ, ἐλέησον μου (corr. in ἐλέησόν μου)|τὸν υἱον (corr. in υἱὸν) ὅτι σεληνιάζεται. — [2] τί] Cod. ancip. acc. — [3] λέγειν] Cod. λέγει. — [4] φάσκων] Pr. l. φασι. — [5] Cod. in ext. marg. iuxta ὅτι a rec. m. ι'ʺ. — [6] Cod. in int. marg. iuxta κακεῖνο lin., κἀκεῖνο] Cod. κακεῖνο. — [7] πάρεργον] Cod. παρέργον, sub γ al. Nescio an malim παρέργως conicere. — [8] σφαλλομένου] Pr. l. σφαλο. — [9] τὴν ἀξίωσιν] Cod. τὴν πίσἸιν (πίσἸϊν lin. transf.) ἀξίωσιν. — [10] οὐκ αὐτῷ] Cod. οὐ κἀν τῷ. — [11] ὄχλοις] Cod. in textu ἄλλοις not. ·/. superscr., infra αλλ tria puncta; in int. marg. cum ead. nota ὄχλοις. — [12] ἅτε] Cod. ἄτε. — [13] γιγνομένην; ἀλλὰ] Cod. interp. γιγνομένην, ἀλλά. — [14] δέησιν] Pr. l. δέι. — [15] ἐπιφανείᾳ] Cod. ἐπιφανεία. — [16] μόνῃ] Cod. μόνη. — [17] τὴν ἀφανῆ τοῦ] Cod. in textu τὴν not. ·/. τοῦ; in int. marg. cum ead. nota ἀφανῆ a rec. m. — [18] Τί] Cod. τὶ. — [19] γοῦν; πανοῦργος] Cod. interp. γοῦν · πανοῦργος. — [20] δολερὸς] Pr. l. δολεοῦ lig. ῦ; alt. δολερο͂ς, circumfl. acc. manente. — [21] λεγόμενος] Pr. l. λεγομένων. — [22] ἱσἸορούντων] Pr. l. ἱσἸορούνων comp. ων. — [23] τὰς] Pr. l. τι. — [24] εὐχερεῖς] Pr. l. εὐχερως comp. ως; alt. εὐχερεῖς pl. — [25] σεληνιαίου] Pr. l. σεληναίου; alt. σεληνιαίου, tennissimo ι inserto pall. atr. — [26] λύτἸαν] Pr. l. λύταν. — [27] ὡς εἰς ὕδωρ] Pr. l. ὡς| ὕδωρ; alt. ὡς| εἰς ὕδωρ, voce εἰς ante v. addita. — [28] διαταράτἸειν] Sub ει al.

δαίμονος τοῦτο πάσχειν τὸν παῖδα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τῆς σελήνης κύκλου διαστρέφεσθαι, διὰ τὸ παρατετηρημένον[1] *τοῦ πονηροῦ δαίμονος καθ' ἑκάστην ὑποστροφὴν*[2] *σεληνιαίου φωτὸς ἐπιρριπτοῦντος τῷ νέῳ*[3], *καὶ λοιπὸν ἐντεῦθεν κεκρυμμένην συμβαίνειν, μικροῦ δὲ καὶ φανερὰν βλασφημίαν σωρεύεσθαι, τῶν φιλοψόγων*[4] *λεγόντων, ὡς οὐκ ἀγαθὸν κτίσμα ὁ κτίστης ἔκτισε τῆς σελήνης*[5] *τὸν κύκλον ἀλλ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἀνθρωπείας ἀγέλης, ἐξ*[6] *ὧν μεμαθήκαμεν· ἰδοὺ γὰρ φόνιος καὶ λίαν ἀπάνθρωπος ὁ τῆς σελήνης*[7] *λόγος· ἀλλ' οὐ τὴν σελήνην τανῦν*[8] *αἰτιατέον ἀλλὰ τὸν κτίσαντα ταύτην καὶ τὸν δημιουργήσαντα*[9] *τὸν οὕτω βλαβερὰν ἡμῖν καὶ πολέμιον ταύτην καὶ*[10] *φθορᾶς αἴτιον σκεῦος*
Fol. 8, r° [11]. *τεχνησάμενον.* Ταύτην *ἐπραγματεύσατο τὴν πραγματείαν ὁ δαίμων*[11], *ἵνα τοῦ μὲν παιδὸς ἀγρίως ἀπομαστίζῃ*[12] *τὸ σῶμα, τοῖς δὲ θεωμένοις βλασφημίαν*[13] *ἄθεσμον ἐγείρῃ τοῦ κτίσαντος ἐκ μιᾶς πληγῆς τραῦμα*[14] *διπλοῦν ἐργαζόμενος, ἐξ ἑνὸς μυρίου πλήθους τὰς ψυχὰς ζημιώσας, καὶ διὰ τοῦ φαινομένου τοξεύσας τὰ ἀφανῆ.* Ἐπεὶ[15] *γοῦν ἠπίστησαν ἐπὶ καλῷ τὴν σελήνην ἐκτίσθαι, ἐπὶ βλάβῃ*[16] *δὲ ταύτην ἐτόπασαν παρῆχθαι, ἡ δ' ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ ἐκ τῆς τοῦ δαιμονῶντος ἱστορίας*[17] *ὑπῆρξε, τούτου χάριν ὁ* Χριστὸς *τοὺς κεκρυμμένως*[18] *τῷ δαιμονιζομένῳ τὴν ψυχὴν συννοσήσαντας*[19] *ταλανίζει μεγάλως*[20],
a Matth. xvii, 17; Marc. ix, 19; Luc. ix, 41. *καὶ τῆς ἀπιστίας αὐτῶν*[21] *ἐλέγχει τὸ ἀρρώστημα λέγων·* [a]*Ὦ*[22] *γενεὰ*[23] *ἄπιστος καὶ*[24] *τὴν γνώμην ἀβέβαιος ἡ τοπάζουσα τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ σελήνης μαίνεσθαι, ἡ διὰ τοῦ κτίσματος τὸν κτίστην*[25] *διαβάλλουσα καὶ τὸν ποιητὴν ἐπὶ*[26]
b Matth. xvii, 17; cf. Marc. ix, 19; Luc. ix, 41. *τῷ*[27] *ποιήματι*[28] *ψέγειν*[29] *ἀποτολμήσασα*[30]*·* [b]*φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε*[31]*· οὐ γὰρ ἑνὸς ἀλλὰ πάντων ὑμῶν τὸ ἀρρώστημα· καί, θεραπευθέντος αὐτοῦ, ὑμεῖς*[32]

[1] *παρατετηρημένον*] Cod. pr. l. *παρατετηρημένον*; alt. *παρατετηρημένως*, comp. *ον* mut. in comp. *ως*. — [2] Cod. in int. marg. iuxta *ὑποστρο-* v. *ὑποστροφὴν* duas lin. cruci similes. — [3] *τῷ νέῳ*] Cod. *τοῦ νέου*. — [4] *φιλοψόγων*] Pr. l. *φιλοψύχων*; alt. *φιλοψόγων*, *χ* eraso. — [5] *ἔκτισε τῆς σελήνης*] Pr. l. *ἔκτισε σελήνης*; alt. *ἔ. τ. σ.* (*τῆς* supra v. pall. atr. addito). — [6] *ἐξ*] Sub *ε* al. — [7] *σελήνης*] Sub *σε* al. — [8] *τανῦν*] Cod. infra *νυ* hyph. — [9] *δημιουργήσαντα*] Pr. l. *δι*. — [10] *πολέμιον ταύτην καὶ*] Cod. in textu *πολέμιον* not. ·/. *καὶ* comp.; in ext. marg. cum ead. nota *ταύτην*. — [11] Cod. in ima fol. parte *μων*. — Cod. in summa marg. ext. ora 15 a rec. m. — Cod. in int. marg. iuxta *μων* v. *δαί-|μων* lin. — [12] *ἀπομαστίζῃ*] Cod. pr. l. *ἀπομαστίζει*; alt. *ἀπομαστίζη*. — [13] *θεωμένοις βλασφημίαν*] Cod. *θεωμένοις|εἰς βλασφημίαν*. — Cod. in int. marg. iuxta *εἰς* lin. — [14] Cod. in int. marg. iuxta *τραῦμα* lin. — [15] *Ἐπεὶ*] Pr. l. *ἐπι*. — [16] *ἐπὶ βλάβῃ*] Cod. *ἐπιβλάβη*. — [17] *ἱστορίας*] Pr. l. *ἱσο* (*sic*). — [18] *κεκρυμμένως*] Pr. l. *κεκρυμμένους*. — [19] *συννοσήσαντας*] Cod. *συνοσήσαντας*. — [20] *μεγάλως*] Pr. l. *μαλ*. — [21] *αὐτῶν*] Cod. *αυτῶν*. — [22] *Ὦ*] Cod. *ὦ*. — [23] *γενεὰ*] Pr. l. *γενν*. — [24] Cod. in int. marg. iuxta *καὶ* lin. — [25] *κτίστην*] Sub *στ* f. al. — [26] *ἐπὶ*] Cod. *ἐπι*. — [27] *τῷ*] Pr. l. *τὸ*. — [28] *ποιήματι*] Sub *π* al. — [29] *ψέγειν*] Cod. supra *ε* duos acc. — [30] *ἀποτολμήσασα*] Cod. in textu pr. l. *τολμήσασα*; alt. not. ·/. *τολμήσασαν* et in ext. marg. cum ead. nota *ἀπο* a rec. m. — [31] *ὧδε*] Cod. *ὧδε*. — [32] *θεραπευθέντος αὐτοῦ ὑμεῖς*] Cod in textu *θε-|ραπευθέντοσ* not. ·/. *ὑμεῖς*; in int. marg. eamd. not. ante voc. pos. *αὐτοῦ*, (ita virgul.) a rec. m.

τὴν ὑμετέραν ψυχὴν συνιαθῆτε[1] *γνόντες, ὡς οὐκ ἀπὸ σελήνης ἀλλ' ἀπὸ πνεύματος τοῦ κακουμένου τὸ πάθος, οὗ παρελθόντος ὁ παῖς ὑγιὴς ὀφθήσεται, καὶ τὴν ὑμετέραν αὐτὸς δημοσιεύσει κακίαν, ὡς ἀπαιδεύτῳ λόγῳ κατε-* Fol. 8, v°. *ψεύσασθε*[2] *τῆς σελήνης.* Εἰ *δὲ* Ματθαῖος *λέγει, ὅτι σεληνιαζόμενος προσηνέχθη*[3] *τῷ* Χριστῷ, *οὐχ ὡς ἀγνοῶν, ὅτι σεληνιαῖον οὐχ ὑπῆρχε*[4] *τὸ πάθος, τοῦτο γράφειν ἠξίωσεν, ἀλλ' ὡς ἀκούσας, καὶ εἰπὼν, ὅπερ ἤκουσεν· ἴδιον γὰρ ἱστορος*[5], *ἅπερ*[6] *ἤκουσεν ἢ εἶδεν, οὐχ ἅπερ ἐστι*[7] *λέγειν.* Καὶ *τῆς μὲν ὑποθέσεως ταύτης ἔστω καλῶς εἰρημένον οὕτω τὸ ζητούμενον, εἴ γέ σοι*[8] *φίλον ἐλευθέρως ἀχθέντι τὸ τῆς ἐλευθερίας μάθημα καταδέχεσθαι.*

[1] *συνιαθῆτε*] Cod. *συνιαθῆτε.* — [2] *κατεψεύσασθε*] Cod. *κατεψεύσασθαι.* — [3] *προσηνέχθη*] Cod. *προσηνήχθη* sub primo *η* al. — [4] *σεληνιαῖον οὐχ ὑπῆρχε*] Cod. in textu *σεληνιαῖον* not. ·/. *ὑπῆρχε*; in ext. marg. cum ead. nota *ουχ' ὑ* pall. atr. — [5] *γὰρ ἵστορος*] Cod. infra *γὰρ* comp. *ἱστο* lin. — *ἵστορος*] Pr. l. *ἱ.* — [6] Cod. in ext. marg. iuxta *ἅπερ* lin. — [7] *ἐστι*] Cod. *ἐστὶ* an *ἐστί.* — [8] *εἴ γέ σοι*] Cod. *ἐι γεσοι.*

CAPUT XI.

Solutio de dicto : Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum. (Ioh. v, 31.)

[a] Cf. Ioh. v, 31; viii, 14, 18.
[b] Cf. Ioh. viii, 12; ix, 5.

Ἐξετάσωμεν[1] *δὲ κἀκεῖνο*[2] *λεπτῶς ἐρευνήσαντες*[3], *τί ἐστιν, ὅ φησιν· [a]Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἄνθρωπος γὰρ ἑαυτῷ*[4] *μαρτυρῶν οὐκ ἀληθής· Θεὸς δὲ τοὐναντίον ἀληθὴς, ἐξ ὧν πράττει, μαρτυρῶν περὶ ἑαυτοῦ· οὐκ ἂν οὖν ἁρμόσειεν ἀνθρώπῳ τὸ λέγειν· [b]Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ μόνῳ Θεῷ τῷ κατὰ φύσιν ζωῇ καὶ φωτὶ καὶ ἀφθαρσίᾳ τυγχάνοντι. Ἐπειδὴ*[5] *γοῦν ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἀδελφὰ φθεγγόμενος ὁ Χριστὸς οὐχ ὡς Θεὸς ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ψιλὸς ἐνομίζετο*[6], *ἀναιρεῖ τὴν αἰσίως οὐ γινομένην ψῆφον· τὰς γὰρ ἐνθέους πράξεις ὑπ' ἀνθρωπίνης γίνεσθαι δικαζόντων*[7] *δυνάμεως, ἀνετρέπετο ἡ θεία*[8] *λῆξις ὡς οὐκ ἐνανθρωπήσασα· ἡ δὲ τῶν θνητῶν φύσις οὐκ ὠφελεῖτο*[9], *τούτου μὴ*[10] *γενομένου· ἐκινδύνευε δὲ, ταύτης*[11] *τῆς γνώμης κρατούσης, τὸ τῆς οἰκονο-*

Fol. 9, r°[13].

μίας διαπεσεῖν μυστήριον[12], *καὶ χεῖρον ἐν κόσμῳ γενέσθαι τὸ ναυάγιον, ὑποβρυχίῳ δὲ πάντα συγκαταπεσεῖν κύματι, εἰ Θεὸς μὲν ὁ παρὼν, καὶ θεῖον τὸ πραττόμενον, ἀνθρώπου δὲ μαρτυρίαν εἶχε τὰ γινόμενα. Ὅθεν*[14] *καθὸ ἄνθρωπος ἑαυτῷ μαρτυρεῖν παρῃτήσατο, παρὰ δὲ Θεοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐζήτει· καθὸ δὲ Θεὸς ἑαυτῷ μαρτυρῶν*[15] *οὐκ ἐσφάλλετο*[16] *λέγων· [c]Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια· οὐ γὰρ ἄλλος τις*[17] *ἑαυτῷ*[18] *ταῦτα μεμαρτύρηκεν· ὑβρίζετο γὰρ ἂν ἡ ἀξία τοῦ κρείττονος παρὰ τῶν ἀνομοίων μαρτυρίαν λαμβάνουσα*[19]. *Ὅθεν εἰκότως πρὸς τοὺς μὴ δεόντως*[20] *αὐτὸν διασκώψαντας ἐν τῷ λέγειν· [d]Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἔλεγεν*[21]· *Εἰ καθ' ὑμᾶς ἄνθρωπος*

[c] Cf. Ioh. viii, 12; ix, 5.
[d] Ioh. viii, 13.

[1] Cod. in exteriore margine *περὶ τοῦ|ἐὰν ἐγὼ μαρ-|τυρῶ* : iuxta Ἐξετάσωμεν (sic), pallidiore atramento. — [2] *κἀκεῖνο*] Cod. *κᾀκεῖνο*. — [3] *ἐρευνήσαντες*] Pr. l. *ἐρευνησαν* comp. *αν*. — [4] *ἑαυτῷ*] Pr. l. *ἑαυῷ*. — [5] *Ἐπειδὴ*] Pr. l. *ἐ*. — [6] *ἐνομίζετο*] Cod. inter *ι* et *ζ* infra hyph. — [7] *δικαζόντων*] Pr. l. *δικαζόνων*. — [8] *θεία*] Cod. *θεῖα*. — [9] *ὠφελεῖτο*] Cod. in textu *ὠφελεῖ τὸ* supra *φ* not. ·/.; in ext. marg. cum ead. nota *ισ* :|*οὐκ ὠφελεῖτο* a rec. m. — [10] *μὴ*] Pr. l. *μη*; alt. *μὴ* pall. atr. acc. — [11] *ἐκινδύνευε δὲ, ταύτης*] Pr. l. *ἐκινδύνευε ταύτης*; alt. *ἐκινδύνευε δὲ* (comp. supra pos. pall. atr.) *ταύτης*. — [12] Cod. in ima fol. parte *καὶ χεῖρον*. — [13] Cod. in summa marg. ext. ora 16 a rec. m. — [14] *Ὅθεν*] Pr. l. *ὅθν*. — [15] *μαρτυρῶν*] Pr. l. *μαρτυρῷ*; alt., iota lin. transf. — [16] *ἐσφάλλετο*] Cod. pr. l. *εσφάλετο*; alt. *ἐσφάλετο* sp. pall. atr. — [17] *ἄλλος τις*] Cod. *ἀλλόστις*. — [18] *ἑαυτῷ*] Cod. *ἑαυτοῦ* pl. — [19] *λαμβάνουσα*] Pr. l. *λαμβάνουσαν*. — [20] *μὴ δεόντως*] Pr. l. *μηδὲν*; alteram *μὴδεόντως* accentu supra *ε* lineam transfixo. — [21] *μαρτυρεῖς, ἔλεγεν*] Codex *μαρτυρεῖς*; *ἔλεγεν* · interpunxit.

ὧν ἐγὼ μεμαρτύρηκα, οὐκ ἀληθὴς ἡ μαρτυρία· εἰ δ' οὐκ ἄνθρωπος μόνον ἀλλὰ
* Cf. Ioh. VIII, 12; IX, 5. καὶ Θεὸς ἐγὼ, ἀληθῶς μεμαρτύρηκα λέγων· *Ἐγώ εἰμι τὸ Φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Καθὼς γὰρ ἂν ἴδω τὴν ὑμετέραν ψῆφον εἰς ἐμὲ γινομένην, ὑμῖν ἀποκρίνομαι· ἂν γοῦν ἄνθρωπος, ὡς ὑμεῖς κρίνετε, τυγχάνω ψιλὸς, οὐκ ἀληθὴς ἡ μαρτυρία, ἣν ἐγὼ μεμαρτύρηκα· εἰ δὲ Θεὸς, ὡς ἡ θεία ψῆφος ἐβεβαίωσεν[1], ἀληθὴς ὁ λόγος ἐμοὶ τῆς μαρτυρίας. Ἀναιρῶ γοῦν οὐ τὸ λεχθὲν ἐξ ἐμοῦ περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν κρίσιν ἀποβάλλομαι τὴν κρίνουσαν ἄνθρωπον μόνον εἶναι τὸν Χριστὸν[2] τὸν πολὺ πλέον ἀνθρώπου, μᾶλ-
Fol. 9 v°. λον δὲ οὐ κατὰ σύγκρισιν τὰς τεραστίους ἐκτελοῦντα δυνάμεις. Εἰ γοῦν καθὸ ἄνθρωπος[3] νομίζετε μαρτυρεῖν περὶ ἐμοῦ, οὐ πράττω τοῦτο[4], ἀλλὰ παρ' ἑτέρου ζητῶ τὸ μαρτύριον· εἰ δὲ καθὸ Θεὸς, πολὺ διεσφάλλετε[5]· Θεὸς γὰρ ἑαυτῷ[6] μαρτυρῶν οὐ σφάλλεται[7]· τίς[8] γὰρ Θεῷ μαρτυρήσει μηδεὶς ὑπάρχων πρὸ αὐτοῦ[9] μηδὲ σὺν αὐτῷ; τίς[10] ὁμῆλιξ[11] εὑρεθείς; ἀλλ' αὐτὸς πρὸ πάντων[12] εἷς ὑπάρχων καὶ αὐτὸς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, καὶ λέγων ἀληθεύει[13]. Ταῦθ' ἡμῖν λελέχθω βεβαίως τρανότερον, καὶ πέρας ἐχέτω καὶ τοῦτο τὸ[14] ζήτημα· ἕτερον[15] δ' εἴ τι[16] τῶν Εὐαγγελίων ἀπορώτερον φαίνεται, εἰς ἐπήκοον[17] τοῦτο γυμνώσας φανέρωσον.

[1] ἐβεβαίωσεν] Pr. l. ἐφ. — [2] εἶναι τὸν Χριστὸν] Cod. in textu εἶναι not. ·/. χριστὸν comp.; in ext. marg. cum ead. nota τόν. — [3] ἄνθρωπος] Pr. l. ἀνθρωπος; alt., acc. pall. atr. — [4] τοῦτο] Sub alt. ο f. al. — [5] διεσφάλλετε] C. διεσφάλετε. — [6] ἑαυτῷ] C. ἑαυτῶ. — [7] σφάλλεται] Pr. l. σφάλε. — [8] τίς] Cod. τὶς. — [9] αὐτοῦ] Cod. αυτοῦ. — [10] τίς] Cod. τὶς. — [11] ὁμῆλιξ] Pr. l. ὁμι. — [12] πρὸ πάντων] Cod. προπάντων. — [13] ἀληθεύει] Cod. post ἀληθεύει interp. : — [14] Cod. in ext. marg. iuxta τὸ comp. σημείωσαι a rec. m. — [15] ἕτερον] Cod. ante et infra Ἕτερον semicirc. pall. atr. — [16] εἴ τι] Pr. l. εἰτι; alt. εἴτι, acc. pall. atramento. — [17] ἐπήκοον] Cod. priorem lectionem ἐπίκον; alteram ἐπίκοον.

CAPUT XII.

Quæstio de discrepantia Evangelistarum speciatimque de dictis Matth. xxvii, 48; Marc. xv, 23; Luc. xxiii, 36; Ioh. xix, 29.

PHILOSOPHUS.

Ὁ δὲ δριμύξας καὶ λίαν βλοσυρὸν[1] εἰσαθρήσας πληκτικώτερον ἡμῖν ἔφησε νεύσας[2] τοὺς[3] Εὐαγγελιστὰς ἐφευρέτας, οὐχ ἵστορας τῶν περὶ τὸν[4] Ἰησοῦν γεγενῆσθαι[5] πράξεων. Ἕκαστος γὰρ αὐτῶν οὐ σύμφωνον[6] ἀλλ' ἑτερόφωνον μάλιστα τὸν λόγον περὶ τοῦ πάθους ἔγραψεν· ὁ μὲν γὰρ ἱστορεῖ, [a]ὡς σταυρωθέντι σπόγγον τις[7] ὄξους πληρώσας[8] προσήνεγκεν. Ὁ δὲ ἑτέρως· [b]Εἰς τὸν τόπον, φησὶν, ἐλθόντες[9] Γολγοθᾶ, ἔδωκαν[10] αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς[11] μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησε πιεῖν· καὶ μετ' ὀλίγα· [c]Περὶ[12] δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἐλωεὶμ, Ἐλωεὶμ, λεμὰ σαβαχθανεί; τουτέστι[13] Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος δ' ἐστὶ Ματθαῖος. Ὁ δέ φησι[14]· [d]Σκεῦος ἔκειτο ὄξους μεστόν[15]· σκεῦος οὖν μεστὸν τοῦ ὄξους σὺν ὑσσώπῳ προσδήσαντες προσήνεγκαν[17] αὐτοῦ τῷ στόματι· ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος[18] ὁ Ἰησοῦς εἶπε· Τετέλεσται[19]· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν[20] παρέδωκε τὸ πνεῦμα· οὗτός ἐστιν[21] ὁ Ἰωάννης[22]. Ὁ δὲ λέγει· [e]Καὶ φωνῇ μεγάλῃ κράξας εἶπε[23]· Πάτερ, εἰς χεῖράς σου[24] παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου[25]· οὗτος δὲ τυγχάνει Λουκᾶς. Ἐκ ταύτης τῆς ἑώλου[26] ἱστορίας καὶ διαφώνου, ὡς οὐχ ἑνὸς ἀλλὰ πολλῶν πεπονθότων[27], ἔστι λαβεῖν τὸν λόγον· εἰ[28] γὰρ ὁ μέν·

[a] Cf. Marc. xv, 36.
[b] Cf. Matth. xxvii, 33, 34.
[c] Cf. Matth. xxvii, 46; Ps. xxii, 2.
Quat. III. Fol. 10, r° [16].
[d] Cf. Ioh. xix, 29, 30.
[e] Cf. Luc. xxiii, 46.

[1] βλοσυρὸν] Cod. βλοσσυρὸν comp. σσ. — [2] νεύσας τοὺς] Cod. νεύσας :|Τούς. — [3] Cod. in ext. marg. iuxta Τοὺς a pr. m. ιβ͠. — [4] τὸν] Sub ο al. — [5] Cod. in ext. marg. iuxta σθαι voc. γεγενῆ-|σθαι : ἀμφιβολι (corr. in ἀμφιβολί) [α] περὶ|τοῦ Θείου πάθους a recentiore manu. — [6] σύμφωνον] Pr. l. σύμφο. — [7] σπόγγον τις] Cod. σπόγγον τίς. — [8] πληρώσας] Sub ρ al. — [9] ἐλθόντες] Cod. ἐλθόντος pl., sub θ al. — [10] ἔδωκαν] Pr. l. ἔ. — [11] μετὰ χολῆς] Cod. μεταχο-|λῆς. Cod. in ext. marg. iuxta λῆς v. χολῆς lin. — [12] Cod. in ext. marg. iuxta περὶ lin. — [13] τουτέστι] Pr. l. τουτέστϊν. — [14] δέ φησι] Cod. infra inter ε et φ punctum an hyph. — [15] Cod. in ima fol. parte σκεῦος. — [16] Cod. in summa marg. ext. ora 17 a rec. m. — [17] προσδήσαντες προσήνεγκαν] Cod. interp. προσδήσαντες; προσήνεγ-|καν. — [18] ὄξος] Pr. l. οι, ι longissimum. — [19] Τετέλεσται] τετέλεσται, sub στ aliquid. — [20] κεφαλὴν] Cod. κφαλὴν. — [21] οὗτός ἐστιν] Cod. οὗτος ἐστὶν. — [22] Ἰωάννης] Cod. comp. Ιωάννης mendose, utpote in quo desit ς. — [23] εἶπε] Pr. l. εἶπεν. — [24] χεῖράς σου] Cod. χεῖρας σου. — [25] πνεῦμά μου] Cod. πνεῦμα- (comp.) |μου. — [26] ἑώλου] Cod. ἑώλου. — [27] πεπονθότων] Pr. l. πεπονθόν. — [28] λόγον· εἰ] Cod. supra ον εἰ lin. pall. atr.

[a] Luc. XXIII, 46.
[b] Ioh. XIX, 30.
[c] Matth. XXVII, 46; Ps. XXII, 2.
[d] Cf. Marc. XV, 34.

[a] Εἰς χεῖράς σου [1], λέγει, παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου [2], ὁ δέ· [b] Τετέλεσται [3], ὁ δέ· [c] Θεέ μου, Θεέ μου [4], ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; ὁ δέ· [d] Ὁ Θεὸς, Θεός μου [5], εἰς τί ὠνείδισάς [6] με [7]; φανερὸν, ὡς ἀσύμφωνος αὕτη μυθοποιΐα [8] ἢ πολλοὺς [9] σταυρουμένους ἐμφαίνει ἢ ἕνα δυσθανατοῦντα, καὶ τὸ σαφὲς τοῖς παροῦσι τοῦ πάθους μὴ παρέχοντα· εἰ δὲ κατὰ ἀλήθειαν τὸν τρόπον τοῦ [10] θανάτου εἰπεῖν μὴ δυνάμενοι [11] οὗτοι παντάπασιν ἐρραψῴδησαν [12], καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ἐσαφήνισαν.

[1] *χεῖράς σου*] Cod. *χεῖρας σου.* — [2] *πνεῦμά μου*] Cod. *πν*(*εῦμ* comp.)*α μα μου.* — [3] C. in ext. marg. iuxta *εἰ* et *τετέ-* v. *τετέ-*|*λεσται* comp. *σημείωσαι* pall. atr. — [4] *μου*] Pr. l. *με.* — [5] *Θεός μου*] Cod. *Θεὸς* (comp.) *μου.* — [6] *ὠνείδισάς*] Pr. l. *ὀ.* — [7] *με*] Sub *ε* f. al. — [8] Cod. in ext. marg. iuxta *μυθο-* v. *μυθο-*|*ποιΐα* lin. — [9] *πολλοὺς*] Pr. l. *πολο.* — [10] *τρόπον τοῦ*] Cod. infra *όπον τ* lin. — *τοῦ*] Sub. *ο* al. — [11] *εἰπεῖν–δυνάμενοι*] Cod. infra *πεῖν μὴ δ* lin. — [12] Cod. in ext. marg. iuxta *ἐρρα-* v. *ἐρρα-*|*ψῴδησαν* lin.

CAPUT XIII.

Quæstio de dictis : Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est eius testimonium. (Ioh. xix, 33, 34, 35.)

Ὅτι δὲ τὰ περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ πάντα κατεσ7οχάσαντο, ἐξ ἑτέρου κεφα-
[a] Cf. Ioh. xix. 33, 34. λαίου τοῦτ' ἀποδειχθήσεται[1]. Γράφει γὰρ Ἰωάννης· [a]Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν σ7ρατιωτῶν λόγχῃ ἔνυξεν[2] αὐτοῦ τὴν πλευράν· καὶ ἐξῆλθεν εὐθὺς αἷμα καὶ ὕδωρ· μόνος γὰρ τοῦτ' εἴρηκεν ὁ Ἰωάννης[3], τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς· διὸ καὶ αὐτὸς
[b] Ioh. xix. 35. ἑαυτῷ[4] βούλεται[5] μαρτυρεῖν λέγων· [b]Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ[6] αὐτοῦ ἐσ7ιν[7] ἡ μαρτυρία. Ὅπερ[8] δοκεῖ μοι, τουτὶ κέπφου[9] τυγχάνει τὸ
Fol. 10, v°. ῥῆμα· πῶς γὰρ ἀληθινὴ ἡ μαρτυρία τοῦ, περὶ οὗ ἡ μαρτυρία, μὴ ὑφεσ7ῶτος; μαρτυρεῖ γάρ τις περὶ τοῦ ὄντος· περὶ δὲ τοῦ μὴ ὄντος πῶς ἂν λεχθῇ[10] μαρτυρία;

[1] C. in int. marg. iuxta θήσεται ιγ̅. — [2] ἔνυξεν] Pr. l. ἔνυξυ. — [3] Ἰωάννης] Pl. ἰωάννης. — [4] ἑαυτῷ] Cod. ἑαυτῶ. — [5] βούλεται] Pr. l. ο. — [6] ἀληθινὴ] ἀλη-| pr. l. θη. — [7] αὐτοῦ ἐσ7ιν] Cod. ἀυτοῦ ἐσ7ὶν. — [8] Ὅπερ] Malim pro Ὅπερ ponere Ὥσπερ. — [9] μοι, τουτὶ κέπφου] Cod. interp. μοι τουτὶ, κέπφου. — [10] λεχθῇ] Cod. λεχθῆ.

CAPUT XIV.

Quæstio de resurrectione Christi et manifestatione. (Matth. xxviii, 6, sq.; Marc. xvi, 6, sq.; Luc. xxiv, 6, sq.; Ioh. xx, 1, sq.)

Ἔστι[1] *καὶ ἕτερος λόγος δυνάμενος σαθρὰν ταύτην ἐλέγξαι τὴν δόξαν ὁ περὶ*[2] *τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τῆς πανταχοῦ θρυλλουμένης*[3]*, τίνος χάριν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ὥς φατε, καὶ ἀναστῆναι οὐκ ἐμφανίζεται Πιλάτῳ*[4] *τῷ κολάσαντι αὐτὸν καὶ λέγοντι μηδὲν ἄξιον πεπραχέναι θανάτου, ἢ Ἡρώδῃ τῷ τῶν Ἰουδαίων βασιλεῖ, ἢ τῷ ἀρχιερεῖ τῆς Ἰουδαϊκῆς φατρίας, ἢ πολλοῖς ἅμα καὶ ἀξιοπίστοις, καὶ μάλιστα Ῥωμαίων τῇ τε βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ἵνα τὰ κατ' αὐτὸν θαυμάσαντες μὴ δόγματι κοινῷ καταψηφίσωνται*[5] *θάνατον ὡς ἀσεβῶν τῶν πειθομένων αὐτῷ· ἀλλ' ἐμφανίζει τῇ Μαγδαληνῇ*[6] *Μαρίᾳ*[7] *γυναικὶ χυδαίᾳ καὶ ἀπὸ κωμυδρίου*[8] *λυπροτάτου τινὸς ὡρμωμένῃ*[9]*, καὶ ὑπὸ ἑπτὰ δαιμόνων κατασχεθείσῃ*[10] *ποτὲ*[11]*, μετ' ἐκείνης δὲ καὶ ἄλλῃ*[12] *Μαρίᾳ*[13] *ἀφανεστάτῳ καὶ αὐτῷ γυναίῳ*[14] *κωμητικῷ, καὶ ἄλλοις ὀλίγοις οὐ σφόδρα ἐπισήμοις· καίτοι φάσκοντος Ματθαίου τῷ ἀρχιερεῖ*[15] *τῶν Ἰουδαίων προειρηκέναι*[16]*·* *Ἀπάρτι, λέγοντα*[17]*, ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐν δεξιᾷ τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον*[18] *μετὰ τῶν νεφελῶν. Εἰ γὰρ ἦν ἐμφανίσας*[19] *ἀνδράσιν ἐπισήμοις*[20]*, δι' αὐτῶν πάντες*[21] *ἂν ἐπίστευον*[22]*, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν δικαστῶν ὡς μύθους ἀλλοκότους ἀναπλάττοντας ἐκόλαζεν*[23]*· οὐδὲ γὰρ Θεῷ*[24] *δήπουθεν ἀρεστὸν ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπῳ συνετῷ πολλοὺς δι' αὐτὸν ταῖς ἀνωτάτω τιμωρίαις ὑποβληθῆναι.*

* Cf. Matth. xxvi, 64; xxiv, 30; Marc. xiv, 62; xiii, 26; Luc. xxii, 69; xxi, 27; Apoc. i, 7.

[1] Cod. in ext. marg. iuxta Ἔστι : ιδ. Cod. in ext. marg. iuxta *τῆς ἀναστάσεως : ἀπορία περὶ τῆς ἐμφανί-|σεως τοῦ Ἰησοῦ* (comp. *ἰησοῦ*) *μετὰ τὴν ἀ-|νάστασιν* a rec. m. — [2] Cod. in int. marg. iuxta *περὶ* duas lin. — [3] *θρυλλουμένης*] Pr. l. f. *θο*. — [4] *Πιλάτῳ*] Cod. *πϊλά-|τω*. — [5] *καταψηφίσωνται*] Cod. *καταψηφήσωνται*. — [6] *Μαγδαληνῇ*] Cod. *μαγδαλινῇ*. — [7] Cod. in ext. marg. iuxta *μαρια* lin. — *Μαρίᾳ*] C. *μαρία*. — [8] *κωμυδρίου*] Pr. l. *κωμι*. — [9] *ὡρμωμένῃ*] Cod. pr. l. *ὁ*; alt. *ὡρμω-|μένη*. — [10] *κατασχεθείσῃ*] Pr. l. *κατασχεθή*. — [11] *κατασχεθείσῃ ποτὲ*] Cod. *κατασχεθείσῃ παρ* (lig. *παρ* lin. transf.) *ποτέ*. — [12] Cod. in ext. marg. iuxta *ἄλλη* lin. — *ἄλλῃ*] Cod. *ἄλλη*. — [13] *Μαρίᾳ*] Cod. *μαρία*. — [14] *γυναίῳ*] Sub *υ* lig. *υν* al. — [15] *ἀρχιερεῖ*] Cod. *ἀρχι.*|=*ερεῖ*, sub *α* inch. *ρ*. — [16] *προειρηκέναι*] Cod. *προειρηκέναι* an *προηρηκέναι*. — [17] *λέγοντα*] Cod. *ἀπάρτι λέγων* (sic) *ὄψεσθε*. F. malis *λέγων* delere. — [18] *ἐρχόμενον*] Cod. in ima parte litt. *χ* lin. — [19] *ἐμφανίσας*] Pr. l. *ἐφ*. — [20] *ἐπισήμοις*] Cod. in int. marg. iuxta *ἐι* et infra *ἐπισ* lin. — [21] *πάντες*] Comp. *ες*, ubi desunt ambo puncta. — [22] *πάντες ἂν ἐπίστευον*] Cod. in textu *πάντες* not. ·/. *ἐπίστευον*; in ext. marg. cum ead. nota *ἂν*. — *ἐπίστευον*] Sub lig. *στ* al. — [23] *ἐκόλαζεν*] Cod. *ἐκόλαζον* pl., sub *έ* al. — [24] *Θεῷ*] Cod. *θεοῦ* comp.

CAPUT XV.

Quæstio de dicto : Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eicietur foras. (Ioh. xii, 31.)

Fol. 11, r°[1].

[a] Cf. Ioh. xii, 31 ; xvi, 11.

Ἐὰν δέ τις[2] κἀκείνην τὴν γεγραμμένην ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ *τερθρείαν[3] ἀναγνῷ, σφόδρα[4] εἴσεται τερατολογίαν εἶναι τὰ εἰρημένα[5], ἔνθα[6] φησί·* [a]Νῦν *κρίσις ἔστι[7] τοῦ κόσμου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθήσεται ἔξω.* Εἰ*πὲ γάρ μοι πρὸς* Θεοῦ, *τίς[8] ἡ κρίσις ἡ τότε γινομένη, καὶ[9] τίς[10] ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου ὁ βληθεὶς ἔξω; εἰ[11] μὲν γὰρ ἐρεῖτε τὸν αὐτοκράτορα[12], ἀλλ' οὐκ ἔστι μόνος ἄρχων, ἀλλ' οὐδ' ἐβλήθη κάτω· πολλοὶ·γὰρ ἄρχουσι τοῦ κόσμου· εἰ δὲ νοητόν τινα καὶ ἀσώματον, οὐ[13] δυνατὸν βληθῆναι ἔξω· ποῦ γὰρ βληθῇ[14] ἄρχων τυγχάνων τοῦ κόσμου;* Εἰ *μὲν γὰρ ἄλλον λέξετέ που κόσμον ὑφεστάναι, εἰς ὃν ἄρχων βληθήσεται, ἐκ πιθανῆς ἡμῖν[15] ἱστορίας τοῦτο εἴπατε· εἰ δ' οὐκ ἔστιν ἄλλος, ἐπεὶ μηδὲ δυνατὸν κόσμους[16] ὑφεστάναι δύο, ποῦ βληθῇ[17] ὁ ἄρχων[18], εἰ μήτι γε ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ τυγχάνων ἐστίν; καὶ πῶς, ἐν ᾧ[19] τις ἔστιν[20], ἐν αὐτῷ καταβάλλεται; εἰ μήτι κατὰ τὸ[21] κεραμεοῦν ἄγγος, ὃ συντριβὲν καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἔξω βληθῆναι ποιεῖ[22] ὅμως[23] οὐκ εἰς κενὸν ἀλλ' εἰς ἕτερον σῶμα ἀέρος ἢ γῆς, εἰ τύχοι, ἢ ἄλλου[24] τινός.* Εἰ *γοῦν ὁμοίως, ὅπερ[25] ἀδύνατον, συντριβέντος τοῦ κόσμου, ὁ ἐν αὐτῷ[26] βληθήσεται ἔξω, καὶ ποῖος ἔξω χῶρος, εἰς ὃν ἐκβληθήσεται[27]; τί δὲ καὶ[28] τὸ ἴδιον ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ[29] ποσὸν ἢ ποιὸν ὕψος ἢ βάθος ἢ μῆκος ἢ πλάτος; εἰ γὰρ ταῦτ' ἐν αὐτῷ, κόσμος ἔσται ταῦτ' ἔχων.* Τί*ς[30] δ' αἰτία βληθῆναι τὸν ἄρχοντα ἔξω ὡς ξένον τοῦ κόσμου;*

[1] Cod. in summa marg. ext. ora 18 a rec. m. — [2] C. in ima fol. 10 parte pr. l. *κἀκεινους*; alt. *κἀκείνην*. — [3] *τερθρείαν*] Pr. l. *τερθρί*. — [4] Cod. in ext. marg. iuxta *σφόδρα* lin. — [5] *εἰρημένα,*] Cod. post *εἰρημένα* : interp. — [6] Cod. *ιε̃* in int. marg. iuxta Ἔνθα. — *ἔνθα*] Ἔνθα in init. v. — [7] *κρίσις ἔστι*] Cod. *κρίσῖς ἐστὶ*. — [8] *τίς*] Cod. *τὶς*. — [9] Cod. in ext. margine iuxta *καὶ* lineam. — [10] *τίς*] Cod. *τὶς* an *τίς*. — [11] *εἰ*] Sub *ει* al. — [12] *αὐτοκράτορα*] Cod. infra *υτο* hyph. — [13] *ἀσώματον, οὐ*] Cod. in textu *ἀσώματον ·/., οὐ* (puncto mut. in virg.); in ext. marg. cum ead. nota *αρχοντα* a rec. m. — [14] *βληθῇ*] Cod. *βληθῆ*. Cf. infra not. 17. — [15] Cod. in ext. marg. iuxta *ἡμῖν* lin. — [16] *κόσμους*] Pr. l. *κόσι*. — [17] *βληθῇ*] Cod. *βληθῆ*. Cf. supra not. 14. — [18] *ἄρχων*] Prior. lect. *ἄρχο*. — [19] *ᾧ*] Cod. *ὧ*. — [20] *ἔστιν*] Cod. *ἐστὶν*. — [21] *τὸ*] Prior. lect. *τῷ*. — [22] *ποιεῖ*] Cod. pr. l. *ποι-*; sec. f. *ποι-ως* comp. *ως*; tert. *ποι-εῖ*, ubi inter acc. et *ι* lig. *ει* lin. — [23] *ὅμως*] Cod. in ext. marg. *ὅμως* iuxta *ποιεῖ*. — [24] *ἄλλου*] Cod. *ἀλλου*. — [25] *ὅπερ*] Cod. *ὁπερ*. — [26] *αὐτῷ*] Prior. l. *ἀυτο*; alt. *ἀυτῷ*. — [27] *ἐκβληθήσεται*] Pr. l. *ἐκβη*. — [28] *καὶ*] Sub *αι* f. *η*. — [29] *χώρῳ*] Pr. l. *χώρᾳ*. — [30] Τίς] Cod. *τὶς* an *τίς*.

Fol. 11, v°. *καὶ πῶς ξένος ὢν ἦρξε; πῶς δ' ἐκβάλλεται[1]; ἑκὼν[2] ἢ ἄκων; ἄκων δηλονότι[3]· ἀπὸ γὰρ τῆς λέξεως Φανερὸν τὸ λεγόμενον· τὸ γὰρ ἐκβαλλόμενον ἀκουσίως ἐκβάλλεται· ἀλλ' ὁ βιαζόμενος οὐχ ὁ[4] τὴν βίαν ὑπομένων ἀδικεῖ.* Καὶ *τὴν μὲν τοσαύτην τῶν* Εὐαγγελίων *ἀσάφειαν γυναίοις οὐκ ἀνδράσι παραχωρεῖν δίκαιον· εἰ γὰρ θέλοιμεν τὰ τοιαῦτα ζητεῖν ἀκριβέστερον, εὑρήσομεν[5] μυρίας ἀσαφεῖς διηγήσεις λόγου μηδὲν κατεχούσας[6] ἕρμαιον.*

[1] *ἐκβάλλεται*] Cod. pr. l. *εκβάλε*; alt. *εκβάλλεται*. — [2] *ἐκβάλλεται; ἑκὼν*] Cod. post *εκβάλλεται*, interp. — [3] *δηλονότι*] Cod. infra *νό* hyph. — [4] *οὐχ ὁ*] Ita; alias *οὐχ' ὁ*. — [5] *εὑρήσομεν*] In lig. *σο* rescr. *ο*. — [6] *κατεχούσας*] Pr. l. f. *κατεχουσι*.

CAPUT XVI.

Quæstio de dicto : Non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. (Ioh. VIII, 43, 44.)

[a] Cf. Ioh. VIII, 43, 44.

[b] Ioh. VIII, 44.

Fol. 12, r°[21].

Φέρε[1] δὴ κἀκείνης τῆς ἐπισκηνίου λέξεως ἀκούσωμεν τῆς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους[2] ὧδε γεγενημένης· [a]Οὐ δύνασθε, φησὶν[3], ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν, ὅτι[4] ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐσ7έ· καὶ τὰς ἐπιθυμίας[5] τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Τίς οὖν ὁ διάβολος ὁ τῶν Ἰουδαίων πατὴρ, ἡμῖν διασάφησον· οἱ γὰρ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἐκτελοῦντες πρεπόντως[6] τοῦτο ποιοῦσι γνώμῃ πατρὸς[7] εἴκοντες, καὶ τοῦτον τιμώμενοι[8]· εἰ δὲ κακὸς ὁ πατὴρ, οὐ τοῖς τέκνοις τὸ ἔγκλημα[9] τοῦ κακοῦ προσαπ7έον[10]. Τίς[11] οὖν ἐκεῖνος ὁ πατὴρ, οὗ τὰς ἐπιθυμίας ποιοῦντες οὐκ ἤκουον τοῦ Χρισ7οῦ; λεγόντων γὰρ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν Θεὸν, ἀκυροῖ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τῷ φάσκειν· [b]Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐσ7έ· τουτέσ7ιν[12] ἐκ[13] τοῦ διαβόλου ἐσ7έ[14]. Τίς[15] οὖν ὁ διάβολος ἐκεῖνος; καὶ ποῦ τυγχάνει; καὶ τίνα διαβαλὼν[16] τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκληρώσατο; δοκεῖ[17] γὰρ οὐ κύριον ἀλλ' ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τοῦτ' ἔχειν τὸ ὄνομα· ὅπερ ἂν μάθωμεν[18], δεόντως εἰσόμεθα· ἐκ διαβολῆς γὰρ εἰ καλεῖται[19] διάβολος, τίνων μεταξὺ φανεὶς τὴν ἀπηγορευμένην πρᾶξιν ἀπετέλεσεν; Ὀφθήσεται γὰρ κἂν τούτῳ[20] ὁ τὴν διαβολὴν δεχόμενος εὐχερὴς, μάλισ7' ἀδικούμενος ὁ διαβαλλόμενος· ὀφθήσεται δὲ καὶ[22] αὐτὸς μηδὲν ἠδικηκὼς[23] ὁ διάβολος, ἀλλ' ὁ τῆς διαβολῆς ὑποδείξας τὴν πρόφασιν. Ὡς γὰρ ὁ θεὶς ἐν ὁδῷ νύκτωρ τὸν σκόλοπα[24] οὐχ ὁ περιπατῶν καὶ

[1] Cod. in ext. marg. ἱστ. Ibid. iuxta ὧδε et διαβόλου a rec. m. : ἀπορία εἰς τὸ, ὑμεῖς|ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν (?) τοῦ|διαβόλου ἐσ7αὶ (corr. in ἐσ7έ). — [2] Ἰουδαίους] Cod. in textu pr. l. ἰδου; sec. ἰουδαίους; tert. ἰουδαίους not. ·/. supra pos.; in ext. marg. iuxta Φέρε cum ead. nota ἰουδαίους a rec. m. — [3] φησὶν] Cod. φησϊν comp. — [4] λόγον τὸν ἐμὸν, ὅτι] Pr. l. λόγον, ὅτι; alt. λόγον τὸν ἐμὸν (τὸν ἐμὸν supra scr., infra comp. ον v. λόγον not. ʌ), ὅτι. — [5] τὰς ἐπιθυμίας] Cod. τὰς ἐπϊ τὰς (ἐπϊ τὰς lin. transf.) ἐπιθυμίας. — [6] πρεπόντως] Pr. l. πρεπόντο. — [7] πατρὸς] Pr. l. πα lig. παρ inch. — [8] τιμώμενοι] Cod. pr. l. τιμούμοι; alt. τιμούμενοι. — [9] ἔγκλημα] Pr. l. f. ἐν. — [10] προσαπ7έον] Pr. l. προσαπέ. — [11] Τίς] Cod. τὶς an τίς. — [12] τουτέσ7ιν] Cod. infra ντε hyph. — [13] ἐκ] Cod. εκ. — [14] ἐσ7έ] Cod. ἐσ7ὲ anc. sp. — [15] Τίς] Cod. τὶς. — [16] διαβαλὼν] Pr. l. διϊαβαλῶ; alt. διϊαβαλὼν pr. acc. lig. ῶ manente. — [17] δοκεῖ] Sub ο al. — [18] μάθωμεν] Cod. μάθῳμεν. — [19] καλεῖται] Pr. l. καλεῖ comp. ει superscr.; alt. καλεῖται comp. ται adscr. — [20] Cod. in ima fol. parte τῳ ὁ τὴν. — [21] Cod. in summa marg. ext. ora 19 a rec. m. — [22] ὀφθήσεται δὲ καὶ] Pr. l. ὀφθήσεται καὶ; alt. ὀφθήσεται δὲ (δὲ comp. pall. atr. superscr.) καὶ. — [23] ἠδικηκὼς] Pr. l. ἠδικηκῶ. — [24] σκόλοπα] Pr. lectionem σκό-|λωπα; alteram σκό-|λοπα, alterum ο litteræ ω simillimum.

ϖλαίων[1] *ὑπεύθυνος, ἀλλ' ὁ καταπήξας λαμβάνει τὸ ἔγκλημα*[2], *οὕτως ὁ διαβολῆς*[3] *ἐνθέμενος ἀφορμὴν αὐτὸς ϖλέον*[4], *οὐχ ὁ κατέχων, οὐδ' ὁ λαβὼν ἀδικεῖ. Λέγε δὲ κἀκεῖνο*[5]· *ὁ διαβάλλων ϖαθητὸς*[6] *ἢ ἀπαθής; εἰ μὲν γὰρ ἀπαθὴς, οὐκ ἄν ϖοτε διέβαλεν· εἰ δ' ἐμπαθὴς, ὀφείλει συγγνώμης τυχεῖν· οὐδεὶς γὰρ νοσήμασι φυσικοῖς ἐνοχλούμενος ὡς ἀδικῶν κρίνεται, ἀλλ' ὡς καταπονούμενος ϖρὸς ϖάντων οἰκτείρεται.*

[1] *ϖλαίων*] Pr. l. *ϖάι*; alt. *λ* ins. — [2] *ἔγκλημα*] Pr. l. f. *ἐκ*. — [3] *διαβολῆς*] Sub *β* f. al. — [4] *ϖλέον*] Cod. supra *ων* comp. et duos acc. pæne deleta : f. pr. l. *ϖλέων*; secundam *ϖλεόνων*; tertiam *ϖλέον*. — [5] *κἀκεῖνο*] Cod. *κακεῖνο*. — [6] *ϖαθητὸς*] Sub littera *ϖ* inchoatum *β*.

CAPUT XVII.

Solutio de discrepantia Evangelistarum speciatimque de dictis Matth. XXVII, 48; Marc. XV, 23; Luc. XXIII, 36; Ioh. XIX, 29.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ[1].

Τοσαῦτα κἂν[2] τούτοις καταρητορεύσαντος τοῦ τὴν[3] ἑλληνικὴν δόξαν τῷ κόμπῳ πρεσβεύοντος[4], οὐδὲν μὲν ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ θορύβου τῶν εἰρημένων καταπλαγέντες τὴν[5] ψυχὴν ὠρρωδήσαμεν[6]· ἐκ συνηθείας δὲ τὸν οὐσιώδη λόγον λέγειν δυσωπήσαντες εἴπομεν, ὡς ἡ θεία[7] χάρις ἡμῖν ἐπεκούρησε[8], καὶ, τῶν Εὐαγγελιστῶν ἐναλλαγῇ[9] τῆς[10] λέξεως μιᾶς ἱστορίας νοῦν φυλαξάντων ἕνα, σαφῶς ἡρμηνεύσαμεν[11] φάντες·

Οὐδεὶς ἀπὸ συλλαβῶν[12] οὐδὲ στοιχείων ἐν τῇ τῶν πραγμάτων[13] φύσει[14] ζητεῖ τὴν[15] ἀλήθειαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πράγματος δοκιμάζει τὴν διαφορὰν[16] τῶν λέξεων. Ὥσπερ ἀμέλει τὸ λογικὸν ἄνθρωπον[17] εἴ τις εἴποι, καὶ ἄλλος[18] βροτὸν[19], Fol. 12, v°. καὶ ἕτερος μέροπα, καὶ πάλιν[20] ἄλλος ἄνδρα, τῷ λόγῳ μὲν ἐρεῖ[21] πολλά, ἓν δὲ τὸ ὑποκείμενον[22]· κἂν βροτόν τις εἴποι, κἂν ἄνδρα, κἂν μέροπα, οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸν ἄνθρωπον λέγει· ὁμοίως δὲ κἀπὶ[23] τοῦ ἱματίου[24]· κἂν λώπιον, κἂν ἔνδυμα, κἂν πέπλον, κἂν ὕφασμα λέξοι τις[25], οὐ πολλὰ λέγει ἀλλ' ἓν[26]

[1] In ext. marg. iuxta πρὸς comp. χριστιανός a pr. m. — [2] κἂν] Cod. κἀν. — [3] τοῦ τὴν] Pr. l. τὴν τοῦ; alt. τοῦ τὴν, supra τὴν litt. β scr., supra τοῦ litt. α scr. — [4] πρεσβεύοντος] Pr. l. πρεσβεύοντες. — [5] τὴν] Comp. τὴν f. inter καταπλαγέντες et ψυχὴν ins. — [6] ὠρρωδήσαμεν] Cod. ὠῤῥοδήσαμεν. — [7] θεία] Cod. θεῖα. — [8] ἐπεκούρησε] Cod. ἐπικούρησε. — [9] ἐναλλαγῇ] Cod. ἐναλλαγῆ. — [10] τῆς] Cod. supra τῆς pl. lin. — [11] ἡρμηνεύσαμεν] Cod. ἑρμηνεύσαμεν. — [12] ἀπὸ συλλαβῶν] Cod. ἀποσυλλαβῶν. — [13] τῶν πραγμάτων] Pr. l. τῶν πράξεων; alt. τῶν πραγμάτων, voc. πράξεων lin. transf. — [14] Cod. in ext. marg. iuxta φύ- v. φύ-|σει et δϊα- v. δϊα-|φορὰν transversam lin. — [15] ζητεῖ τὴν] Cod. inter voces, ut videtur, τ et comp. superscr. erasa. — [16] Cod. in ext. marg. iuxta δϊα- v. δϊα-|φορὰν duas lin. — [17] ἄνθρωπον] Pr. l. comp. ἄνθρωπος. — [18] ἄλλος] Cod. ἀλλος. — [19] βροτὸν] Pr. ο rescr. — [20] πάλιν] Sub π al. exp.; sec. l. πάϊν; tert. πάλϊν. — [21] Cod. in ext. marg. iuxta ἐρεῖ et πολλὰ λέγει necnon in textu inter πολλὰ-ἐναλλαγῇ et ἐπὶ-εὐαγγελιστῶν : ἐν ἄλλοις εἰρῆται (corr. in εἴρηται) | καὶ ὑσσῶ (corr. in ὑσσῷ) περιθέντες | δυνατὸν ἡμαρτῆσθαι τα (corr. in τὰ) | ἀντιγραφα (corr. in ἀντίγραφα) ἐν οἷς γέ|γραπται ὑσσώπῳ· ὑσσὸς | δὲ λέγεται τὸ δόρυ· ἄλλος γὰρ | ἄλλοτε στρατιώτης περιετίθετο | τὸν σπόγγον πολλοὶ γὰρ κατὰ ποσὰ διαστήματα ἐπότιζον αὐτὸν Ἰουδαίοις χαριζόμενοι a rec. m. — [22] ὑποκείμενον] Pr. l. ὑπομεν; alt. ὑποκείμενον, κει superscr. — [23] κἀπὶ] Cod. κἀπι. — [24] ἱματίου] Sub μ f. al. — [25] λέξοι τις] Cod. λέξοι τὶς. — [26] ἓν] Cod. ἐν.

τι πρᾶγμα ὀνομάτων[1] ἐναλλαγῇ. Οὕτω τὸ πραχθὲν ἐπὶ[2] τοῦ σταυροῦ ποτε[3] οἱ σπουδαῖοι τῶν Εὐαγγελιστῶν ἄνδρες συγγραφόμενοι, ἄλλος ἄλλως εἰπόντες, τὴν ἱστορίαν οὐκ ἔφθειραν[4]. Κἂν γοῦν ὄξος εἶπέ τις[5], κἂν ἄλλος οἶνον εἶπεν, οὐδὲν διημάρτησαν. Ἐπὶ δὲ τοῦ σπόγγου καὶ τῆς ὑσσώπου μὴ ξενισθῇς

ᵃ Cf. Ioh. xix, 29. ᵇ Cf. Marc. xv, 36.

ἀκούων, ὅτι· ᵃΣκεῦος ὄξους[6] ὑσσώπῳ προσδήσαντες[7] ἐπότιζον[8] αὐτὸν, καὶ αὖθις· ᵇΣπόγγον ὄξους πλήσαντες[9] προσήνεγκαν[10] αὐτῷ. Δοκεῖ γὰρ μίαν ἔχειν τῆς γενέσεως ἀγωγὴν ὅ τε κάλαμος καὶ ὁ σπόγγος καὶ ἡ ὕσσωπος· ἄσπαρτον γὰρ ἕκαστον αὐτῶν γίνεται, καὶ γενόμενον τέμνεται[11]· δέον γοῦν εἰπεῖν κάλαμον, εἶπεν ὕσσωπον διὰ τὴν[12] ὁμοίαν τῆς βλάστης καὶ τῆς τομῆς ἀγωγὴν, καὶ μαλισθ' ὅτι τὸν νόμον τῆς ἱστορίας φυλάττουσι[13], καὶ οὐδ' ἐν περαιτέρω[14] γράφουσιν ἢ τὸ λεχθὲν τότε ἐν τῷ ζέοντι τῆς μανίας θορύβῳ.

Οἱ γὰρ ἐνάγοντες μὲν ἦσαν Ἰουδαῖοι, οἱ δὲ κρίνοντες Ῥωμαῖοι, βάρβαρον ἔθνος ἑκάτερον[15], καὶ λόγον ἐλευθερίας μὴ[16] ἀντιποιούμενον[17], μηδὲ[18] παιδεύσεως ἑλληνικῆς κατέχον λεπτότητα· ἀλλ' ἦν τὰ πάντα[19] τότε ταραχῇ κλονούμενα, γῆ μὲν ὥσπερ ἐξ ἀντιτυπίας κραδαινομένη κάτωθεν, καὶ ῥηγνύμεναι πέτραι[20] καὶ τῷ[21] πατάγῳ τυπτόμεναι· εἶτ' ἐξαίφνης κατενεχθὲν ψηλαφητὸν σκότος, ἡλίου[22] τὴν οἰκείαν αὐγὴν ἀποκρύψαντος· ἔνηφεν οὐδεὶς τότε, ἀλλ' ἐκ

Fol. 13, r°.

τῆς συγχύσεως τῶν στοιχείων[23] ἐσκότωτο[24], οὕτω δεδονημένων[25] ἀδύτων ἀερίων, ἐγγείων, ὑπεργείων[26]. Προσδοκία λοιπὸν ἦν, μὴ κόσμος νεωτερίσας ὅλος αἰφνίδιον γῆν ἐργάσεται[27] θάλατταν, καὶ νύκτα τὴν ἡμέραν, μὴ συρμῷ

[1] ὀνομάτων] Cod. infra voc. et supra οις χαριζόμενοι adnot. (vide p. 28, not. 21) lin. — [2] In ext. marg. iuxta ἐπὶ et γκαν voc. προσήνε-|γκαν cum nota ·/. κἂν γοῦν ὄξος | εἴπετε, κἂν| ἄλλος οἶνον εἴ- (sub ε al.)|πεν, οὐδὲν διη-|μάρτησαν. επὶ (sic) a pr. m.; in textu ἔφθειραν· not. ·/. ἐπί. — [3] σταυροῦ ποτε] Cod. comp. σταυροῦ f. punctum ποτὲ. — [4] ἔφθειραν] Sub comp. αν al. — [5] εἶπέ τις] Cod. εἴπετε. — [6] ὄξους] Pr. l. ὀι (ι longiss.). — [7] Cod. in int. marg. iuxta προσδή- voc. προσδή-|σαντες a rec. m. τί λέγεις. — [8] ἐπότιζον] Pr. l. ἐπότιξ. — [9] πλήσαντες] Sub σ al. — [10] προσήνεγκαν] Cod. in ext. marg. iuxta γκαν voc. προσήνε-|γκαν et σπόγγος: =οἶμαι δ' ἐγὼ τὸν|μὲν τῶν εὐαγγελιστῶν|εἰρηκέναι τὸ ἐν ᾧ· | τουτέστι τὸν κάλαμον| ἐν ᾧ ἦν προσδε-|δεμένος ὁ ὕσσωπος· | τὸν δὲ τὸ · ὅ · τοῦτο| δέ ἐστιν ὁ ὕσσωπος· | τὸν δε. τὸ ὡς· (corr. in δὲ τὸ· ὡς·) τοῦτο|δέ ἐστιν ὁ| σπόγγος· ὁ γὰρ ὕσσω=|=πος εἰς δράγμα|προσδεδεμένος|ὡς σπόγγος ἐν τῷ| καλάμῳ, ἐπό=| =τιζεν ὃ (pr. l. ὃς) ἔπινεν| ἐκ τοῦ σκεύους ὀξώδες (pr. l. ὀξὸ; sec. ὀξὼ (sic) δη) τουτέστιν (pr. l. τουτέστι.) ὀξόδη (corr. in ὀξώδη)| οἶνον, τὸν ἰησοῦν. | μελέτιος, π. ζ a rec. m. — [11] τέμνεται] Sub alt. ε f. al. — [12] Cod. in int. marg. duas lin. — [13] φυλάττουσι] Pr. l. φυλάττουσϊν. — [14] περαιτέρω] Cod. περαιτέρῳ. — [15] ἑκάτερον] Pr. l. ἑκατερον; alt. ἑκάτερον pall. atr. acc. — [16] Ante ἀντι voc. ἀντιποιούμενον semicirc. — [17] ἀντιποιούμενον] Pr. l. ποιούμενον; alt. ἀντιποιούμενον, præposito ἀντι in ext. marg. iuxta ποιούμενον scr. a pr. m. — [18] μηδὲ] Cod. μὴδὲ acc. supra η puncto simil. — [19] Cod. in int. marg. iuxta πάν- voc. πάν-|τα lin. — [20] πέτραι] Sub π aliquid. — [21] τῷ] Pr. l. το. — [22] ἡλίου] ἡλίο, υ superscr. pall. atr.; sub ο ου confuse scr. deinde in ο mut. — [23] Cod. in ima fol. parte ἐσκότωτο. — [24] Cod. in summa marg. ext. ora 20 a rec. m. — [25] δεδονημένων] Sub priore δ aliquid. — [26] ὑπεργείων] Malim ὑπογείων. — [27] ἐργάσεται] Cod. ἐργάσηται. Cf. infra ἀνοιχθήσεται, ἀποβράξει, τροχάσουσιν.

ῥαγδαίῳ[1] τινασσομένη χέρσος ἡ μὲν εἰς αὐλακώδεις ἀνοιχθήσεται πόρους, ἡ δὲ καταπεσοῦσα χάσματα κευθμώνων ἀποβράξει μυκώμενα[2]· δέος[3] μή, συναραττομένων ὀρέων[4] αἰφνίδιον[5] ἐκ τῆς σκληρᾶς καὶ ἀτεράμνου παρατριβῆς, ὀχετοὶ πυρὸς τροχάσουσιν ἄσβεστον· πάντα σκότος εἶχε δίχα[6] τῆς[7] ὑπερκοσμίου[8] καὶ ἀκηράτου μονῆς· ἡ[9] κτίσις τὸν κτίσαντα ἐν κτίσματι βλέπουσα[10] προπηλακιζόμενον[11] ἐτρόμασεν οὐ μετρίως, καὶ κατὰ τῶν ἀφρόνων ἄφόρητον τιμωρίας ηὐτρέπιζε μάστιγα. Τίς[12] οὖν, εἰπέ μοι[13], ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τὰς φρένας ὑγίαινε; τίς[14] ἔρρωτο τὴν ψυχήν[15]; τίς[16] οὐ πεπλήγει τὸν νοῦν; τίς[17] οὐ σεσινώμενον[18] ἐκέκτητο τὸ φρόνημα[19]; τίς[20] οὐχ ὡς ἐν οἴνῳ τὸν λόγον ἐμασᾶτο; τίς[21] οὐ δίκην καπήλου ἄσημα διελέγετο; τίς οὐχ ὅραμα βαθὺ καὶ μακρὸν ἐνύπνιον ἔβλεπε τὰ γινόμενα; οὐκ ἀνήρ, οὐ γυνή, οὐ γέρων, οὐ πρεσβῦτις[22], οὐ παρθένος, οὐχ ἡλικία μικρὰ βεβηκότα τὸν λογισμὸν καὶ σταθηρὸν ἐκέκτητο, ἀλλ' ἐνεοὶ πάντες ἦσαν ὥσπερ ἐξ αἰθερίου βροντῆς ἐνηχημένοι, καὶ ἄλλος ἄλλο τι[23] παραπαίων ἔπραττεν οὐκ ἀκολουθίαν σώζων, οὐ[24] λόγον, οὐ κατάστασιν. Ὅθεν τὴν παροινίαν[25] αὐτῶν καὶ τὴν ἀλλόκοτον[26]
Fol. 13, v°. πρᾶξιν ἔργῳ καὶ λόγῳ[27] τότε γινομένην ἀπρεπῶς ἔγραψαν οἱ γράφοντες μηδὲν ἐπιψευσάμενοι.

Οὐδὲ γὰρ θεμιτὸν ἵστορα περαιτέρω[28] τι[29] τῶν γινομένων γράφειν ἢ τῶν λεγομένων, κἂν ἡ λέξις βάρβαρος· ἔχεις οὖν καὐτὸς ἱστοριογράφον κομψὸν τὸν Ἡρόδοτον[30] οὐ βάρβαρον ὄντα, βαρβάρους[31] δὲ λέξεις[32] ἐν τῇ ἱστορίᾳ γραφόμενον, ὀρέων[33] καὶ ποταμῶν ὀνόματα βάρβαρα τὰ μηδὲ[34] κληθέντα ποτέ, εἰ μή ποθεν[35] αὐτὸς ἱστορήσας[36] ἔγραψεν οὐ[37] τῆς καθαρότητος ἀλλὰ τῆς ἀληθείας φροντίζων ἐργωδέστερον. Οὐ θαυμαστὸν οὖν εἰ καὶ οἱ Εὐαγγελισταὶ

[1] ῥαγδαίῳ] ραγδαίῳ, sp. om. — [2] μυκώμενα] Pr. l. μυκώμα. — [3] δέος] Sub ς f. ν inch. — [4] ὀρέων] Pr. l. ὁ. — [5] αἰφνίδιον] Pr. l. f. ἐ. — [6] εἶχε δίχα] Cod. interp. εἶχε· δίχα. — [7] δίχα τῆς] Cod. supra voc. pall. atr. lin.; in ext. marg. iuxta ὑπερ voc. ὑπερ|κοσμίου comp. σημείωσαι eod. atr. — [8] ὑπερκοσμίου] Divisit cod. ὑπερ (non ὑπερ-)|κοσμίου. — [9] μονῆς· ἡ] Ita interp. cod. — [10] βλέπουσα] Pr. l. βλέποντα. — [11] προπηλακιζόμενον] Supra α acc. lin. transf. — [12] Τίς] Cod. τὶς. — [13] εἰπέ μοι] εἰπέ-|μοι. — [14] τίς] Cod. anc. acc. — [15] ψυχήν] Pr. l. f. ψυχι. — [16] τίς] Cod. anc. acc. — [17] τίς] Cod. τὶς. — [18] σεσινώμενον] Cod. σεσινωμένην comp. ην. — [19] τὸ φρόνημα] Cod. in textu τὴν| not. ·/. φρένα; in ext. marg. cum ead. nota φρόνημα a pr. m. — [20] τίς] Cod. τὶς. — [21] τίς] Cod. anc. acc. — [22] πρεσβῦτις] Cod. πρεσβύτης. — [23] ἄλλο τι] Cod. ἀλλότι, supra lig. λλ al. eras. — [24] σώζων, οὐ] Cod. interp. σώζων· οὐ. — [25] ὅθεν-παροινίαν] Cod. ante voc. et supra duas lin. — [26] ἀλλόκοτον] Cod. ἀλόκοτον. — [27] ἔργῳ καὶ λόγῳ] Pr. l. ἔργῳ, λόγῳ; alt. ἔργῳ, καὶ λόγῳ comp. καὶ superscr. — [28] περαιτέρω] Pr. l. περαιτέρο. — [29] τι] Cod. τὶ. — [30] Ἡρόδοτον] Pr. l. ἱ; alt. ἡρό-|δοτον. — [31] βαρβάρους] Cod. in textu βαρβάρου not. ·/. superscr.; in ext. marg. cum ead. nota βαρβάρους a rec. m. — [32] λέξεις] Pr. l. λέξι. — [33] γραφόμενον, ὀρέων] Cod. interp. γραφόμενον· ὀρέων. — [34] Cod. in ext. marg. iuxta μηδὲ a rec. m.: περὶ τῶν εὐαγγελι-|στῶν. — [35] μή ποθεν] Cod. μήποθεν. — [36] ἱστορήσας] Cod. ἱστορίσας. — [37] ἔγραψεν οὐ] Cod. interp. ἔγραψεν· οὐ.

δοκοῦσί τινα[1] *συγγράφειν*[2] *ἀλλόκοτα, ἐπεὶ μὴ φίλον αὐτοῖς ξέειν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σπουδὴ*[3] *σώζειν τῶν εἰρημένων τὸ ἀληθές· κἂν γυνή τις, κἂν ἀνὴρ ἀνακόλουθον εἶπεν ἢ σεσολοικισμένον*[4], *σπουδὴ πᾶσα τοῦτο μόνον ἀπογράψασθαι. Οὕτω γὰρ ἀνύποπτον τὴν ἱστορίαν ἔσεσθαι τῷ*[5] *κόσμῳ διέγνωσαν, εἰ μὴ περιεργότερον ἀλλ' ἄπλαστον εὑρεθῇ τῆς ἱστορίας τὸ γράμμα· οὐ γὰρ πεπαιδευμένων ἢ γραμματικῶν οἱ ταῦτα γράφοντες ὑπῆρχον ἀπόγονοι· εἰ δὲ καὶ πεπαιδευμένοι, οὐκ ἐχρῆν τῶν ἀπαιδεύτων γραμμάτων κλέπτειν τὴν ἱστορίαν, καὶ λόγων δεινότητι καλλωπίζειν τὸ πραχθὲν, ἀλλ' ὡς ἐλέχθη τηρῆσαι τὸ ἦθος τῶν εἰπόντων.*

[1] *δοκοῦσί τινα*] Cod. *δοκοῦσϊ τινὰ*. — [2] *συγγράφειν*] Cod. in textu not. ·/. *γράφειν*; in ext. marg. cum ead. nota *συγγρά-* pall. atr. — [3] *σπουδὴ*] Pr. l. *σπουδῆ*, non *σπουδῇ*. — [4] *σεσολοικισμένον*] Sub pr. ε al. — [5] *τῷ*] Pr. l. *τὸ*; alt. *τῷ* pall. atr. corr.

CAPUT XVIII.

Solutio de dicto : Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. (Ioh. xix, 33, 34.)

Μὴ δῆτα[1] *οὖν σε μηδὲ*[2] *ἐκεῖνο ταραττέτω τὸ κεφάλαιον*[3], *ὅτι μόνος Ἰωάννης* [a Cf. Ioh. xix, 33.] *φησίν*[4]· [a] *Ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, τῶν ἄλλων οὐκ εἰπόντων· οὐ γὰρ, ἐπεὶ μόνος εἶπεν, οὐκ ἀποδοχῆς ἄξιος, ἀλλ', ὅτι*[5] [Fol. 14, r°.[6]] *σπουδῇ τοῦτ' ἀπεμνημόνευσεν, ἐπαινετὸς*[7] *εἰκότως· τοῦτο γὰρ εἰπὼν ἄλλο μεῖζον εἴρηκεν, ὃ καὶ τῆς οἰκονομίας σώζει τὸ μυστήριον, καὶ τοῦ θαύματος* [b Cf. Ioh. xix, 34.] *ἐφηγεῖται τὸν λόγον, φάς·* [b] *Εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν· ἵνα ἡ ἀνοιχθεῖσα πλευρὰ τὴν ἀποκλεισθεῖσαν*[8] *εἴσοδον*[9] *τῶν περιβόλων λάβῃ τῆς καθάρσεως, ἵν', αἵματος ῥυέντος καὶ κρουνηδὸν ὕδατος, τῷ μὲν αἵματι ῥυσθῶσιν*[10] *οἱ τῆς αἰχμαλωσίας τὴν χώραν οἰκήσαντες, τῷ δ' ὕδατι λουσθῶσιν οἱ τῶν ἁμαρτημάτων*[11] *τοὺς μώλωπας ἔχοντες. Πέπρακται γοῦν οὐ περιέργως ἀλλ' ἐκ προνοίας τοῦτο τῆς θείας ὥσπερ προμηθείας ὑποθεμένης γενέσθαι· ἐπειδὴ γὰρ....., ἐκ πλευρᾶς ἔδει*[12] *καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς σωτηρίας ῥυῆναι· ἐκ*[13] *πλευρᾶς ἡ πληγὴ, ἐκ πλευρᾶς ἡ πηγή· ἐκ*[14] *πλευρᾶς ἡ νόσος, ἐκ πλευρᾶς ἡ θεραπεία· ἐκ πλευρᾶς ἡ πλάνη, ἐκ πλευρᾶς ἡ ἀνάλυσις· ἐκ πλευρᾶς τὸ πάθος, ἐκ πλευρᾶς ἡ ἀπάθεια. Εἷς τούτου μάρτυς ὁ Ἰωάννης, ὡς ἑνὸς ἀπορρήτου ὄντος, μαρτυρεῖ τὸ ἀπόρρητον· Ἰωάννης τὸ πταῖσμα τῆς πλευρᾶς ἀπὸ πλευρᾶς διορθοῦσθαι κέκραγεν· ἀληθινὸν*[15] *δὲ τοῦτο, κἂν μόνος αὐτὸ λέγει*[16], *τῶν τριῶν οὐκ εἰπόντων, ἐπεὶ καὶ τὸν πένητα Λάζαρον ἄλλος ἱστορῶν καὶ τὸν ἀλαζόνα πλούσιον ἀληθεύει, τῶν τριῶν μὴ λεγόντων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.*

[1] Cod in ext. marg. iuxta *δῆτα* et *φησὶν* v. sq. *σημείωσαι* comp. — [2] *μηδὲ*] Cod. *μὴ δέ*. — [3] *κεφάλαιον*] Pr. l. *κφάλαιον*; alt. *κεφάλαιον* ε pall. atr. superscr. — [4] *φησίν*] Cod. comp. *φησϊν*. — [5] Cod. in ima fol. parte pr. l. *σπουδὴ*; alt. *σπουδῇ*. — [6] Cod. in summa marg. ext. ora 21 a rec. m. — [7] *ἐπαινετὸς*] Pr. l. *επαινετὸς*; alt. *ἐπαινετὸς* pall. atr. sp. — [8] *ἀποκλεισθεῖσαν*] Pr. l. *ἀποκλεισθεῖσεως*, σ superscr., comp. *εως*; alt. *ἀποκλεισθεῖσαν* comp. in comp. *αν* mut. — [9] *εἴσοδον*] Cod. in textu *ἀποκλεισθεῖσαν, εἴσω* not. ·/.; in ext. marg. cum ead. nota *ἴσ·* (sc. *ἴσως*) *εἴσοδον* a rec. m. — [10] *ῥυσθῶσιν*] *ρυσθῶσϊν*, non *ῥύσθωσϊν*. — [11] *ῥυσθῶσιν- ἁμαρτημάτων*] Cod. in textu *ρυσθῶσϊν* not. ·/. *οἱ τῶν ἁμαρτημάτων*; in ext. marg. iuxta *ἔνυξεν* cum ead. nota *οἱ τῆς αἰχμαλω-|σίας-λουσθῶ-|σϊν* (trium litter. lac.) *οἱ* a pr. m. — [12] *πλευρᾶς ἔδει*] Cod. in textu *πλευρᾶς* not. ·/. *ἔδει*; in ext. marg. iuxta *γοῦν*, *γενέσθαι*, *πλευρᾶς* cum ead. nota *ἴσ* : (sc. *ἴσως*) *λείπει. ἡ|τῆς ἀπωλείας ἡ πρόφυ|σις, ἐκ πλευρᾶς ἔδει* a rec. m. Equidem inter *γὰρ* et *ἐκ* versum totum excidisse arbitror. — [13] *ῥυῆναι· ἐκ*] Cod. interp. *ῥύῆναι, ἐκ*. — [14] *πληγὴ- ἐκ*] Cod. in textu *πληγὴ·* not. ·/. *ἐκ*; in ext. marg. cum ead. nota *ἐκ πλευρᾶς | ἡ πηγή*. pall. atr. a pr. m. — [15] *ἀληθινὸν*] Sub η f. ι. — [16] *λέγει*] Cod. ita.

CAPUT XIX.

Solutio de resurrectione Christi et manifestatione. (Matth. xxviii, 6, sq.; Marc. xvi, 6, sq.; Luc. xxiv, 6, sq.; Ioh. xx, 1, sq.)

Ἄγε δὲ κἀκείνην[1] *σοι τὴν δοκοῦσαν οὐ καλῶς πεπρᾶχθαι πραγματείαν ἤδη*[2] *διευκρινήσωμεν· τίνος*[3] *χάριν ὁ Σωτὴρ τὴν δυνασ͵είαν νικήσας*[4] *τοῦ θανάτου καὶ*[5] *τῇ τρίτῃ*[6] *μετὰ τὸ πάθος ἀνελθὼν τῶν ἀδύτων οὐκ ὀπ͵άνεται*[7] *Πιλάτῳ*[8]*; Ἵνα μὴ τὸ κατόρθωμα λύσωσιν οἱ τὰ καλὰ μεμαθηκότες λύειν· ἵνα* Fol. 14, v°. *μήτις ὑπόνοια φαύλη παρὰ φαύλων*[9] *ἀνδρῶν ἀνακύψασα κλέψῃ τοῦ κυριακοῦ πάθους τὴν ἀλήθειαν· ἵνα μὴ ψεῦδος τὸ πραχθὲν οἱ εὐχερεῖς*[10] *νομίσωσιν*[11]*· ἵνα μὴ πάλιν δρακόντειον*[12] *ἰὸν*[13] *ἀποσυρίσωσιν*[14] *αἱ τῶν Ἰουδαίων γλῶτ͵αι· ἵνα μὴ σκάνδαλον καθολικὸν γένηται*[15] *τῆς οἰκουμένης τὸ κατόρθωμα.*

Εὐθὺς γὰρ εὐθὺς, εἰ Πιλάτῳ συνέτυχε καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀξίοις, ἀνεῖπον τῇ γοητείᾳ τὸν λόγον ἀρτύσαντες[16]*, ὡς ἄλλον ἀντ' ἄλλου τῷ σ͵αυρῷ Πιλᾶτος ἐν παραπετάσματός τινος*[17] *τέχνῃ προσήλωσεν ἀπατηθεὶς ἢ καὶ δυσωπηθεὶς λιπαρῶς πρὸς αὐτὸν, ἅπερ φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι παρ' ὀφθαλμὸν*[18] *τοιαῦτα. Ὅθεν ὡς ἐκ συσκευῆς ἀνασ͵ὰς αὐτῷ συντετύχηκεν ἐπ' ἐξουσίας ἐθέλων τὴν οὐ γενομένην ὡς γενομένην ἀνάσ͵ασιν κηρύξαι, ἐκ δυνασ͵είας Ῥωμαϊκῆς κρατῦναι*[19] *τῆς ἀπάτης τὸν λόγον, μηχανώμενον*[20] *ἐπαίχθη τὸ πρᾶγμα· δρᾶμα*[21] *γέγονεν ἡ σπουδή· ὁ*[22] *μὴ παθὼν ὡς παθὼν καὶ*[23] *νικήσας τὸ πάθος*[24] *ἔνδον τοῦ πραιτωρίου*[25] *σεμνῶς ἐμπεριπατεῖ· τῶν ἐπιθανατίων τις*[26] *ἀντ' αὐτοῦ τῷ σ͵αυρῷ παρεδόθη· σόφισμα γέγονεν ἐν τῷ δικασ͵ηρίῳ*[27] *· τέχνῃ λεπτότητος*

[1] *κἀκείνην*] Cod. *κἀκείνην*. — [2] Cod. in int. marg. iuxta *ἤδη*, *καὶ*, *ἵνα* a rec. m.: *τίνος χάριν ὁ | σωτὴρ ἀνασ͵ὰς | οὐκ ὀπ͵άνεται | πρώτῳ τῷ πι-|λάτῳ*.- — [3] *διευκρινήσωμεν· τίνος*] *διευκρινήσωμεν·* trium litter. lac. *τίνος*. — [4] *νικήσας*] Pr. l. *νη*. — [5] *τοῦ θανάτου καὶ*] Cod. in textu *τοῦ* not. ·/.|*καὶ*; in ext. marg. cum ead. nota *ἴσ·* (sc. *ἴσως*) *ἐχθροῦ ἢ θανά*[*του*] (alt. *α* periit) a rec. m. — [6] *τρίτῃ*] Cod. in textu *τρίτῃ* not. ·/.; in ext. marg. cum ead. nota *ἡμέρᾳ*, a rec. m. — [7] *ὀπ͵άνεται*] Pr. l. *ὀπο*. — [8] *ἀνελθὼν-Πιλάτῳ*] Cod. infra *ὼν τῶν ἀδύτων οὐκ ὀπ* lin.; infra *εται πϊλ* lin. — [9] *φαύλων*] Sub *α* al. — [10] *εὐχερεῖς*] Pr. l. *ευχερεῖς*; alt. *ἐυχερεῖς* pall. atr. sp. — [11] *νομίσωσιν*] *νο* (non *νο-*)| *μίσῳσϊν*. — [12] *δρακόντειον*] Cod. *δρακόντιον*. — [13] *ἰὸν*] Sub *ο* al. — [14] *ἀποσυρίσωσιν*] *ἀποσυρίσῳσϊν*, sub pr. *σ* al. — [15] *γένηται*] Cod. *γένηται*. — [16] *ἀρτύσαντες*] Pr. l. *ἀρτύσσ*. — [17] *παραπετάσματός τινος*] Cod. *παραπετάσματος τινὸς*. — [18] *ὀφθαλμὸν*] *ὀ-*¦*=φθαλμὸν*. — [19] *κρατῦναι*] Cod. *κρατῆναι*. — [20] *μηχανώμενον*] Pr. l. *μηχανό*. — [21] *δρᾶμα*] Cod. *δράγμα*. Cf. pag. 34, v. 4. — [22] *ὁ*] Sub *ὁ* al. — [23] *παθὼν καὶ*] Cod. *ὁ - παθὼν* inter puncta. — [24] *πάθος*] Pr. l. lig. *παρ* incli. — [25] *πραιτωρίου*] Pr. l. *πραιτο*. — [26] *ἐπιθανατίων τις*] Cod. *ἐπϊθανατίων τὶς*. — [27] *δικασ͵ηρίῳ*] Pr. l. f. *δικασ͵ηρίο*.

καὶ τρόπῳ γοητείας ὁ κρατούμενος ἐλύθη· ἐδέθη[1] *ἕτερος*[2] *τῶν καταδίκων ἀνύποπτος*[3]. *Καὶ νῦν Πιλᾶτος τούτῳ πρώην δικάζων σχήματι νῦν σχήματι μὲν οὐκ ἔτι τοῦτο πράττει, ἀλλὰ τὸν ὑπεύθυνον ὡς φίλον περιπτύσσεται· μέγα καινουργηθὲν τῶν προαγόντων κακῶν κατὰ τῆς Ἰουδαίας τὸ δρᾶμα* Fol. 15, r°[6]. *γεγένηται*[4]*· πολὺς τῆς ἀνατολῆς ὁ γενόμενος γέλως· ἀνεξάλειπτον*[5] *αἶσχος ἔχομεν οἱ Ἑβραῖοι ἕνα πολεμοῦντες καὶ τοῦτον οὐ νικῶντες. Βλέπετε πόσην*[7] *ὁ πλάνος καὶ ζῶν καὶ τέχνῃ θανὼν σκευωρίαν εἰργάσατο*[8]*· ἕτερον ἀνθ' ἑαυτοῦ προσπαγῆναι τῷ ξύλῳ ποιήσας κατέτρωσε, καὶ ὡς αὐτὸς ὑποστὰς τοῦ θανάτου τὸ καίριον πείθει τὸν ἡγεμόνα, καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ κωτίλοις φενακίζει*[9] *τοῖς ῥήμασιν, ὅτι γε τοῦ θανάτου φανεὶς ἐπικρατέστερος ἐκ τῶν ὑποχθονίων τριταῖος ὑπέστρεψεν. Ἐκ τούτων Πιλάτος συναρπαγεὶς τῶν*[10] *λόγων ἢ καὶ τῇ φιλίᾳ χαριζόμενος τὸ*[11] *μὴ πραχθὲν ὡς*[12] *πραχθὲν ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα πιθανῶς ἂν ἐνέγκῃ*[13], *κἀκεῖθεν ἐκ διατάγματος κοσμοκρατορικῆς*[14] *ἀρχῆς καὶ δυνάμεως πιστεύειν ἀναγκασθῶμεν τῷ*[15] *μυρίων*[16] *ἐγκλημάτων κατηγορίαν ἔχοντι, μέγα τὴν οἰκουμένην σκάνδαλον εἴληφε, πολὺ τὴν ὑπ' οὐρανὸν τὸ φάσμα δεδούλωται*[17]. *Ἀπάτῃ τὰς ἐξουσίας πάσας ὑπηγάγετο, ἵν' ἔχων ὑπηκόους τῶν ἀνθρώπων τοὺς προὔχοντας τοὺς ὑποκειμένους εὐχερῶς ὑποτάξειεν· ἀλογίστως ἀπτήτῳ κακῷ συνεβάλομεν· ἀφρόνως πολεμεῖν τὸν δεινὸν ἐτολμήσαμεν· ἄτακτος ἡμῖν ἡ παράταξις γέγονεν τοῦ χρῄζοντος*[18] *εἰς παρασκευὴν* [a] Cf. Matth. XVI, 21; XVII, 22, 23; XX, 18, 19; Marc. VIII, 31; IX, 31; X, 32-34; Luc. IX, 22; XVIII, 31-33; Matth. XXVI, 2, 45; Marc. XIV, 41; Luc. IX, 44; XXIV, 7. *λειπομένη πράγματος· ἀδιόρθωτον ἡμῖν τὸ σφάλμα τοῦ πταίσματος, δέον ἡμᾶς ὑπ' αὐτοῦ τὰ λεγόμενα κρῖναι, κἀκεῖνο*[19] *τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ μηρυκήσασθαι*[20], *ὁπηνίκα τοῖς παροῦσι κομπάζων ἀπηλλάγη*[21] *φάσκων·* [a]*Ἰδοὺ παραδοθήσεται ὁ υἱὸς*[22] *τοῦ ἀνθρώπου εἰς χεῖρας ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ σταυρώσουσιν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Ταῦτα γὰρ ἀμάχῳ θαρσῶν καὶ πολλῇ γοητείᾳ πεποιθότως ἐφθέγγετο, εἰδὼς ὡς*[23] Fol. 15, v°. *εὐχερὲς αὐτῷ καὶ τάξιν ἀμαυρῶσαι*[24], *καὶ δῆμον συγκαλύψαι, καὶ δικαστὴν*

[1] *κρατούμενος ἐλύθη· ἐδέθη*] Cod. in textu *κρατούμενος·* not. ·/. *ἐδέθη*; in ext. marg. iuxta *σόφισμα* et *γοητείας* cum ead. nota *ἐλύθη·* pall. atr. — [2] *ἕτερος*] Pr. l. *ἑτερος*. — [3] *ἀνύποπτος*] Pr. l. *ἀνύπ*, lig. *πτ* inch. — [4] *γεγένηται*] Cod. *γεγένηται*. — [5] Cod. in ima fol. parte *λειπτον*. — [6] Cod. in summa marg. ext. ora 22 a rec. m. — [7] *πόσην*] Cod. in textu not. ·/ *πόσϊν*; in ext. marg. cum ead. nota ·/ *πόσην* a rec. m. — [8] *εἰργάσατο· ἕτερον*] Cod. *εἰργάσατο*; (virg. pall. atr.) *ἕτερον* interp. — [9] *φενακίζει*] Cod. *φαινακίζει*. — [10] *τῶν*] Pr. l. *το*. — [11] *λόγων-τὸ*] Cod. in textu *λόγων*, not. ·/. infra pos. *τὸ*; in ext. marg. *πρόσθες.*| not. ·/. *ἢ καὶ τῇ φιλία* (l. *φιλίᾳ*) | *χαριζόμενος* (*ἦν*|*καὶ πρὸ τοῦ πάθους* | *ἐπὶ βήματος παρ*=| (pr. l. =*ὑπέφηνεν*; alt. =*υπέφηνεν* (sp. lin. transf.), *οὐδὲν* | *εὑρίσκειν ἐν αὐτῷ* | *φὰς ἄξιον θανάτου* | *μελέτιος* a rec. m. — [12] *ὡς*] Pr. l. f. *ο*. — [13] *ἐνέγκῃ*] Cod. *ἐνέγκη*. — [14] *κοσμοκρατορικῆς*] Cod. infra *μοκρα* hyph. — [15] *τῷ*] Pr. l. f. *το*. — [16] *μυρίων*] Cod. *μυρίως*, comp. *ως*. — [17] *δεδούλωται*] Sub alt. *δ* f. al. — [18] *χρῄζοντος*] Cod. *χρήζοντος*. — [19] *κἀκεῖνο*] Cod. *κᾳκεῖνο*. — [20] *μηρυκήσασθαι*] Pr. l. *μι*. — [21] *ἀπηλλάγη*] Cod. *ἀπε*·| *λάγει*. — [22] *υἱὸς*] Pr. l. *ι*. — [23] *ὡς*] Pr. l. f. *ο*. — [24] *ἀμαυρῶσαι*] Pr. l. *ἀμ*-|*ρῶσαι*; alt. *ἀμαυ*- (*αυ* superscr.)| *ρῶσαι*.

παῖξαι ψῆφον ἐν ἀποφάσει, καὶ πάντων περιγενέσθαι λόγῳ τέχνης ἱκανῆς. μυστικῷ μηχανήματι[1]. Ἰδοὺ[2] γοῦν ἔργοις ἔδειξεν, ὅσον τῆς γοητείας ἡ γυμνασία δεδύνηται· ἀθεραπεύτους ἐντεῦθεν πρὸς πᾶν γένος ἀνθρώπων διαβολὰς κεκτήμεθα· ἀνεξάλειπτον μῖσος διαβολῆς ἠγείραμεν ὡς κοινὸν τῆς οἰκουμένης εὐεργέτην ὑβρίσαντες, καὶ σωτῆρα γένους παντὸς σταυρώσαντες. Νῦν οὐκ ἀέρα τρανὸν, οὐκ ἐλευθέραν τὴν ὄψιν οὐδὲ βλέπουσαν ἔχομεν· πατέρων ἐσμὲν αἰσχύνη[3], καὶ προγόνων ὑπώπια, καὶ τῶν προπατόρων[4] σπῖλοι [καὶ] ῥυτίδες[5]. Τίς[6] ἡμῖν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει συμπαθὴς ὀφθήσεται; τίς[7] οἰκτειρήσας ἡμᾶς συναλγήσει τῷ πταίσματι; ἀνατολὴ καὶ δύσις ἐπὶ τῷ γεγονότι καθ' ὑμῶν κυμαίνεται[8]· ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν[9] ἡ φήμη τοῦ πράγματος ὀξέως κατείληφε[10]· πᾶσα τῆς οἰκουμένης ἡ ζώνη κεκλόνηται[11] μαθοῦσα ὡς ἄνθρωπος σταυρωθεὶς καὶ θανὼν, ὡς ἐδοκοῦμεν, τριταῖος ἐγήγερται[12], οὐκ ἐν ἀπερριμμένοις καὶ ἀσήμοις χωρίοις, ἀλλ' ἐν ἀρχόντων[13] καὶ δικαστῶν αὐλῇ πανηγυρίζων[14]. Τί[15] δράσομεν τανῦν[16]; ποῦ φευξόμεθα δείλαιοι τοσούτῳ δράματι μέσῳ, φεῦ, κατειλημμένοι[17];

Διὰ τὸ[18] ταύτας τυχὸν καὶ τὰς τοιαύτας μέλλειν τῶν Ἰουδαίων γίνεσθαι φλυαρίας ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν οὐ συντυγχάνει[19] Πιλάτῳ, ἵνα μὴ τὸ καλῶς πραχθὲν εἰς κακουργίας κριθῇ[20] σόφισμα καὶ ἀπάτης[21]· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἀξιολόγοις[22] Fol. 16, r°[23]. τῆς[24] Ῥωμαίων σπείρας προσέρχεται, ἵνα μὴ δόξῃ συνάρσεως ἀνθρωπίνης[25] καὶ συμμαχίας δεῖσθαι πρὸς τὸ βεβαιωθῆναι τὸν λόγον τῆς ἀναστάσεως· ἀλλ' ἐμφανίζει γυναιξὶ μὴ δυναμέναις ἀρῆξαι[26] μηδὲ[27] πεῖσαί τινα περὶ τῆς ἀναστάσεως, εἶθ' οὕτω τοῖς μαθηταῖς ἀδυνατοῦσι καὶ αὐτοῖς καὶ διὰ τὴν εὐτέλειαν κεκρυμμένοις ἀπὸ πολλοῦ. Ταῦθ' ἁρμοδίως ἔπραττε καὶ πάνυ καλῶς, ἵν' οὐκ ἐκ βοηθείας κοσμοκρατόρων δυνάμεως ὁ τῆς ἀναστάσεως κη-

[1] μηχανήματι] Pr. l. f. μει. — [2] Ἰδοὺ] Cod. ἰδοὺ an ἴδὸν. — [3] αἰσχύνη] Sub ἀ al. — [4] προπατόρων] sub pr. ο f. ω, an ο rescr. — [5] σπῖλοι [καὶ] ῥυτίδες] Cod. σπῖλοι| pr. l. ρυτῖδες; alt. ῥυτῖδες sp. pall. atr.; f. malis ῥυτῖδες delere. — [6] Τίς] Cod. anc. acc. — [7] τίς] Cod. τὶς. — [8] κυμαίνεται] Cod. ita. — [9] μεσημβρίαν] Pr. l. σ; alt., σ paene del. — [10] κατείληφε] Lig. τει ligaturæ το simill. — [11] κεκλόνηται] Cod. κεκλόνηται. — [12] ἐγήγερται] Cod. ἐγείγερται. — [13] ἀρχόντων] Pr. l. αρχόντων; alt., pall. atr. acc. — [14] πανηγυρίζων] Sub π al. — [15] Τί] Cod. τὶ. — [16] τανῦν] Cod. pr. l. τὰ; alt. τα νῦν pr. acc. lin. transf., infra α νῦν hyph. — [17] μέσῳ, φεῦ, κατειλημμένοι] Cod. in textu μέσῳ not. ·/. κατειλημμένοι; in ext. marg. cum ead. nota φεῦ pall. atr. — κατειλημμένοι] Pr. l. κατη; sec. κατειλημμοι; tert. κατειλημμένοι. — [18] Cod. ante et supra δϊὰ τὸ duas pall. atr. lin. — [19] συντυγχάνει] Cod. συντυχάνει. — [20] κριθῇ] Cod. κριθῆ. — [21] σόφισμα καὶ ἀπάτης] Cod. σόφισμα, καὶ ἀπάτη. F. malis εἰς delere. — [22] Cod. in ima fol. parte λόγοις. — [23] Cod in summa marg. ext. ora 23 a rec. m. — [24] τῆς] Cod. τοῖς pl. — [25] Cod. in ext. marg. iuxta ἀνθρωπίνης et φαινομένων adnot. novem versuum, quæ partim præ madore periit: ...τῷ τῆς | οἰκονομίας μυστη-|ρίῳ τὸ μαρ-|=τυρούντων ἀξίω-|=μα, ἡ ἡ δύναμις | καὶ ἰσχὺς, ἡ τοῦ γέ-|=νους ἡ περιφά=| =νεια. μελέτιος. — [26] ἀρῆξαι] Pr. l. ἀρῆσ. — [27] μηδὲ] Cod. μῆδέ.

ρυχθήσεται λόγος, ἀλλ' ἐξ ἀνδρῶν[1] εὐτελῶν καὶ μηδὲ[2] φαινομένων κατὰ σάρκα τῷ βίῳ[3] κυρωθεὶς[4] βεβαιωθῇ[5], ὅπως οὐκ ἀνθρώπινον[6] ἔσται ἀλλὰ θεῖον τὸ κήρυγμα.

[1] *ἐξ ἀνδρῶν*] Cod. *ἐξανδρῶν*. — [2] *μηδὲ*] Cod. *μὴδὲ*. — [3] *βίῳ*] Sub *ι* al. — [4] *κυρωθεὶς*] Sub *ω* f. *ι*. — [5] *βεβαιωθῇ*] Cod. *βεβαιωθῆ*. — [6] *οὐκ ἀνθρώπινον*] Pr. l. *οὐκάνο*; alt. *οὐκάνινον*, comp. *θρώπ*.

CAPUT XX.

Solutio de dicto : Nunc iudicium est mundi; nunc princeps huius mundi eicietur foras. (Ioh. xii, 31.)

Τούτων[1] *γοῦν ὧδε σωζομένων γνησίως, καιρός σοι κἀκεῖνο*[2] *δευτερῶσαι τὸ* [a] Ioh. xii, 31. *καίριον*[3] *ὧδ' ἐπιλεγόμενον· «*[a]*Νῦν κρίσις ἐσ7ὶ τοῦ κόσμου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθήσεται*[4] *ἔξω,» ἤ, ὡς ἔχει τινὰ τῶν ἀντιγράφων, «βληθήσε-* [b] Ioh. xii, 32. *ται κάτω*[5], [b]*κἀγὼ*[6] *ἐὰν ὑψωθῶ*[7], *πάντας*[8] *ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.» Κόσμον γὰρ ὧδε τροπικῶς λέγει τὴν ἀνθρωπότητα, οὐ τὸν οὐρανὸν, οὐδὲ τὰ μέρη τοῦ οὐρανοῦ, οὐ γῆν, οὐ θάλασσαν*[9], *οὐ τὰ μέρη τῆς κτίσεως· οὐ γὰρ ἦρξε τούτων ὁ λεγόμενος ἄρχων, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ αὐτεξούσιον· τῶν δ' ἀψύχων ἀμήχανον διὰ τὸ ὑπεξούσιον. Λέγει δ' οὖν ἄρχοντα οὐ τὸν δημιουργὸν, ὡς*[10] *ἐτόπασαν, οὐδὲ τὸν νομοθέτην, ἀλλ' ἀρχιδαίμονά τινα*[11], *κακίας γεωργὸν καὶ πονηρίας εὑρετὴν*[12], *ἄρχοντα τῶν εὐχερῶν ἐξ εὐχερείας*[13] *γενόμενον, καὶ* Fol. 16, v°. *τοὺς αὐτεξουσίους*[14] *τέχνῃ δουλωσάμενον*[15]. *Οὐκ ἐκ βίας δέ τινων*[16] *ἦρξεν ἢ δυνασ7είας*[17], *ἀλλ' ἐκ συμβουλίας καὶ ποικίλου σοφίσματος κατέσχε τῆς λογικῆς ἀγέλης, ἣν*[18] *κόσμον*[19] *ὧδε καλεῖ μεταφορικῶς· κόσμος γὰρ εἰκότως ὁ ἄνθρωπος ἐκλήθη, κόσμος*[20] *τοῦ κόσμου καὶ σεμνὸν δημιούργημα, κτίσμα*[21] *τίμιον ἐπὶ τιμῇ γενόμενον.*

Τούτου τοῦ κόσμου λέγει βαλεῖν ἔξω τὸν ἄρχοντα κρίσει δικαίᾳ[22] *τοὺς τυ-* [c] Ioh. xii, 31. *ραννουμένους τῆς ἀπανθρώπου τυραννίδος ἐλευθερῶν, λέγων· «*[c]*Νῦν κρίσις ἐσ7ὶ*[23] *τοῦ κόσμου·» τουτέσ7ι*[24] *νῦν δικασ7ήριον ἐγὼ τοῦ καταπονουμένου τούτου κόσμου φανήσομαι· νῦν τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου βαλῶ κάτω τὸν οὐ δικαίως*

[1] Cod. in ext. marg. iuxta pr. *βληθήσεται* et *τροπϊκῶς* a rec. m. : *εἰς τὸ νῦν κρίσις|ἐν τῷ κόσμῳ ἐσ7ὶ, |νῦν ὁ ἄρχων τοῦ* :. — [2] *κἀκεῖνο*] Cod. *κᾀκεῖνο*. — [3] *καίριον*] Cod pr. l. *κάιρει*; alt. *κάιριον* an *κάιρειον*. — [4] *κόσμου τούτου βληθήσεται*] Cod. in textu *κόσμου* not. ·/. *βληθήσεται*; in ext. marg. cum ead. nota *τούτου* pall. atr. — Pr. l. *βη*, *η* inch.; alt. *βληθήσεται*. — [5] *ἠ-κάτω*] Cod. infra *ἠ-βληθήσεται* x duas lin.; in int. marg. iuxta *ἔξω* lin. — [6] *κἀγὼ*] Cod. *κᾀγὼ*. — [7] *ὑψωθῶ*] Cod. *ὑψωθῷ*. — [8] Vulgo *πάντα* — [9] *θάλασσαν*] Sub sec. *α* al. — [10] *ὡς*] Pr. l. f. *ο*. — [11] *ἀρχιδαίμονά τινα*] Cod. *ἀρχιδαίμονα τινά*. — [12] *εὑρετὴν*] Pr. l. *εὑρετὸν*. — [13] *ἐξ εὐχερείας*] Cod. *ἐξευχερείας*. — [14] *αὐτεξουσίους*] Pr. l. *ά*; sec. *ἀυτεξουσίας*; tert. *ἀυτεξουσίους*. — [15] *δουλωσάμενον*] Cod. *δουλοσσάμενον*. — [16] *δέ τινων*] Cod. *δὲ τινῶν*. — [17] *δυνασ7είας*] Pr. l. *δυνασ7είαν*. — [18] *ἣν*] Pr. l. *ἦν*; alt., pr. acc. lin. transf. — [19] *κόσμον*] Cod. *κόσμον* an *κόσμὸν*, alt. acc. inch. — [20] *κόσμος*] Pr. l. f. *κόσμο*. — [21] *κτίσμα*] Pr. l. f. *κτιο*. — [22] *δικαίᾳ*] Cod. pr. l. *δικαιο*, *ο* superscr.; alt. *δικαία*. — [23] *ἐσ7ὶ*] Cod. *ἐσ7ι*. — [24] *τουτέσ7ι*] Cod. infra *υτ* hyph.

ἀλλ' ἀδίκως[1] *ἄρξαντα καὶ κρατήσαντα, τὸν ὅπλῳ παρακοῆς καὶ πισῖῆς ἀπάτης μέχρι νῦν δυνασῖεύοντα, τὸν ἀέριον τουτονὶ*[2] *καὶ πᾶσιν ἐγκρυπῖόμενον, τὸν ἀφανῆ καὶ ἀσώματον, καὶ τὴν ἀσώματον ψυχὴν κατασφάξαι βουλόμενον· οὐ γὰρ καθολικὸν αὐτὸν, οὐδὲ τοῦ*[3] *παντὸς ἄρχοντα κέκληκα καὶ δεσπόζοντα. Ἦν γὰρ*[4] *δίκαιος, εἰ τοῦ παντὸς ἐκράτει· ἦν ἄμαχος, εἰ τοῖς πᾶσιν ἐπέταττεν*[5]*· ἦν ἂν*[6] *γνήσιος, εἰ τοῖς ὅλοις ἐκέλευεν· ἦν ἄναρχος, εἰ καθολικὴν δυνασῖείαν ἐκέκτητο. Νῦν δὲ πρόσφατος*[7] *ἀπὸ κακίας ἄρχων· νῦν ἀρξάμενος ἀπὸ πονηροῦ δόγματος ἄρχων οὐκ ὄχλου, ἀλλὰ τούτου τοῦ κόσμου, μᾶλλον δὲ μέρους*[8] *τοῦ κόσμου. Πολὺς γὰρ ὁ τοῦ*[9] *παντὸς κόσμος καὶ ἀνθρώποις ἀκατάληπῖος· μέρος δὲ τοῦ κόσμου ληφθὲν ἐν*[10] *τυραννίδι λέγει τὸν κόσμον*

Fol. 17, r°. *ἅπαντα*[11] *πεπονθέναι. Ὡς γὰρ, μέλους*[12] *ἑνὸς*[13] *ἀλγοῦντος ἐν σώματι, ὅλον*[14] *ἀλγεῖν λέγομεν καὶ πάσχειν τὸν ἄνθρωπον, οὕτω μέρος τοῦ κόσμου νοσῆσαν ἀπάτῃ τὸν κόσμον ὅλον*[15] *διδάσκει πεπονθέναι· καὶ, ὥσπερ ἱματίου κράσπεδον ἀποπεσὸν τὸ πᾶν ἱμάτιον λέγεται κεκμηκέναι, οὕτω*[16] *ἀνθρώπου τῷ τῆς ἁμαρτίας κέντρῳ καταννυγέντος*[17]*, λέγει τὸν κόσμον τετρῶσθαι καὶ συναλγεῖν.*

Ἐπεὶ κόσμον εἴ[18] *τις τὸν καθολικὸν λέγει, πολλοὺς*[19] *μὲν ἐξαναλώσει χρόνους*[20]*, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν νομίζων τοῦ πράγματος ἀρχὴν οὐδέπω τοῦ*

[1] *ἀλλ' ἀδίκως*] Pr. l. *ἀλλὰ*. — [2] *τουτονὶ*] Cod. infra *ντ* hyph. — [3] *τοῦ*] Lig. *ῦ* inch., necnon separat. acc. — [4] *γὰρ*] Pr. l. *ου* comp.; alt., comp. paene deleto. — [5] *ἐπέτατῖεν*] Cod. pr. l. *ἐπέ-*| alt. *ἐπέτ-*|*τῖατεν*. — [6] *ἦν ἂν γνήσιος*] Malim delere *ἂν* : cf. *ἦν γὰρ δίκαιος, ἦν ἄμαχος, ἦν ἄναρχος*. — [7] *πρόσφατος*] Pr. l. *τ*. — [8] *μέρους*] Pr. l. *μέρος*. — [9] *γὰρ ὁ τοῦ*] Cod. in textu *γὰρ* not. ·/. *τοῦ*; in ext. marg. cum ead. nota *ὁ* pall. atr. — [10] *ἐν*] Lig. litt. *α* simill. — [11] *ἅπαντα*] Cod. infra *μέρος* et supra *ἅπαντα* not. ·/.; in ext. marg. iuxta *καὶ* et *νίδι* voc. *τυραν-*|*νίδι* et in ima fol. parte : *πρόσθες.*| *πάντα μὲν οὖν,* | *εἰ κόσμον* (*ὡς εἰκὸς*) | *τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐνόησας. τοῦ γὰρ ἀνθρωπείου παντὸς γένους* | *ἐκράτει. πρὸς τοῖς ἰδίοις ἕκασῖον ἁμαρτήμασι, ταῖς γε τῆς* | *προπατορικῆς παραβάσεως ἐνοχαῖς πάντας ἔχων ὑπευθύνους.* |*-μελέτιος.-* a rec. m. — [12] *μέλους*] Pr. l. *μέρ*; alt. *μέλους*, in lig. *μερ* ima litt. *ρ* parte exp. — [13] Cod. in ima fol. parte *ἀλγοῦντος*. — [14] *σώματι, ὅλον*] Pr. l. *σώματι, τὸν κόμον*; sec. *σώματι, τὸν κόσμον*; tert. *σώματι, ὅλον*, vocibus *τὸν κόσμον* lin. transf. — [15] *ὅλον*] Cod. *ὅλου* an *ὅλον*. — [16] *οὕτω*] Pr. l. *οὕτο*; sec. *οὕτο* rescr. *ο*; tert. *οὕτω*. — [17] *καταννυγέντος*] Pr. l. *καταγν*; alt. *, γ* lin. transf. et infra hyph. — [18] *Ἐπεὶ κόσμον εἴ*] Cod. in textu *ἐπεὶ* not. ·/. *εἴ*; in ext. marg. cum ead. nota *κόσμον* pall. atr. — [19] *λέγει· πολλοὺς*] Cod. in textu *λέγει·* not. ·/. *πολλοὺς*; in ext. marg. iuxta *οὐ* voc. *οὐδέπω* et *ἄλεκτον* : *ἀκρὰ καὶ ἡ κτίσις* | *πάσα* (corr. in *πᾶσα*) *συσῖενάζει* | *καραδοκοῦσα τὴν* | *ἀπολύτρωσιν τῶν* | *υἱῶν τοῦ Θεοῦ. ἵνα* | *καὶ αὐτὴ συνελευθε* (ita) |*-ρωθῇ* (l. *συνελευθερωθῇ*) *τῆς δουλείας* | *τῆς φθορᾶς* (*κῆς* postea *τῆς φθορᾶς* ab hod. m. rescr.) *οὗ* (*ου* ab hod. m. rescr.; l. *ἧς*)| *συμμετέχει* (ab hod. m. rescr.) *τοῖς* | *ἁμαρτήμασι* (postea *ἁμαρτήσας* ab hod. m.)· *τούτων* | *δ' ἁπάντων τῆς* | (*ὡς ἔπος εἰπεῖν*) (*ὡς ἔπος εἰπεῖν* ab hod. m. rescr.) | *ἀρχης* (corr. in *ἀρχῆς*), *ἐπικρατείας* | *τυραννίδος γυμ-* | *-νουται* (corr. in *γυμνοῦται*) *ὁ κακῶς* | *ἄρξας· ὅθεν ἐκβάλ* (ita, non *ἐκβάλ-*) | *λεται τοῦ κόσμου·* |*-μελέτιος.-* a rec. m. — [20] *χρόνους*] Cod. in textu pr. l. *λόγους*; sec. *χρόγους* a pr. m.; tert. *χρόνους*, *γ* mut. in *ν* pall. atr.; in int. marg. *χρόνους* a pr. m., nota ·/. utrinque om. — Cod. in int. marg. iuxta *χρόνους* et *δέπω* voc. *οὐ*|*δέπω* lin. et crucem.

ϖαντὸς ἀφηγήσεται. Τί[1] γὰρ δεόντως τοῦ κόσμου καταλέξει κατὰ ἀλήθειαν οὐδὲ τῶν φαινομένων τὸν λόγον τῆς φύσεως ἀκριϐῶς ἀποδιδούς; οὐ γῆν, οὐ Ξάλατῖαν ἐρεῖ κατ' ἀλήθειαν· οὐ κρήνας, οὐ ϖοταμούς, ὡς ἔχουσι φύσεως τὸ ϖᾶν, συνείσεται. Εἰ δὲ[2] ταῦτά τις[3] λέγων οὐ λέγει σαφέσῖερον, ϖῶς τὰ[4] τούτων ἐπέκεινα λέγων ἀληθεύσειε; ϖῶς ἀέρα λεπῖόν, ϖνευμάτων ζώντων εὔρυν καὶ ϖλατύτατον κόλπον, οὐρανοῦ καὶ γῆς μεταξὺ κατεχόμενον, ἀγγεῖον ὥσπερ μυρίων σωμάτων χωρητικόν, ἢ τὸν ὑπερκείμενον λεπῖότατον αἰθέρα τὸν[5] ἐκ ϖυρίνων φωσῖήρων ἀδιασῖάτως[6] αἰθόμενον, ἢ τὸν[7] ἀνωτέρω τούτων ἐπηρτημένον[8] οὐρανόν, ἢ τὴν ϖεριφέρειαν τῆς ἐγκυκλίου ἀψῖδος[9], καὶ τὴν ϖολύμορφον τῶν ἄσῖρων δᾳδουχίαν[10] καὶ ἀσῖραπήν, καὶ τὴν ἀθέατον τῆς οἰκουμένης ζώνην, καὶ τὴν συνοχὴν τῆς ζώνης τὴν ἄφρασῖον, ἢ τούτων τὰ ϖροὔχοντα τὰ τὴν ἀόρατον λαχόντα χώραν[11] καὶ διαγωγήν, οἷον ἀνάριθμον
Fol. 17, v°. Θρόνων ἀξίαν, καὶ ἄλεκτον Κυριοτήτων τάξιν, καὶ[12] κῦδος ἀδιήγητον Ἐξουσιῶν, τὸ ϖολὺ καὶ δυσερμήνευτον[13] ϖλῆθος [καὶ] βρῖθος[14], ἢ τῶν λεγομένων Πρωτοτόκων[15] τὸν ὅμιλον[16], ἢ τῶν Σεραφὶμ[17] τὴν λειτουργίαν τὴν ζέουσαν, ἢ τῶν χερουϐικῶν[18] ἁρμάτων τὴν διφρείαν[19]; Ταῦτα γὰρ ϖάντα κόσμος ἐν διαφόροις σωμάτων οὐσίαις νοούμενος, ταῦτα συμπληρωτικὰ τοῦ τε[20] καθολικοῦ καὶ ἀοράτου κόσμου.

Μέρος δὲ κόσμου τὴν ἀνθρωπείαν[21] φύσιν ὧδε διαλαλεῖ. Φιλεῖ γὰρ ἡ Ξεία[22] ϖαίδευσις καὶ συνήθεια ἐκ μέρους τὸ ϖᾶν καὶ [ἐκ] τοῦ[23] ϖαντὸς τὸ μέρος ὀνο-
* Gal. xi, 14. μάζειν καὶ λέγειν, ὥσπερ ὅταν λέγῃ τις[24] φιλοσοφῶν ἐν βίῳ· «[*]Ἐμοὶ κόσμος ἐσῖαύρωται κἀγὼ[25] τῷ[26] κόσμῳ,» οὐ τὸν οὐρανὸν ὧδε ἢ τὴν γῆν ἢ τὴν Ξάλασσαν (ταῦτα γὰρ κόσμος καὶ μέρη κόσμου καθέσῖηκεν), ἐσῖαυρῶσθαι λέγει (ἀπαίδευτον γὰρ τοῦτο), ἀλλὰ τὴν σωματικὴν καθηλῶσθαι κακίαν, καὶ μὴ ζῆν[27] αὐτῷ τὴν σαρκικὴν ἀξίαν μηδ'[28] αὐτὸν[29] εἶναι καὶ ζῆν τοῖς σαρκικοῖς[30]

[1] Τί] Cod. anc. acc. — [2] δὲ] Sub ε al. — ταῦτά τις] Cod. ταῦτα τις. — [4] ϖῶς τά] Pr. l. ϖῶῖ; alt. ϖῶςῖὰ, minimo ς ins. — [5] τὸν] Cod. τῶν. Cf. infra not. 7. — [6] ἀδιασῖάτως] Pr. l. ἀδισῖα; alt. ἀδιασῖάτως, sec. α superscr., post tert. α al. lin. transf. — [7] τὸν] Cod. τῶν. Cf. supra not. 5. — [8] ἐπηρτημένον] Cod. ἐπηρτημένον. — [9] ἀψῖδος] Priorem lectionem ἀψί. — [10] δᾳδουχίαν] Cod. δαδουχίαν. — [11] χώραν] Priorem lectionem χό. — [12] τάξιν, καὶ] Cod. inter τάξιν et καὶ voces : καὶ κύδος (sic) ἀνάριθμον Ξρόνων ἀξίαν καὶ ἄλεκ.τον (in ἄλεκ.τον punct. notæ hyph. simile), quas delendas esse significavit punctis ante infra necnon post pos. — [13] δυσερμήνευτον] Cod. δυσσερμήνευτον. lig. σσ. — [14] ϖλῆθος [καὶ] βρῖθος] Cod. ϖλῆθος βρίθος (ita acc.). F. malis βρίθος delere. — [15] Πρωτοτόκων] Pr. l. f. ϖρο. — [16] ὅμιλον] Pr. lectionem ὅμη; alt. ὁμϊλον. — [17] Σεραφὶμ] Pr. l. σεραβ, inch. β. — [18] χερουϐικῶν] Pr. l. κ an γ inch. — [19] διφρείαν] Cod. διφρίαν. — [20] τοῦ τε] τοῦ, τε. — [21] ἀνθρωπείαν] Cod. ἀνθρωπεῖαν, comp. θρωπ. — [22] Ξεία] Cod. Ξεῖα. — [23] καὶ [ἐκ] τοῦ] Cod. καὶ (καὶ comp.) τοῦ. Cf. supra : ἐκ μέρους. — [24] λέγῃ τις] Cod. λέγει τὶς. — [25] κἀγὼ] Cod. κᾀγὼ. — [26] τῷ] Pr. l. το. — [27] ζῆν] Cod. ζῇν. — [28] μηδ'] Cod. μὴ δ'. — [29] αὐτὸν] Cod. ἀυτὸ. — [30] σαρκικοῖς] Priorem lectionem σαρκικι.

φρονήμασιν, ἀλλ'[1] ἐσ7αυρῶσθαι δ' αὐτὸν ἐκ τοῦ μὴ ζῆν[2] [ἐν] δόγματι[3] κοσμικῷ καὶ φρονήματι, ἐκ τοῦ μὴ ζῆν αὐτὸν ἐν σαρκικῷ κανόνι, μηδ'[4] αὐτὰ[5] τῆς σαρκὸς ἐν αὐτῷ τρυφᾶν[6] ϖολιτεύματα. Εἴ γε οὖν κόσμος τὸ τῆς σαρκὸς[7] ὀνομάζεται[8] νόμιμον, καὶ τοῦτο εἰ Παῦλος κακοπαθῶν ἐσ7αύρωκεν[9], εἰκότως καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων φῦλον[10] καὶ γένος ἅπαν ἀτάκτοις ὁρμαῖς ὧδε κἀκεῖ[11] φερόμενον κόσμον ὁ Σωτὴρ ἐνδίκως ἐκάλεσεν, ὃν κριθῆναι[12], τοῦ σ7αυροῦ ϖαγέντος, ἐθέσπισε, καὶ τὸν ἄρχοντα τούτου διὰ τὴν[13] ἁμαρτίαν[14] ἔξω βάλλειν ϖρολέγει, καὶ τοῦ κράτους αὐτὸν καταβάλλειν[15] ἀπειλεῖ· ὅσ7ις[16] ϖοτ'[17] ἄρχων οὗτος ὑποσπείρων ἡδονὰς καὶ κῶμον καὶ μέθην ἔκτοπον καὶ ϖαράλογον· τῆς γὰρ ἀνθρωπότητος τὸ τῆς ϖλάνης αὐτοῦ φερούσης ἐπίταγμα, ἀνάγκη τοῦτον ἄρχειν ϖρὸς οἰκεῖον[18] Ͽέλημα τοὺς ϖειθομένους ἄγοντα. Χρισ7ὸς[19] δὲ τοὺς ἐν κακίᾳ χειρουμένους τοῦ δαίμονος καὶ καταπονουμένους διεκδικῆσαι[20] Ͽέλων φάσκει· «*Νῦν[21] κρίσις ἐσ7ὶ[22] τοῦ κόσμου. Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθήσεται κάτω[23], κἀγὼ[24] ἂν ὑψωθῶ[25], ϖάντας ἑλκύσω ϖρὸς ἐμαυτόν.» Τῇ γὰρ σειρᾷ τοῦ σώματος ἐκδικήσας τὸ συγγενές, καὶ καθὸ ἄνθρωπος τὴν ἀνθρωπείαν[26] οὐσίαν συμπλέξας Ͽεότητι καθάπερ ἐκ μεγάλου καὶ βαθυτάτου βυθοῦ τῆς ὧδε ϖολυμόχθου ζωῆς καὶ ϖικρᾶς ἀνέσπασεν ὑψωθεὶς εἰς μεταρσίους[27] μονάς· ὡς γὰρ ἔκ τινος κάλου τοῦ σωτηρίου σώματος ἡ κάτω κειμένη τῶν ἀνθρώπων ἀγέλη δεθεῖσα συνανῆλθεν εἰς οὐρανίους μονάς.

Quat. IV. Fol. 18, r°.

*Ioh. xii, 31, 32.

Τὸ οὖν βληθῆναι κάτω τοῦ κόσμου τὸν ἄρχοντα οὐδὲν ἕτερόν ἐσ7ιν[28] ἢ τῆς

[1] ἀλλ'] Cod. ἀλλ' an ἀλ'. — [2] ζῆν] Cod. ζῇν. — [3] δόγματι] Pr. l. δόγμασϊ; alt. δόγματϊ. — [4] μηδ'] Cod. μὴδ'. — [5] αὐτὰ] Cod. ἂυ τὰ. — [6] τρυφᾶν] Cod. τρυφᾷν. — [7] σαρκὸς] Pr. l. σαρκικὸς; alt., syll. κι duabus lin. pall. atr. transf. — [8] ὀνομάζεται] Sub alt. ο al. — [9] ἐσ7αύρωκεν] Pr. l. ἐ-|σ7αύρωκε; alt., ν superscr. — [10] φῦλον] Cod. φύλον. — [11] κἀκεῖ] Cod. κᾀκεῖ. — [12] κριθῆναι] Sub ρ al. — [13] Cod. in ima fol. parte pr. l. ἁμαρτίας; alt. ἁμαρτίαν, comp. ας paene exp., αν adscr. — [14] ἁμαρτίαν] Pr. l. ἀρχη (ita); alt. (ἀρχη lin. transf.) ἁμαρτίαν. — [15] Cod. in ext. marg. iuxta κατα- v. κατα-|βάλλειν et βυθοῦ : κράτος ....|(trium vers. lac.)... καὶ διὰ τὴν | ἁμαρτίαν τὸν Ͽά-| =νατον καθῆλε (corr. in καθεῖλε) | δὲ τὴν ϖαρακο[ὴν] | (τὸ κράτος τοῦ | ἐχθροῦ) ὁ σώτηρ | γενόμενος ὑπήκοος | μέχρι Ͽανατου (corr. in Ͽανάτου). | μελέτιος a rec. m. — [16] Ὅσ7ις] Cod. ὅσ7ίς. — [17] ϖοτ'] Pr. l. ϖοτε. — [18] οἰκεῖον] pr. l. ὀϊκεῖον an ὀικεῖαν pl.; alt. ὀικεῖον, ον an αν mut. in ο. — [19] Χρισ7ὸς] Pr. l. χρισ7ὸν comp.; alt. χρισ7ὸς comp. — [20] διεκδικῆσαι] Pr. l. δι'; alt., apostr. lin. transf. — [21] φάσκει· Νῦν] Cod. φά-|σκει· duar. litt. lac. νῦν. — [22] ἐσ7ὶ] Cod. ἐσ7ι. — [23] Vide not. 27. — [24] κἀγὼ] Cod. κᾀγὼ. — [25] ὑψωθῶ] Cod. pr. l. ὑψωο; alt. ὑψωθῷ. — [26] ἀνθρωπείαν] Cod. ἀνθρωπεῖαν, comp. Ͽρωπ, comp. αν. — [27] Cod. in ext. marg. iuxta με- voc. με-|ταρσίους et ἀξιώ- ult. versus necnon et infra : not. /. (quæ f. in textu periit) ἀλλὰ καὶ ἔξω βλη=|=θῆναι τῆς ἐσωθεν (corr. in ἔσωθεν) αἰχμαλωσίας|ἐσ7ὶν ἐλευθέρου (comp. ου confuse scr., certe non ω) | Ͽῆναι (corr. in ἐλευθερωθῆναι) τὸν ἄνθρωπον | καθ' ἣν ἐβασί-|-λευεν ἡ ἁμαρτία | καὶ ὁ Ͽάνατος, καὶ | ἔξωθεν μόνον (not. alio atr.) | pr. l. ευρ; alt. ευχω-|-ρηθῆναι (corr. in εὐρυχωρηθῆναι) | eamd. not. quæ supra, ϖολεμεῖσθαι pr. l. ἐ; alt. ἐᾷν (corr. in ἐᾶν) (ἐᾷν eod. atr. quo duæ notæ) | μελέτιος, a rec. m. ultima verba notis indicatur ita construenda esse : μόνον ϖολεμεῖσθαι ἐᾶν εὐρυχωρηθῆναι. — [28] ἕτερόν ἐσ7ιν] Cod. ἕτερον ἐσ7ίν.

ἀρχοντικῆς ἐξουσίας αὐτὸν ῥιφῆναι· οὐ τοπικὴν[1] ὧδε τὴν πτῶσιν[2] αἰνιττόμενος, ἀλλὰ τὴν γύμνωσιν τῆς ἀξίας ἧς ἐκέκτητο ἐν ἔργοις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων φαύλων[3] θεραπευόμενος. Ὡς γὰρ τήμερον βασιλεὺς ἄρχοντα χώραν ἀδικοῦντα[4] καταβαλὼν παύει[5] τῆς ἀρχῆς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν ἀφαιρούμενος, καὶ πᾶς τις καταβεβλῆσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν τοιοῦτον[6] ἀποθρυλλεῖ[7] Fol. 18, v°. οὐκ ἔκ τινος ἀνωγέου[8] καὶ μετεώρου δώματος, ἀλλ' ἀξιώματος καὶ δυναστείας, καὶ συμβαίνει τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ τῆς χώρας[9] οἰκητηρίῳ μένοντα, ἐν ᾧ διάγων, ὅτε τὴν ἐξουσίαν εἶχεν, ὑψηλὸς ἦν τοῖς πᾶσι καὶ τοῖς ὅλοις ἐπίφοβος, ἀποδυθέντα τῆς ἀρχῆς καταβεβλῆσθαι κάτω καὶ τῶν ταπεινῶν τυγχάνειν ὁμοδίαιτον· οὕτως ὁ ψυχοφθόρῳ κακίᾳ τοῦ κόσμου δυναστεύσας καὶ τοῖς ἐλευθέροις ὡς δούλοις ἀποχρησάμενος, ληφθεὶς ὑπὸ τοῦ φύσει δεσπότου καὶ δικαστοῦ κατεβλήθη ταπεινωθεὶς τὴν ὀφρὺν, τοῦ κολωνοῦ τοπικὴν κατάβασιν μὴ λαβὼν ἐν τῷ πράγματι, ἀλλὰ ἐκδυθεὶς ἣν εἶχεν ἐξουσίαν δυνάμεως. Ὡς γὰρ ὁ[10] καταγνωσθεὶς κὰκ[11] βασιλέως λαβὼν τὴν ἀπόφασιν οὐδὲν ὠφελεῖ τοῦ λοιποῦ, οὐδέ τις[12] αὐτοῦ λόγος, κἂν ἐν βασιλείοις αὐλαῖς ἐμπεριπατῇ[13], οὕτως ὁ διάβολος ἐκ δεσποτικοῦ νεύματος ἐκδυθεὶς ὅπερ εἶχεν ἐξ ἀλαζονείας[14] φρύαγμα, ἔξω βέβληται τῆς ἀρχῆς, ἣν ἔχων ἐκόμπαζε, καὶ οὐδὲν οὐδαμοῦ ἰσχύει καὶ δύναται, κἂν ἐν αὐτῷ που μέσῳ τῷ κόσμῳ διατρίβῃ[15]. Ὁ ἰσχυρὸς οὖν πρὸ τούτου[16] καὶ δυνατὸς ἄρχων, ἰσχυροτέρου[17] δὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ δυνατωτέρου τυγχάνοντος, ὁ δυνατὸς ἠσθένησε τρόπον[18] τινὰ βληθεὶς ἔξω τῆς δυναστείας.

[1] τοπικὴν] Pr. l. τοτϊκὴν. — [2] πτῶσιν] Sub σ al. — [3] φαύλων] Cod. φαύλοις, sub acc. ´ acc.˜ inch. — [4] ἀδικοῦντα] Comp. ουν. — [5] παύει] Cod. in textu pr. l. βα; alt. not. /. παύει; in int. marg. cum ead. nota παύει a pr. m. — [6] τὸν τοιοῦτον] Cod. in textu pr. l. τοῦτον; alt. (τοῦ lin. transf.) τὸν (iuxta acc. punctum mendose) not. ·/., in ext. marg. cum ead. nota τοιοῦτον pall. atr. — [7] ἀποθρυλλεῖ] Cod. ἀπο supra ο litt. inch., non ἀπο-, | θρυλλεῖ. — [8] ἀνωγέου] Pr. l. ἀνο. — [9] χώρας] ρ superscr., comp. ας. — [10] ὁ] Sp. ab hod. m. rescr. — [11] κὰκ] Cod. κἀκ. — [12] οὐδέ τις] Cod. οὐδέτις. — [13] ἐμπεριπατῇ] Cod. ἐμπεριπατεῖ. — [14] ἐξ ἀλαζονείας] Cod. ἐξαλαζονείας. — [15] διατρίβῃ] Cod. δϊατρίβη. — [16] πρὸ τούτου] Cod. προτούτου. — [17] ἰσχυροτέρου] Pr. l. ἰο. — [18] ἠσθένησε τρόπον] Cod. interp. ἠσθένησε · τρόπον.

CAPUT XXI.

Solutio de dictis : Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere : ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo : cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est et pater eius. (Ioh. VIII, 43, 44.)

Τούτων[1] οὕτως ἐχόντων, ὡς εἰπεῖν δεδυνήμεθα, ὥρα σοι[2] λύειν κἀκεῖνο[3] τὸ [[a] Ioh. VIII. 43. 44.] ἀπορούμενον τὸ παρὰ τοῦ Χριστοῦ τοῖς Ἰουδαίοις λεγόμενον τὸ « [a] Οὐ δύνασθε[4] ὑμεῖς ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν[5], ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ. » Ἐντεῦθεν[6] εἰ βούλει προσέχειν λεπτότερον τοῖς μέλλουσι λέγεσθαι χάριν τοῦ[7] [Fol. 19. r°.] προκειμένου κεφαλαίου, ὡς δεόντως οἷοί τε λέγειν[8] τουτὶ τὸ κορυφαῖον, καὶ τίς[9] ὧδε τυγχάνει τοῦ διαβόλου πατήρ, καὶ πῶς Ἰουδαῖοι τοῦτον ἐπεκαλέσαντο, καὶ τῆς προγονικῆς[10] εὐγενείας ἐσφάλησαν[11] καὶ τῆς κατὰ φύσιν ῥίζης ἀπεκόπησαν, καὶ τῇ παρὰ φύσιν[12] ἀκρίτως συνήφθησαν. Πολὺς μὲν ὄντως[13] ὁ λόγος καὶ δυσέκφωνος λίαν[14] διάβολον φράζων καὶ διαβόλου πατέρα· οὐ γὰρ ὁ διάβολος πατὴρ τῶν Ἰουδαίων. Εἰ γὰρ τὸ λεχθὲν τοῦτον ἀπῄτει τὸν νοῦν, ἐχρῆν γεγράφθαι[15]· « Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν[16] τοῦ διαβόλου [[b] Ioh. VIII. 44.] ἐστέ· » νῦν δ' οὐχ[17] οὕτως γέγραπται, ἀλλ' « [b] Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, ὡς[18] ἔχειν πατέρα τινὰ τὸν διάβολον. » Οὐ γὰρ αὐτὸς ὁ διάβολος ἀφ' ἑαυτοῦ διάβολος, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου[19]· δηλονότι[20] τῆς διαβολῆς κατασπαρείσης ἐν αὐτῷ[21], ἤρξατο διαβάλλειν[22] καὶ τῆς διαθέσεως συγκρούειν τὰ νόμιμα, ὡς εἶναι τὸν πατέρα ἐν τῷ υἱῷ[23] διάβολον καὶ τὸν υἱὸν ἐν τῷ πατρὶ δόλου καὶ

[1] δυναστείας. Τούτων] Cod. inter δυναστείας· et τούτων quat. vel quinque litter. lac. — [2] ὥρα σοι] Cod. ὥρασοι. — [3] κἀκεῖνο] Cod. κἀκεῖνο. — [4] δύνασθε] Pr. l. δύνασθαι. — [5] τὸν- ἐμὸν] Cod. in textu τὸν not. ·/. ins. ἐμὸν; in ext. marg. cum ead. nota λόγον τὸν pall. atr. — [6] Ἐντεῦθεν] Cod. hic incipit caput. — [7] Cod. in ima fol. parte προκει. — [8] δεόντως-λέγειν] Cod. pr. l. δεόντως sex litter lac. λέγειν; alt. δεόντως οἷοι (sic) τε (οἷοι τε pall. atr.) λέγειν. Subaudi ἐσμέν. — [9] τίς] Cod. anc. acc. — [10] προγονικῆς] Sub γ f. ν. — [11] ἐσφάλησαν] Pr. l. εσφάλησαν; alt., pall. atr. sp. — [12] παρὰ φύσιν] Cod. παραφύσιν. — [13] ὄντως] Cod. ὄντος pl. — [14] λίαν-οὐ] Cod. interp. λίαν· διάβολον—πατέρα· οὐ. — [15] γεγράφθαι] Pr. l. γεγράφαι; alt., θ superscr. — [16] ὑμῶν] Cod. ἡμῶν. — [17] οὐχ] Cod. pr. l. οὐ; alt. οὐχ'. — [18] ὡς] Pr. l. ο. — Cod. in ext. marg. iuxta διάβολος comp. σημείωσαι pall. atr. — [19] ἑτέρου] Pr. l. ἑ. — [20] δηλονότι] Cod. infra ον hyph. — [21] αὐτῷ] Cod. pr. l. αυτῷ; alt. αὐτῷ, pall. atr. sp. — [22] διαβάλλειν] Pr. l. διαβάλειν. — [23] υἱῷ διάβολον,] Cod. interp. υἱῷ, διάβολον.

διαβολῆς σοφιστὴν[1] πιθανώτατον[2]. Τοῦτο δὲ καὶ ἐκ παραθέσεως[3] κρείττονος ἐστι[4] γνῶναι, τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί.» Ὥσπερ οὖν οἱ τῷ Χριστῷ πιστεύοντες τοῦ πατρὸς τοῦ Χριστοῦ γίνονται κληρονόμοι διὰ τοῦ υἱοῦ τῷ πατρὶ καθιστάμενοι γνώριμοι, οὕτως οἱ τοῦ διαβόλου τῇ γνώμῃ πειθόμενοι δι' αὐτοῦ συγχρῶνται τοῦ διαβόλου τῷ πατρί. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττειν ὁ διάβολος ἔγνωκεν ἢ τῆς θείας ἀποσπάσαι[5] τὸν ἄνθρωπον χάριτος καὶ τῷ οἰκείῳ τοῦτον προσαγαγεῖν γεννήτορι, ἵν', ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τοὺς ὁσίους[6] προσάγει[7], οὕτως ὁ ἀντίχριστος τῷ ἀντιθέῳ τοὺς πειθομένους[8] αὐτῷ.

Fol. 19, v°. Τίς οὖν τοῦ διαβόλου πατὴρ, πολυπραγμονεῖν θέλεις[9]. Πάντως ἀκήκοας ἅτε[10] φιλοπευστῶν παραδείσου χωρίον[11] καὶ τὸν φυτοκόμον καὶ τούτου τὸν γεωργὸν, οὐ[12] μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν φύλακα καὶ τὸν ἐργάτην αὐτοῦ· ἀκήκοας[13] δὲ καὶ ὄφιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὄφεως γενομένην διαβολήν· ἔγνως, τινῶν λεγόντων, τὸ ἐκεῖσε[14] δραματούργημα· ἔγνως τὸ πολύφωνον[15] ἐκεῖ τῆς ἀπάτης τραγῴδημα[16]· ἔγνως σοφισμούς· ἔγνως[17] τοὺς ἐκεῖ λόγους· ἔγνως ῥημάτων στωμυλίαν[18] ἔντεχνον[19] καὶ τὴν γενομένην τότε τῆς ἀπωλείας πανήγυριν· ἔγνως τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων ἐλθοῦσαν εἰς τὸ χείριστον· ἔγνως, εἴγ' ἐβασάνισας τοῦ λόγου τὸ διήγημα, πῶς τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ὁ ἀρχηγὸς τὴν διαβολὴν ἀνεξετάστως ἀσμενίσας τοῦ ὄφεως ἔξω βάλλεται τοῦ θείου περιβόλου, καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐξωθεῖται[20] διατριβῆς, καὶ τῶν θεσπεσίων ἀλλοτριοῦται μονῶν ἀλλότριος τῆς πανολβίου φυτείας γενόμενος. Ἐκεῖθεν τῷ γένει τὸ τῆς συμφορᾶς ἐπεκώμασε δρᾶμα[21]· ἐκεῖθεν ἡ λογικὴ βλάστη διαπέπτωκεν· ἐκεῖθεν ἡμεῖς ῥιφέντες[22] τανῦν[23] ἀλητεύομεν· ἐκεῖθεν ἡμῖν τυραννικὸν ἐπεφύη στράτευμα· ἐκεῖθεν φόνιοι θυμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι[24]· ἐκεῖθεν ἀγέλη[25] καὶ βοσκημάτων ἀλόγων νόμιμα καὶ μαθήματα[26]· ἐκεῖθεν τῆς ἐλευθερίας ἐκλάπη[27] τὸ νόμισμα, καὶ τὸ κίβδηλον τῆς δουλείας ἐφάνη[28] δηνάριον[29]·

[1] Cod. in int. marg. iuxta σοφιστὴν tres lin. et crucem pall. atr. — σοφιστὴν] Cod. in textu f. pr. l. σω; sec. σοφιστϊκὴν; tert. σοφιστὴν, comp. στϊκ lin. transf. not. ·/.; in ext. marg. cum ead. nota σοφιστὴν pall. atr. — [2] πιθανώτατον] Cod. pr. l. πϊθανο; alt. τοϊθανώτατον. — [3] παραθέσεως] Pr. l. παρθ; alt. α superscr. — [4] κρείττονός ἐστι] Cod. κρείττονος ἐστὶ. — [5] ἀποσπάσαι] Cod. ἀποσπάσαι. — [6] ὁσίους] Ita, non ὀσίους. — [7] προσάγει] Cod. προ-|σάγῃ. — [8] πειθομένους] Pr. l. πειθει. — [9] θέλεις] Pr. l. θει. — [10] ἅτε] Cod. extr. v. ἅτε-. — [11] χωρίον] Pr. l. χωρῖον. — [12] οὐ] Sub ο al. — [13] ἀκήκοας] Sub pr. α f. κ, sub alt. κ f. ο. — [14] ἐκεῖσε] Cod. sp. bis pos. — [15] πολύφωνον] Sub ύ al. — [16] τραγῴδημα] Cod. τραγώ-|δημα. — [17] ἔγνως] Sub ν al. — [18] στωμυλίαν] Cod. στομι-|λίαν bis mendosum. — [19] ἔντεχνον] Pr. l. ἑ. — [20] ἐξωθεῖται] Sub ε lig. θει al. — [21] δρᾶμα] Cod. δράμα. — [22] ῥιφέντες] Ita sine sp., sub φ al., sub pr. ε f. θ inch. — [23] τανῦν] Cod. τα τῦν, infra α ν hyph. — [24] ἀπάνθρωποι] Sub ο f. ι. — [25] ἀγέλη] Sub α al. — [26] μαθήματα] Sub pr. μ f. ν inch. — [27] ἐκλάπη] Pr. l. ἐκλυπη. — [28] ἐφάνη] Pr. l. ἐφάιν an ἐφάνυ. — [29] δηνάριον] Pr. l. δει.

ἐκεῖθεν ἡ ψυχὴ τῆς[1] πονηρίας τοὺς μώλωπας[2] ἔλαβεν· ἐκεῖθεν ὁ νοῦς τοὺς σπίλους ἐκτήσατο· ἐκεῖθεν οἱ λογισμοὶ παθόντες ἠμβλύνθησαν· ἐκεῖθεν δυσίατον (Fol. 20, r°.) κηλῖδα[3] βαστάζομεν· ἐκεῖθεν τοῦ φρονήματος τὸ βλέμμα[4] τεθόλωται[5]· ἐκεῖθεν ὑπώπια τῶν κακῶν καὶ συντρίμματα[6]· ἐκεῖθεν τὸ νέφος τῆς ἀταξίας παχύνεται[7]· ἐκεῖθεν[8] ἐχαλκεύθη τὰ τοῦ θανάτου βέλη· ἐκεῖθεν ᾅδης ἑαυτὸν πλατύνας ἐπλουτίσθη· ἐκεῖθεν διάβολος καὶ πατὴρ διαβόλου φρικώδης ἐπίκειται.

Διάβολος[9] μὲν εἰκότως ὁ ὄφις διαβάλλων Θεῷ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνθρώπῳ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν, ἀφ' ὧν ἔδρασεν, εἰκότως ἐκτήσατο. Πατὴρ δὲ τούτου τοῦ διαβόλου δηλαδὴ[10] ὁ καθίσας[11] ἐπ' αὐτῷ καὶ κατασκηνώσας ἀπατεὼν ἄγγελος, δύναμίς τις ἀσώματος, καὶ τῆς[12] ἡγεμονίας ἀποσπασθεὶς τοῦ κρείττονος, ([a] Cf. Iob, xv, 25.) περὶ οὗ τις[13] τῶν ἀρχαίων ἐφθέγξατο εἰπών· «[a] Ἐνώπιον Κυρίου παντοκράτορος ἐτραχηλίασεν·» ἔδραμε δὲ ἐναντίον αὐτοῦ ὕβρει· τῆς ἀγάπης τὸν δεσμὸν ἀπορρήξας ἀλόγως καὶ τὸν ὄφιν εὑρὼν ὑπηρέτην πιθανὸν ἐν αὐτῷ κατασπείρει[14] διαβολῆς σπέρματα, μᾶλλον δὲ τρόπον τινὰ λαβὼν αὐτὸν ὑπήκοον, ὥσπερ ἀπεγέννησε ποιήσας διάβολον. Ἐπειδὴ γοῦν Ἰουδαῖοι τὸν[15] μὲν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐμυκτήριζον τοῖς λεγομένοις[16] πρὸς αὐτοῦ μὴ πειθόμενοι, μηδὲ[17] δι' αὐτοῦ τὸν αὐτοῦ πατέρα λαμβάνοντες, ἀλλὰ τοῖς ἀπατηλοῖς ἐπείθοντο[18] δόγμασι, καὶ τῇ κακίᾳ τοῦ ὄφεως ὥσπερ χειραγωγούμενοι τῆς τοῦ[19] Θεοῦ βασιλείας ἀφίσταντο ἐπὶ τὸν ἀποστάτην πατέρα τοῦ ὄφεως ὥσπερ ἀποκλίναντες, καὶ σὺν αὐτῷ τῇ δυναστείᾳ τοῦ Θεοῦ μαχόμενοι, τούτου χάριν ὁ Χριστὸς, ἐξ ὧν ἔπραττον καὶ κακῶς ἐδόξαζον[20] μὴ τῷ Χριστῷ καὶ δι'[21] αὐτοῦ (Fol. 20, v°.) τῷ Θεῷ φιλιού[μενοι][22], ἀλλὰ τῷ ἀντιχρίστῳ καὶ δι' αὐτοῦ τῷ ἀντιθέῳ[23] ([b] Ioh. viii, 43, 44.) πειθόμενοι[24], ἔλεγεν αὐτοῖς· «[b] Ὑμεῖς οὐ δύνασθε[25] ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν, ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ.» Καὶ[26] ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. Εἰ[27]

[1] *τῆς*] Cod. in textu *τὰς* not. ·/. superscr.; in ext. marg. cum ead. nota *τῆς* a rec. m. — [2] *μώλωπας*] Pr. l. *μώλο*. — [3] Cod. in ima fol. parte *βασ7άζομεν*. — [4] *βλέμμα*] Cod. *βλέμα*. — [5] *τεθόλωται*] Pr. l. *τεθώ*. — [6] *συντρίμματα*] Pr. l. *συντρίμμα*; alt., *τα* pall. atr. superscr. — [7] Cod. in int. marg. iuxta *χύνεται* voc. *πα-*|*χύνεται* lin. — [8] *ἐκεῖθεν*] *ε* lig. *ει* rescr. — [9] Cod. supra *διάβολος* lin. pall. atr.; in ext. marg. comp. *σημείωσαι*. — [10] *δηλαδὴ*] Cod. pr. l. *δι*; infra *ηλαδ* hyph. — [11] *καθίσας*] Pr. l. *καθη*. — [12] *τῆς*] Pr. l. *τι*. — [13] *τις*] Cod. anc. acc. — [14] *κατασπείρει διαβολῆς*] Cod. interp. *κατασπείρει, δϊαβολῆς*. — [15] *γοῦν Ἰουδαῖοι τὸν*] Cod. in textu pr. l. *γοῦν τὸν*; alt. *γοῦν* not. ·/. *τὸν*, et in ext. marg. cum ead. nota *Ἰουδαῖοι*. — [16] *λεγομένοις*] Sub pr. *ο* al. — [17] *μηδὲ*] Cod. *μὴδὲ*. — [18] *ἀπατηλοῖς ἐπείθοντο*] Cod. *ἀπατηλοῖς* (*δο* lin. transf.) *ἐπείθοντο*. — [19] *τοῦ*] Sub *ο* al. — [20] *ἐδόξαζον*] Pr. l. *ἐδόξαον*; alt., comp. *ον* mut. in *ζ*. — [21] *δι'*] Ita non *δὶ'*. — [22] *φιλιούμενοι*] Cod. in extr. v. fol. recti *φιλιού-*; incipit versum *ἀλλά*. — [23] *ἀντιθέῳ*] Pr. l. *ἀντιθέο*. — [24] *πειθόμενοι*] Pr. l. *θεί*; alt., *πει* superscr. — [25] *δύνασθε*] Cod. *δύνασθαι*. — [26] Cod. in ext. marg. iuxta *Καὶ* lin. — *Καὶ*] K extra vers. — [27] *Εἰ*] Cod. ante voc. lac. duar. litter.

δέ σοι φίλον, ὧδέ που[1] τὸν διάλογον ἱκανῶς εἰρημένον[2] σεμνῶς περιγράψομεν[3]· ἐν ἑτέρῳ δ' αὖθις καιρῷ, εἴ τι τῶν ἀπορουμένων ἐμπέσοι κεφάλαιον, ἐπικουρούσης[4] ἡμῖν τῆς Θείας δωρεᾶς, λέξομεν[5] ἀπαντήσαντες.

[1] *ὧδέ που*] Cod. *ὧδεπου*. — [2] *διάλογον-εἰρημένον*] Pr. l. *διάλογον|εἰρημένον*; alt. *διάλογον ἱκανῶς* (*ἱκανῶς* ultra vers.) |*εἰρημένον*. — Cod. in ext. marg. iuxta *εἰρημένον* lin. — [3] *περιγράψομεν*] Cod. *περιγράψωμεν*. — [4] *ἐπικουρούσης*] Sub alt. *ο* al. — [5] *λέξομεν*] Cod. *λέξωμεν*.

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Cap. I. — Quæstio de passione Christi. (Matth. xxvi, xxvii; Marc. xiv, xv; Luc. xxii, xxiii; Ioh. xviii, xix.)

Cap. II. — Quæstio de dicto : Si possibile est, transeat a me calix iste. (Matth. xxvi, 36, sq.; Marc. xiv, 31, sq.; Luc. xxii, 39, sq.)

Cap. III. — Quæstio de dicto : Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi. (Ioh. v, 46, 47.)

Cap. IV. — Quæstio de porcis ac dæmoniis. (Matth. viii, 28, sq.; Marc. v, 1, sq.; Luc. viii, 27, sq.)

Cap. V. — Quæstio de dicto : Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. (Matth. xix, 24; Marc. x, 25; Luc. xviii, 25.)

Cap. VI. — Quæstio de dicto : Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. (Matth. xiv, 25; Marc. vi, 48; Ioh. vi, 19.)

Cap. VII. — Quæstio de dicto : Nam semper pauperes habetis vobiscum : me autem non semper habetis. (Matth. xxvi, 11; Marc. xiv, 7; Ioh. xii, 8.)

Cap. VIII. — Solutio de passione Christi.

Cap. IX. — Solutio de dicto : Si possibile est, transeat a me calix iste.

Cap. X. — Solutio de dicto : Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi.

Cap. XI. — Solutio de porcis ac dæmoniis.

Cap. XII. — Solutio de dicto : Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum.

Cap. XIII. — Solutio de dicto : Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare.

Cap. XIV. — Solutio de dicto : Nam semper pauperes habetis vobiscum : me autem non semper habetis.

Cap. XV. (Cod. η'.) — Quæstio de dicto : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. (Ioh. vi, 53.)

Cap. XVI. (Cod. θ'.) — Quæstio de dicto : Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. (Marc. xvi, 18.)

Cap. XVII. (Cod. ι'.) — Quæstio de grano sinapis. (Matth. xiii, 31, 32; Marc. iv, 30, sq.; Luc. xiii, 18, 19.)

Cap. XVIII. (Cod. ια'.) — Quæstio de dicto : Mitte te deorsum. (Matth. iv, 6.)

Cap. XIX. (Cod. ιϐ'.) — Quæstio de dicto : Dixit Petro : Vade post me, satana. (Matth. xvi, 23; Marc. viii, 9.)

Cap. XX. (Cod. ιγ'.) — Quæstio de dicto : Septuagies septies. (Matth. xviii, 22.)

Cap. XXI. (Cod. ιδ'.) — Quæstio de Ananiæ et Saphiræ morte. (Act. v, 1-11.)

Cap. XXII. (Cod. ιε'.) — Quæstio de Petro e carcere liberato ab Angelo. (Act. xii, 5-11.)

Cap. XXIII. — Solutio de dicto : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Cap. XXIV. — Solutio de dicto : Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.

Cap. XXV. — Solutio de grano sinapis.

Cap. XXVI. — Solutio de dicto : Mitte te deorsum.

Cap. XXVII. — Solutio de dicto : Dixit Petro : Vade post me, satana.

Cap. XXVIII. — Solutio de Ananiæ et Saphiræ morte.

Cap. XXIX. — Solutio de Petro e carcere liberato ab Angelo.

Cap. XXX. (Cod. ιϛ'.) — Quæstio de circumcisione Timothei. (Act. xvi, 3.)

Cap. XXXI. (Cod. ιζ'.) — Quæstio de dicto : Et dicit : Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis (Act. xxii, 3); et de dicto : Accedens autem tribunus, dixit illi : Dic mihi si tu Romanus es. At ille dixit : Etiam. (Act. ibid. 27.)

Cap. XXXII. (Cod. ιη'.) — Quæstio de dicto : Quis militat suis stipendiis unquam? (1 Cor. ix, 7.)

Cap. XXXIII. (Cod. ιθ'.) — Quæstio de dicto : Debitor est universæ legis faciendæ. (Gal. v, 3.)

Cap. XXXIV. (Cod. κ'.) — Quæstio de dicto : Lex autem subintravit ut abundaret delictum. (Rom. v, 20.)

Cap. XXXV. (Cod. κα'.) — Quæstio de dicto : Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. (1 Cor. x, 20.)

Cap. XXXVI. (Cod. κϐ'.) — Quæstio de dicto : In novissimis temporibus discedent quidam a fide. (1 Tim. iv. 1.)

Cap. XXXVII. — Solutio de circumcisione Timothei.

Cap. XXXVIII. — Solutio de dicto : Et dicit : Ego sum vir Iudæus, et de dicto : Accedens autem tribunus dixit illi : Dic mihi si tu Romanus es. At ille dixit : Etiam.

Cap. XXXIX. — Solutio de dicto : Quis militat suis stipendiis unquam?

Cap. XL. — Solutio de dicto : Debitor est universæ legis faciendæ.

Cap. XLI. — Solutio de dicto : Lex autem subintravit, ut abundaret delictum.

Cap. XLII. — Solutio de dicto : Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum.

Cap. XLIII. — Solutio de dicto : In novissimis temporibus discedent quidam a fide.

TITULUS TOTIUS OPERIS.

Μακαρίου[1] Μάγνητος Ἀποκριτικὸς ἢ Μονογενὴς πρὸς Ἕλληνας περὶ τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ζητημάτων καὶ λύσεων.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII.

Τάδε[2] ἔνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ τεύχει τῶν ἀποκριτικῶν πρὸς Ἕλληνας λόγων·

α'[3]. Πῶς ὁ Ἰησοῦς ἠνέσχετο μεθ' ὕβρεως σταυρωθῆναι.

β'. Πῶς εἴρηται· Εἰ δυνατὸν, παρελθέτω τὸ ποτήριον.

γ'. Πῶς εἴρηται· Εἰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί.

δ'[4]. Τίς ὁ λόγος τῶν χοίρων καὶ τῶν δαιμόνων.

ε'[5]. Τίς[6] ὁ λόγος εὐκοπώτερον φάσκων κάμηλον διὰ ῥαφίδος[7] διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν[8] τοῦ Θεοῦ.

ϛ'. Πῶς εἴρηται· Περὶ δὲ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς[9] ἦλθεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

ζ'. Τίς[10] ὁ λόγος· Τοὺς πτωχοὺς πάντοτε[11] ἔχετε, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

η'[12]. Τίς[13] ὁ λόγος· Ἐὰν μὴ φάγητέ μου τὴν σάρκα, καὶ πίητέ[14] μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωήν[15].

Fol. 21, r° *θ'[16]. Πῶς εἴρηται· Κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει[17].*

ι'. Τίς[18] ὁ λόγος τοῦ κόκκου τοῦ[19] σινάπεως.

ια'. Πῶς εἴρηται· Βάλε σεαυτὸν[20] κάτω.

ιβ'. Τίς[21] ὁ λόγος· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, καὶ πρὸς τὸν Πέτρον.

ιγ'. Τίς[22] ὁ λόγος[23] ὁ[24] περὶ τοῦ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Ἑτέρας[25] ὑποθέσεως ἀρχὴ ἐκ τῶν Πράξεων καὶ τοῦ Ἀποστόλου·

ιδ'. Πῶς Πέτρος Ἀνανίαν καὶ Σαπφεῖραν θανατοῖ.

ιε'. Πῶς Πέτρος κεκλεισμένης τῆς φυλακῆς[26] ἐξῆλθε.

[1] Cod. supra vers. *Μακαρίου κτλ.* ornamentum. — [2] Cod. in ext. marg. iuxta *τάδε* lin. — [3] *α'*] Cod. *α, β, γ, δ, ϛ κτλ.* sine acc. — [4] Cod. in ext. marg. iuxta *δ* lin. — [5] *ε'*] Cod. *ε*, necnon et infra *η, θ, ιᾱ, κϐ*. — [6] *Τίς*] Cod. anc. acc. — [7] *ῥαφίδος*] Cod. *ραφῖδος*. — [8] *βασιλείαν*] In lig. *σϊ ι* simill. litteræ *η*. Cod. in ext. marg. iuxta *ϛ* lin. — [9] *νυκτὸς*] Pr. l. *νυχο*. — [10] *Τίς*] Cod. anc. acc. — [11] *πάντοτε*] Cod. *παντοτε*, sub *ο* al. — [12] Cod. in ext. marg. iuxta *η̄* lin. — [13] *Τίς*] Cod. anc. acc. — [14] *πίητέ*] Cod. *πίητέ*. — [15] *ζωήν.*] Cod. interp. om. — [16] *θ'*] Cod. *θ̄, ι, ια, κτλ.* in ext. marg. — [17] *βλάψει*] Cod. *βλάψη*. — [18] *Τίς*] Cod. anc. acc. — [19] *τοῦ*] Cod. in textu *τοῦ* not. ·/. superscr.; in summa fol. parte cum ead. nota *τῆς* pall. atr. — [20] *σεαυτὸν*] Cod. pr. l. *σεαυτῷ*; alt. *σεαυτὸν*. — [21] *Τίς*] Cod. *τὶς*. — [22] *Τίς*] Cod. anc. acc. — [23] *λόγος*] Malim post *πέτρον* delere ambo puncta et voc. *τίς ὁ λόγος* et in ext. marg. *ιγ* ita ut hæc duo capita in unum coalescant. — [24] *ὁ*] Cod. *ὅ*, acc. ab hod. m. — [25] Cod. supra vers. *Ἑτέρας κτλ.* ornamentum. — [26] *κεκλεισμένης-ἐξῆλθε*] Pr. l. *κεκλεισμένης φυλακῆς*; alt. *κεκλεισμένης τῆς φυλακῆς ἐξῆλθε*, pall. atr. *τῆς* superscr., *ἐξῆλθε* adscr., interp. omissa.

ιστ'. Πῶς[1] Παῦλος περιέτεμε[2] Τιμόθεον.
ιζ'. Πῶς Παῦλος λέγει Ῥωμαῖος εἶναι μὴ ὢν Ῥωμαῖος.
ιη'. Πῶς εἴρηται· Οὐδεὶς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις.
ιθ'. Πῶς εἴρηται· Ὀφειλέτης[3] ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.
κ'. Πῶς εἴρηται· Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα.
κα'. Πῶς εἴρηται· Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς δαιμονίων γίνεσθαι.
κβ'. Πῶς εἴρηται· Ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως.

[1] Cod. in int. marg. iuxta πῶς lin. — [2] περιέτεμε] F. pr. l. περιι. — [3] ὀφειλέτης] F. pr. l. ὀφειλέτι.

PROŒMIUM.

Τρίτον[1] ἡμῖν τουτονὶ συμβαλὼν ὁ περίβλεπτος[2] ἀγῶνα παρεσκεύασε θέατρον ἐγείρας ἀκροατῶν ἐπίσημον, ὅπερ δῆλον, ὦ[3] Θεόσθενες[4], τῇ σῇ ποιοῦμεν ἀσυγκρίτῳ σοφίᾳ τὰς ἐκ προνοίας αὐτοῦ προτάσεις, ὡς ἔνι, διηγούμενοι. Fol. 21, v°. Γενομένων γὰρ ἡμῶν ἐν σχολαίῳ τόπῳ, ἡμέραν διαλεγόμενοι[5] πολλὴν[6] εἰργασάμεθα[7]. Πολὺν δ' ἡμῖν τὸν λόφον τῆς ἀττικῆς ῥήτρας ἐπικυλίειν ἤρξατο[8], ὡς ἀγωνιᾶσθαι[9] μικροῦ καὶ τῶν συγκαθημένων τὸν ἱκανώτατον ὅμιλον φοβερὸν ὡς εἶδον ἐπισκυνίου[10] σόβητρον[11]. Ἐντεῦθεν γοῦν ἡμᾶς ὡς ἀπὸ πρανοῦς τινος[12] καταβαίνων τρόχαλος ῥύμῃ[13] τῆς γλώττης δονούμενος ἔπτοει. Ἀρχὴ δ' αὐτῷ τοῦ λόγου πρὸς ἡμᾶς αὕτη γέγονεν·

[1] Cod. supra vers. Τρίτον κτλ. ornamentum, iuxta quod in int. marg. ᾱ. — [2] περίβλεπτος] Pr. l. πρ. — [3] ὦ] Pr. l. ὠ. — [4] Θεόσθενες] θεόσθενες, in comp. ες ambob. punct. om. — [5] Cod. in ext. marg. iuxta γόμενοι voc. διαλε-|γόμενοι et ῥήτρας v. seq. duas lin. — [6] πολλὴν] Pr. l. πολὺν. — [7] εἰργασάμεθα] Cod. εἰργασάμενθα, comp. μεν, superscr. θα. — [8] ἤρξατο] Sub η al. — [9] ἀγωνιᾶσθαι] Cod. ἀγονιᾶσθαι. — [10] ἐπισκυνίου] Cod. pr. l. lac. quatuor vel quinque litter. σκηνίου; alt. ἐπι σκηνίου (ἐπι et hyph. pall. atr.). — [11] σόβητρον] Sub β inchoatum φ. — Cod. in exteriore margine iuxta σόβητρον lineam. — [12] πρανοῦς τινος] Cod. πρανοῦς τινὸς. — [13] ῥύμῃ] Cod. ῥῦμη.

CAPUT PRIMUM.

Quæstio de passione Christi. (Matth. xxvi, xxvii; Marc. xiv, xv; Luc. xxii, xxiii; Ioh. xviii, xix.)

α'. Πῶς ὁ Ἰησοῦς ἠνέσχετο μεθ' ὕβρεως σ7αυρωθῆναι.

PHILOSOPHUS.

Τίνος[1] *ἕνεκεν*[2] *ὁ Χρισ7ὸς οὔτε*[3] *τῷ ἀρχιερεῖ προσαχθεὶς οὔτε*[4] *τῷ ἡγεμόνι ἄξιόν τι*[5] *σοφοῦ καὶ θείου ἀνδρὸς ἐφθέγξατο δυνάμενον καὶ τὸν κριτὴν καὶ τοὺς παρεσ7ῶτας*[6] *παιδεῦσαι καὶ*[7] *βελτίους ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἠνέσχετο καλάμῳ τύπ7εσθαι καὶ περιπ7ύεσθαι καὶ σ7εφανοῦσθαι ἀκάνθαις, καὶ μὴ καθάπερ*[8] *Ἀπολλώνιος μετὰ παρρησίας τῷ αὐτοκράτορι λαλήσας Δομετιανῷ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἀφανὴς ἐγένετο, καὶ μεθ'*[9] *ὥρας*[10] *οὐ πολλὰς ἐν πόλει Δικαιαρχείᾳ*[11] *νῦν δὲ Ποτιόλοις*[12] *καλουμένῃ*[13] *ὀφθεὶς ἐπιφανέσ7ατος; ὁ δέ γε Χρισ7ὸς εἰ καὶ*[14] *παθεῖν εἶχε κατ' ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἐχρῆν μὲν ὑπομεῖναι τὴν τιμωρίαν, οὐ μὴν ἄνευ παρρησίας ὑποσ7ῆναι τὸ πάθος, ἀλλὰ σπουδαϊά τινα*[15] *καὶ*[16] *σοφὰ διαφθέγξασθαι*[17] *πρὸς Πιλᾶτον τὸν δικασ7ὴν, καὶ μὴ ὡς*[18] *εἷς τῶν ἐκ τριόδου*[19] *χυδαίων*[20] *ὑβρισθῆναι.*

[1] Cod. in ext. marg. iuxta *Τίνος* litt. Ā. — *Τίνος*] Pr. l. *Τίς*. — [2] *ἕνεκεν*] Sub sec. *ε* f. *ι*. — [3] *οὔτε*] Pr. l. *οὐ*. — [4] *οὔτε*] Pr. l. *οὐ*. — [5] *ἄξιόν τι*] *ἄξιόν-|τι*. — [6] *παρεσ7ῶτας*] Prior. l. *προ*. — [7] Cod. in ext. marg. iuxta *καὶ* lin. — [8] *καθάπερ*] Pr. l. *καθάπα* an *καθά α*. — [9] Cod. in ext. marg. iuxta *θ'* voc. *με-|θ'* et *ὀφθεὶς* v. seq. lin. — [10] *ὥρας*] F. pr. l. *ὠ*. — [11] *Δικαιαρχείᾳ*] Cod. *δικαιαρχίᾳ*, infra *αια* hyph. — [12] *Ποτιόλοις*] *ποτι όλοις*, infra *ι ο* hyphen. — [13] *καλουμένῃ*] Cod. *καλουμένη*. — [14] *εἰ καὶ*] Pr. l. *εἰ μὴ καὶ*; alt. *εἰ καὶ* (*μὴ* lin. transf.). — [15] *σπουδαϊά τινα*] Cod. *σπουδαῖα τινὰ*. — [16] *καὶ*] Sub *κ* f. *η*. — [17] *διαφθέγξασθαι*] *δια-|=φθέξασθαι*. — [18] *ὡς*] Pr. l. *ο*. — [19] Cod. in ext. marg. iuxta *τριόδου* lin. — [20] *τριόδου χυδαίων*] F. pr. l. *τριόδι*. — Cod. interp. *τριόδου, χυδάιων*. F. malis *χυδδάιων* delere. — *χυδαίων*] Cod. pr. l. comp. *χρισ7οῦ*; sec. *χυδε*; tert. *χυδδάιων* (supra *υ* nota comp. et acc. lin. transfixis).

CAPUT II.

Quæstio de dictis : ... Cœpit contristari et mœstus esse. Tunc ait illis : Tristis est anima mea usque ad mortem : sustinete hic, et vigilate mecum. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens : Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu, etc. (Matth. xxvi, 37, 38, 39. sq.; Marc. xiv, 32, sq.; Luc. xxii, 39, sq.)

β'. Πῶς εἴρηται· Εἰ δυνατὸν, παρελθέτω τὸ ποτήριον.

Fol. 22, r°.
[a] Matth. x, 26, 28.
[b] Matth. xxvi, 41; Marc. xiv, 35, 38; Luc. xxii, 40, 46.

Οὐ[1] μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνο[2] μεστὸν ἀσαφείας[3], μεστὸν δ' ἀπαιδευσίας τὸ ῥῆμα[4] καθέστηκε τὸ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῖς μαθηταῖς λεγόμενον· «[a]Μὴ φοβηθῆτε[5],» φάσκον, «τοὺς ἀποκτείνοντας[6] τὸ σῶμα,» καὶ αὐτὸς ἀγωνιῶν καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν δεινῶν ἐπαγρυπνῶν καὶ δι' εὐχῆς παρακαλῶν τὸ πάθος αὐτῷ παρελθεῖν λέγων τοῖς γνωρίμοις· «[b]Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε[7], ἵνα μὴ παρέλθῃ ὑμᾶς[8] ὁ πειρασμός.» Ταῦτα γὰρ οὐκ ἄξια παιδὸς Θεοῦ τὰ ῥήματα, ἀλλ' οὐδ' ἀνθρώπου σοφοῦ θανάτου καταφρονοῦντος[9].

[1] Cod. in ext. marg. iuxta ΟΥ litt. B. — [2] *κἀκεῖνο*] Cod. *κᾳκεῖνο*. — [3] *ἀσαφείας*] Pr. l. *ἀσεβείας*; alt., β mut. in φ, necnon et φ infra posito. — [4] Cod. in ima fol. parte *μα καθέ*. — [5] *φοβηθῆτε*] Cod. *φοβηθεῖτε*. — [6] *ἀποκτείνοντας*] Cod. pr. l. *ἀποκταίνοντες*; alt. *ἀποκταίνοντας*. — [7] *προσεύχεσθε*] Pr. l. *προσεύχεσθαι*. — [8] *ὑμᾶς*] Cod. *ἡμᾶς*. — [9] *καταφρονοῦντος*] Comp. *οῦν*. — Cod. in ext. marg. iuxta *εἰ* comp. Γ''.

CAPUT III.

Quæstio de dicto : Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi : de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis? (Ioh. v. 46, 47.)

γ'. Πῶς εἴρηται· Εἰ ἐπισ7εύετε Μωσεῖ, ἐπισ7εύετε ἄν ἐμοί.

Ioh. v. 46. *Ἔτι δὲ πολλῆς μοι γέμον τῆς ἀβελτερίας*[1] *φαίνεται τὸ λεχθέν· « Εἰ ἐπισ7εύετε Μωσεῖ, ἐπισ7εύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν*[2]. *» Ἔλεγεν· ὅμως δε*[3] *Μωσέως*[4] *οὐδὲν*[5] *ἀποσώζεται. Συγγράμματα*[6] *γὰρ πάντα*[7] *συνεμπεπρῆσθαι*[8] *τῷ ναῷ λέγεται· ὅσα δ' ἐπ' ὀνόματι Μωσέως*[9] *ἐγράφη μετὰ ταῦτα μετὰ χίλια καὶ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα*[10] *ἔτη τῆς Μωσέως*[11] *τελευτῆς, ὑπὸ*[12] *Ἔσδρα*[13] *καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν συνεγράφη. Εἰ δὲ καὶ Μωσέως*[14] *δοίη τις εἶναι τὸ γράμμα*[15], *οὐ δυνατὸν δειχθῆναι*[16] *ὡς Θεόν που λελέχθαι ἢ Θεὸν λόγον τὸν Χρισ7ὸν ἢ δημιουργόν. Ὅλως δὲ Χρισ7ὸν*[17] *σ7αυροῦσθαι τίς εἴρηκεν :*

[1] *ἀβελτερίας*] Pr. l. *ἀβελτι*. — [2] *ἔγραψεν*] Cod. pr. l. *ἐκεῖνος|ἔλεγεν*; alt. in textu *ἐκεῖνος* not. /.|*ἔλεγεν*, in ext. marg. iuxta *ἐκεῖνος* cum ead. nota *ἔγραψεν* a pr. m. — [3] *ὅμως δε*] Cod. pr. l. *ἔλεγεν* lac. quinque sexve litter. *μωϋσέος*; alt. *ἔλεγεν ὅπωσ7εμωϋσέος* (*ὅπωσ7ε* pall. atr.). — [4] *Μωσέως*] Cod. *μωϋσέος*. Cf. infra. — [5] *οὐδὲν*] Pr. l. *α*. — [6] *συγγράμματα*] Cod. *συγγράματα*. — [7] *συγγράμματα γὰρ πάντα*] Cod. pr. l. *συγγράματα πάντα*; alt., comp. *γὰρ* pall. atr. superscr. — [8] *συνεμπεπρῆσθαι*] Pr. l. in vers. initio lac. octo vel novem litter. *πεπρῆσθαι*; alt., lac. quatuor litter. *συνεμπεπρῆσθαι* (*συνεμ* pall. atr.). — [9] Cod. in ext. marg. iuxta *μω-* voc. *μω-|σέως* lin. — [10] *ὀγδοήκοντα*] Cod. pr. l. *ὀγδοήγ*; alt. *ὀγδοήχοντα*. — [11] *Μωσέως*] Cod. pr. l. *μο*; alt. *μωύσέος*. Cf. supra. — Vide not. 4. — [12] *τελευτῆς, ὑπὸ*] Cod. ita interp. — [13] *Ἔσδρα*] Cod. *ἔσδρα*, infra *σδ* hyph. — [14] *Μωσέως*] Sub *ε* al.; sub alt. *ω* litt. *ο*. — [15] *καὶ γράμμα*] Cod. infra *αὶ μωσέ*, *τις ε* et *αμμ* tres lin. — [16] Cod. in ext. marg. iuxta *δει-* voc. *δει-|χθῆναι* lin. — *δειχθῆναι*] *δει-|* pr. l. *χθεῖναι*, alt. *χθῆναι*. — [17] *ὅλως δὲ Χρισ7ὸν*] Cod. *ὅλως χρισ7ὸν*.

CAPUT IV.

Quæstio de dictis : Dæmones autem rogabant eum dicentes : Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis : Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare : et mortui sunt in aquis, etc. (Matth. viii, 31, 32, sq.; Marc. v, 1, sq.; Luc. viii, 27, sq.)

δ'. Τίς ὁ λόγος τῶν χοίρων καὶ τῶν δαιμόνων.

Εἰ δὲ θέλομεν[1] κἀκείνην[2] τὴν ἱστορίαν εἰπεῖν, ὄντως[3] ὕθλος φανεῖται[4]
Cf. Matth. viii, 28, sq. καπηλικὸς τὸ λεχθὲν, ὁπηνίκα[5] Ματθαῖος μὲν δύο δαίμονας ἀπὸ μνημείων λέγει ἀπαντῆσαι τῷ Χριστῷ, εἶτα φοβηθέντας τὸν[6] Χριστὸν εἰς χοίρους ἀπελθεῖν καὶ ἀποκτεῖναι πολλούς. Μάρκος[7] δὲ καὶ ἀριθμὸν ὑπέρμετρον οὐκ ὤκνησεν[8]
Fol. 22, v°. Cf. Marc. v, 8, sq. ἀναπλάσαι τῶν χοίρων· φησὶ δὲ οὕτως· « Ἔλεγεν αὐτῷ· Ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἐπηρώτησεν[9] αὐτόν[10]· Τί[11] σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη[12], ὅτι πολλοί[13]. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐκβάλῃ[14] αὐτὸν ἔξω τῆς χώρας. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων βοσκομένη, καὶ παρεκάλει αὐτὸν τὰ δαιμόνια, ὅπως ἐπιτρέψῃ[15] αὐτοῖς ἀπελθεῖν εἰς τοὺς χοίρους. Καὶ ἀπελθόντες εἰς τοὺς χοίρους ὥρμησαν[16] κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ὡς δισχίλιοι, καὶ ἀπεπνίγησαν· οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον. » Ὦ μῦθος, ὦ λῆρος, ὦ γέλως ὄντως πλατύς! χοίρων πλῆθος δισχιλίων εἰς θάλασσαν ἔδραμε[17], καὶ συμπνιγὲν ἀπώλετο. Καὶ πῶς ἀκούων τις[18], ὡς οἱ δαίμονες παρακαλοῦσιν, ἵνα μὴ πεμφθῶσιν εἰς ἄβυσσον, εἶθ' ὁ Χριστὸς παρακληθεὶς τούτους οὐκ ἔπεμψεν, ἀλλὰ τοῖς χοίροις αὐτοὺς ἐπαπέστειλεν[19], οὐκ[20] ἐρεῖ· Φεῦ τῆς ἀπαιδευσίας! φεῦ

[1] θέλομεν] Cod. θέλοντες. — [2] κἀκείνην] Cod. κάκείνην. — [3] ὄντως] Cod. in textu not. ·/. pall. atr. οὕτως; in ext. marg. cum ead. nota ὄντως pall. atr. Vide pag. 56 not. — [4] Cod. in ext. marg. iuxta φα- voc. φα-|νεῖται et δαί- voc. δαί-|μονας duas lin. — [5] λεχθὲν, ὁπηνίκα] λεχθὲν· duar. litter. lac. ὁπηνίκα. — [6] τὸν] Pr. l. τὴν comp. — [7] πολλούς· Μάρκος] πολλοὺς· duar. litter. lac. μάρκος. — [8] οὐκ ὤκνησεν] Pr. l. οὐκόκ; sec. οὐκώκνησαν; tert. οὐκώκνησεν, comp. αν mut. in εν. — [9] ἐπηρώτησεν] Comp. ησεν. — [10] αὐτόν] Cod. αυτὸν. — [11] Τί] Cod. τὶ an τί. — [12] ἀπεκρίθη] Pr. l. ἀκ. — [13] πολλοί] Pr. l. πολο, alt. ο confuse. — [14] ἐκβάλῃ Cod. ἐκβάλη. — [15] ἐπιτρέψῃ] Cod. ἐπϊ-|τρέψη. — [16] ὥρμησαν] Pr. l. ο; sec. ὤμ; tert. ὥρμησαν, ρ superscr. — [17] τὴν θάλασσαν-ἔδραμε Cod. pr. l. τὴν θάλασσαν ἔδραμε; alt. in textu τὴν θάλασσαν, not. ·/. ἔδραμε; in ext. marg. cum ead. nota ὡς δισχίλιοι καὶ | ἀπεπνίγησαν· οἱ | δὲ βόσκοντες ἔφυ-|γον· ὦ μῦθος, | ὦ λῆρος (pr. l. λή). ὦ γέλως | ὄντως πλατύς. χοί-|ρων πλῆθος δυσχι- (corr. in δισχι-) | λίων εἰς θάλασαν (corr. in θάλασσαν) | ἔδρα=, pall. atr. — [18] ἀκούων τις] Cod. ἀκούων τίς. — [19] ἐπαπέστειλεν] Pr. l. ἐπο. — [20] οὐκ] οὐ | κ.

τῆς κωμικῆς[1] πλάνης, φονίων πνευμάτων καὶ βλάβην ἐν κόσμῳ πολλὴν ἐργαζομένων λαμβάνειν[2] ἀξίωσιν, καί, ὅπερ ἐβούλοντο, τοῦτ' ἐπιτρέπειν[3] αὐτοῖς[4]! Ἐβούλοντο δ' οἱ δαίμονες χορεύειν ἐν βίῳ, καὶ παίγνιον ποιεῖν τὸν κόσμον ἀκόρεστον· ἐβούλοντο γῆν συμμίξαι καὶ θάλασσαν[5], καὶ πενθικὸν[6] τὸ σύμπαν ἐκτελέσαι θέατρον· ἐβούλοντο τὰ στοιχεῖα ἐκταράξαι τῇ συγχύσει[7], καὶ κτίσιν ὅλην[8] ἀμαλδῦναι[9] τῇ βλάβῃ· οὐ γὰρ ἐχρῆν δ' οὖν τοὺς[10] κακῶς διαθεμένους τὸν ἄνθρωπον, εἰς ὅπερ ἀπηύχοντο τῆς[11] ἀβύσσου χωρίον βαλεῖν τοὺς ἀρχεκάκους, ἀλλὰ θηλυνόμενον[12] αὐτῶν[13] τῇ παρακλήσει ἑτέραν ἐπιτρέψαι συμφορὰν ἀπεργάσασθαι.

Εἰ γὰρ[14] ὄντως[15] ἀληθὲς τοῦτο καὶ μὴ πλάσμα τυγχάνει, ὡς ἡμεῖς σαφηνίζομεν[16], (Fol. 23, r°.) πολλὴν ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ κατηγορεῖ κακίαν, ἐλαύνειν μὲν ἐξ ἑνὸς ἀνθρώπου[17] τοὺς δαίμονας, τούτους δὲ χοίροις ἐπιπέμπειν ἀλόγοις[18], καὶ τοὺς συβώτας[19] ἐκδειματῶσαι τοῖς φόβοις, καὶ φεύγειν ἀπνευστὶ[20] ποιῆσαι[21] ἐν ταραχῇ[22], καὶ πόλιν ἐπὶ[23] τῷ γενομένῳ[24] σοβῆσαι θορύβῳ. Οὐ γὰρ δίκαιον μὴ μόνον ἑνὸς ἢ δυοῖν ἢ τριῶν ἢ τρισκαίδεκα[25], ἀλλὰ παντὸς ἀνθρώπου θεραπεῦσαι τὴν βλάβην, καὶ μάλισθ' ὅτι τούτου χάριν αὐτὸν ἐπιστῆναι τῷ βίῳ μαρτυρούμενον. Ἀλλ'[26] ἁπλῶς ἕνα μὲν δεσμῶν[27] ἀοράτων ἐκλύειν[28], ἄλλοις δὲ τοὺς δεσμοὺς ἀποστέλλειν[29] ἀφανῶς[30], καί τινας μὲν τῶν φόβων[31] ἐλευθεροῦν αἰσίως, τινὰς δὲ τοῖς φόβοις περιβάλλειν ἀλόγως· τοῦτο[32] γὰρ οὐ κατόρθωμα, ἀλλὰ κακουργία δικαίως ἂν κληθείη. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πολεμίων λαμβάνειν ἀξίωσιν ἐπὶ χώραν ἑτέραν οἰκεῖν[33] καὶ κατανέμεσθαι ὅμοιον πράτ-

[1] *κωμικῆς*] Pr. l. *κο*. — [2] Cod. in int. marg. iuxta *λαμβά*- voc. *λαμβάνειν* lin. — [3] *ἐπιτρέπειν*] Pr. l. *ἐπϊτρέπει*; alt. *ν* superscr. — [4] *αὐτοῖς*] Cod. *αυτοῖς*. — [5] *θάλασσαν*] Pr. l. *θάλασαν*. — [6] Cod. in ext. marg. iuxta *θικὸν* voc. *πεν-*|*θικὸν* lin. — [7] *συγχύσει*] Cod. *συγχήσει*. — [8] *ὅλην*] Cod. acc. bis pos. — [9] *ἀμαλδῦναι*] Cod. *ἀμαλδύναι*. — [10] *τοὺς*] Cod. *τὰς* pl. — [11] Cod. in ext. marg. iuxta *τῆς* et *τῇ* vers. seq. duas lin. — [12] Cod. *ἀλλὰ*, f. *ἀλλ' οὐ*. — [13] *αὐτῶν*] Pr. l. *ἀυ*; alt. *ἀυτῶν* (*τῶν* ultra vers.) — [14] *Εἰ γὰρ*] Pr. l. *εἰ*; alt. comp. *γὰρ* ultra vers. pall. atr. — [15] *ὄντως*] Pr. l. in textu *οὕτως*; alt., *οὕτως* not. ·/. infra pos., in ext. marg. cum ead. nota *ὄντως* pall. atr. — [16] *σαφηνίζομεν*] Pr. l. *σαφι*; alt. *σαφηνί* non *σαφηνί-*|*ζομεν*. — Cod. in ima fol. 22 parte *ζομεν*. — Cod. in summa fol. 23 parte: *τοὺς χοίρους παρὰ τὸν νόμον ἔτρεφον ἰουδαῖοι πωλοῦντες τὰ κώεα* (?)..... |*τοῖς ῥωμαϊκοῖς στρατεύμασι· διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ ὑπερδικῶν τοῦ νόμου*..... |..... *τρεψει τοῖς δαίμοσιν εἰσελθεῖν εἰς* a rec. m. — [17] Cod. in ext. marg. iuxta *ἀνθρώπου* lin. — [18] *ἀλόγοις*] Pr. l. *αλόγοις*; alt., sp. pall. atr. — [19] Cod. in ext. marg. iuxta *συβώτας* lin. — [20] *ἀπνευστὶ*] Cod. *ἀπνευστεὶ*. — [21] *ποιῆσαι*] Cod. *ποιήσας*. — [22] Cod. in ext. marg. iuxta *ταρα*- voc. *ταρα*|*χῇ* lin. — [23] *ἐπὶ*] Cod. *ἐπϊ*. — [24] *γενομένῳ*] Acc. cum *ω* lig. — [25] *τρισκαίδεκα*] Cod. infra *σ κ* hyph. — [26] *μαρτυρούμενον· ἀλλ'*] Cod. interp. *μαρτυρούμενον, ἀλλ'*. — [27] *δεσμῶν*] Pr. l. *δεσμειν*. — [28] *ἐκλύειν*] Cod. *ἐκκλύειν*. — [29] *ἀποστέλλειν*] Pr. l. *ἀποστέλειν*. — [30] *ἀποστέλλειν ἀφανῶς*,] Cod. *ἀποστέλλειν· ἀφανῶς·* interp. — [31] *φόβων*] Pr. l. *φόφ*; alt. *φό*-, alt. *φ* pæne expuncto. — [32] *περιβάλλειν ἀλόγως, τοῦτο*] Cod. interp. *περιβάλλειν, ἀλόγως· τοῦτο*. — [33] Cod. in ext. marg. iuxta *οἰκεῖν* minimam crucem et lineam.

τει βασιλεῖ[1] φθείροντι τὸ ὑπήκοον, ὅσῖις[2] ἀδυνατῶν ἐκ πάσης χώρας ἐλάσαι τὸν βάρϐαρον εἰς τόπον ἐκ τόπου τοῦτον ἐκπέμπει μένειν χώραν ἐκ τοῦ κακοῦ μίαν ἐξαιρούμενος καὶ μίαν ἔκδοτον τῷ κακῷ δωρούμενος. Εἰ γοῦν καὶ ὁ Χρισῖὸς ὁμοίως ἀδυνατῶν τότε τὴν ἐνορίαν[3] ἐλάσαι τοῦ δαίμονος εἰς ἀγέλην αὐτὸν τῶν χοίρων ἐξέπεμπε, τερατῶδες μὲν ὄντως καὶ χρᾶναι[4] τοῦτο τὴν ἀκοὴν ποιεῖ δυνάμενον, μεσῖὸν δὲ φαύλης ὑπονοίας ἐργάζεται. Εὐθὺς γὰρ εὐθὺς ταῦτ' ἀκούσας[5] εὖ φρονῶν ἔκρινεν αὐτόθεν[6] δικάσας τὴν ἀφήγησιν, καὶ Fol. 23, v°. ψῆφον[7] ἀνάλογον ἐπῆρε[8] τῷ πράγματι λέγων· Εἰ μὴ πᾶσαν[9] τὴν ὑφήλιον[10] τῆς βλάϐης ἐλευθεροῖ, ἀλλ' εἰς διαφόρους χώρας φυγαδεύει τὰ βλάπῖοντα, καί τινων[11] φροντίζει, καί τινων οὐ κήδεται, οὐκ ἀσφαλὲς[12] τούτῳ προσφεύγειν καὶ σώζεσθαι· ὁ γὰρ σωθεὶς τοῦ μὴ σωθέντος λυπεῖ τὴν διάθεσιν, καὶ ὁ μὴ σωθεὶς τοῦ σωθέντος ὑπάρχει κατήγορος. Ὅθεν[13], ὡς ἐγὼ κρίνω, πλάσμα τῆς[14] ἱσῖορίας ταύτης[15] ἡ ἀφήγησις.

Εἰ δ'[16] οὐ πλάσμα τυγχάνει, τῆς δ' ἀληθείας συγγενὲς, γέλως ὄντως ἱκανὸς τῶν χασμωμένων[17] ἐσῖί. Φέρε γὰρ ὧδε τουτὶ σαφῶς ἐξετάσωμεν, πῶς ἐν Ἰουδαίᾳ[18] γῇ τοσοῦτο πλῆθος τότε χοίρων ἐνέμετο τῶν μάλισῖα ῥυπαρῶν[19] καὶ μισουμένων τοῖς Ἰουδαίοις βοσκημάτων ἄνωθεν, πῶς δὲ καὶ πάντες οἱ χοῖροι[20] ἐκεῖνοι συνεπνίγησαν[21], λίμνης οὐ[22] θαλάσσης[23] βαθείας ὑπαρχούσης. Καὶ[24] ταῦτα μὲν νηπίοις κρίνειν παραχωρήσωμεν.

[1] βασιλεῖ] In lig. ει rescr. ι. — [2] ὅσῖις] Sub ο al. — [3] ἐνορίαν] Cod. ἐνόριον. Malim τῆς ἐνορίου ἐλάσαι τὸν δαίμονα. — [4] χρᾶναι] Sub ρ al. — Cod. in ext. marg. iuxta χρᾶναι lin. — [5] ἀκούσας] Pr. l. ἀκούας. — [6] αὐτόθεν] ἀυτόθεν, sub θ inch. γ an τ. — [7] ψῆφον] Cod. infra φ minim. crucem nisi quid fortuitum. — [8] ἐπῆρε] Cod. ἐπῆρε. — [9] πᾶσαν] In comp. ᾶσαν supra ᾶ inter α et acc. deest linea. — [10] ὑφήλιον] Cod. ὑφ' ἥλιον. — [11] καί τινων] Cod. καὶ τινῶν. — [12] οὐκ ἀσφαλὲς] Pr. l. οὐκάφ. — [13] Ὅθεν] Pr. l. ω. — [14] Cod. in ext. marg. iuxta τῆς lin. — [15] ταύτης] Pr. l. ταυτῆς; alt., circumfl. acc., in quo f. ς, pæne exp. — [16] Cod. in ext. marg. iuxta δ' lin. — [17] χασμωμένων] Pr. l. χασμα. — [18] Ἰουδαίᾳ] Pr. l. ἰουδαῖ. — [19] ῥυπαρῶν] Ita, non ῥύπαρῶν. — [20] Cod. in ext. marg. iuxta χοῖροι lin. — Sub ρ al.; sub alt. ο al. — [21] συνεπνίγησαν] Comp. ησαν. — [22] οὐ] Cod. ου. — [23] θαλάσσης] Cod. θαλάσης, comp. σης. — [24] Cod. in ext. marg. iuxta καὶ lin.

CAPUT V.

Quæstio de dicto : Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. (Matth. XIX, 24; Marc. X, 25; Luc. XVIII, 25.)

ε'. Τίς ὁ λόγος εὐκοπώτερον φάσκων κάμηλον διὰ ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

a Matth. XIX, 24; Marc. X, 25; Luc. XVIII, 25.

Ἄλλην δὲ τούτων ἀσαφεστέραν λέξιν ἐξετάσωμεν, ἔνθα[1] φησίν· «[a]Εὐκοπώτερόν[2] ἐστι κάμηλον διὰ[3] ῥαφίδος[4] εἰσελθεῖν[5] ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Εἴ γε οὖν τις πλούσιος τῶν ἐν τῷ βίῳ πλημμελημάτων ἀφέμενος φόνου, κλοπῆς, μοιχείας, φαρμακείας, ἀνοσίου ὅρκου, τυμβωρυχίας[6], ἱεροσύλου κακίας εἰς τὴν λεγομένην βασιλείαν οὐρανῶν οὐκ εἰσάγεται, τί[7] τοῦ δικαιοπραγεῖν[8] τοῖς δικαίοις ὄφελος, εἰ τυγχάνουσι πλούσιοι; τί[9] δὲ τοῖς πένησι βλαβερὸν πράττειν τῶν κακῶν πᾶν ἀνοσιούργημα; οὐ γὰρ ἀρετὴ τὸν ἄνθρωπον[10] εἰς οὐρανοὺς ἀνάγει, ἀλλὰ πενία καὶ πραγμάτων ἔνδεια. (Fol. 24, r°.) *Εἰ γὰρ τὸν πλούσιον ὁ πλοῦτος ἀποκλείει τῶν οὐρανῶν, ἐξ ἀντιφάσεως ἡ πενία τοὺς πένητας εἰσάγει· καὶ θέμις τοῦτο μαθόντα τινὰ τὸ μάθημα ἀρετῆς μὲν οὐδαμῶς ποιεῖσθαι λόγον, πενίας δε μόνης καὶ τῶν αἰσχίστων ἀκωλύτως[11] ἔχεσθαι, ἅτε πενίας οἵας τε[12] σώζειν τὸν πενόμενον, καὶ πλούτου τὸν πλούσιον ἀποκλείοντος τῆς ἀκηράτου μονῆς.*

b Matth. VI, 20, XIX, 21; Marc. X, 21; Luc. XII, 33; XVIII, 22.

Ὅθεν δοκεῖ μοι ταῦτα μὲν τοῦ Χριστοῦ μὴ τυγχάνειν τὰ[13] ῥήματα, εἴ γε[14] τὸν τῆς ἀληθείας παρεδίδου κανόνα, ἀλλὰ πενήτων[15] τινῶν τὰς τῶν πλουτούντων οὐσίας ἐκ τοιαύτης κενοφωνίας ἀφαιρεῖσθαι θελόντων. Ἀμέλει γοῦν χθὲς, οὐ πάλαι, γυναιξὶν[16] εὐσχήμοσι[17] ταῦτ'[18] ἐπαναγινώσκοντες· «[b]Πώλησόν[19] σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς,» ἔπεισαν

[1] *ἔνθα*] Pr. l. *ἔνσ.* — [2] Cod. in ext. marg. iuxta *κοπώτερόν* voc. *εὐ|κοπώτερόν* usque ad *βλαβερὸν* : *εἰκαία* (sub *εἰκα* al. alio atr.) *ἡ τοῦ ἔλληνος* (an *ἑλλήνος*; corr. in *ἕλληνος*)|*ἔνστασις· ὃς γὰρ ἂν|μίαν ἀρετὴν ὡς δεῖ|ποιῇ, οὗτος οὐδὲ τὰς|λοιπὰς δύναται|μὴ κατορθοῦν* (sub *κ* al.)·|*κλιμακηδὸν γὰρ|ἀλλήλ δεται αἱ|ἀρεταί· καὶ ἐναλλάξ·* a rec. m. — [3] *διὰ*] Cod. *δια.* — [4] *ῥαφίδος*] Cod. *ῥαφῖδος.* — [5] *εἰσελθεῖν*] Pr. l. *εἰς*; alt. *εἰσελθεῖν*, *ς* mut. in *σ.* — [6] *τυμβωρυχίας*] Cod. *τυμβορυχίας.* — [7] *τί*] Cod. anc. acc. — [8] *δικαιοπραγεῖν*] Sub *κ* al. — [9] *τί*] Cod. *τὶ.* — [10] Cod. non *τὸν ἄνθρωπον* folii seq. in ima fol. parte. — [11] *ἀκωλύτως*] Pr. l. *ἀκο.* — [12] *οἵας τε*] Cod. *οἵηστε.* — [13] *τὰ*] Pr. l. *το.* — [14] Cod. in int. marg. iuxta *εἴγε* lin. — [15] *πενήτων*] Cod. *πενίτων.* — [16] *γυναιξὶν*] Pr. l. *γυναιξὶ εὐ.*; alt. *γυναιξὶνευ.* alt. *ν* inserto. — [17] *εὐσχήμοσι*] Pr. l. *ἐυσχί.* — [18] *ταῦτ'*] Pr. l. *ταῦτα.* — [19] *πώλησόν*] Pr. l. *πο.*

πᾶσαν οὐσίαν, ἣν εἶχον[1], καὶ ὕπαρξιν[2] διανεῖμαι[3] πένησι, καὶ αὐτὰς[4] εἰς ἔνδειαν ἐλθούσας ἐρανίζεσθαι[5] ἐξ ἐλευθερίας[6] εἰς ἄσεμνον ἀπαίτησιν ἐλθούσας[7], ἐλεεινὸν ἐξ εὐδαιμονίας[8] ἐπελθούσας[9] πρόσωπον, καὶ τέλος ἀναγκασθείσας[10] ἐπὶ τὰς ἐχόντων οἰκίας[11] ἀπιέναι, ὅπερ ἐστὶ τῆς πρώτης, μᾶλλον δ' ἐσχάτης ὕβρεώς τε[12] καὶ συμφορᾶς, τῶν οἰκείων ἐκπεσεῖν εὐσεβείας[13] προσχήματι, καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρᾶν[14] ἀνάγκῃ[15] τῆς ἐνδείας. Ἐξ ὧν δοκεῖ μοι ταῦτα γυναικὸς εἶναι καμνούσης τὰ ῥήματα.

[1] εἶχον] Pr. l. f. η. — [2] ὕπαρξιν] Cod. ὑπαρ-|ξιν. — [3] διανεῖμαι] Pr. l. f. διανεῖμη an διανεῖμει. — [4] αὐτὰς] Cod. αυτὰς. — [5] ἐρανίζεσθαι] Pr. l. ἐλ. — [6] ἐλευθερίας] Cod. ελευθερίας. — [7] ἐλθούσας] In lig. ἐλ. sub ε al. — [8] ἐξ εὐδαιμονίας] Cod. ἐξευδαιμονίας. — [9] ἐπελθούσας] Pr. l. ἐπο. — [10] ἀναγκασθείσας] Pr. l. αναγκασθεισας; alt. sp. pall. atr. — [11] οἰκίας] Pr. l. οἰκει. — [12] τε] Cod. τὲ. — [13] εὐσεβείας] Supra σ quasi comp. αν pæne exp. — [14] ἐρᾶν] Cod. pr. l. ἔρα; alt. ἐρᾷν, pr. acc. lin. transf. — [15] ἀνάγκῃ] Cod. ἀνάγκη.

CAPUT VI.

Quæstio de dicto : Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. (Matth. xiv, 25; Marc. vi, 48; Ioh. vi, 19.)

σΊ'. Πῶς εἴρηται· Περὶ δὲ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἦλθεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Fol. 24, v°.

Φέρε[1] *δέ σοι κἀκείνην*[2] *ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ῥῆσιν*[3] *ἀναπλύξωμεν*[4] *τὴν γελοίως μὲν ὧδε γραφεῖσαν ἀπιθάνως, γελοιωδέστερον δὲ ἔχουσαν τὸ διήγημα, ὁπηνίκα* [a]*τοὺς μαθητὰς ἀπὸ δείπνου προπέμψας ὁ Ἰησοῦς διαπλεῦσαι τὴν θάλασσαν αὐτὸς ἐπέστη τῇ δεκάτῃ*[5] *τῆς νυκτὸς αὐτοῖς φυλακῇ δεινῶς ὑπὸ τῆς ζάλης τετρυχωμένοις τοῦ χειμῶνος, ἅτε παννύχιον*[6] *μοχλεύουσιν αὐτοῖς τῇ βίᾳ τῶν κυμάτων· τετάρτη γὰρ τῆς νυκτὸς φυλακή ἐστιν ἡ δεκάτη τῆς νυκτὸς ὥρα, μεθ' ἣν ὑπολείπονται τρεῖς ὑστεραῖαι ὧραι. Οἱ γοῦν τὴν ἀλήθειαν τῶν τόπων ἀφηγούμενοί φασι*[7] *θάλασσαν μὲν ἐκεῖ μὴ εἶναι, λίμνην δὲ μικρὰν ἐκ ποταμοῦ συνεστῶσαν ὑπὸ τὸ ὄρος κατὰ τὴν Γαλιλαίαν χώραν παρὰ πόλιν*[8] *Τιβεριάδα, ἣν καὶ μονοξύλοις μικροῖς διαπλεῦσαι*[9] *ῥᾴδιον*[10] *ἐν ὥραις οὐ πλεῖον*[11] *δύο, μήτε δὲ κῦμα*[12] *μήτε χειμῶνα χωρῆσαι δυναμένην. Ἔξω τοίνυν τῆς ἀληθείας πολὺ βαίνων ὁ Μάρκος σφόδρα γελοίως τοῦτο συγγράφει*[13] *τὸ μύθευμα τὸ, διανυθεισῶν ὡρῶν*[14] *ἐννέα, τῇ δεκάτῃ*[15] *τὸν Ἰησοῦν*[16] *ἐπιβάντα, τουτέστι*[17] [b]*τῇ τετάρτῃ τῆς νυκτὸς φυλακῇ εὑρεῖν ἐπιπλέοντας τῷ λάκκῳ τοὺς μαθητάς· εἶτα* [c]*θάλαττων λέγει, καὶ οὐχ ἁπλῶς*[18] *θάλατταν, ἀλλὰ καὶ χειμαζομένην*[19]*, καὶ δεινῶς ἀγριαίνουσαν, καὶ τῇ τῶν κυμάτων ταραχῇ φοβερὸν σφαδάζουσαν, ἵν' ἐκ τούτων ὡς μέγα τι*[20] *τὸν Χριστὸν ἐνεργήσαντα*[21] *σημεῖον*

[a] Cf. Matth. xiv, 22-33; Marc. vi, 45-52; Ioh. vi, 16-21.

[b] Cf. Marc. vi, 48.

[c] Cf. Marc. vi, 49.

[1] Cod. in ext. marg. iuxta *Φέρε* : *σΊ'*. ab hod. m. rescr. — [2] *κἀκείνην*] Cod. *κᾳκείνην*. — [3] *ῥῆσιν*] Cod. *ῥῦσϊν*. — [4] *ἀναπλύξωμεν*] Pr. l. *ἀναπλύξωξ*; alt., alt. *ξ* lin. transf. — [5] *δεκάτῃ*] *δ* et supra *η*. — [6] *παννύχιον*] Cod. *πανύχιυν*. — [7] *ἀφηγούμενοί φασι*] Cod. *ἀφηγούμενοι φασὶ*. — [8] *παρὰ πόλιν*] Cod. *παραπόλϊν*. — [9] *διαπλεῦσαι*] Pr. l. *δϊ-*; alt. *δία-*|*πλεῦσαι*. — [10] *ῥᾴδιον*] Cod. *ῥᾴδιον*. — [11] *πλεῖον*] Pr. l. *πι*. — [12] *κῦμα*] Pr. l. *κύ*. — [13] *συγγράφει*] Pr. l. f. *συγγράφῃ*. — [14] *ὡρῶν*] Cod. *ὁρῶν*. — [15] *δεκάτῃ*] Pr. l. *δι*. — [16] *Ἰησοῦν*] *ἰησυῦν* pl. — [17] *τουτέστι*] Coniicio librarium in mente habuisse *τ* voc. seq.; inde prius scripsisse *τ*; post supra punctum, quod post *ἐπϊβάντα* posuerat, superscr. *του*. Cod. infra *τέ* hyph. — [18] *ἁπλῶς*] Inter *π* et *λ* lig. *πλ* lin. — [19] *ἀλλὰ χειμαζομένην*] Pr. l. *ἀλλὰ χειμαζομένην*; alt., comp. *καὶ* superscr. — [20] *μέγα τι*] Cod. *μέγάτι*. — [21] *ἐνεργήσαντα*] Pr. l. *ἐνεργέσσ* comp. *σσ* inch.

Fol. 25, r°. *εἰσαγάγῃ*[1] *χειμῶνά τε*[2] *πολὺν*[3] *παύσαντα καὶ ἐξαίσιον, κἀκ*[4] *βυθοῦ καὶ πελάγους σεσωκότα τοὺς μαθητὰς μικροῦ κινδυνεύοντας*[5]. *Ἐκ τοιούτων παιδικῶν ἱστοριῶν ἐγνώκαμεν*[6] *σκηνὴν σεσοφισμένην εἶναι τὸ* Εὐαγγέλιον. *Ἐξ ὧν ἕκαστα ζητοῦμεν λεπτότερον.*

[1] *εἰσαγάγῃ*] Cod. *εἰσαγάγη*. — Cod. in ima fol. parte *χει*. — [2] *χειμῶνά τε*] Cod. *χειμῶνα τε*, supra *τ* pos. *ε*. — [3] *πολὺν*] In lig. *υν* sub *υ* al. — [4] *κἀκ*] Cod. *κᾀκ*. — [5] *μικροῦ κινδυνεύοντας*] *μικροῦ* (*δι* lin. transf.) pr. l. *κινδυνεύοντες*. — [6] *ἐγνώκαμεν*] Pr. l. *ἐγνώμεν*; alt., *κα* superscr.

CAPUT VII.

Quæstio de dicto : Nam semper pauperes habetis vobiscum : me autem non semper habetis. (Matth. xxvi, 11 ; Marc. xiv, 7 ; Ioh. xii, 8.)

ζ'. Τίς ὁ λόγος· Τοὺς πλωχοὺς πάντοτε ἔχετε, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Αὐτίκα[1] *γοῦν ἕτερον λεξείδιον εὑρόντες ἀνακόλουθον*[2] *ὑπὸ τοῦ Χρισ7οῦ τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον οὐδ' ἐκεῖνο σιγῆσαι διέγνωμεν, ὅπου*[3] *λέγει· «*[a]*Τοὺς πλωχοὺς πάντοτε, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.» Η δὲ αἰτία τῆς ὑποθέσεως ἐσ7ὶν αὕτη.* [b]*Γυνή τις*[4] *ἀλάβασ7ρον μύρου κομίσασα κατέχεε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· τῶν δὲ θεασαμένων καὶ τοῦ γενομένου*[5] *τὴν ἀκαιρίαν θρυλλούντων*[6]*, εἶπε· «Τί*[7] *κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ· τοὺς πλωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.» Ἦσαν γὰρ οὐ μικρῶς γογγύσαντες, ἐπεὶ μηδὲ μᾶλλον ἐπράθη πολλῆς τιμῆς τὸ μύρον καὶ τοῖς πλωχοῖς ἐδόθη πεινῶσιν εἰς ἀνάλωμα. Διὰ ταύτην ὥσπερ τὴν ἀκαιροφωνίαν τὸ φλυαρῶδες τοῦτο ῥῆμα διεφθέγξατο φὰς*[8] *μὴ πάντοτε εἶναι μετ' αὐτῶν ὁ διαβεβαιούμενος ἀλλαχοῦ καὶ λέγων αὐτοῖς· «*[c]*Ἔσομαι μεθ' ὑμῶν ἕως τῆς συντελείας*[9] *τοῦ αἰῶνος.» Ὡς δ' ἐπὶ τῷ μύρῳ λυπηθεὶς εἶναι πάντοτε μετ' αὐτῶν ἠρνήσατο.*

[a] Matth. xxvi, 11 ; Marc. xiv, 7 ; Ioh. xii, 8.
[b] Cf. Matth. xxvi, 6-13 ; Marc. xiv, 3-9 ; Luc. vii, 36-49 ; Ioh. xii, 1-8.
[c] Matth. xxviii, 20.

[1] Cod. in int. marg. iuxta *Αυτίκα* litt. ζ̃. — [2] *ἀνακόλουθον*] Pr. l. in textu *ἀκόλ:υθον*; alt. in textu not. ·/., in ext. marg. ead. nota *ἀνα* pall. atr. — [3] Cod. in ext. marg. iuxta *ὅπου* lin. — [4] *γυνή τις*] Cod. *γυνὴ τὶς* (an *τίς*). — [5] *γενομένου*] Comp. *μεν* mendose scr. — [6] Cod. in ext. marg. iuxta *θρυλλούντων*, lin. — [7] *Τί*] Cod. *τὶ*. — [8] *διεφθέγξατο φὰς μὴ*] Cod. interp. *διεφθέγξα-|το· φάς· μὴ*. — [9] Cod. in ext. marg. iuxta *συντελείας* lin.

CHRISTIANUS.

Fol. 25, v°. Ταῦθ'[1] ὁ τῆς ἑλληνικῆς δεινότητος ἔξαρχος κατὰ τῶν Θείων τοῦ Χρισῖοῦ παιδευμάτων φθεγξάμενος, ὡς μηδενὸς ἀντιλέγοντος, ὀλίγον ἡσύχασεν. Ἡμεῖς δὲ ταὐτὸν[2] παθόντες τῷ πολυκέφαλον ὕδραν τομαῖς ἐπικαίοντι, ἥτις μία δρακοντώδης τεμνομένη κεφαλὴ[3] πολλὰς ἀντὶ μιᾶς ἐξαίφνης ἀνεδίδου, ταὐτὸν[4] παθόντες μικροῦ[5] συνεκάμνομεν· ἐν ἴσῃ γὰρ ἐφάπαξ[6] τρεῖς[7] αὐτοῦ προτάσεις ἢ τέσσαρας ἢ πέντε πιθανῶς ἐξελύομεν, τὴν ὕδραν οὗτος τὴν ἐν μύθοις μιμούμενος, μιᾶς λυθείσης, μυρίας ζητήσεις προὔβαλλετο ἄπειρον ἐν τοῖς ἀπορουμένοις τὴν Θεωρίαν προτείνων. Αὐτίκα δ' οὖν ἐν τῷ παρόντι τοσούτων προθεὶς κεφαλαίων ζητήματα πρὸς ἕκασῖον[8] ἡμᾶς ἔλεγεν ἀποκρίνεσθαι. Πάντων δὲ τῶν[9] λεχθέντων ἀπομνημονεύσαντες[10] εἴπομεν ἀπὸ[11] τῆς πρώτης ἀρξάμενοι[12] πεύσεως.

[1] Cod. in ext. marg. iuxta Ταῦθ' comp. χρι : sc. χρισῖιανός pall. atr. — [2] ταὐτὸν] Cod. ταὐτὸν. — [3] μία-κεφαλὴ] Malim μίαν δρακοντώδη τεμνομένη κεφαλὴν. — [4] ταὐτὸν] Cod. ταυτὸν. — [5] μικροῦ] μι-|=κροῦ. — [6] ἐφάπαξ] Cod. ὑφάπαξ. — [7] τρεῖς] Pr. l. α sub τ. — [8] ἕκασῖον] Pr. l. ἕκατυν; alt., σ ins. — [9] τῶν] Sub ω ο. — [10] ἀπομνημονεύσαντες] Pr. l. ἀπομνημόνευσαν, comp. αν; alt., τ adscr. comp. ες supra pos. — [11] ἀπὸ] Sub α al. — [12] ἀρξάμενοι] Pr. l. ἀρχ (χ incl.).

CAPUT VIII.

Solutio de passione Christi. (Matth. xxvi, xxvii; Marc. xiv, xv; Luc. xxii, xxiii; Ioh. xviii, xix.)

[a] Cf. Matth. xxvii, 57, sq., xxvii, 1-26; Marc. xiv, 53, sq., xv, 1-15; Luc. xxii, 54, sq., xxiii, 1-25; Ioh. xviii, 12, sq., xix, 1-16.
Fol. 26, r°.
[b] Is. liii, 2.
[c] Is. liii, 3.
[d] Is. liii, 7; Act. viii, 32.
[e] Is. l, 6.

Τίνος[1] χάριν [a] ὁ Χριστὸς ϖροσαχθεὶς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῷ ἄρχοντι Πιλάτῳ τερατῶδες μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐπιτελεῖ, ἀλλ' οὐδ' ἀξιοφανὲς ἐπιδεικνύει σχῆμα, οὐδὲ λόγον ὑπέρογκον καὶ σοφίας ἀγχίστορον, ἀλλὰ σχήματι μὲν ὁπλάνεται ταπεινῷ, καὶ λόγῳ μεμὺκότι[2] καὶ συνεσταλμένῳ, καὶ χαλεπῷ τῷ βλέμματι[3]; Ἵνα μὴ τὰς εἰς αὐτὸν κενώσειε[4] ϖροφητείας, καὶ ψευδεῖς τὰς ἱερὰς δέλτους ἀπελέγξειε, καὶ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἀκυρώσειε[5] τὸν κάματον, ὃν ὑπέμειναν εὐσεβῶς τῆς οἰκονομίας τὸν λόγον κηρύττοντες, καὶ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ γράφοντες τὸ μυστήριον, καὶ τοῦ ϖάθους τὸν τρόπον ϖρὸ[6] ϖολλοῦ[7] μηνύοντες· ὡς ὁ μεγαλόφωνος καὶ ϖολὺς Ἠσαΐας ϖῆ μὲν λέγων· «[b] Εἴδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον·» ϖῆ δέ· «[c] Ἄνθρωπος ἐν ϖληγῇ ὤν, καὶ φέρειν εἰδὼς μαλακίαν·» ϖῆ δέ· «[d] Ὡς ϖρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος·» ϖῆ δὲ ἐκ ϖροσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγων ὧδε· «[e] Τὸν νῶτόν μου[8] ἔδωκα εἰς μάστιγας, τὰς σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα[9]· τὸ δὲ ϖρόσωπόν μου οὐκ ἀπεστράφη ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων.» Καὶ ἄλλα δὲ μυρία ὑπὸ τῶν ὁσίων ϖροφητῶν ἔστιν[10] εὑρεῖν εἰς αὐτὸν εἰρημένα[11]. Εἰ γοῦν, ὡς αὐτὸς λέγεις, τῷ[12] ἀρχιερεῖ ἢ τῷ ἄρχοντι ϖαραστὰς λόγους μὲν ἐξαισίους αὐτοῖς ϖροηνέγκατο, σημείοις δὲ θείοις αὐτοὺς κατεπλήξατο, ὄψει δὲ καινοτέρᾳ[13] τούτους ἐξεδειμάτωσεν, ἐξαίσιον[14] δέ τι τερατουργήσας αἰφνίδιον ϖρηνεῖς ἐποίησε καταπεσεῖν εἰς τοὔδαφος, ϖᾶσαν[15] μὲν ϖροφητικὴν ψῆφον ἀπεβάλλετο, ἠλόγησε δὲ τῶν θεσπεσίων ἀνδρῶν τῶν ἄνω τὴν ϖρόγνωσιν, ἀκύρους δὲ τῶν ἀοιδίμων[16] στηλῶν τοὺς λόγους ἐποίησεν, ἠθέτησε δὲ τοῦ[17] ἁγίου Πνεύματος τὰ θεῖα[18] μηνύματα, καὶ ϖᾶσαν[19] ἁπλῶς τὴν εἰς αὐτὸν δόξαν

[1] Cod. in ext. marg. iuxta Τίνος : εἰς τὸ ā'' (sc. ϖρῶτον; subaudi ζήτημα) λύσις a rec. m. — Τίνος] F. ι rescr. — [2] μεμυκότι] Pr. l. μεμυκόκότι; alt., pr. κο lin. transf. — [3] βλέμματι] superscr. τι. — [4] κενώσειε] Cod. κενώσει. — [5] Cod. in ima fol. parte σειε τὸν. — [6] ϖρὸ] Sub ρ al. — [7] ϖολλοῦ] Pr. l. ϖου. — [8] νῶτόν μου] Cod. νῶτον μου. — [9] ῥαπίσματα] Ita, non ῥάπίσματα. — [10] ἔστιν] Cod. ἐστὶν. — [11] εἰρημένα] Rescr. ρ. — [12] γοῦν, -τῷ] Cod. γοῦν (ὡς αὐτὸς λέγεις) τῷ. — [13] καινοτέρᾳ] Cod. καινοτέρα. — [14] ἐξαίσιον] In textu pr. l. ἐξαιδέτι; alt. not. ·/. supra αι pos.; in ext. marg. cum ead. nota σίον pall. atr. — [15] ϖᾶσαν] Comp. in quo supra lin. deest circumfl. acc. — [16] ἀοιδίμων] Cod. ἀοιδήμων. — [17] τοῦ] Pr. l. τους pl. — [18] θεῖα] Cod. θεία. — [19] ϖᾶσαν] In comp. deest linea.

ἀπωθήσατο ἐκ μετεώρου φάσματος τὴν οἰκονομίαν[1] *τελέσας τοῦ θανάτου, τῇ τῶν φόβων ἀνάγκῃ τὰ πάντα δουλούμενος, ἐπισκυνίῳ*[2] *φρικώδει τοὺς παρόντας συνέχων.*

Fol. 26, v°. *Εἰ γὰρ καθὸ Θεὸς λόγῳ μὲν πέτραν ἔσεισε*[3], *λόγῳ δ'*[4] *ἐσάλευσεν οἴκημα, λόγῳ δ' ἀέρα παχὺν ἀπεγέννησε*[5], *λόγῳ δὲ θηρίων θυμοὺς ἐπεστράτευσε, βίᾳ τὸν ἡγεμόνα*[6] *καὶ τοὺς ἀρχιερέας*[7] *ὑποτάττων ἤδικει*[8], *βίᾳ δὲ καὶ τὸ καλὸν καταδέχεσθαι ποιῶν ἐπλημμέλει*[9] *τὸ δίκαιον, ὕποπτος δὲ κἂν*[10] *τούτῳ ὡς ἐκ γοητείας*[11] *καινουργῶν τὰ παράδοξα, καὶ ὡς εἷς τῶν λεγομένων γοργείων*[12] *ἐδικάζετο, εἰ τέρασιν ἐξαισίοις Πιλᾶτον ἐπτόησεν, εἰ*[13] *σημείοις τοὺς ἱερεῖς καινοτέροις ἐφόβησεν, εἰ φασμάτων ὄψεσι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ὑπηγάγετο*[14], *ἐντεῦθεν*[15] *ἐπολέμει*[16] *τὸ ψεῦδος τὴν ἀλήθειαν*[17]*· ἐντεῦθεν καὶ τὰ πραχθέντα*[18] *πρὸς αὐτοῦ θαυμάσια*[19] *φαύλην τοῖς ἀνθρώποις εἰσῆγεν ὑπόνοιαν, ὡς οὐ κατὰ κρίσιν τῶν ἔργων γενομένων ἀλλὰ σκιᾷ καὶ δοκήσει ψευδεῖ*[20]*· ἐντεῦθεν τὸ καλῶς καὶ πάλαι γενόμενον κἂν ἐν γῇ κἂν ἐν θαλάττῃ κἂν ἐν πόλει κἂν ἐν ἀγρῷ τὸ πᾶν διεβάλλετο*[21] *ὄναρ οὐχ ὕπαρ νομισθὲν καὶ κρινόμενον· ἐντεῦθεν ἡ πρόγνωσις τῶν ἀρχαίων ἀπλήρωτος· ἐντεῦθεν Ἰερεμίας *ἀρνίον αὐτὸν*[22] *ἄκακον ἀγόμενον ὡς*[23] *θῦμα ὀνομάζων ἐσφάλλετο, καὶ αὖθις Θεὸν ἐν ἀνθρώποις λόγον ἀναγραφόμενον μεγάλως ἐψεύδετο· οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώποις ὁ ξένα τῶν ἀνθρώπων ποιῶν ἀναστρέφεται, ἀλλ' ἀφωρισμένην*[24] *ἔχει περιωπὴν ἰδίως·*

* Cf. Ier. xi, 19.

[1] *οἰκονομίαν*] In textu pr. l. *οἰκουμένην*; alt. not. ·/. supra pos., infra *κ* tria puncta, infra comp. *μεν* tria puncta, in ext. marg. iuxta *ἀπω-* voc. *ἀπῶ-|θήσατο* cum ead. nota *οἰκονομίαν* a pr. m. — [2] *ἐπισκυνίῳ*] Cod. *ἐπϊσκηνίῳ*; infra *σκηνίῳ* lin. necnon et in ext. marg. iuxta *φρι-* voc. *φρι-|κώδει* lin. — [3] *ἔσεισε*] Cod. *ἔσεισε*. — [4] *δ'*] Pr. l. comp. *δὲ* inch. — [5] *ἀπεγέννησε*] Pr. l. *ἀπέχε*; alt. *ἀπε* (acc. lin. transf.; *χε* lin. transf.) *γέννησε*. — [6] *ἡγεμόνα*] Pr. l. *ἡγεμόνος* pl. — [7] *ἀρχιερέας*] *ἀρχι-|=ερέας*. — [8] *ἠδίκει*] Sub lig. *ει* f. *η*. — [9] *ἐπλημμέλει*] Pr. l. *ἐπλημέλη*; alt. *ἐπλημμέλει*, *μ* supra *μ* scr. — [10] *κἂν*] Cod. *κᾂν*. — [11] *γοητείας*] F. *ι* sub *γ*. — [12] *γοργείων*] Cod. *γορτείων*. — [13] *εἰ*] Pr. l. *εἰς*; alt. *εἰσημείοις*, *s* mut. in *σ*. — [14] *ὑπηγάγετο*] Pr. l. *ὑπηγάγη*. Cod. infra lin. — [15] *ἐντεῦθεν*] *ἐν*, non *ἐν-|τεῦθεν*. — [16] *ἐπολέμει*] In textu pr. l. *ἐπεθύμει*; alt. *ἐπολέμει*; in ext. marg. iuxta *σεν* voc. *ἐφόβη-|σεν* et *τεῦθεν* voc. *ἐν|τεῦθεν* sine nota *ἐπολέμει* a pr. m. — [17] *ἀλήθειαν*] Cod. *αλήθειαν*. — [18] *πραχθέντα*] Pr. l. *πραγ*. — [19] *θαυμάσια*] Pr. l. *θαύμασῖ*; alt., *α* superscr. pall. at. — [20] *ψευδεῖ*] Cod. *ψευδῆ*; interp. *δοκήσει, ψευδῆ*. — [21] *διεβάλλετο*] Pr. l. *διεβάλε*. — [22] *αὐτὸν*] F. pr. l. *ἀ*. — [23] Cod. in ext. marg. iuxta *ὡς* necnon et in ima fol. parte : *οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον|ὁ* $\overline{\textit{κς}}$ (sc. *κύριος*) *οὐ λόγους θείους ἐφθέγξα-|το, οὐ θαύματα ἐποίησε|παραστὰς τῷ Πιλάτῳ| ἀλλ'* (?) *ὅτ·* (?) (sub *ἀλλ' ὅτι* vocem lin. transf.) *εἰ μὲν τοιαῦτα|ἔδρασεν ὁ* $\overline{\textit{κς}}$ (sc. *κύριος*) *ὡς ἔφην|κᾀκεῖνοι* (l. *κἀκεῖνοι*) *μὴ ἐπίστευσαν|μεῖζον ἂν αὐτοῖς τὸ κρί-* (l. *κρῖ-*)|*μα εἰργάσατο· τὸ δὲ δι' ὀλίγων μάτην ἂν διὰ πολλῶν γίγνοιτο· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν παραβο-|λαῖς* (*αὐτοῖς* paene exp.) *πρότερον τοῖς Ἰουδαίοις ἐλάλει οὐκ ἐθελοκάκων, ἀλλ'* (pr. l. *ἀλλα*) *ἵνα μὴ αὐτοῖς μείζονα τὴν|ἁμαρτίαν ἐργάσηται* (f. pr. l. *ἐργάσητο*)*· καὶ μὴν ὦ ἀντίπαλε τῆς ἀληθείας* (in fine voc. al. correctum) *τί ἐβούλετο τὸ τὰς|πέτρας σχίζεσθαι, τὸ τὰ μνημεῖα ἀνοιγεσθαι* (l. *ἀνοίγεσθαι*), *τὸ... μικρὰ ταῦτα θαύματα; ἀλλ' οὐκ ἐ... σαι τοὺς λιθοκαρδίους. μακάριος.* a rec. m. — [24] *ἀφωρισμένην*] Pr. l. *ἀφο*.

ᵃ Ps. LXVIII, 22. Cf. Matth. XXVII, 34, 48; Marc. XV, 36; Luc. XXIII, 36; Ioh. XIX, 29, 30.

ἐντεῦθεν ἄλλος ἐκ προσώπου λέγων τοῦ Μονογενοῦς· «ᵃ Ἔδωκαν[1] *εἰς τὸ βρῶμά μου*[2] *χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν*[3] *με ὄξος,» πάμπαν ἀπεψεύδετο.*

Fol. 27. r°.

Τίς *γὰρ ἐτόλμησε πληγεὶς*[4] *ἀσΊραπῇ ἐπιφοιτήσεως*[5] *ὄξος εὐτρεπίσαι καὶ προσκομίσαι χολήν; τίς οὐκ ἐτρόμασεν*[6] *αὐτὸν*[7] *θεασάμενος*[8] *αὐσΊηρὸν καὶ ἐπίφοβον καὶ μετὰ τοῦ λόγου φρικῶδες ἐμβλέποντα, καὶ πῆ μὲν λαλοῦντα καὶ παραυτὰ κρυπΊόμενον, πῆ δ' ἐξαίφνης*[9] *ὁρώμενον καὶ αὖθις ἀόρατον; τίς*[10]*, εἰπέ μοι, πρόσωπον τερασΊίων ἔμπλεων ἰδὼν οὐχ ὑπεσΊάλη; τίς*[11] *σΊαυρὸν ἢ ξύλον ἢ κέντρον ἢ περόνας*[12] *ὀξεῖς*[13] *ἀπεχάλκευσε; τίς*[14] *δὲ τὸν ἀκράτητον κρατεῖν ἀπετόλμησεν; τίς*[15] *ὡς ἄνθρωπον κρατεῖν τὸν ὑπὲρ ἄνθρωπον λαλοῦντα καὶ ποιοῦντα*[16]*;* Εἰ *δὲ μήτε ξύλον ἐπάγη κατὰ τῆς γῆς, μήτε τις*[17] *ἦλος ὠξύνθη*[18] *κεφαλαῖος*[19]*, οὔτε τὸ διὰ ξύλου πάθος ἐκαθαίρετο, οὐδὲ*

ᵇ Cf. Hab. III, 4.

τῇ κακίᾳ πεπαρμένος ὑγίαινεν, οὐδ' Ἀββακοὺμ ᵇ *ἔχειν*[20] *αὐτὸν ἐν χερσὶ λέγων κέρατα, τουτέσΊι*[21] *τοὺς ἥλους τοῦ σΊαυροῦ ἢ τὰς κεραίας αὐτοῦ, σαφῶς τι*

ᶜ Cf. Deut. XXVIII, 66.

προεμήνυεν, οὔτε Μωσῆς[22] ᶜ *ζωὴν αὐτὸν κρεμασθεῖσαν*[23] *πρὸ πολλοῦ*[24] *διηγούμενος ἂν ἦν*[25] *ἀξιόπισΊος, ἀλλὰ πάντα ψευδῆ καὶ μέχρι λόγου τὴν ἀλήθειαν ἔχοντα, τῶν ἔργων τῆς εὐσεβείας πρὸ πολλοῦ κείμενα, καὶ θέμις ἄλλον ζητεῖν καὶ προσδοκᾶν*[26] Ἰησοῦν[27]*· ὁ γὰρ ἐν ταῖς βίβλοις προκηρυχθεὶς*[28] *οὐκ ἦλθεν, ἐπεὶ μὴ, καθὼς εἶπον, τὸν τρόπον ἀπέσωσεν*[29]*, ἀλλὰ ξένῳ θεάματι παρὼν ἐνηνθρώπησεν.* Εἰ *γάρ, ὡς*[30] Ἀπολλώνιος[31]*, γοητείᾳ τέχνης ἔπαιξεν τῷ βίῳ, καὶ λαλῶν αὐτοκράτορι*[32] *ἐν αὐτοῖς που μέσοις τοῖς βασιλείοις σεμνῶς, ἐν ταὐτῷ*[33] *κηπωροῖς ἔσκαλλε τὰ κηπεύσιμα*[34]*, ὄντως*[35] *ἂν*[36] *κόσμος ἐν δίκῃ*

Fol. 27. v°.

πεπλάνητο, καὶ κτίσις ὅλη τὸν τῆς ἀπάτης ζόφον περιεβέβλητο φιλόσοφον γόητα τυφλῶς θεραπεύουσα συναρπάσαι[37] *τῇ κακίᾳ τὸ σῶμα δυνάμενον, καὶ τῷ*[38] *φάσματι καλύψαι τὸν τῆς εὐσεβείας τίτλον*[39]*· οὐκέτι*[40] *γοῦν* Θεὸς

[1] *ἔδωκαν*] Pr. l. *ἔδωκεν*. — [2] *βρῶμά μου*] Cod. *βρῶμαμου*. — [3] *ἐπότισάν*] Sub *ι* al. — [4] Cod. in ima fol. parte *ἀσΊρατΊῇ*. — [5] *ἐπιφοιτήσεως*] Cod. *επιφοιτήσεως*. — [6] *ἐτρόμασεν*] Cod. *ετρόμασεν*. — [7] *αὐτὸν*] Pr. l. *αὐτὸς*. — [8] *θεασάμενος*] Sub virg. post voc. al. — [9] *ἐξαίφνης*] Pr. l. *αι*. — [10] *τίς*] Cod. anc. acc. — [11] *τίς*] Cod. *τὶς*. — [12] *περόνας*] Cod. *πέρονας*. — [13] *ὀξείας*] Cod. *ὀξεῖς*. — [14] *τίς*] Cod. anc. acc. — [15] *τίς*] Cod. *τὶς*. — [16] *ποιοῦντα*] Comp. *ουν*. — [17] *μήτε τις*] Cod. *μήτε* an *μήτε τὶς* an *τίς*. — [18] *ὠξύνθη*] Pr. l. *ὀ*. — [19] *κεφαλαῖος*] Cod. *κεφάλαιος*; sub *α* lig. *αι* f. *ο*. — [20] Cod. in int. marg. iuxta *ἔχειν* lin., necnon et in ext. marg. iuxta *σΊαυροῦ* eiusd. vers. lin. — [21] *τουτέσΊι*] Ita, sine hyph. — [22] *Μωσῆς*] Cod. *Μωϋσῆς*. — [23] Cod. in int. marg. iuxta *κρεμασθεῖσαν* lin. sub *ρ* al. — [24] *πρὸ πολλοῦ*] Cod. *προπολλοῦ*. — [25] *ἦν*] Pr. l. *ἤν*. — [26] *προσδοκᾶν*] Cod. *προσδοκᾷν*. — [27] Ἰησοῦν] *ἰησοῦν* pl. — [28] *προκηρυχθεὶς*] Pr. l. *προκυ*. — [29] Cod. in int. marg. iuxta *ἀπέσωσεν* lin. — *ἀπέσωσεν*] Pr. l. *ἀπέπ*. — [30] *ὡς*] Pr. l. *ο*. — [31] Ἀπολλώνιος] Sub *ν* al. — [32] Cod. in ext. marg. iuxta *αὐτοκρά-* voc. *αὐτοκρά-|τορι* lin. et supra *ἀπολλώνιος* male scr. a rec. m. — [33] *ταὐτῷ*] Cod. *ταυτῷ*. — [34] *κηπεύσιμα*] Pr. l. *η*. — [35] *ὄντως*] Pr. l. *ὄντο*. — [36] *ἂν*] Cod. *ἄν*. — [37] *συναρπάσαι*] Cod. *συναρπᾶσαι*. — [38] *τῷ*] Cod. *τὸ*. — [39] Cod. post. *τίτλον*· duar. litter. lac. — [40] *οὐκέτι*] Cod. in textu pr. l. *οὐκέσΊι*; alt., not. ·/.; in ext. marg. iuxta *τυφλῶς* cum ead. nota *οὐκέτι* pall. atr.

οὐδὲ Θεοῦ παῖς ταῦτα ποιῶν ἐκρίθη, ἀλλ' εἷς τῶν περιέργων καὶ σοφισῖῶν ἐν βίῳ[1].

Ἵνα μηδὲν τοιοῦτον ἐπικωμάσῃ[2] σκάνδαλον τῷ σωτηρίῳ πάθει, μηδὲ[3] γοητείας νόμος ἐν ὑπονοίᾳ ληφθεὶς τὸ[4] τῆς οἰκονομίας κηλιδώσῃ[5] μυσῖήριον, ἠνέσχετο μὲν καθὸ ἄνθρωπος τὰ τῆς ὕβρεως ὑποσῖῆναι μηδὲν αἰσχυνόμενος[6]· ἀπαθῆ γὰρ ἔνοικον εἶχε, καὶ τὸν τῆς αἰσχύνης λόγον οὐκ ἐδέχετο[7]. Ὡς γὰρ σκεῦος ἔνδοθεν πεπληρωμένον πυρὸς τὴν ἔξωθεν[8] οὐ δέχεται προσαγομένην ψυχρότητα, ἀλλ' ἀπωθεῖται[9] ταύτην ἔνδον θερμαινόμενον, οὕτως ὁ Ἰησοῦς ἔνοικον ἔχων[10] Θεὸν, θεῖον καὶ ἀνάλωτον πῦρ καὶ ἀδαπάνητον[11], τὴν ψυχρότητα[12] τῶν ὕβρεων εἰς οὐδὲν[13] ἐλογίζετο, καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς ὁρῶν οὐ διετρέπετο[14]. Ὥσπερ γὰρ ἧλιξ[15] ἱκανοὺς[16] παιδίων εἰς αὐτὸν χεομένους γέλωτας ὁρῶν οὐκ αἰσχύνεται, οὕτως ὁ Χρισῖὸς τὰς Ἰουδαίων χλεύας ἀπετρέπετο[17], ὡς οὐκ ἀνδρῶν ἀλλὰ νηπίων ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένας· καὶ καθάπερ[18] πέτρα μυρίων ἑρπετῶν δεχομένη σύρματα[19] οὐκ ἴχνος[20], οὐ τρίβον, οὐδὲ[21] τύπον λαμβάνει φυσικῇ σῖερρότητι βασῖάζουσα[22] κινώπετα[23], καὶ μηδεμίαν[24] πρὸς αὐτῶν ἀμυχὴν λαμβάνουσα, οὕτως ὁ Ἰησοῦς[25], δίκην ἑρπετῶν[26] τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐπ' αὐτὸν σπείρας[27] ὁρμησάσης[28], τρόπον[29] πέτρας[30] στερρῶς ἀλώβητος ἔμεινε

Fol. 38, r°. μηδεμίαν[31] αἰσχύνην ὡς ἐν τύπῳ[32] δεξάμενος[33]. Ἄλλως δὲ καὶ πρὸ τοῦ πάθους ἐπισχεῖν τὰς ἐνθέους ἐχρῆν αὐτὸν δυνάμεις[34], ἵνα μετὰ τὸ πάθος ἢ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάθει ῥήξας τὸν ᾅδην[35], καὶ τὴν γῆν διατεμὼν, καὶ σωμάτων ἐμψύχων ἀνασῖήσας ὅμιλον, καὶ τῶν κατοιχομένων δείξας τὴν συνοδίαν δείξῃ[36] τίς[37]

[1] Cod. in ext. marg. iuxta βίῳ lin. — [2] ἐπικωμάσῃ] Cod. ἐπϊκωμάσει. — [3] μηδὲ] Cod. μηδὲ. — [4] τὸ] Pr. l. τη (η inch.); sec. το; tert. τὸ, acc. pall. atr. — [5] κηλιδώσῃ] Cod. pr. l. κηλη; alt. κηλιδώση. — [6] αἰσχυνόμενος] F. sub α al. — [7] ἐδέχετο] Supra χ lig. χε punct. — [8] ἔξωθεν] Pr. l. ἔξοθεν; alt , ο mut. in ω hod. atr. — [9] ἀπωθεῖται] Cod. ἀποθεῖται. — [10] ἔνοικον ἔχων] Pr. l. ἔνοιχ; alt., κον et ε superscr. [11] ἀδαπάνητον] Cod. ἀδάπάνητον, duob. acc. scr. — [12] ψυχρότητα] Pr. l. ψχ; alt., υ superscr. — [13] ὕβρεωνοὐδὲν] Pr. l. ὕβρεων οὐδὲν; alt., εις superscr. — [14] οὐ διετρέπετο] Cod. in textu pr. l. οὐκ ἐτρέπετο; alt., notam ·/. supra κ; in ext. marg. cum ead. nota διε. — [15] ἧλιξ] Cod. ἥλιξ. — [16] ἱκανοὺς] Pr. l. ἱκανὸς. — [17] χλεύας οὐκ ἀπετρέπετο] Cod. χλεύας ἀπε-|τρέπετο. — [18] καθάπερ] καθά-|περ, sub alt. α al. — Cod. in ext. marg. iuxta περ voc. καθά-|περ duas lin. — [19] Cod. infra ατα lin. — [20] οὐκ ἴχνος] F. pr. l. οὐ ἴχνος; alt. οὐκἴχνος, κ ins. — [21] οὐδὲ] οὐ et comp. δὲ. — [22] βασῖάζουσα] Pr. l. βασῖάζου; alt., σ adscr., α superscr. pall. atr. — [23] κινώπετα] In textu pr. l. κικώπϊα, α superscr., alt. nota ·/. superscr. in ϊ necnon et post ϊ al. scr. confuse; in ext. marg. cum ead. nota κινώπετα· a pr. m. — [24] μηδεμίαν] Cod. μὴδὲμίαν. — [25] οὕτως] ω litt. ο simill. οὕτως ὁ Ἰησοῦς] Pr. l. οὕτως ἰησοῦς; alt., ὁ pall. atr. superscr. — [26] ἑρπετῶν] ἑρ-| pr. l. πετο. — [27] σπείρας] In ima parte litt. ρ virg. — [28] ὁρμησάσης] Sub ρ f. al. — [29] τρόπον] Cod. τρόπων pl. — [30] πέτρας] F. pr. l. πέρας. — [31] μηδεμίαν] Cod. μὴδεμίαν. — [32] τύπῳ] Cod. τύπω. — Cod. in ima fol. parte δεξάμενος. — [33] δεξάμενος] Cod. δεξαμενος. — [34] δυνάμεις] Pr. l. δυνάμεν; alt. δυνάμενεις an δυνάμεις, comp. μεν manente. — [35] ᾅδην] Cod. ἅδην. — [36] δείξῃ] Cod. δείξη. — [37] τίς] Cod. τὶς.

ὁ παθών, καὶ τίς[1] ἔνδον ἐν αὐτῷ· εἰ γὰρ ὑφ' ἓν ἡ κτίσις ὑπὸ τοῦ δοκοῦντος πεπονθέναι κεκλόνηται, ἀναμφιβόλως Θεὸς καὶ δημιουργὸς[2] ἐν αὐτῷ τὸν κόσμον ἐσάλευσε, καὶ τὰ τῶν ἀφρόνων ἀπέσβεσεν[3] ὄργια[4]· σΊρατιώτης γὰρ οὐ πρὸ τῆς συμβολῆς, ἀλλὰ μετὰ τὴν συμβολὴν, ὅσΊις ἦν, τοῖς πολεμίοις[5] γνωρίζεται· τί[6] γὰρ μεῖζον ἢ κατελθεῖν[7] ἀπὸ τοῦ ᾅδου[8] διὰ τριῶν ἡμερῶν[9];

Θεσμὸς οὖν ὄντως[10] καὶ τάξις ἀκόλουθος μηδὲν ἐν τῷ προσαχθῆναι Πιλάτῳ τὸν ΧρισΊὸν καινουργῆσαι παράδοξον, ἵνα μὴ καθάπερ ἐν θεάτρῳ προσωπείῳ τινὶ καινοτέρῳ[11] καὶ βλοσυρῷ τὴν ἐπ' αὐτὸν τῶν θηρίων ἀνασΊείλῃ[12] κακίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ταπεινῷ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μάχης ἐρεθίσῃ, καὶ τούτων[13] συνέσει καὶ ῥώμῃ[14] φιλοκαλῶν νικήσῃ[15] τὴν ὠμότητα. Ὅθεν ὁ φανεὶς ἐν τῇ συμβολῇ ταπεινὸς μετὰ τὴν συμβολὴν ὤφθη φρικωδέσΊατος, γῆς[16] αὐτὸν οὐ φερούσης, οὐδ' ὑπομένοντος οὐρανοῦ[17] βλέπειν τὸ ἀγώνισμα, ἀλλὰ τῆς μὲν ὧδε κἀκεῖσε[18] δραπετευούσης[19] καὶ τοῖς σεισμοῖς ὑποφευγούσης μακρὰν[20], τοῦ δὲ καὶ τὸν[21] ὀφθαλμὸν[22] τοῦ φωτὸς (ὡς εἰπεῖν) ἀποκλείσαντος καὶ μηκέτ' ἐπαρκοῦντος ὁρᾶν[23] τὸ γινόμενον. Καὶ περὶ μὲν τοῦ[24] πάθους ἕως ὧδέ σοι[25] λελέχθω τὰ τῆς[26] ἀποκρίσεως[27].

[1] τίς] Cod. τὶς. — [2] δημιουργὸς] Pr. l. δι. — [3] ἀπέσβεσεν] Cod. ἀπέσβευσεν, lig. ευ. — [4] ὄργια] Pr. l. ὄγ, inch. γ. — [5] ἦν τοῖς] Cod. ἦν τῶν. — [6] τί] Cod. anc. acc. — [7] μεῖζον ἢ κατελθεῖν] Cod. μεῖζον; κατελ-|θεῖν. — [8] ᾅδου] Cod. ἅδου. — [9] ἡμερῶν] F. pr. l. ι. — [10] ὄντως] Pr. l. ὄντος. — [11] βλοσυρῷ] Cod. βλοσσυρῷ, lig. σσ. — [12] ἀνασΊείλῃ] Cod. pr. l. ἀνασΊη; alt. ἀνασΊείλῃ. — [13] τούτων] Cod. τοὺς pl. — [14] ῥώμῃ] Sub ρ al. — [15] νικήσῃ] Pr. l. νικήσει. — [16] γῆς] Cod. τῆς pl. — [17] οὐρανὸν] Cod. pr. l. οὐρανὸν, alt. ν inch.; alt. οὐρανοῦ, pr. acc. cum comp. ρα manente. — [18] κἀκεῖσε] Cod. in textu pr. l. κᾀκεῖνο; alt., not. ·/.; in ext. marg. cum ead. nota ἴσ· (sc. ἴσως) | κᾀκεῖσέ a rec. m. — [19] δραπετευούσης] Pr. l. δραπετεύ; alt., pr. acc. lin. transf. — [20] μακράν] Sub alt. α al. — [21] τὸν] Sub ο al. — [22] ὀφθαλμὸν] Cod. ὀφθαμενὸν, comp. μεν, comp. ὀν. — [23] ὁρᾶν] Cod. ὁρᾶν. — [24] τοῦ] Pr. l. τους. — [25] ὧδὲ σοι] Cod. pr. l. ὧδεσι; alt. ὧδεσοι. — [26] τῆς] In textu pr. l. πῆς; alt. not. /.; in ext. marg. cum ead. nota τῆς pall. atr. — [27] ἀποκρίσεως] Pr. l. απυκρίσεως; alt., pall. atr. sp.

CAPUT IX.

Solutio de dictis :... Cœpit contristari et moestus esse. Tunc ait illis : Tristis est anima mea usque ad mortem : sustinete hic, et vigilate mecum. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens : Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verum tamen non sicut ego volo sed sicut tu, etc. (Matth. xxvi, 36, sq.. Marc. xiv, 32, sq.; Luc. xxii, 39, sq.)

Fol. 28, v°.

[a] Matth. x, 28; Luc. xii, 4.

[b] Matth. xxvi, 39, 42, 44; xx, 22, 23; Marc. xiv, 35, 36, 39; x, 38, 39; Luc. xxii, 42; Ioh. xii, 27; xviii, 11; Hebr. v, 7.

[c] Vide notam [b].

Περὶ δὲ τοῦ ϖῶς ἠγωνίασε τὸ ϖάθος, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένους ἔτρεσεν, ἤδη σοι τὸ κεφάλαιον ἀφηγοῦμαι τρανότερον, εἰ καὶ τὴν λέξιν ἔχει μαχομένην καὶ οὐ σαφῆ· τὸ γὰρ λέγειν, «[a]Μὴ φοϐηθῆτε τοὺς ἀποκτέννοντας τὸ σῶμα,» καὶ αὐτὸν φοϐεῖσθαι τοῦ θανάτου τὴν ϖρόφασιν[1], κἀπὶ[2] τοσούτῳ ϖτῆξαι, ὡς καὶ δι' εὐχῆς ϖαραιτεῖσθαι[3] τὸ θανεῖν[4] λέγοντα, «[b]Πάτερ, εἰ δυνατὸν, ϖαρελθέτω τὸ ϖοτήριον,» δοκεῖ τοῖς οἰκείοις μάχεσθαι ϖαραγγέλμασι, καὶ τὴν ϖαραινετικὴν[5] νομοθεσίαν ἀκυροῦν· εἰ γὰρ ἄλλοις ὑποτίθεται μὴ δεδοικέναι θάνατον, αὐτὸς[6] δ' ἐν ἐπιτάσει ϖολλῇ τοῦτον ἀπεύχεται, ϖολλὴν ἀπὸ τῆς λέξεως ἔχει τὴν ἀσάφειαν. Ἀλλ' οὐ χρὴ μόνην τὴν λέξιν ἐπιπολαίως ὁρᾶν[7], ἀλλ' ἰχνεύειν τὸν νοῦν τῆς οἰκονομίας ἐν τῇ λέξει κρυπτόμενον. Ὥσπερ[8] οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν οὐ τὴν ϖροφανῆ τῆς βοτάνης ἀηδίαν αὐτὸ μόνον δικάζουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐγκειμένην ἐν τῇ ϖόᾳ λεληθότως ὠφέλειαν συνέσει λογίζονται, καὶ ταύτῃ ϖερὶ ϖολλοῦ ϖοιούμενοι τίθενται[9], τὸν αὐτὸν χρὴ τρόπον ἡμᾶς ἐπιϐάλλοντας[10] τοῖς θείοις ϖαιδεύμασι μὴ μόνον ϖροσέχειν τῇ ἀηδίᾳ[11] τῆς λέξεως, ἀλλὰ καὶ τὴν λανθάνουσαν οἰκονομίαν ζητεῖν, τὴν ἀπόκρυφον ἐρευνᾶν[12] λυσιτέλειαν. Τί[13] γοῦν ἐστιν[14] ὃ[15] λέγει, «[c]Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι, ϖαρελθέτω[16] τοῦτο τὸ ϖοτήριον ἀπ' ἐμοῦ[17],» ἐπισκεπτέον[18] ἤδη.

Θανάτου[19] ϖαιδεύσας καταφρονεῖν τοὺς μαθητὰς καὶ φράξας αὐτοὺς καρ-

[1] ϖρόφασιν] Comp. φασῖν, in quo α et ν scr. — [2] κἀπὶ] Cod. κἀπὶ. — [3] ϖαραιτεῖσθαι] Cod. ϖαραιτῆσθαι. — [4] θανεῖν] Sub α al. — [5] καὶ τὴν ϖαραινετικὴν] In textu pr. l. καὶ ϖαραινετϊκὴν; alt. not. ·/. supra ϖ pos.; in ext. marg. cum ead. nota τὴν pall. atr. — [6] αὐτὸς] Cod. αὐτος. — [7] ὁρᾶν] Cod. ὁρᾷν. — [8] ὥσπερ] In textu pr. l. ὥς; alt., nota ·/.; in ext. marg. cum ead. nota σπερ pall. atr. — [9] τίθενται] Pr. l. θενται; alt., τί superscr. — [10] ἐπιϐάλλοντας] ἐπῖ βάλλοντας. — [11] ἀηδίᾳ] Pr. l. αι. — [12] ἐρευνᾶν] Cod. ἐρευνᾷν. — [13] Τί] Cod. τι. — [14] γοῦν ἐστιν] Cod. γοῦν ἐστὶν. — [15] ὃ] Cod. ὁ. — [16] ϖαρελθέτω] Cod. pr. l. δυνατὸν ϖαρελθέτω; alt. δυνατὸν ἐστὶ (ἐστὶ ultra vers. scr.) | ϖαρελθέτω. — [17] ἐμοῦ,] Cod. ἐμοῦ; interp. — [18] ἐπισκεπτέον] Cod. ante Ἐπισκεπτέον quinque sexve litter. lac. — [19] Cod. in ext. marg. iuxta ϖαρελθέτω et του voc. θανά-|του vers. sq.: λύσις τοῦ β̄ου (sc. δευτέρου κεφαλαίου) a rec. m.

τερικοῖς ὅπλοις τῆς ὑπομονῆς αὐτὸς[1] ἀποδειλιᾷ καὶ Φρίτ7ει καὶ τρέμει[2] τὸν ϑάνατον δι' ὑπερϐάλλον, ὡς ἔφην, οἰκονομίας κατόρθωμα. Καὶ τί[3] τοῦτο τυγχάνει[4] γνησίως[5], ἐπάκουσον, ὃ ἐνεδοίαζεν[6]. Ὁ ϖολέμιος δεδιὼς μή ϖη[7] Fol. 29, r°. Θεὸς ὄντως καὶ Θεοῦ[8] ϖαῖς[9] ὁ Χρισ7ὸς, καὶ ταῖς ὑπερθέσεσι τῶν Ἰουδαίων ϖλῆθος σ7ρατεύειν ἐϐράδυνε καὶ τὴν ϖροθεσμίαν οὐκ ἐνήργει[10] τοῦ ϖάθους· δέος γὰρ ἔσχεν αὐτὸν, μὴ νομίσας ἀνθρώπῳ συμϐάλλειν, Θεῷ συγκρουσθεὶς[11], ὡς ἐν ἀορασίᾳ ϖληγεὶς, ἀναλωθήσεται. Ὁρῶν γὰρ ὑπ' αὐτοῦ νεκροὺς ἀπὸ τάφων εἰς ζωὴν καλουμένους[12] καὶ τυφλοὺς ἀπὸ σκοτεινῆς[13] ἀναγομένους φυλακῆς εἰς[14] ϖεριφεγγῆ καὶ λαμπρὰν ἀπόλαυσιν, ὁρῶν ἐξ ἀνθρώπων ὑφ' ἕνα καιρὸν ἐλαυνόμενα[15] ϖάθη καὶ λόγῳ μόνῳ τὰ[16] νοσήματα φεύγοντα, ὁρῶν ϑάλασσαν[17] ὡς λεωφόρον[18] εἰς ϖορείαν τούτῳ γιγνομένην ἀτέραμνον, ὁρῶν ἀνέμους ἐκ ϖολλοῦ ϖατάγου[19] λαϐόντας ϖραότητα, βλέπων[20] οὐρανὸν[21] αὐτῷ μαρτυρίας ἕνεκεν ὑψηλὸν ἀνοιγόμενον, ἀκούων ἐξ αἰθερίου καταρράκτου[22] φωνὴν[23] ἀποϐροντήσασαν[24], ἀκούων ὑψόθεν ἀγαπητὸν υἱὸν καὶ μονογενῆ λαμπρῶς κελαδούμενον, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἑκασ7ῆς ἀναμαρυκώμενος[25], οὐκ ἐτόλμα[26] τὴν οἰκείαν καθοπλίσαι[27] φάλαγγα[28] τεθηπὼς[29] τὰ λεγόμενα[30]. Καὶ συνέϐαινε, τοῦ κυριακοῦ ϖάθους μὴ γινομένου[31], ἀπομεῖναι τὸν κόσμον ὅλον ἀδιόρθωτον, ἔσχατον ὀφλῆσαι τὰ ϖάντα[32] γέλωτα, ἀνεξάλειπ7ον τῆς ϖαρακοῆς ἐγκεῖσθαι τὸ ϖλημμέλημα, μηδέ ϖοτε καθαρθῆναι τῆς ϖαραϐάσεως τοὺς μώλωπας μηδὲ[33] τῆς καταράσεως λυθῆναι τὰ ὑπώπια[34]· συνέϐαινε χείρονα τῶν

[1] αὐτὸς] Cod. αὐτὸν — [2] ἀποδειλιᾷ-τρέμει] In textu pr. l. ἀποδειλιᾷ καὶ τρέμει; alt. ἀποδειλιᾷ not. ·/. καὶ τρέμει; in ext. marg. iuxta ὅπλοις, nota om. : καὶ φρίτ7ει a pr. m. F. malis ἀποδειλιᾷ καὶ φρίττει. — [3] τί] Cod. anc. acc. — [4] τυγχάνει] Sub lig. ει al. — [5] γνησίως] Pr. l. γη (inch. η.) — [6] ἐνεδοίαζεν] In textu pr. l. ἐνεδοίζεν; alt., not. ·/.; in ext. marg. cum ead. nota ἐνεδοίαζεν pall. atr. — [7] ϖη] Cod. ϖῃ. — [8] Θεοῦ] Sub θ comp. ϑεοῦ al. — [9] Cod. in ima fol. parte ὁ (ο rescr.) Χρισ7ὸς comp. — [10] ἐνήργει] Pr. l. ἐνήργη. — [11] συγκρουσθεὶς] Pr. l. συκ. — [12] καλουμένους] Sub υμ al.; μ mut. in comp. μεν. — [13] ἀπὸ σκοτεινῆς] Cod. ἀποσκοτεινῆς. — [14] εἰς] F. pr. l. η. — [15] ἐλαυνόμενα] Cod. in textu pr. l. ἐλαυνώμεθα; alt., nota ·/. sc.; in ext. marg. iuxta καλουμένους καὶ et λαμπρὰν : ἴσ : (sc. ἴσως)|·/. ἐλαυνώ-(ita)|μενα pall. atr. — [16] τὰ] Pr. l. το. — [17] ϑάλασσαν] Cod. ϑαλασσαν, nisi acc. pall. atr. additus fuerit. — [18] λεωφόρον] Pr. l. λεο. — [19] ϖατάγου] Pr. l. ϖο. — [20] λαϐόντας-βλέπων] In textu pr. l. λα-|ϐόντας βλέπων; alt., nota ·/. pos.; in ext. marg. iuxta ϖο- voc. ϖο-|ρείαν et λα- voc. λα-|ϐόντας cum ead. nota ϖραότητα a pr. m. — [21] οὐρανὸν] Cod. ουρανόν. — [22] καταράκτου] F. pr. l. καταρυ. — [23] φωνὴν] Sub pr. ν al. — [24] ἀποϐροντήσασαν] In textu pr. l. ἀποϐροντήσαν; alt., nota ·/. pos.; in ext. marg. cum ead. nota σα pall. atr. — [25] ἀναμηρυκώμενος] Cod. ἀναμαρυκώμενος. — [26] οὐκ ἐτόλμα] Pr. l. οὐτ; alt., parte τ exp. — [27] καθοπλίσαι] Pr. l. καθολί; alt. ϖ superscr. — [28] φάλαγγα] φαλαγ (non φάλαγ-)|γα. — [29] τεθηπὼς] Pr. l. τεθηπῶ; alt. τεθηπῶ's. — [30] λεγόμενα] Pr. l. λεγόμενο, ο superscr. — [31] Cod. in ext. marg. iuxta γι- voc. γι-|νομένου comp. σημείωσαι pall. atr. — [32] Cod. in ext. marg. iuxta ϖάντα lin. — [33] μηδὲ] Cod. μὴδὲ. — [34] ὑπώπια] Cod infra ὑπώ lin. — Cod. in ext. marg. iuxta ὑπώ- voc. ὑπώ-|πïα lin.

προχυόντων ἐπιφυῆναι τὰ πλαίσματα[1]· συνέβαινεν[2] εἰς[3] τὸ παντελὲς διαφθαρῆναι τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν· συνέβαινε σκηνὴν τραγῳδίας χαλεπωτέραν γενέσθαι, εἴ γ' ὁ παρὼν διὰ πάθους ἀπάθειαν τοῖς παροῦσιν ὀρέξας[4] ἐκ σκευωρίας οὐ πεπόνθει τοῦ δαίμονος.

Fol. 29, v°. Ὅθεν ἵνα μὴ τοῦτο γένηται[5] τὸ κακὸν καὶ κακοῦ παντὸς ἀργαλεώτερον, τὸ[6] πάσης κατηφείας καὶ συμφορᾶς ἐπέκεινα, γυμνοῖ[7] τὸν ἄνθρωπον, φόβον ὑποκρίνεται, δειλιᾷ τὸ πάθος, ἀγωνιᾷ τὸν θάνατον, τὸ τῆς ἀσθενείας ἰδίωμα πλάττεται, τὸ τῶν ἀνθρώπων προσωποποιεῖται ταπεινόν, ἵν' ἐρεθίσῃ τοῦτον καὶ καθάπερ θηρίον[8] ἐκ ζώγρου τῷ τῆς φωνῆς ἀποσαλεύσῃ πατάγῳ[9]. Ἐπειδὴ γὰρ δύο ἦν, ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος ἡττηθεὶς καταβέβλητο, τὸ ξύλον δηλαδὴ[10] καὶ τὸ βρῶμα τοῦ ξύλου, καὶ τὸ μὲν τοῦ βρώματος πλῶμα νηστεύσας νενικήκει, νενικήκει[11] δὲ πεινᾶν[12] ὑποκρινάμενος· ἐν ᾧ γὰρ οὐκ ἐπείνα, ὁ πειράζων[13] ἡσύχαζε καὶ τῆς ἰδίας κακίας τὴν πανουργίαν ἔκρυπτεν[14]· ἐν ᾧ δ' ὁ νηστεύων φαγεῖν[15] ἐπεθύμησεν[16], ὁ πειράζων ἐπέδραμεν ὡς ἀσθενεῖ τῷ Χριστῷ, καὶ

* Luc. IV, 13; cf. Matth. IV, 11. συμβαλὼν ἡττήθη[17], καὶ μακρὰν ἀνεχώρησε κατὰ τὸ γεγραμμένον· *Ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι[18] καιροῦ· ἐπειδὴ οὖν κεχώριστο ἀπὸ τῆς νηστείας νικηθεὶς ὁ διάβολος ὁ πρώην διὰ βρώματος τὸν Χριστὸν ὡς τὸν Ἀδὰμ ἀπατῆσαι βουλόμενος, καὶ συμβαλεῖν[19] οὐκ ἐτόλμα πληγῶν ὑπώπια βαστάζων ἐπίσημα, τούτου χάριν ὁ Μονογενὴς καὶ μόνος ἀγωνιστὴς νικῶν πάντοτε καὶ μηδαμοῦ νικώμενος[20] προσποιεῖται δειλιᾶν, ἵνα δελεάσῃ[21] τοῦτον αὖθις εἰς μάχην, ὡς τὸ πρῶτον πεινήσας εἰς συμπλοκὴν[22] ἠρέθισε[23], καὶ νικήσας ἔρριψε τὸν διὰ βρώματος πρώην νενικηκότα[24]. Τὴν γοῦν ἐκ τοῦ βρώματος ἐκγενομένην[25] ἀποκαθάρας νόσον διὰ τῆς ἀθλητικῆς[26] νηστείας[27] καρτερικῶς τὴν ἀπὸ τοῦ ξύλου γενομένην ἀπάτην ἔσπευδεν[28] ἀναλῦσαι[29] διὰ ξύλου ξύλον προπετὲς διορθού-

Fol. 30, r°. μενος, μᾶλλον δὲ[30] τὸν προπετῶς[31] ἐξ αὐτοῦ γευσάμενον, ἵν' ἐν τῇ γῇ τοῦ

[1] συνέβαινε-πλαίσματα] Cod. infra αινε χείρον, ἴφυῆνα, αίσμα tres lin. — [2] Cod in ext. marg. iuxta συνέ- voc. συνέ-|βαινεν lin. — συνέβαινεν] συνέ-| pr. l. βαινε; alt. βαινεν, ν superscr. — [3] συνέβαινεν εἰς] Cod. inter voces al. eras. — [4] ὀρέξας] Cod. ὀρε-|(sic)|ξαι. — [5] γένηται] Cod. γένηται. — [6] τὸ] ο rescr. — [7] γυμνοῖ] Cod. γυμνὸν. — [8] θηρίον] Supra ρ et acc. alt. acc. ac. et comp. paene expunctum; f. pr. l. θήρων mendose. — [9] πατάγῳ] Inter α et τ al. — [10] δηλαδὴ] Infra λαδ hyph. — [11] νενικήκει] Pr. l. νεκη; alt., νι superscr. — [12] πεινᾶν] Cod. pr. l. f. ὑ; alt. ὑπεινᾶν. — [13] πειράζον] F. pr. l. πι. — [14] ἔκρυπτεν] Pr. l. ἐκρι. — [15] φαγεῖν] Pr. l. ε. — [16] ἐπεθύμησεν] Pr. l. ἐπεθύμι. — [17] ἡττήθη] Cod. ἡττήθη. — [18] ἄχρι] Sub χ et ρ al. — [19] συμβαλεῖν] Cod. συμβαλὼν pl. — [20] νικώμενος] Pr. l. νικό. — [21] δελεάσῃ] Cod. δελεάσῃ. — [22] συμπλοκὴν] συμ-| pr. l. πλογ. — [23] ἠρέθισε] Cod. ἠρέθησε. — [24] νενικηκότα] Cod. νενικότα. — [25] ἐκγενομένην] Cod. ἐγγενομένην. — [26] αθλητικῆς] Cod. pr. l. ἀθη; alt. ἀθλιτικῆς. — [27] νηστείας] Sub lig. στ al. — [28] ἔσπευδεν] Pr. l. ἔσπεσ (sub σπ al.). — [29] ἀναλῦσαι] Cod. ἀναλύσαι. — [30] Cod. in ima fol. parte τὸν προ-. — [31] τὸν προπετῶς] Pr. l. προπετῶς; alt., τὸν pl. ante vers. scr.

σ7αυροῦ ῥιζωθέντος ἢ ϖαγέντος, ὁ σ7ρατηγὸς ἀπ' αὐτοῦ τὸν ἐφ' ἑτέρου ξύλου καθήμενον τύραννον τοξεύσας καταϐάλῃ [1], ἵν' ἀπὸ ξύλου τὸν ἐν ξύλῳ φονεύσῃ ϖολέμιον. Ὅθεν σπεύδων ὁ Σωτὴρ καὶ ϖλέον τοῦ δέοντος ἐπιταχῦναι [2] τὸν σ7αυρὸν ἐλεεινὰ κράζει, καὶ βοᾷ συμπαθέσ7ερα, καὶ τὸν ϖατέρα λιπαραῖς [3] ἱκεσίαις ἐκδυσωπεῖ [4], οὐχ ἵνα ϖαρέλθῃ [5], ἀλλ' ἵνα τάχιον ἔλθῃ [6] τὸ ϖοτήριον. Εὖ δὲ ϖοτήριον [7] καὶ μὴ ϖάθος ὠνόμασε τὸ ϖάθος· εὐφροσύνην γὰρ εἶχεν, οὐ λύπην τὸ ϖρατ7όμενον, καὶ νέκταρ ἡδὺ τὸ ϖάθος καὶ ϖόμα γλυκύτατον, ὅπερ ϖιὼν ὁ Σωτὴρ ϖροὔπιε τοῖς ϖισ7εύουσι ζωὴν ἐρευξάμενος· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν εἶπε ϖοτήριον. Σπεύδων γὰρ τάχιον κραθῆναι [8] τὸ ϖοτήριον διὰ τὸν ἀϐλεπ7οῦντα καὶ μὴ συνορῶντα τῆς οἰκονομίας ἵν' εἴπω [9] τὸ ἀπόρρητόν φησι [10]· « Παρελθέτω, » ἵν' ἐλεεινῆς τοῦ Χρισ7οῦ φωνῆς ἀκροασάμενος θᾶτ7ον τοῦ δέοντος μετὰ τῆς οἰκείας [11] ἐπιδράμῃ φάλαγγος [12], καὶ τὴν ὑσ7άτην τροπωθεὶς ἧτ7αν [13] ἀπενέγκηται [14] ἵνα τῷ ταπεινῷ τοῦ λόγου δελεασθεὶς, ὡς δράκων ἀγκίσ7ρῳ ϖεριπαρεὶς, ἀπόληται [15].

Τοῦτο [16] ἁλιεὺς ϖολλάκις ἔμπειρος ἐποίησεν ἰχθὺν ὀγκώδη λαϐεῖν ἐκ τοῦ βυθοῦ βουλόμενος· βραχὺν σκώληκα τῷ ἀγκίσ7ρῳ ϖεριθεὶς λιχνείᾳ [17] γασ7ρὸς ἀπατώμενον ἔλαϐεν. Οὕτω τὸν ἐν [18] τῇ θαλάτ7ῃ τοῦ βίου κρυπ7όμενον ἀρχέκακον καὶ ϖανοῦργον [19] καὶ δόλιον δράκοντα θέλων ὁ Χρισ7ὸς ἀνασπᾶσαι τοῦ [20] φάρυγγος δίκην σκώληκος τῷ τῆς θεότητος ἀγκίσ7ρῳ ϖεριϐάλλει τὸ
Fol. 30, v°. σῶμα, καὶ δι' αὐτοῦ φθεγγόμενος δελεάζει [21] τὸν νοητὸν καὶ ϖνευματικὸν ὄφιν.
* Ps. xxi, 17. Ὅθεν καθὸ ἄνθρωπος ψάλλων ϖρὸ ϖολλοῦ [22] τοῦτο κατεμήνυε [23] λέγων· « * Ἐγὼ δέ εἰμι [24] σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος. » Αὕτη ἡ σκώληξ συναχθεῖσα τῷ Θεῷ λόγῳ τανῦν [25] ἐν τῷ ϖελάγει τῆς θνητῆς ζωῆς ἐνεχομένη [26] τὸ σ7όμα τοῦ δράκοντος ἐφ' ἑαυτὴν ἠρέθισε [27], καὶ κατέσχε τοῦτον δοκοῦσα κατέχεσθαι [28]· αὕτη ἡ σκώληξ τὸ ξύλον τοῦ θανάτου κεκρυμμένως διέφαγεν· αὕτη ἡ σκώληξ τὸ χῶμα τῶν ἀδυνάτων λεληθότως [29] ὑφερπύσασα [30] ἄφωνα νεκρῶν διήγειρε

[1] καταϐάλῃ] Cod. καταϐάλη. — [2] ἐπιταχῦναι] Cod. ἐπϊταχύναι. — [3] λιπαραῖς] F. malis λυπηραῖς. — [4] Cod. in ext. marg. iuxta ἐκδυσωπεῖ· comp. σημείωσαι pall. atr. — [5] ϖαρέλθῃ] Cod. ϖαρέλθη. — [6] ἔλθῃ] Cod. ἔλθη. — [7] ϖοτήριον] Sub ρ al. — [8] κραθῆναι] Pr. l. κρατ. — [9] εἴπω] Cod. εἴπῳ. — [10] ἀπόρρητόν φησι] Cod. ἀπόῤῥητον, φησί comp. — [11] οἰκείας] Pr. l. οἰκι. — [12] φάλαγγος] Pr. l. φὰ. — [13] ἧτ7αν] Pr. l. ἡ. — [14] ἀπενέγκηται] Cod. ἀπενέγκηται. — [15] ἀπόληται] Cod. pr. l. ἀπο; alt. ἀπώληται. — [16] Cod. ante τοῦτο et supra duas lin. — [17] λιχνείᾳ] Cod. pr. l. λιχνι; alt. λιχνεία. — [18] τὸν ἐν] Pr. l. τὸ ἐν; alt. τὸνέν. — [19] ϖανοῦργον] Sub ρ al. — [20] τῆς] Cod. τοῦ pl. — [21] δελεάζει] Cod. δε-(in fine fol. recti)|δελεάζει (in initio fol. versi). — [22] ϖρὸ ϖολλοῦ] Cod. ϖροπολλοῦ. — [23] Cod. in ext. marg. iuxta κατεμήνυε et συναχθεῖσα : σκώληξ ἡ τὸν | δράκοντα | ἀγκισ7ρεύσασα a rec. m. — [24] δέ εἰμι] Cod. δὲ εἰμὶ. — [25] τανῦν] Cod. infra pr. ν hyph. — [26] ἐνεχομένη] Cod. ἐνηχομένη. — [27] ἠρέθισε] Cod. ἠρέθησε. — [28] κατέχεσθαι] Sub χ al. — [29] λεληθότως] Cod. λελυθότως. — [30] ὑφερπύσασα] Cod. ὑφερπήσασα; sub φ al.

σώματα· αὕτη ἡ σκώληξ εἰληδὸν ᾄδην[1] κυκλώσασα τοὺς ἐπικαθημένους Φρουράρχους ἀπέπνιξε καὶ τοὺς ἐκεῖ δυνάσῖας λαϐοῦσα συνέσφιγξεν· αὕτη ἡ σκώληξ εἰς τὰ τῆς τυραννίδος ἀρχεῖα κατελθοῦσα τὰ τῶν ἁμαρτημάτων χαρτία διέκοψε τὸ ϖᾶν διαφθείρασα, ἐν οἷς τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγέγραπῖο ϖλημμελήματα· αὕτη ἡ σκώληξ τοῦ διαϐόλου τὴν κιϐωτὸν ἠφάνισεν, ἣν ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ϖαρακοῆς τεκτονεύσας ἐποίησεν, ἐν ᾗ τὸν[2] ϖέπλον τῆς ἀνθρωπείας[3] δόξης ἀποθέμενος ἔκρυψεν· αὕτη ἡ σκώληξ ἄνευ συνουσίας καὶ κοινωνίας ἐγένετο[4]· αὕτη μυσῖική, μονογενής, ἀπόρρητος· διὰ τῆς σκώληκος ταύτης[5] τὸ μυσῖικὸν ἄγκισῖρον τὸν ὠγύγιον ἀνέσπασε δράκοντα, ϖερὶ οὗ τις[6] τῶν ἁγίων λογάδων
* Iob. xl. ἐθέσπισεν[7]· «*Ἄξεις δράκοντα ἐν ἀγκίσῖρῳ.» Ἱκανά σοι ϖαρ' ἡμῶν τὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ τοῦ τῆς κοινῆς οἰκονομίας χάριν ϖαραιτεῖσθαι τὸν Χρισῖὸν τὸ ϖάθος ὁ λόγος ἀρίδηλος.

[1] ᾄδην] Cod. ἄδην. — [2] τὸν] Cod. τὸ. — [3] ἀνθρωπείας] Pr. l. ἀνθρωπι comp. — [4] ἐγένετο-διὰ] Cod. ἐγενετο·|αὔτη μυσῖικὴ, μονογενὴς ἀποῤῥητὸς· δϊὰ interp. — [5] σκώληξ femin. ubique in hoc capite. — [6] οὗ τις] Cod. οὖ τὶς (an τίς). — [7] ἐθέσπισεν] Sub comp. εν f. comp. αν.

CAPUT X.

Solutio de dicto : Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi : de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo meis verbis credetis? (Ioh. v, 46, 47.)

Τὸ[1] *τρίτον δέ σοι λέγειν ἀνάγκη κεφάλαιον τὸ περὶ τοῦ*[2] Χριστοῦ *τοῖς*
Fol. 31, r°. Ἰουδαίοις[3] *τὸ λέγον· «* [a] Εἰ *ἐπιστεύετε*[4] Μωσεῖ, *ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί*[5]*· περὶ γὰρ*
[a] Ioh. v, 46. *ἐμοῦ ἐκεῖνος*[6] *ἔγραψε·» καὶ ὅτι μὲν περὶ τοῦ* Χριστοῦ *γέγραφεν ὁ* Μωσῆς,
[b] Cf. Deut. xviii, 15, 18; Ioh. i, 46. Act. iii, 22. *κόσμος ὅλος ἀναφανδὸν ἀναγνοὺς ἐπέγνωκε*[7] *πῆ μὲν* [b] *προφήτην ἀντ' αὐτοῦ ἀναστήσεσθαι λέγοντα, πῆ δὲ πλάττοντα σὺν τῷ πατρὶ τὸν ἄνθρωπον, πῆ*
[c] Cf. Ex. iii. *δ'* [c] *ἐν βάτῳ τὸ πάθος μυστικῶς ἀφηγούμενον, πῆ δ'* [d] *ἐν*[8] *ῥάβδῳ*[9] *τὸν σταυρὸν*
[d] Cf. Num. xxiv, 17. *γράφοντα καὶ μηνύοντα, πῆ δὲ* [e] *στάμνον χρυσῆν*[10] *τὸ σῶμα τὸ καθαρὸν ἔχον*
[e] Cf. Ex. xvi, 33; Hebr. ix, 4. *ἄσηπτον*[11] *τροφὴν τὸν οὐράνιον*[12] *λόγον, καὶ μυρία ἄττα*[13] *τούτοις συγγενῆ καὶ ἀκόλουθα.* Ἐπεὶ[14] *δ' ἔφης τὰ* Μωσέως *ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ πεπονθέναι γράμματα, καὶ αὖθις οὐκ ἀκριβῶς ὑπὸ* Ἔσδρα[15] *γεγράφθαι, εὑρεθήσεται*[16] *κατὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν δευτερογραφηθέντα· οὐ γὰρ ἄλλος ἐλάλει*[17] *τῷ* Ἔσδρᾳ[18], *καὶ ἕτερος τῷ* Μωσεῖ, *ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἑκατέρους ἐδίδαξε, καὶ ἀμφοτέροις τὰ αὐτὰ σαφῶς ὑπηγόρευσε*[19]*· καὶ καθάπερ οἶκον ὑπὸ πολεμίων λυθέντα τὸν* Μωσαϊκὸν[20] *νόμον ὁ αὐτὸς τεχνίτης τῷ τῆς σοφίας κανόνι συνήγαγεν ἁρμοδίως ἕκαστον συγκροτήσας κεφάλαιον.*

Ὅτι *δὲ καὶ* Λόγον Θεοῦ *καὶ* Θεὸν Λόγον *καὶ* Χριστὸν *τὸν σταυρωθέντα κεκράγασιν ἄνωθεν οἱ θεσπέσιοι λόγοι, καὶ πᾶσα προφητικὴ δέλτος τοῦτο κατεμήνυσεν, ἔξεστί*[21] *σοι φιλαλήθως ἐπιγνῶναι τοῦτο σαφῶς, τοῦ μὲν*
[f] Ps. xix, 7. Δαβὶδ[22] *κελαδοῦντος ἐν ψαλμῳδίᾳ*[23] *καὶ λέγοντος· «* [f] Ἔσωσε Κύριος[24] *τὸν*

[1] Cod in ext. marg. iuxta Τὸ : *λύσις* (corr. in *λύσις*) *τοῦ|γ̄ου* (sc. *τρίτου*, subaudi *κεφαλαίου*) a rec. m. — [2] *τοῦ*] Sub *ο* al. — [3] Cod. in ima fol. parte *ἰουδαίοις*. — [4] *ἐπιστεύετε*] F. pr. l. *ἐπιστεύετο*. — [5] *ἐμοί*] *ο* rescr. — [6] *ἐκεῖνος*] Pr. l. *ἐγ*; in alt. sub *ο* al., sub *σ* al. — [7] *ἐπέγνωκε*] Cod. *επέγνωκε*. — [8] *ἐν*] Pr. l. *ἐν*. — [9] *ῥάβδῳ*] Ita, non *ῥάβδῳ*. — [10] *χρυσῆν*] Cod. *χρυσὴν*. — [11] *ἄσηπτον*] Cod. *ἄσηπυν*. — [12] *οὐράνιον*] Cod. *ὀυράνινον*, comp. *υραν*, comp. *ον*. — [13] *ἄττα*] Cod. *ἄττα*. — [14] *ἐπεὶ*] Cod. *ἐπει*. — [15] Ἔσδρα] Cod. *ἔσδρα*, infra *ἔσ* hyph. — [16] *εὑρεθήσεται*] Pr. l. *εὐ*. — [17] Cod. in ext. marg. iuxta *ἐλά-* voc. *ἐλά-|λει* et *ἐδί-* voc. *ἐδί-|δαξε* tres lin., necnon et *ἔσδρας* (pr. l. *ἐ*) a rec. m. — [18] Ἔσδρᾳ] Cod. *ἔσδρᾳ*, infra *σδ* hyph. — [19] *ὑπηγόρευσε*] *ἐπηγόρευσε* an *ὑπηγόρευσε*? — [20] *μωσαϊκὸν*] Pr. l. *μωι*. — [21] *ἔξεστί*] Pr. l. *ἐξέστί*; alt., alt. sp. lin. transf. — [22] Δαβὶδ] Comp. *δᾱ'δ*. — [23] *ψαλμῳδίᾳ*] Summ. litt. *λ* cum *α* confusa. — [24] *ἔσωσε Κύριος*] In textu pr. l. *ἔσωκε*; sec. *ἐσωκύριος*, *κε* mut. in comp. *κύριος*; tert. *ἐσωκύριος*, not. ·/. supra *σ*; in ext. marg. cum ead. nota *ἔσωσε* pall. atr.

ol. 31, v°.
[a] Cf. Is. II, 3.
[b] Ps. XLIV, 8; ...br. I, 9. Cf. ...c. IV, 18; ...t. IV, 27; X, ...I.

Χρισΐὸν αὐτοῦ. Περὶ δὲ τοῦ Λόγον ὑπάρχειν τὸν Χρισΐὸν Ἡσαΐας φησίν· «[a] Ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος[1] Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλὴμ[2], καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη πολλά.» Περὶ[3] δὲ τοῦ Κύριον Θεὸν εἶναι[4] τὸν Χρισΐὸν Δαβὶδ[5] φάσκει· «Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν·» καὶ αὖθις ὅτι Θεὸς ὢν ὁ Λόγος, ἐχρίσθη εἰς ἄρχοντα, καθὸ ἄνθρωπός, φησι[6]· «[b] Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου.» Καὶ τί[7] χρή σοι πολλὰς[8] καὶ καθημαξευμένας[9] προφέρειν[10] μαρτυρίας[11], ἃς ἡ τοῦ κόσμου τετρὰς μαθοῦσα κατεδέξατο; Ἐπεὶ γοῦν Μωσῆς περὶ τοῦ Χρισΐοῦ πολλὰς καὶ τηλαυγεῖς μαρτυρίας ἔγραψεν, Ἰουδαῖοι δὲ ταύτας περὶ αὐτοῦ λεχθείσας λαβεῖν[12] οὐκ ἠθέλησαν[13], εἰκότως ἔλεγεν αὐτοῖς· «Εἰ ἐπισΐεύετε Μωσεῖ, ἐπισΐεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.»

[1] *λόγος*] Sub *ο* al., sub *ς* al. — [2] *Ἱερουσαλὴμ*] Comp. *ἰλῆ̄μ*. — [3] *πολλά· περί*] Cod. inter voc. lac. duar. litter. — [4] *εἶναι*] *ει* rescr. — [5] *Δαβίδ*] Comp. *δδ*, lin. et anc. acc. supra pos. — [6] *ἄνθρωπός φησι*] Cod. comp. *ἄνθρωπος* comp. *φησί*. — [7] *τί*] Cod. anc. acc. — [8] *πολλὰς*] Sub *σ* al. — [9] *καθημαξευμένας*] Cod. *κατημαξευμένας*, sub pr. *α* al. — [10] *προφέρειν*] Cod. *προφεύρειν*. — [11] Cod. in ext. marg. iuxta *τυρίας* voc. *μαρ|τυρίας* lin. necnon et infra *τετρὰς μαθοῦσα κα* lin. — [12] *λαβεῖν*] Sub *ε* lig. *ει* al. — [13] *ἠθέλησαν*] Sub pr. *η* al.

CAPUT XI.

Solutio de dictis : Dæmones autem rogabant eum dicentes : Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis : Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, et mortui sunt in aquis, etc. (Matth. VIII, 31, 32, sq.; Marc. V, 1, sq.; Luc. VIII, 27, sq.)

Ὅθεν, εὐδήλου τοῦ λόγου τούτου τυγχάνοντος, ἑτέρας ὑποθέσεως ἐρευνήσωμεν ζήτημα[1] τὸ περὶ τῶν δαιμονιζομένων καὶ τῶν ἀποπνιγέντων χοίρων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ τῶν φυγόντων αὐτόθεν συοφορβῶν. Μὴ ταραττέτω δ' ὑμᾶς, ὅτι Ματθαῖος μὲν δύο δαιμονιζομένους λέγει, Μάρκος δ' ἕνα δαιμονιζόμενον· ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος δύο δαίμονας, οὐ μὴν ἀνθρώπους δύο δαιμονίζεσθαι λέγει· ὁ δὲ Μάρκος ἕνα μὲν ἄνθρωπον, πολλὰ δ' ἐν αὐτῷ δαιμόνια· ὡς εἶναι τοὺς μὲν δύο, οὓς λέγει Ματθαῖος, ἐξάρχους τινὰς καὶ χαλεποὺς δαίμονας, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ἄλλα δαιμόνια πολιορκεῖν τὸν ἄνθρωπον. Ἢ τάχα ὁ μὲν τῆς ὑποστάσεως εἰσάγει τὸν ἀριθμὸν ἀνθρώπους λέγων δύο, ὁ δὲ Μάρκος τῆς οὐσίας πεπονθούσης κατη-

Fol. 32, r°. *γορεῖ μὴ φροντίσας τοῦ ἀριθμοῦ. Καὶ γὰρ τοιαύτην πολλάκις ὁ κοινὸς τῆς ἐλευθερίας λόγος ἔχει συνήθειαν· ἀμέλει γοῦν σώζοντος τοῦ ποιμένος τὸ ποίμνιον, ὅτε μὲν ἐπὶ τῆς οὐσίας λέγει· ὁ ποιμὴν ἐπιμελῶς διασώζει τὸ πρόβατον· καὶ τοῦτ' εἰπὼν οὐχ ἓν λέγει· πολλὰ γὰρ τῷ ἀριθμῷ· ἀλλ' ἐπεί, κἂν πολλὰ τυγχάνῃ[2] τὰ πρόβατα, μίαν τῆς φύσεως τὴν οὐσίαν κέκτηται, πρόβατον[3] λέγει τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ· ὅτε δ'· ὁ ποιμὴν διασώζει τὰ πρόβατα, τῷ λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως ἐκ συνηθείας ἑνικῶς τὸ πληθυντικόν· ἀπήντησεν ὁ βάρβαρος τῷ βασιλεῖ, ἀντὶ τοῦ οἱ βάρβαροι ἢ τὸ βάρβαρον ἔθνος· καί· συνήγαγεν ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην, ἀντὶ τοῦ τοὺς στρατιώτας· καὶ μυρία ἄττα τούτων ἔστιν εὑρεῖν ἀδελφά. Ὅθεν οὐ χρὴ περιττῶς τούτων ἕνεκεν ἡμᾶς κατατρίβεσθαι, εἰ ὁ μὲν ἕνα, ὁ δ' εἶπεν δύο δαιμονῶντας εἶναι· ὁ μὲν γάρ, ὡς ἔφην, τὴν οὐσίαν ἐμήνυσεν, ὡς ἀνθρωπεία φύσις ἦν ἡ τυραννουμένη· ὁ δὲ τὴν ὑπόστασιν, ὡς οὐχ εἷς, ἀλλὰ δύο τὸν ἀριθμὸν ἐτύγχανον.*

Λοιπὸν ἀνάγκη ζητεῖν πῶς οἱ δαίμονες πολλοῖς ἤδη χρόνοις τὸ λογικὸν ἀμέτροις βασάνοις δαμάσαντες, θεότητος ἀκτῖνι τὴν οὐσίαν φλεγόμενοι, εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν παρῃτήσαντο[4], καὶ τίνος ἕνεκεν τῇ παρακλήσει τούτων

[1] In ext. marg. *περὶ τῶν δαι|μονιζομένων.* — [2] Pr. l. *τυγχάνει.* — [3] *πρόβατα.* In ext. marg. *ἴσ* (sc. *ἴσως*) *πρόβατον* a rec. manu. — [4] *παρετηρήσαντο.* In ext. marg. *ἴσ* (sc. *ἴσως*) *παρῃτήσαντο*; deinde lin. transf.

εἴξας ὁ Χριστὸς ἐπέτρεψεν εἰς οὓς ἠξίωσαν ἀποπεμφθῆναι χοίρους; Δεινῶς οἱ δαίμονες, οἶμαι, τῷ πυρὶ χωνευόμενοι[1], ὅπερ ἐκ τῆς ὀπτασίας τοῦ Σωτῆρος Fol. 32, v°. ἔλαμψεν, ἐγλίχοντο παντοίως τῇ θέρμῃ πυρέττοντες δραμεῖν εἰς τὰ ὕδατα καὶ τὴν ἐπικειμένην[2] αὐτοῖς παραμυθήσασθαι[3] φλόγωσιν[4]. Ἐπεὶ δ' ἀσώματοι τὴν φύσιν ὑπάρχοντες οὐχ οἷοί τε[5] γυμνοὶ τῇ τῶν ὑδάτων ἐμβῆναι κολυμβήθρᾳ, ἐπιβάθραν τῶν χοίρων τὴν ἀγέλην ἐζήτησαν, ἵνα δι' αὐτῶν εἰσελθόντες τὸν καύσωνα λύσωσι. Πανούργως[6] δ' οἱ δαίμονες οὐχ ἑτέρων βοσκημάτων ζητοῦσιν ὀχήματα, ἀλλὰ τῶν ἀπηγορευμένων[7] ἐν νόμῳ μωσαϊκῷ, τῆς νομοθεσίας τὸ γράμμα τιμᾶν σχηματιζόμενοι τὸ καταφρονούμενον ὑπὸ τῶν οἰκούντων τότε τὴν Παλαιστίνην. Μὴ δ' ὑποτοπάσῃς ἰουδαϊκὴν εἶναι τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων, ἀλλὰ στρατοπέδων ῥωμαϊκῶν τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πόλεις τῆς ἀνατολῆς λαβόντων, ὡς Ῥωμαῖοι λαλοῦσιν, εἰς σέδετον[8]· σπεῖραι γοῦν τότε καὶ τάξεις ῥωμαϊκῆς δυνάμεως τὰς ἐπαρχίας τῶν Ἰουδαίων σπονδὰς ἐχόντων πρὸς Ῥωμαίους κατῴκησαν. Ἀπὸ γὰρ Αὐγούστου τοῦ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀπογραψαμένου καὶ Τιβερίου καὶ ἔτι τῶν χρόνων τούτων ἀνωτέρω, ὑπήκοοι Ῥωμαίοις ἐτύγχανον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἡ χώρα τούτων πᾶσα ἦν ὑπόφορος· ἀμέλει τοι[9] Ἡρώδην ὁ αὐτοκράτωρ χειροτονεῖ βασιλέα τῆς Ἰουδαίας τὸν υἱὸν Ἀντιπάτρου τοῦ θεραπεύοντος ἐν Ἀσκάλωνι τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Πιλᾶτον Fol. 33, r°. ἡγεμόνα καὶ δικαστὴν ἐκπέμπει, Ἕλληνα καὶ αὐτὸν ὄντα, καὶ τὰς ἐξουσίας δὲ πάσας κατὰ τῶν Ἰουδαίων Ῥωμαῖοι παρειλήφεσαν· ἔκπαλαι γὰρ αὐτοῖς διὰ τὰς κακίας ὁ τῆς δουλείας ζυγὸς ἐπεκρέματο. Ὅθεν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ῥωμαϊκῶν μὲν κτητόρων βοσκημάτων ἀγέλαι, ῥωμαϊκοὶ δ' οἰκονόμοι δεσπόταις ἀποκρινόμενοι ἐφιλοκάλουν τὰ κτήματα. Ὅμως οἱ δαίμονες ἐχθροὶ καὶ ἐκδικηταὶ τοῦ νόμου τυγχάνοντες, φλεγόμενοι, τοὺς χοίρους εἰς τὸ ὕδωρ ἀπήνεγκαν.

Ἐπεὶ δ' ἐρωτᾶν ὡς ἀγνοοῦντα τὸν Χριστὸν[10] ὁ Μάρκος ἱστόρησε λέγοντα τί ὄνομα τῷ δαίμονι, οὐκ ἀγνοῶν ὁ Χριστὸς τίς ὁ δαίμων λέγεται ἐξετάζει τὸν βδελυρόν· ἀλλ' ἵν' αὐτὸν ἐκ τῶν οἰκείων ἐλέγξῃ ῥημάτων, ὡς ἀποστάτης γέγονε τῆς ἄνω βασιλείας, λέγει· « Τί σοι ἦν ὄνομα; » ὁ δ' ἀπεκρίθη « Λεγεών. » Οὐ γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἀλλ' ἦν ποτε λεγεών, δορυφοροῦσα τῆς ἄνω βασιλείας τὸ * Matth. xxvi, 53. κράτος, κατὰ τὸ γεγραμμένον « * Ἢ οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων. » Ἐδραπέτευσε δ' ἡ λεγεὼν ἐκείνη καὶ τῷ τῆς ἀποστασίας ἐνεκυλίσθη κακῷ, κρυπτηρίαν ἐξ εὐχερείας

[1] χονευόμενοι. — [2] Pr. l. ἀπο κειμένην. — ἐπικειμένην, ἐπὶ superscr. pall. atr.; ἀπο mansit. — [3] παραμυθίσασθαι. — [4] Pr. l. φλώγωσιν; ο superscr. — [5] οὔτε. — [6] Cod. ante voc. et supra duas lin. — [7] In ext. marg. περὶ τῶν χοίρων pall. atr. — [8] σέδεθρον. — [9] τόν. — [10] In ext. marg. τὸν Χριστὸν, comp. pall. atr.

εὑροῦσα τὸν ἄνθρωπον, ῥίψασπις ὄντως καὶ δύστηνος λεγεὼν, οὐ λεγεὼν, ἀλλὰ λῃστὴς, τὸν περίγειον ἐκδύων τόπον καὶ ληΐζόμενος καὶ τοὺς ἁλόντας ἀνηκέστοις ὑποβάλλων ταῖς συμφοραῖς. Ἵν' οὖν ὁ Χριστὸς ὁποίας λειτουργίας ἡ λεγεὼν ἀπέπεσε διδάξῃ τοὺς ἀκροωμένους[1], *λέγει «Τί σοι ὄνομα;» ἵν' οὐκ αὐτὸς μάθοι (ᾔδει γὰρ), ἀλλ' οἱ παρόντες. Στρεβλούμενοι γὰρ οἱ δαίμονες ἱκα-* Fol. 33, v°. *νῶς, ἵν' ἐλέους τύχωσιν, εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς τάξεως ὀνομασίαν κατέφευγον, ἵν' ὥσπερ βασιλέα πολὺν καὶ φιλάνθρωπον ὑπομνήσωσι τῆς παλαιᾶς στρατείας τὸ εὔνουν μονονουχὶ λέγοντες· «Ἡμεῖς ποτε λεγεών· ἡμεῖς τῆς σῆς ἀδεκάστου δυνάμεως ὁπλῖται· τῆς καταστάσεως ἐκείνης, ἣν εἴχομέν ποτε, μνημονεύσας ἐλέησον, καὶ μὴ πέμψῃς εἰς ἄβυσσον· ἡμεῖς σὴ λεγεὼν, νῦν δὲ κακίας λῃσταί· ἐλειτουργοῦμέν ποτε, νῦν δὲ ληϊζόμεθα· ἐγγὺς ἀνακτόρων σῶν ποτε διετρίβομεν, νῦν δὲ τῶν καταχθονίων ἐγγὺς γεγενήμεθα· τότε μὲν γὰρ ἐν καθαρᾷ ᾠκοῦμεν περιωπῇ, νῦν δ' ἐν φορυτῷ*[2] *καὶ πηλῷ κατεσπάρημεν*[3]*· ἄξιον ἀξιοῦμεν λαβεῖν μονητήριον, ἵνα μὴ τοῖς λογικοῖς ἀπὸ τοῦ νῦν ὀχληθῶμεν*[4]*· ἐν γὰρ τῇ ποινῇ τῆς δυσωδίας γενόμενοι, τὸ χαῖρον τῇ δυσωδίᾳ ζητοῦμεν εἰς ὄχημα· εἰς χοίρων ἀγέλην ἀπελθεῖν ἱκετεύομεν χώρας ἀφθόρου δικαίως ἐκριφέντες· οὐ προβάτων ἀγέλας, οὐδ' ἵππων, οὐδὲ βοῶν λαβεῖν σπουδάζομεν (ταῦτα γὰρ τὰ ζῶα καθαρὰ καὶ ἀμύσακτα) ἀλλὰ χοίρων ὑπόσμων καὶ ἀτάκτων ἄθροισμα, ἵνα καὶ τοὺς ἐνοίκους τῷ πραχθέντι παιδεύσωμεν καὶ τῆς σφῶν βδελυρίας τὴν ἕξιν γυμνάσωμεν. Φοβηθήσεται γὰρ πᾶς ᾧ ὁ νοῦς ἔρρωται καὶ φρόνησις ὑγιὴς, χοιρώδη πολιτείαν καὶ ῥυπαρὰν μιμήσασθαι, μαθὼν ὡς δαίμονες τὸν τοιοῦτον εἰς τὸν τῆς ἀπωλείας βυθὸν συναρπάζουσι· γνώσεται δ' ἄλλως τὴν ἡμετέραν* Fol. 34, r°. *ἐκ καχεξίας τροπὴν, καὶ προαίρεσιν ὁμοίαν οὐ ζηλώσει κτήσασθαι. Ἵν' οὖν ἐσόμεθα τῷ βίῳ μνημόσυνον καὶ παράδειγμα μέγα καὶ κοινὸν παιδευτήριον, δὸς ἡμῖν ξεναγοὺς*[5] *τοὺς χοίρους εἰς θάλασσαν, ἵνα μάθωσιν πάντες, ὡς οὐδὲ τῶν φαύλων κρατεῖν τὴν ἐξουσίαν ἔχομεν, εἰ μὴ κελευσθῶμεν καὶ θείου πνεύματος ἐπιτροπὴν λάβωμεν, ἵν' ἐντεῦθεν κόσμος ὅλος ἡμῶν καταφρονήσῃ, ὡς μηδὲ κατὰ χοίρων ἡγεμονίαν ἐχόντων μηδὲ τῶν ἀπειλημμένων ἐν χώρᾳ βοσκημάτων ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πεσόντων τυραννίδα.» Ταύτης ἕνεκεν, οἶμαι, τῆς σοφῆς πραγματείας, οὐκ εἰς ἄβυσσον ὁ Σωτὴρ ἐκπέμπει τοὺς δαίμονας ἀλλ' εἰς ἀγέλην χοίρων καὶ δι' αὐτῶν εἰς θάλασσαν, ὠφελῶν ἕκαστα καὶ παιδεύων αἰσίως, φανερὸν μὲν ἀνθρώποις τὸ τῶν δαιμόνων ποιῶν κολαστήριον, φανερὸν δὲ παίδευμα τοῦ μὴ βοσκήματός τινος βίον ζηλῶσαι ῥυπαροῦ. Εἰ γὰρ εἰς τὴν*

[1] In ext. marg. comp. *σημείωσαι*. — [2] Post *φορυτῷ*, spat. vac. sex litter. — *καὶ δυσώδει* ab hod. manu. — [3] In ext. marg. *ἴσ* (sc. *ἴσως*) *κατεπαρ*. a rec. manu. — [4] *ὀχλήσωμεν*. — [5] Cod. in textu *ξεναγμοὺς*; in ext. marg. *ξεναγοὺς* a rec. manu.

ἄβυσσον, ὡς φῄς, τούτους ἐξέπεμψεν, ἄδηλον μὲν ἑκάστῳ διὰ τὸ ἀόρατον, ἀμφίβολον δὲ διὰ τὸ ἀκατάληπτον, ὕποπτον δὲ διὰ τὸ ἀσώματον· ὑπενόησε γὰρ ἄν τις ὡς οὐκ εἰς ἄβυσσον τοῦ Χριστοῦ παρακούσαντες ἀπῆλθον, ἀλλ' εἰς πλησιοχώρους ἢ καὶ ὑπερορίους οἰκήτορας ἀνθρώπων, καὶ χειρίστην ἀποδράσαντες τὴν βλάβην εἰργάσαντο. Νῦν δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' εὔδηλον τοῖς πᾶσι κατέστη καὶ φανερὸν, ὡς εἰς τὴν θάλασσαν, τῶν χοίρων ἀπολομένων, εἰσῆλθον οἱ δαίμονες, τῆς ἀνθρωπίνης μονῆς ἐκχωρήσαντες. Καὶ δέξαι ταύτης τῆς ἱστο- Fol. 34. v°. *ρίας χάριν ἱκανὴν τὴν ἀπόκρισιν.*

CAPUT XII.

Solutio de dicto : Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. (Matth. xix, 24; Marc. x, 25; Luc. xviii, 25.)

Ἑτοίμως[1] δὲ καὶ τὴν ἑξῆς πεῦσιν ἀποδέχεσθαι τὴν περὶ τοῦ «Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.» Ἄνωθεν δέ σοι τοῦ πράγματος ἐρῶ τὸ διήγημα· πλούσιός τις τῷ Χριστῷ προσελθὼν, σχήματι μὲν σεμνῷ, γνώμῃ δ' ἀγκύλῳ καὶ οὐκ ὀρθῇ, καμπύλως διελέγετο φάσκων· «Τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» ὅδε πρὸς αὐτὸν οὐχ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς πατὴρ εὔνους ἠπίως ἀπεκρίνατο λέγων· «Τήρει τὰς ἐντολάς· καὶ ζωὴν μὲν αἰώνιον [ἕξεις]·» τὰς ἐντολὰς ὑπάρχειν ὑφηγεῖτο προπαιδαγωγῶν αὐτὸν διὰ τῶν ἐντολῶν εἰς ἄκραν περιωπὴν, εἶτα διὰ τοῦ πλούτου εἰς αὐτὴν εἰσάγων τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἴ γε φιλοσοφώτερον τὸ κρεῖττον ἀτενίσας αὐτίκα καταλλάξει[2] τὸ βραχὺ τοῦ μείζονος καὶ τὸν σωρὸν τῶν φθαρτῶν, ἵνα λάβῃ τὸ ἄφθαρτον, μετρήσει τοῖς πένησιν. Οὐδὲ γὰρ, ὡς αὐτὸς φὴς, ὁ πλοῦτος τὸν πλούσιον τῆς βασιλείας ἀπέκλεισεν, ἀλλὰ τοὐναντίον εἰσῆγεν, εἰ τοῦτον νήψας καλῶς ᾠκονόμησεν. Ὥσπερ γὰρ στρατιώτης εὖ καὶ καλῶς τῇ πανοπλίᾳ χρώμενος ἔνδοξος δι' αὐτῆς καὶ λαμπρὸς καὶ ἐπιφανὴς, δι' αὐτῆς[3] εἰς βασιλέα σεμνῶς εἰσπορεύεται, δι' αὐτῆς εἴσω τῶν ἀνακτόρων λάμπει, δι' αὐτῆς ἐπίσημος ἀρχοντικαῖς δυνάμεσι, δι' αὐτῆς τὸ ἄμαχον ἐν ταῖς πόλεσιν ἔχει· Fol. 35, r°. ἂν δὲ κακῶς διάθηται[4] καὶ μὴ δεόντως βαστάσῃ, δι' αὐτῆς πᾶσιν ἁλώσιμος τοῖς πολεμίοις γίνεται, δι' αὐτῆς δ' ὡς ἐπίβουλος τῶν περιβόλων ἐκβάλλεται, δι' αὐτῆς λάφυρον τῶν ἐχθρῶν ἀγώγιμον, δι' αὐτῆς ἀκαθοσίωτος ὀφθεὶς ἐξορίζεται, δι' αὐτῆς τιμωρούμενος τῆς ζωῆς ἀποτέμνεται, καὶ οὐδεὶς τὴν πανοπλίαν ὧδε καταιτιᾶται, ἀλλὰ τὸν οὐ καλῶς τῇ πανοπλίᾳ χρησάμενον. Ὥσπερ οὐδεὶς ἰδὼν ἐν πανοπλίᾳ τινὰ διαλάμποντα τὴν πανοπλίαν λέγει τούτῳ τὴν δόξαν ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν σπουδὴν τοῦ χρωμένου τοῖς ὅπλοις, οὐδεὶς οὖν ἕξιν τινὸς ἢ σχέσιν νοῦν ἔχων ἐγκωμιάζει ποτὲ, ἀλλὰ τὸν κεκτημένον, εἰ σοφῶς ἀποκέχρηται, ἐπεὶ μηδὲ γραμματικὸν ἢ ῥητορικὸν[5] ἄνδρα [γραμματικὴ ἢ ῥητορικὴ[6]] ἢ

[1] In ext. marg. περὶ τοῦ | πωλῆσαι τὰ | ὑπάρχοντα, | καὶ ἕξειν θη- | σαυρὸν ἐν οὐρανῷ. — [2] καταλλάξοι. — [3] καὶ δι' αὐτῆς; καὶ plene scriptum, erasum aliquid. — [4] Cod. in textu ὑποθῆται; in ext. marg. διάθηται, a pr. manu ἢ καὶ ἀπόθηται a rec. manu. — [5] In textu ῥητϊκὸν; in ext. marg. ῥητο|ρικόν. — [6] Hæc verba in codice omissa sunt.

λιθοξόον τινὰ λίθος ἀπεκόσμησεν, ἀλλ' ὁ τεχνίτης τὴν ὕλην ἐπισΊημόνως ξέσας λαμβάνει τὸν ἔπαινον, καὶ γραμματικὸς τὴν γραμματικὴν ἐπιπόνως μελετῶν ἐπίσημον τὴν ἕξιν τῆς ἐπισΊήμης ποιεῖ, καὶ ῥήτωρ ὁμοίως καὶ τέκτων καὶ ἰατρός· εἰ δὲ τοὐναντίον τῆς οἰκείας ἐπισΊήμης ἕκασΊος ὀλιγωροίη, καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν εἰς τὸν τῶν ἀμούσων χορὸν ἀπονεύσειεν, οὐ τὴν λογικὴν ἢ τὴν πραγματικὴν τέχνην αἰτίαν τῆς τούτων ἀδοξίας κρίνομεν, ἀλλὰ τὴν ἀμέλειαν ἑκάσΊου καὶ καταφρόνησιν· καὶ πλοῦτόν τις ἔχων καὶ καλῶς οἰκονομῶν μέτοχος οὐρανίου βασιλείας γίνεται, κακῶς δ' ἀποχρώμενος ταύτης ἀποκλείεται καὶ τοῦτο

Fol. 35, r°. *πάσχει οὐκ ἀπὸ τοῦ πλούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας μοχθηρίας εὐλόγως. Οὐδὲ γοῦν*[1] *τῇ πενίᾳ τις μὴ δεόντως ἐγκαρτερῶν δι' αὐτὴν ἐπαινετός· πολλοὶ γὰρ πένητες, καὶ οὐ πάντες ἐπαινετοὶ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδίαν ἕκασΊος εἰκότως ἐπισΊήμην· οὐδὲ γοῦν ὁ πλοῦτος τὸν πλούσιον ἔβλαψεν, ἀλλ' ἡ οὐκ ἀσΊεία τοῦ πλουσίου προαίρεσις τὸν πλοῦτον ἀνόνητον ἔδειξε καὶ ἀνωφελῆ· οὐδ' ἡ πενία τὸν πένητα εἰς οὐρανὸν ἀνήγαγεν, ἀλλ' ἡ γνώμη τοῦ πένητος ψυχωφελῆ τὴν πενίαν γενέσθαι παρεσκεύασεν· ἡ γὰρ τῆς καλοκαγαθίας ἀρετὴ καὶ διάθεσις κἂν πλουσίῳ κἂν πένητι λάμπει τὸ κατόρθωμα. Ὡς ἡ τοῦ φαρμάκου δόσις μίαν ἔχουσα δύναμιν, κἂν τοῖς κάμνουσι δοθῇ κἂν τοῖς ὑγιαίνουσιν, οὐ μίαν τῶν λαμβανόντων τὴν ἕξιν ἐργάζεται, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβάλλει τὴν αἴσθησιν, τῶν δ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀνάγει τὰ σώματα, οὐ τῆς δυνάμεως τοῦτο ποιούσης τοῦ φαρμάκου, ἀλλὰ τῶν λαμβανόντων ἀνόμοιον τὴν πεῖραν ἐργαζομένων τῆς δόσεως διὰ τὴν ἀνόμοιον τῆς σωματικῆς συνθήκης ὑπόθεσιν, οὕτω λόγος ἀρετῆς εἷς ὑπάρχων καὶ ὁ αὐτὸς πολλοὺς μὲν πλουσίους εἰς τὸ κρεῖτΊον ἀνήγαγε, πολλοὺς δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ φαῦλον ἀπήνεγκε, καὶ πένητας ὡσαύτως πολλοὺς μὲν Θεοῦ πρόσφυγας καὶ φίλους εἰργάσατο, πολλοὺς δὲ θεοσΊυγεῖς καὶ μισητοὺς ἐποίησεν, οὐκ ἐξ οἰκείας αὐτοῖς τοῦτο παρέχων δυνάμεως (οὕτω γὰρ ἂν εἷς ὑπάρχων ἢ πάντας ὠφέλησεν ἢ*

Fol. 36, r°. *πάντας ἐζημίωσεν), ἀλλ' ἕκασΊον ὡς εὗρεν ἔχοντα προαιρέσεως, καθὼς ἦν τις δεκτικὸς, τὰς ἐνεργείας παρέσχεν. Οὐδεὶς γοῦν δι' ἔρωτα βασιλείας οὐρανῶν τὸν πλοῦτον ἀπολέσας ἐν βίῳ κατησχύνθη αἰωνίῳ καὶ ἀγαθῶν*[2] *ἐκπεσὼν τῶν οἰκείων τοῦ σκοποῦ διήμαρτεν· ἃ γὰρ εἶχε δοὺς, ἃ μὴ εἶχε ἔλαβε· γῆς ἀποθέμενος φορτία δυσβάσΊακτα, ἐλαφρὸν καὶ ἀβαρὲς κλέος ἀνεδέξατο.*

Ἕνα γοῦν σοι χάριν ταύτης τῆς ὑποθέσεως πλούσιον ἀφηγήσομαι, τοὺς πολλοὺς διὰ πλῆθος σιγήσας τῶν λέξεων, οἳ τὸν[3] *ὧδε πλοῦτον ἀφορμὴν οὐρανίου πλούτου κατεδέξαντο· ὅμως παρεὶς τοὺς πολλοὺς, ἑνὸς μόνου μνησθήσομαι·*

In ext. marg. *περὶ πένητος*, a rec. manu. — [2] *αἰωνίου καὶ ἀγαθῆς.* — [3] *τῶν.*

ἔσται γὰρ καὶ ὁ εἷς τῶν ϖολλῶν ἔλεγχος καὶ κατήγορος[1]. Ὁ τλήμων ἐκεῖνος καὶ κακοπαθὴς ἀνὴρ, ὃν ϖάντως ἀκήκοας ἐν στήλῃ γράμματος ἁγίου θρυλλούμενον[2] τὸν τῆς ἀνατολῆς τοπάρχην τὸν καλούμενον Ἰὼϐ, ὃς ϖλούσιος μὴν ἦν καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ϖρῶτος καὶ οὐ δεύτερος, ὃς ψυχῇ μὲν ὀρθῇ τῆς μονάρχου δυναστείας τὸ σκῆπτρον ἐθεράπευσεν, ἀδιαστρόφῳ δὲ βουλευτηρίῳ λογισμῶν τὴν ἡγεμονίαν ἐδυσώπει τοῦ κρείττονος, ἀνόθῳ δὲ καλοκαγαθίᾳ τὴν ϖολιτείαν ὕψωσεν, ἀμέμπτῳ δὲ βίῳ τὴν ζωὴν ἐμεγάλυνεν, ἔργῳ καὶ λόγῳ ϖράττων ἐφ' ἑκάστης τὸ δίκαιον, καὶ ϖλοῦτον ἔχων ὡς μὴ ἔχων ἐταπεινοφρόνησε νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οὐ ϖωλῶν τὰ ὑπάρχοντα καὶ κατακερματίζων[3] κατὰ βραχὺ τοῖς ϖέ- Fol. 36, v°. νησιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν αὐτῶν τῶν ὑπαρχόντων δωρούμενος καὶ τῶν δεομένων ἀφθόνως τοὺς κόλπους ἀναπληρῶν, τοῦτο μὲν ϖόκοις οἰείοις[4] τοὺς γυμνοὺς ἀμφιεννὺς, τοῦτο δὲ ψωμὸν, ὃν ἤσθιεν, οὐ γὰρ ἄλλον, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἐπεδίδου τῷ ϖεινῶντι τραπέζης, τοῦτο δὲ κοινὸν τοῖς ξένοις νομοθετῶν ὑπάρχειν τὸ οἴκημα, τοῦτο δὲ τοῖς ἀδυνάτοις ὡς εἷς αὐτῶν φιλικῶς συμπαρακαθήμενος καὶ τὰς ὀδύνας αὐτῶν ἀπολοφυρόμενος καὶ τέλος τὴν ϖᾶσαν οὐσίαν ἀποϐαλὼν διὰ ϖόθον αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀπόλαυσιν καὶ ϖάντα φροῦδα δικάσας τοῦ βίου τὰ κτήματα διὰ τὴν ἀκήρατον ἐν οὐρανοῖς οἴκησιν τὴν κοπρίαν ἠγάπησεν· ἀποθέμενος τὸν ϖλοῦτον καὶ τὰς σηπεδόνας ὡς χρυσὸν ἐψηλάφα καὶ ὡς ϖολυτίμους μαργαρίτας ἔϐλεπε τοὺς σκώληκας· ὑπὲρ ϖᾶσαν βασιλικὴν ἀρωμάτων ἀποφορὰν τὴν δυσωδίαν ἠγάπησεν (ἦν ἡδὺ τούτῳ καὶ γλυκὺ μονητήριον τῆς κοπρίας τὰ ἔσχατα), καὶ τοῦτον οὔτε ϖλοῦτος τῆς βασιλείας ἀπέκλεισεν, οὔτε ϖενία τῆς κατὰ Θεὸν ἀρετῆς ἀπέσπασεν (ἀλλὰ κἀν ϖλούτῳ φιλόθεος κἀν ϖενίᾳ φιλάρετος· καὶ ϖλούσιος ὢν ἐπλούτει ταῖς ἀρεταῖς καὶ ϖένης γενόμενος ἐφίλει τὸν κτίσαντα), τούτῳ[5] καὶ ϖενία τὸν ϖλοῦτον ἐγέννησε, καὶ ϖλοῦτος τὴν κατὰ Θεὸν δόξαν ἐμεγάλυνε εὐλόγως θελήσαντι (τῷ γὰρ θελήματι αὐτοῦ καὶ ϖλοῦτος ἐδούλευσε καὶ ϖενία ὑπήκουσεν), οὗτος ἐν ϖενίᾳ τὴν κακίαν ἐνίκησε κἀν ϖλούτῳ τῆς ὑπερηφανίας τὴν ὀφρὺν ἐταπείνωσεν, οὗτος ἐν ἀσθενείᾳ τὴν Fol. 37, r°. δυναστείαν τῶν ϖειρασμῶν ἐξέλυσε κἀν ϖλούτῳ τοὺς ϖειρασμοὺς τῶν ϖαθῶν ἐτροπώσατο, οὗτος ὤφθη κἀν ϖλούτῳ κἀν[6] ϖενίᾳ εὐάρεστος ϖρὸς Θεόν· διὰ τοῦτο τὰς ϖληγὰς τῶν ἀντιπάλων ἐν τῇ δορᾷ τῆς σαρκὸς βαστάσας ἀνενδότως βραϐεῖον ἔλαϐε καμάτων ἀοίδιμον· διὰ τοῦτο γενναίως ϖρὸς τὴν ἐπικειμένην τοῦ Βελίαρ φάλαγγα τοῖς ὀστράκοις μαχόμενος τὴν ἀσώματον τῶν ϖνευμάτων καθεῖλε ϖαράταξιν· ἐκεῖνος ἐν τῇ κοπρίᾳ διὰ ϖενίαν οἰκῶν εὐσεϐείας ϖερί-

[1] In ext. marg. ϖερὶ τοῦ ἰὼϐ a rec. manu. — [2] θρηλλούμενον. — [3] In textu κατεργάζων; in ext. marg. κατακερματίζων a rec. manu. — [4] ὀείοις. — [5] In textu τοῦτο; in ext. marg. τούτῳ ἴσ (sc. ἴσως). — [6] καί.

ϐλεπῖον ἐδείματο ϖύργωμα· ἐκεῖνος σωματικῆς εὐωδίας ἐκπεσὼν, ἐν δυσωδίᾳ καθίσας[1], *τῆς ἀθανασίας τὴν εὐωδίαν ἀνέπνευσεν, καὶ ϖλούσιος γενόμενος ἐτύγχανεν εὐγενὴς καὶ ϖένης γενόμενος ϖάλιν εὐγενέσῖερος.*

Μὴ *γοῦν νομίσῃς*[2] *ἀπολύτως εἰρηκέναι τὸν* Κύριον « Εὐκοπώτερόν *ἐσῖι κάμηλον διὰ βελόνης εἰσελθεῖν ἢ ϖλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.* » Εὑρίσκονται *γὰρ ϖολλοὶ τῆς βασιλείας ἐντὸς γινόμενοι ϖλούσιοι, ἀλλὰ μετ' αἰτίας*[3] *ἔξω τῶν οὐρανῶν ἐκϐάλλει τὸν ϖλούσιον, λέγων·* « Δυσκόλως *οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελεύσονται.* » Οἱ *γοῦν ἔχοντες καὶ μὴ*[4] *μεταδίδοντες μηδὲ τοῖς μὴ ἔχουσι συμπαθῶς κοινωνήσαντες, ἀλλ' εἰς οἰκείαν μόνην τῆς ζωῆς ἀπόλαυσιν τὸν ϖλοῦτον ϖεριγράψαντες καὶ μηδέποτε ϖῖωχοῖς φιλικῶς ὁμιλήσαντες μηδὲ ϖενίαν οἰκτρὰν ϖαραμυθησάμενοι μηδέ τινων ἔνδειαν ὀδυρομένων κουφίσαντες, ἀλλὰ τῶν ἐλεεινῶν ἀποσῖραφέντες τὴν*
Fol. 37. v°. *ἔντευξιν, καὶ τῶν καταφρονουμένων τὰς ἀλγηδόνας ὡς ἄγος ἐκκλίναντες, οὗτοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἰσιν ἀλλότριοι.* Οὐδεὶς *ἄνευ συνηγόρων βλέπει δικασῖήριον, οὐδεὶς βασῖάζων κατηγορίας ὑπώπια ἐπὶ βήματος ἄνεισιν, οὐδεὶς ἐγκλημάτων εἴδη ϖερικείμενος ἐμφανίζεται βασιλεῖ, οὐδεὶς ἐσπιλωμένος εἰς ἑορτὴν ἀπαίρει, οὐδεὶς μετὰ φορτίων εὐωχίαν εἰσάγει, οὐδεὶς εἴσω βασιλείων ὑπονοίας φέρων σημεῖα τυραννικῆς· συνήγοροι τῶν ϖλουτούντων τυγχάνουσι ϖένητες, ἄνευ τούτων ἐπὶ* Θεοῦ *ὁ ϖλοῦτος ἀνωφελής· σημεῖα κακίας ὑπάρχει καὶ δεῖ ταῦτα ῥίψαι καὶ τυγχάνειν ἐλεύθερον· ἐγκλημάτων ὑπόνοιαν ἡ ὕπαρξις ζωγραφεῖ, ταύτην οἰκονομικῶς ἀποθέσθαι βέλτιον καὶ μετὰ ϖαρρησίας θεραπεύειν τὸ θεῖον· σπῖλοι καὶ ῥυτίδες τὰ τῆς ϖεριουσίας τοῖς ἀνθρώποις ἐγγίνεται, καὶ χρὴ ταυτὶ σκορπίσαι λογισμῷ καλλίονι κἀπὶ τὴν μακαρίαν ἑσῖίαν ἐπείγεσθαι· φορτίον ἐσῖὶ βαρὺ τῶν κτημάτων ἡ φυλακὴ, καὶ δίκαιόν ἐσῖι τὸ βάρος ἀποσείσασθαι καὶ βαδίζειν εὔζωνον εἰς τὴν ἄνω ϖανήγυριν· κατήγοροι ϖλεονεξίας τὰ χρήματα γίνονται, καὶ λυσιτελὲς ταῦτ' ἀποϐαλεῖν ἐν τάχει καὶ δίχα τούτων ἐλαύνειν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, εἴ γέ τις ὄντως ϖισῖεύει τῶν ὁσίων βασιλείαν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχειν· εἰ δὲ μὴ ϖισῖεύει, τί καὶ ϖολυπραγμονεῖ ἄνευ ϖίσῖεως εἰκῆ διαλεγόμενος;*

[1] *καθήσας.* — [2] In ext. marg. comp. *σημείωσαι.* — [3] Tredecim litt. lacun.; in ext. marg. *ἴσ* (sc. *ἴσως*) *ϖλοῦτος ὁ ϖόλυς*, a rec. manu. — [4] In textu *καὶ* ·/. *μετα|δίδοντες*; in ext. marg. ·/. *μὴ ἴσ* (sc. *ἴσως*).

CAPUT XIII.

Solutio de dicto : Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos, ambulans super mare. (Matth. xiv, 25; Marc. vi, 48; Ioh. vi, 19.)

Ἡμεῖς δ' ἐπὶ τοσοῦτόν σοι περὶ τοῦ πλουσίου τὸν λόγον αὐξήσαντες ἐπισυ-
Fol. 38, r°. νάψωμεν αὖθις ἐκεῖνο τὸ διήγημα πῶς[1] ἑσπέρας ὁ Χριστὸς προπέμψας τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τῷ τῆς θαλάττης περάσαι τὸ πέλαγος αὐτὸς[2] ἐπέστη τῆς νυκτὸς τῇ τετάρτῃ φυλακῇ, καὶ χειμαζομένους αὐτοὺς ἐν τῷ σάλῳ κατέλαβε. Τετάρτῃ δ' οὐκ ἀπὸ τέλους φυλακῇ τῆς νυκτὸς αὐτοῖς ἐνεφάνισεν, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς, τουτέστιν ὥρᾳ τετάρτῃ τῆς νυκτός. Ἐὰν[3] δέ, ὡς σὺ φῄς, βιασθῶμεν εἰπεῖν τὴν ἀπὸ τέλους, οὐδὲν λυμαίνεται τοῦτο τῷ ζητουμένῳ, εἴπερ ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν ὄρθρον ὤφθη τοῖς ἀποστόλοις. Πρόκειται γὰρ[4] ἡμῖν ἐκεῖνο μόνον ζητεῖν, εἰ θάλασσαν ἢ οὐ θαλάσσης διέβησαν πέλαγος. Καὶ ὅτι μέν, κἂν λίμνη ὁ τόπος ἐτύγχανε, θάλασσα τὴν ἐνεργείαν ὑπῆρχε καὶ πέλαγος, ὡς θάλασσα μὲν κυμαινομένη[5] τοῖς πνεύμασι, ὡς θάλασσα δὲ τῶν ἁλιέων τὰ σκάφη βαστάζουσα, αὐτόθεν ἔστι γνῶναι τοῦ λεγομένου τὸ σαφές· καταχρηστικῶς γὰρ πᾶσα συναγωγὴ ὕδατος ὀνομάζεται θάλασσα, κἂν ἐκ ποταμῶν, κἂν ἐκ λιβάδων συνέστηκεν, ἤτοι παρὰ τὴν θόλωσιν ἣν ἐκ τῶν ἀνέμων ὑφίσταται συνεχῶς ἢ τὴν θολερὰν πόσιν τὴν γινομένην ἐν αὐτῇ, ἢ τὴν ἁλώδη θέσει οὐ φύσει τυγχάνουσαν.

Ταῦτα μὲν οὖν γραμματικῶν ἐτυμολογείτωσαν ἢ τεχνολόγων παῖδες· ἡμεῖς δὲ τοῦ πράγματος τὴν φύσιν ἰχνεύσωμεν, πόθεν μαθόντες ἢ παραλαβόντες οἱ τὸ εὐαγγέλιον γράψαι πεπιστευμένοι τὰς λίμνας οὐ λίμνας, ἀλλὰ θαλάσσας ἔγραψαν. Ἢ γὰρ θείῳ συγκινούμενοι λόγῳ καὶ δόγματι παρέντες[6] ἢ παρά
Fol. 38, v°. τινος πεπαιδευμένου τὸ τοιοῦτον μαθόντες θάλασσαν γράφειν οὐ λίμνην ἠξίωσαν. Τί οὖν; ἤδη λεκτέον ἡμῖν τὸ ζητούμενον. Ὁ τοῦ κόσμου τὴν γένεσιν ἱστοριογραφῶν, θεῖος μὲν ὄντως ἀνὴρ καὶ θεοφορούμενος, πᾶσαν δ' ὁμοφύλων ὑπερβάλλοντι κάλλει φύσιν πλεονεκτήσας[7] σοφίας ἀεννάῳ[8] πηγῇ ποτιζόμενος, νάματι συνέσεως πολλῷ πιαινόμενος, ὁπηνίκα τὴν ἀκόρεστον τοῦ κάλλους ἱστορίαν συνέγραφεν, ἐλθὼν κἀπὶ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας τῇ διανοίᾳ τὸ

[1] In. int. marg. comp. σημείωσαι, a rec. manu. — [2] In textu πέλαγος ·/. ἐπέστη; in ext. marg. ·/. αὐτὸς, pall. atram. — [3] ἵνα. — [4] In textu προκεῖται ·/. ἡμῖν; in ext. marg. ·/. γὰρ, pall. atram. — [5] In textu κυμαινομένη; in ext. marg. ματουμένη. — [6] πάρεισιν. — [7] ἐπλεονέκτησε. — [8] ἀεννάως.

πάντων ὑδάτων σύστημα καὶ συνάθροισμα θαλάσσας ὑπὸ Θεοῦ κεκλῆσθαι κατεπήκουσεν. Εἰ γοῦν τὸ μακάριον καὶ ἀοίδιμον[1] ὄντως στόμα τοῦ κτίσαντος, τὸ ἀθόλωτον κάλλος, τὸ ἀμάραντον ἀγαθὸν, τὸ ἄναρχον καὶ μόνον ἔχον ἀθανασίαν, ἐν τῇ δημιουργίᾳ πᾶσαν συναγωγὴν ὕδατος ὠνόμασε θάλασσαν, πῶς ἐτόλμων οἱ εὐαγγελισταὶ τοῦ δημιουργοῦ τὸν λόγον ἀκυρῶσαι καὶ λίμνην ὀνομάσαι[2] τὴν ἄνω προσαγορευθεῖσαν πρὸς τοῦ Θεοῦ θάλασσαν; Ὅθεν ἐν νῷ τοῦ κτίσαντος τὸ δόγμα φυλάσσοντες θάλασσαν καταχρηστικῶς τὴν λίμνην εἰρήκασιν.

Λοιπὸν ὧδε τὸ κείμενον πρεπόντως σκοπήσωμεν καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ θαῦμα συντόνως σκεψώμεθα, μὴ ταπεινότητι λέξεως τὴν ὑπέροπτον ἐκείνην ἱστορίαν λεπτύνωμεν, ἀλλ' ἴδωμεν ἐντεῦθεν τοῦ πράγματος τὸ ἀπόρρητον. Ἄρτι παραδόξοις τεραστίοις ὁ Ἰησοῦς τὴν γῆν κατασημηνάμενος (πέντε γὰρ χιλιάδας μηδὲ μέχρι ἑνὸς ψωμοῦ ζωῆς ἀφορμὴν σωματικῆς ἐχούσας, ὡς εἰς μεγαλόπολιν κα-
Fol 39, r°. ταχλίνας τὴν ἔρημον, δαψιλεστάτοις[3] τροφῆς ὀψωνίοις ἐκόρεσεν, ἄφθονα χορηγήσας ὡς ἐξ ἀποθήκης τῆς οἰκείας δυνάμεως ἠρτυμένα τὰ βρώματα, καὶ πιστοποιούμενος τῆς εὐφροσύνης ἐκείνης τὸν λόγον ἐν ὄψεσι δώδεκα κοφίνους τῶν λειψάνων ἐπλήρωσε, καὶ ταῦτα τοὺς μαθητὰς ἀχθοφορεῖν ἐποίησε πρὸς τὸ τὴν ἀλήθειαν τοῦ γενομένου σημείου ἐκεῖθεν τοὺς παρόντας ἀνενδοιάστως ὁρᾶν) καὶ ταῦτα πράξας ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἔγνω μετάγειν τὰ θαύματα πρὸς τὸ κἀκείνην ἔργοις θείοις σημειώσασθαι. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν ξηρὰν τοῖς παραδόξοις πεπλήγει καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπ' αὐτῆς καλῶς πεφιλοφρόνητο, ἔγνω καὶ τὴν ὑγρὰν ἐμπλῆσαι τῆς χάριτος, κἂν ἐν τόπῳ θαλάσσης κἂν ἐν λίμνης ὑπῆρχε, καὶ τοὺς μαθητὰς ἐπ' αὐτῆς καταπλῆξαι τοῖς τέρασιν. Ἔγνω γὰρ, ἔγνω σαφῶς τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν κρυφῇ διαψέγουσαν καὶ ληστευούσῃ γλώττῃ τῷ τῆς ἀπαιδευσίας λόγῳ ψιθυρίζουσαν[4], « Ἆρ' ὁ τὴν γῆν, » λέγουσαν, « εἰς σημείων ἐργασίαν καταδουλωσάμενος ἔχει κἂν τῇ θαλάττῃ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ποιεῖν τὰ παράδοξα; ἆρ' ὁ σώζων ἐν ξηρᾷ καὶ τρέφων ἀκαμάτως τοὺς αὐτῷ παρεδρεύοντας δύναται[5] ἐν τοῖς ὑγροῖς πράττειν τὰ ἐξαίσια; » Διὰ τούτους εὐλόγως τοὺς περιττοὺς λογισμοὺς, οὐδέπω τῶν ἐν τῇ γῇ θαυμάτων παυσάμενος, τῶν θαλαττίων κελεύθων ἐπιβαίνειν ἔσπευδε, καὶ τοὺς μαθητὰς προὔπεμπεν, ἵνα προλαβόντες καὶ χειμῶνος ἀγρίου ζάλην καταλαβόντες, ἐπιστήμῃ ναυτικῇ τὸν πλοῦν οὐκ
Fol 39, v°. ἀνύοντες, τῇ βίᾳ τῶν ἀνέμων πολλὰ μαχησάμενοι πᾶσαν ἀνθρωπίνην συμμαχίαν ἀρνήσωνται κἀπὶ τὴν βοήθειαν ἔλθωσι τὴν ἀσώματον. Τυπτόμενον γοῦν ἐκ πρώρας τὸ σκάφος αἰφνιδίου καὶ ῥαγδαίου πνεύματος ταῖς ὄψεσιν ἐπιτρέ-

[1] Prior lect. αοί|μον; poster. ἀοίδη (δη pall. atram.)|μον. — [2] ὠνομάσαι. — [3] δαψιλεστάτης. — [4] ψηθηρίζουσαν. — [5] In textu δυνατοῖς; in ext. marg. ἰσ (sc. ἴσως) δυνατός, pall. atram.

χοντος, παυομένης τε τῆς εἰρεσίας τῷ συρμῷ τοῦ κλύδωνος, ὑπεράντλου δὲ γυρηδὸν γινομένου τοῦ σκάφους, καὶ πρὸς τούτοις νὺξ ἀσέληνος καὶ βαθυτάτη σκιὰ τὴν ὅρασιν πνίγουσα ἀπογνῶναι τοὺς πλέοντας τὴν σωτηρίαν ἐποίει[1]. *Πᾶσα γὰρ τῶν σΊοιχείων ἡ Φύσις οὐ μικρῶς ἐταράτΊετο, ἀγνοούμενον ὁρῶσα τὸν δημιουργὸν Λόγον, τῶν ἀνθρώπων χάριν γενόμενον ἄνθρωπον. Τότε γοῦν καὶ πλέον τοῦ δέοντος αἱ τῶν ἀνέμων ἐλύθησαν ἡνίαι, ἵνα τοὺς πλωτῆρας τοῖς φόβοις δαμάσαντες τὸν ΧρισΊὸν ἐπάνω τῶν ὑδάτων πεζεύοντα δείξωσιν, ὡς ἐν ἀκινδύνῳ λεωφόρῳ βαδίζοντα, ἵνα τοῦτον ἰδόντες τροχαλῶς ἐπιβαίνοντα τῆς ῥευσΊῆς οὐσίας καὶ*[2] *μὴ ποντιζόμενον εἰς ἔννοιαν ἔλθωσιν ὡς οὗτός ἐσΊι περὶ οὗ προφητικὴ δέλτος ἀνεβόησε λέγουσα, «Ὁ περιπατῶν ἐπὶ θαλάσσης ὡς ἐπὶ ἐδάφους,» ἵνα ἐκ τοῦ φανέντος τὴν προφητείαν νοήσωσιν. Ὁ γὰρ Ἰησοῦς κουφίσας τῇ θεότητι τὸν ὄγκον τοῦ σώματος ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἐβάσΊαζεν ἄβροχον, μᾶλλον δὲ τῶν ὑδάτων τὴν ῥέουσαν οὐσίαν συνάξας ἐπύκνωσε*[3] *δίκην ἐσΊρωμένης ἐργασάμενος ἀτραποῦ. Ἡ γοῦν οὕτως ἡ οὕτως τῆς θαλάσσης ἐπιβὰς καὶ προφητείαν ἐπλήρωσε· καὶ θάλατΊα μὲν Θεὸν ἐν ἀνθρώπῳ νοήσασα*[4] *σΊερεοῖ τὰ νῶτα, καὶ βασΊάζει τὸν κτίσαντα, καὶ τὴν φύσιν ἀρνεῖται, οὐ φεύγουσα τὸν ὅρον, ἀλλ' ὑπηρετοῦσα παρὰ φύσιν τῷ ποιητῇ.* Fol. 40, r°. *Ἄνθρωποι δὲ λογικοὶ μυρίων ἔργων ὁρῶντες ἐξαίσια σκληρότητι γνώμης τὸν ΧρισΊὸν οὐκ ἐγίνωσκον. Ποιήσας οὖν τῷ πατρὶ τὴν μακαρίαν εὐχὴν καί, καθὸ ἄνθρωπος, δυσωπήσας λιπαρῶς, καθὸ Θεός, καταλαβεῖν τοὺς ἐν τῷ χειμῶνι κρατουμένους οὐ βραδύνει, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐλθὼν τὸ σκάφος ἐφόβησεν (ὁ μὲν γὰρ περιπατῶν ἄνθρωπος ἐφαίνετο, ξένον [δὲ] ἀνθρώπου τὸ πρᾶγμα τὴν ὑγρὰν οὐσίαν πεζεύων ἐδείκνυε*[5]*) πρῶτον γοῦν ὁ φόβος αὐτοὺς ἰσχυρὸς ἐκλόνησε, δεύτερον ἡ ὄψις οὐ μετρίως ἐτάρατΊε, καὶ τρίτον οἱ ἀγῶνες οἱ τοῦ πλοῦ κατεπόνουν. Λαλήσας δ' αὐτοῖς ἅμα τῷ λόγῳ τὴν ἐπικειμένην ἀπέσβεσε ταραχήν, ὑπὲρ φῶς ἡλιακὸν τὴν ἀκτῖνα τοῦ ῥήματος πέμψας τοῖς ἀποσΊόλοις· εἰπὼν γάρ, «Ἐγώ εἰμι καὶ μὴ φοβεῖσθε,» ὡς νέφος τὴν ἐπελθοῦσαν αὐτοῖς καθεῖλεν ἀηδίαν*[6] *φάς· «Ἐγώ εἰμι ὁ πρὸ μικροῦ τὰς πέντε χιλιάδας ὑμῶν διακονούντων κορέσας τοῖς βρώμασιν, ἐγώ εἰμι ὁ καλέσας ὑμᾶς πότε θαλατΊεύοντας, ἐγώ εἰμι ὁ εἰπὼν ὑμῖν· Δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων, ἐγώ εἰμι ὁ τῆς θαλάτΊης καὶ παντὸς σΊοιχείου τὰς ἡνίας κατέχων, ἐγώ εἰμι ὁ λιμώτΊοντας ὄχλους ἐπὶ γῆς δεξιούμενος καὶ τοὺς ἐν θαλάτΊῃ κινδυνεύοντας ἐλεῶν.»*

[1] *ἐκείη.* — [2] In textu *ῥευσΊῆς* ·/. *οὐσίας*; in ext. marg. ·/. comp. *καὶ* pall. atram. — [3] *ἐπίκνωσε.* — [4] In textu *Θεῷ ἐνανθρώπῳ νοήσα*; in ext. marg. *ἰσ* (sc. *ἴσως*) *Θεὸν ἐν ἀνθρώπῳ|νοήσασα* a rec. manu. — [5] *πεζεύων οὐ μετρίως ἐτάρατΊε ἐδείκνυε*; infra *οὐ μετρίως ἐτάρατΊε* lin. eod. atram. — [6] Forsan *ἀειδίαν*.

Πέτρος δὲ θεασάμενος τὴν ὑγρὰν οὐσίαν ὅλως μὴ διαπίπτουσαν, τοῦ Σω-
Fol. 40, v°. τῆρος ταύτης ἐπάνω τροχάζοντος, κρύσταλλον πεπηγμένον αὐτὸ φανέν, ἐδίκασεν ἰσχυρῷ συνεχόμενον πνεύματι καὶ κρατούμενον· πιστεύων δ' οὐ γνησίως, ἀλλ' ἐνδοιάζων[1] τῷ δισταγμῷ, καὶ τοπάζων εἶναι φάσματος τὰ λεγόμενα εἶπεν· «Εἰ σὺ εἶ ὁ πρὸ μικροῦ μεθ' ἡμῶν ἐπαρκέσας τοῖς ἄλλοις, εἰ σὺ εἶ ὁ λόγῳ πάθη κοιμήσας πολυχρόνια, ὁ πατρικὴν ἡμερότητα τοῖς δεομένοις διδούς, εἰ σὺ εἶ ὃν ἡμεῖς ἐποθήσαμεν, δι' ὃν κόσμον ἐρρίψαμεν, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρός σε ἐπὶ τῶν ὑδάτων.» Ταῦτα δὲ προπετῶς καὶ ἀπαιδεύτως λέγων τοῦ Εἰ παρ' αὐτὰ τὴν δίκην ἐδέξατο, τοῦ Εἰ τὴν ψῆφον οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέλαβεν (ὁρῶν γὰρ τὸν δεσπότην ἐπάνω τῶν ὑδάτων ῥᾳδίως πεζεύοντα, ἀμφέβαλλεν[2] εἰ αὐτὸς τυγχάνει τοῦτο ποιῶν, ὡς καὶ ἄλλου τινὸς ἐξουσίαν ἔχοντος περιπατεῖν ἐφ' ὕδατος), ἐξ ὧν ἔλεγε τὴν χώραν ἀπένεμεν. Ὅθεν ὁ Σωτὴρ σφαλλόμενον αὐτὸν ἐπιστρέψαι βουλόμενος καὶ νύξαι τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος ἐν συντόμῳ φησὶν «Ἐλθὲ,» ἵνα διὰ τοῦ Ἐλθὲ ἐλθεῖν μὲν ἐπάνω τῶν ὑδάτων οὐ δυνηθῇ, ἔλθῃ δ' εἰς πίστιν ἀπιστῶν τῷ Μονογενεῖ· οὐ γὰρ ἀνθρώπῳ θέμις βαδίζειν ἐφ' ὕδατος, οὐδ' ὁ προφήτης εἶπεν Οἱ περιπατοῦντες, ἀλλ' Ὁ περιπατῶν ἐπὶ θαλάσσης, ἑνὶ προσμαρτυρῶν, οὐ πολλοῖς, τὸ ἐξαίσιον Θεοῦ τοῦτ' εἶναι, οὐκ ἀνθρώπων ἴδιον τὸ θαυμάσιον. Ὅθεν πταίοντα τὸν Πέτρον εἰς αὐτὸ τοῦ πράγ-
Fol. 41, r°. ματος ἵν' εἴπω τὸ καίριον καιρίως ὁ Χριστὸς ἐντρέψας ἐπαίδευσεν ἀπιστήσαντα πρῶτον ἐν τῷ λέγειν «Εἰ σὺ εἶ,» καὶ δεύτερον ἴσα Θεῷ ἐπάνω τῶν ὑδάτων βαίνειν θρασυνόμενον καὶ τρίτον ψευδῆ ποιῆσαι βουλόμενον τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν Ὁ περιπατῶν ἐπὶ θαλάσσης. Εἰ γὰρ ἦν καὶ Πέτρος περιπατῶν, ἐψεύδετο φάσκουσα Ὁ περιπατῶν, καὶ μὴ Οἱ περιπατοῦντες. Ὅθεν ἀτάκτως ἴσα τῷ δεσπότῃ τὸν δοῦλον νεανιευόμενον ἡ θάλασσα μικροῦ κατεπόντισεν, ὁμόδουλον προπετῆ τιμωρήσασθαι[3] σπουδάζουσα, εἰ μὴ Χριστὸς οἶκτον λαβὼν τοῦ κινδυνεύοντος, τάχιον κρατήσας τῆς χειρὸς ἀνεσώσατο γλώττης αὐτὸν πηδαλίῳ σαθρῷ βυθιζόμενον, καὶ συνέπεισε[4] τοῦ λοιποῦ συγγενῆ τοῦ διαβόλου λέξιν μὴ προτείνεσθαι. Ὡς γὰρ ὁ διάβολος ἀμφιβάλλων ἔλεγεν, «Εἰ σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ,» οὕτω Πέτρος ἀπιστῶν εἶπεν· «Εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐλθεῖν πρός σε, ἵνα πληροφορηθῶ[5]·» καὶ τὸ θαῦμα τῷ πράγματι κατέχων ἀμφέβαλλε[6], καὶ τὸ σαφὲς ἐν ἔργοις βλέπων ἐνεδοίαζεν. Ἱκανῶς δ' οὖν ὁ Χριστὸς αὐτὸν ὠφελῆσαι βουλόμενος, λέγει· «Ἐλθέ· εἴ σοι τὰ τῆς ὄψεως πρὸς μαρτυρίαν ἡμετέραν ἀνίσχυρα, ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐλθέ· δι' αὐτῶν ἡμᾶς εἶναι βεβαίως πειθόμενος, στερεὰν[7] ἐξ ὑγρότητος τὴν γνώμην ἀνάλαβε· τῶν

[1] ἐνδιάζων. — [2] ἀμφίβαλλεν. — [3] τιμωρήσαισε. — [4] συνέπεσε. — [5] πληρωφορηθῷ. — [6] ἠμφίβαλλε. — [7] στερρὰν.

ἀδυνάτων ἐρᾶς τὴν αὐτὴν ἐθέλων τῷ δημιουργῷ δυναστείαν ἀναλαβεῖν. Ἐλθὲ
Fol. 41, r°. ἐπὶ τῶν ὑδάτων, οὐχ ὁμοίως ἡμῖν τὸ κῦμα καταπατῶν, ἀλλ' ἀκίβδηλον ἐξ αὐτοῦ δεχόμενος εἰς ἡμᾶς τὸν λόγον τῆς πίστεως. Ὦ Πέτρε, πολὺς ὁ ἀγὼν, καὶ τετάρτης σοι χρεία φυλακῆς εἰς βοήθειαν· νὺξ μὲν ἀορασία, χειμάζει τὸ πέλαγος, σοὶ δὲ τὸ τῆς ἀγνοίας νέφος ἐπικρεμᾶται· ἀφεγγεῖ βυθῷ τὸ σκάφος κεκλόνηται, σὺ δὲ πλέον τοῦ σκάφους τῇ ἀπιστίᾳ δεδόνησαι· ἐπιδρομὴ πνεύματος σεσάλευκε θάλασσαν, σὲ δὲ μικρολογία προπετείας κραδαίνει. Ἐκ τεττάρων[1] σοι κράσεων ἡ συνθήκη τοῦ σώματος, καὶ τούτων ὁ λόγος οὐκ ἔχει τὴν ἕνωσιν τῷ διασταγμῷ λυόμενος. Οὐκ οἶδας ὃ λέγεις· ὡς ἐν ὀνείρῳ λαλεῖς φάσκων «Εἰ σὺ εἶ.» Μή τις ἐνάλιος ὄφις ταῦθ' ὑπέθετό[2] σοι λαλεῖν; Ὢ πόσην[3] μεταβολὴν τὸ βραχὺ τῆς ἡμετέρας ἀποδημίας εἰργάσατο! ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν ἀοράτῳ πνεύματι τὴν ψυχὴν κυματίζεται, ὁ πρῶτος τῶν ἀποστόλων τῷ τῆς ἀπιστίας βυθῷ[4] καταπίνεται.» Καὶ τῆς χειρὸς πρὸ τοῦ χεῖρον αὐτόν τι παθεῖν κρατεῖ σεμνῶς. Ὡς γὰρ ἔοικε, διπλοῦν γέγονε τῷ Πέτρῳ ναυάγιον· τοῦ σκάφους μὲν κατελθὼν τὸ σῶμα βαπτίζεται, ἡμῖν δ' ἀπιστῶν, τὴν ψυχὴν καταπίνεται· ἀγνοίας μὲν πελάγει τὴν ψυχὴν βασανίζεται, ἐν θαλάττῃ δὲ ἁλμυρᾷ τὸ σῶμα βαπτίζεται. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκράτησεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· «Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;»

Τῇ τετάρτῃ γοῦν τῆς νυκτὸς ἐφίσταται φυλακῇ· τέσσαρα γὰρ τοὺς πλέον-
Fol. 42, r°. τας ἐλύπει κεφάλαια, ἀὴρ ἀφανὴς[5], πνεύματος ἐπιδρομὴ, νὺξ ἀσέληνος, κωκύουσα θάλασσα· τετάρτῃ τοῖς πλέουσιν ἐφίσταται φυλακῇ, ἡ γὰρ τετρὰς τῶν στοιχείων κατ' αὐτῶν ἐμαίνετο. Εἰ δέ σοι φίλον ἡμᾶς νόμῳ τῆς ἀναγωγῆς φράσαι τὸ προκείμενον, ὑπερκύψαντες ὀλίγον τοῦ γράμματος τὸ ῥητὸν, τηλαυγέστατον δηλαδὴ τὸν νοῦν σκοπήσωμεν[6], θάλατταν εἶναι λέγοντες τὴν ἁλμυρώδη ζωὴν, νύκτα δὲ τὸν βίον, σκάφος δὲ τὸν κόσμον, πλέοντας δ' ἐν αὐτῷ καθάπερ παννύχιον δι' ὅλου τοῦ βίου τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἐναντίον δ' ἄνεμον τοῦ διαβόλου τυγχάνειν τὴν πολλὴν ἐναντίωσιν, τετάρτην δὲ φυλακὴν τοῦ Σωτῆρος τὴν ἔλευσιν· εἰς τέσσαρας γὰρ φυλακὰς ἡ νοητὴ νὺξ, τουτέστιν ὁ βίος, ἄνωθεν διεκληρώθη· ἐν πρώτῃ φυλακῇ οἱ πατριάρχαι φανέντες πίστεως λαμπτῆρι τὸν βίον παρεμυθήσαντο· δευτέρᾳ φυλακῇ ἐπιστὰς ὁ νόμος ἐκυβέρνα τὸ σκάφος· τρίτῃ φυλακῇ ὀφθέντες οἱ προφῆται συνεμάχουν τοῖς πλέουσιν· φυλακῇ δὲ τετάρτῃ ἐπιδημήσας ὁ Χριστὸς τῶν ναυτιλλομένων τὴν ταραχὴν ἐκώλυσε, καὶ πᾶσαν ἐπιδρομὴν τῶν ἀντιπάλων κατέστειλεν ἐν πληρώματι τῆς νυκτὸς λαμπηδόνα φιλανθρωπίας ἐπαστράπτων τοῖς πλέουσιν. Τοῦτο γνοὺς

[1] τετάρτων. — [2] ταῦτ' ὑπέθετό. — [3] πόσιν. — [4] In textu τῆς ·/. βυθῷ; in ext. marg. ἀπιστίας, a rec. manu. — [5] In textu κεφαλαιὰ ·/. ἀφανὴς; in ext. marg. ·/. ἀὴρ. — [6] σκοπίσωμεν.

ὁ ἀπόσ7ολος λεπ7ῶς τὸ μυσ7ήριον ἔγραφεν· ἡ νὺξ προέκοψεν· ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· οὕτω γὰρ ἡ τετάρτη τῆς νυκτὸς γνωρίζεται φυλακὴ, καθ' ἣν φανεὶς ὁ Χρισ7ὸς λαμπρὰν θεογνωσίας ἡμέραν εἰργάσατο.

Fol. 42, v°. Ἔσ7ι καθ' ἑτέρου θεσπεσίου[1] γράμματος τὸ μυσ7ήριον[2] τοῦτο μαθεῖν τὸ ἀπόρρητον· [a] IV Reg. II. [a]Ἠλίαν πάντως που τὸν κορυφαῖον ἀκήκοας ἅρματι φλογερῷ ἐκ τῆς ἐπαράτου ταύτης ζωῆς ἀπονοσ7ήσαντα· οὗτος παρὰ τῆς θείας ὧδε φωνῆς [b] III Reg. XIX, 11. 12. ἀκήκοε τρανῶς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προκειμένου πράγματος, ἔνθα φησί[3] «[b]σ7ήσῃ ἐνάντι τοῦ Κυρίου αὔριον καὶ ἰδοὺ πνεῦμα κραταιὸν διαλύον ὄρη καὶ συντρίβον πέτρας, οὐκ ἐν τῷ πνεύματι Κύριος· καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα συσσεισμὸς[4], οὐκ ἐν τῷ σεισμῷ Κύριος· καὶ μετὰ τὸν συσσεισμὸν πῦρ, οὐκ ἐν τῷ πυρὶ Κύριος· καὶ μετὰ τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λεπ7ῆς,» ἐν τῇ αὔρᾳ τῇ λεπ7ῇ ὁ Κύριος[5]. Ἄκουσον γὰρ καὶ ὧδε σαφῶς τῶν τεσ7άρων ὁπ7ασιῶν τὸν καιρόν· πνεῦμα γὰρ κραταιὸν τὸν πατριαρχικὸν τῆς θεοσεβείας λόγον ὑπαινίτ7εται, ὃς τὴν ὄρειον τοῦ δαίμονος θρησκείαν διέλυσε καὶ πετρῶν ἀγάλματα ζήλῳ πίσ7εως ἀφειδῶς συνέτριψεν, οἷος ἦν Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτόν. Μετὰ δὲ τὸ πνεῦμα λέγει συσσεισμὸν τὸν μωσαϊκὸν νόμον, ὅσ7ις τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τῶν προσ7αγμάτων φημιζόμενος ἔσεισε, τότε μὲν Αἴγυπ7ον ὅλην, τότε δὲ τὸ Χωρὴβ καὶ τὸ [c] Ps. CXIII, 4. Σιναῖον ὄρος κατὰ τὸ γεγραμμένον «[c]Τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡς κριοὶ,» τουτέσ7ιν ἐσείσθησαν, τοτὲ δὲ τὴν ἔρημον τοῖς φόβοις τοῖς πολλοῖς τεσσαράκοντα ἔτη, τότε δὲ [τὴν] τῶν Χαναναίων[6] καὶ Παλαισ7ηνῶν χώραν. Μετὰ δὲ τὸν συσσεισμὸν λέγει πῦρ τὸ ζέον καὶ λαμπρὸν τῆς ὀπ7ασίας τῶν προφητῶν, ὥς φησιν Ἱερεμίας· [d] Ierem. XXIII, 19. «[d]Οὐχ ὡς πῦρ οἱ λόγοι μου; λέγει Κύριος·» μετὰ δὲ τὸ πῦρ φωνὴν Fol. 43, r°. αὔρας λεπ7ῆς (φωνὴν[7] λεπ7ὴν ὧδε τρανῶς ὑπεσ7άλπισε[8] τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ τὸ ῥῆμα, ὃ εὐηγγελίσατο τὴν παρθένον Μαριὰμ) ἢ τάχα λεπ7ὴν μὲν αὔραν τὸ σωτήριον σῶμα, φωνὴν δὲ τὸν λόγον ἐν αὐτῷ διδάσκοντα. Πάνυ γὰρ ἁρμοδίως οὐκ ἐν τῷ πνεύματι, οὐδ' ἐν τῷ συσσεισμῷ, οὐδ' ἐν τῷ[9] πυρὶ λέγει τυγχάνειν τὸν Κύριον, ἀλλ' ἐν αὔρᾳ λεπ7ῇ, τουτέσ7ιν ἐν λεπ7ῷ καὶ καθαρῷ σώματι· εὐλόγως οὖν ἐν τετάρτῃ καὶ ὧδε τὸν Κύριον ὀπ7ασίᾳ τυγχάνειν ὁ λόγος συνέσ7ησεν, ὡς ἐν τετάρτῃ φυλακῇ τοῖς Ἀποσ7όλοις ὀφθεὶς τοὺς πλέοντας ἔσωσεν.

[1] In ext. marg. σημείωσαι, comp. a rec. manu. — [2] In ext. marg. τὸ μυσ7ήριον addit. — [3] In ext. marg. ·/. ἔνθα φησί. — [4] συσεισμὸς hic et alias. — [5] In ext. marg. a rec. manu φωνὴ αὔρας λεπ (sc. λεπ7ῆς) κἀκεῖ κύριος. — [6] Χανναναίων. — [7] δὲ τὸν θεὸν λόγον, voc. linea transfixis. — [8] ὑπεσάλπησε. — [9] οὐδὲ τῷ συσεισμῷ, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῷ.

CAPUT XIV.

Solutio de dicto : Nam semper pauperes habetis vobiscum : me autem non semper habetis. (Matth. xxvi, 11; Marc. xiv, 7; Ioh. xii, 8.)

Λοιπὸν ἴδωμεν τί λέγει, « Τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔχετε, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε, » καὶ πῶς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν τῷ πληρώματι τοῦ Εὐαγγελίου φησίν· « Ἔσομαι μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. » Ἡ τοῦ λέγοντος ἀλλοίωσις εἴωθεν ἀλλοιοῦν εἰκότως καὶ τοὺς χρόνους· μέλλων γὰρ πάσχειν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐκπληροῦν τοῦ θανάτου εἰκότως ἔλεγε μὴ πάντοτε τοὺς μαθητὰς ἔχειν τὸν διδάσκαλον· ὅτε δὲ τοῦ θανάτου τὴν ῥαβδουχίαν[1] συνέθλασε καὶ τῆς σωματικῆς καταστάσεως τὸν λόγον ἐνίκησε, τὸ φθαρτὸν ὑπαλλάξας τῷ ἀφθάρτῳ μυστικῶς, τὸ τηνικαῦτα κρεῖττον τῆς φθορᾶς τὸ φθαρτὸν ἐργασάμενος καὶ τὸ πρόσκαιρον ἰδίῳ κάλλει κατακοσμήσας, πᾶσαν τῶν φόβων τὴν προσδοκίαν λύσας, ἐκ θνητῶν εἰς ἀθάνατον μεταστήσας τὸ θνητόν, ἐκ γῆς εἰς ἄγειον μεταβαλὼν τὸ γήϊνον, ἐκ τυραννικῆς δουλείας εἰς ἐλευ-
Fol. 43, v°. *θέριον[2] βασιλείαν ἀναλαβών, τὴν ἐπίκηρον εἰς ἀκήρατον ὑψώσας δίαιταν, ἁπαξαπλῶς τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἐργασάμενος, καθὸ Θεὸς λέγει τὴν ἀπερίγραφον αὐτοῦ ἐξουσίαν πανταχοῦ παρεῖναι τοῖς μαθηταῖς καὶ μὴ περικλείεσθαι, μὴ χρόνῳ, μὴ τόπῳ, μὴ παχύτητι σώματος, μὴ ποσῷ, μὴ ποιῷ, μὴ χρώματι, μὴ σκιᾷ, μὴ παρελθόντι, μὴ μέλλοντι, μηδ' ἐνεστῶτι πράγματι. Μετὰ γὰρ τὸ πάθος τὸ σύμπαν ἐπεραίωσεν ἐνεστὼς, μέλλον καὶ παρεληλυθὸς[3], ποσὸν, ποιὸν, χρῶμα, σκιὰν, παχύτητα σώματος, αὐτὰ περατώσας[4] τὰ λεγόμενα πέρατα, ὡς ἐντὸς αὐτοῦ τὸ πᾶν καὶ μηδὲν ἔξω τυγχάνειν. Καθάπερ γὰρ λαμπάδα πυρὸς ἀδαπάνητον, ἄσβεστον, πολλὴν, θεσπεσίαν, μεγάλην ἅψας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τὴν κρυπτομένην θεότητα δι' αὐτῆς ξεναγούμενος, ἀκαριαίῳ ῥοπῇ πάντα πανταχοῦ περάσας ἐσφράγισε, γῆν, οὐρανὸν, κόσμον ὅλον καὶ τὰ ὑπερκόσμια, Θρόνους, Δόξας, Ὑπεροχὰς, αὐτὰ τὰ Σεραφὶμ, εἴ τι τούτων ἀνώτερον, διὰ τοῦ πατρὸς πάντα κατεσημήνατο. Τί γὰρ δεῖ λέγειν [περὶ] ἀδύτων καὶ νερτέρων, ὑποχθονίων, ἀφανῶν ὡς ὅλοις ἐπιστὰς ἀστραπῇ θεότητος τῆς οἰκείας ἐξουσίας τὴν δεσποτείαν ἐφήπλωσεν[5];*

[1] *ῥαγδουχίαν*. — [2] *ἐλευθερίας*. — [3] Pr. l. *καὶ παρεληλυθός*, alt. *καὶ τὸ παρεληλυθός* ubi *τὸ* a rec. manu superscriptum rejeci. — [4] Pr. l. *παρατώσας*; alt. positum ε a rec. manu. — [5] *ἐφύπλωσεν*.

Ἀμέλει[1] τὸν λησῆν οὐχ ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεὸς πισῆευθεὶς παρ' αὐτὰ τῆς πίσῆεως ἐπὶ τὸν πολύολϐον ἀνάγει παράδεισον, ὃν ἀπορρήτως ἐξ ἀρχῆς φυτεύσας ἐρρίζωσεν. Οὐ γὰρ ὡς μυθευόμενοί τινες ἀποσοφίζονται, γραῶν σα- Fol. 44, r°. πεισῶν μασώμενοι ῥήματα, δυσωδίας μαγειρικῆς καπνὸν ἐρευγόμενοι, κυνῶν παραφόρων λύτῆαν ἀπομιμούμενοι, γνώμην τοῖς χρισῆομάχοις ὁμοίαν χαλκεύοντες, ἰουδαϊκῆς μανίας κοινωνοὶ καὶ συνήγοροι, διασῆολῇ λέξεως τὸν νοῦν τεμαχίζοντες, τὸ γεγραμμένον καλῶς κακῶς ἀπαγγέλλοντες, φάσκοντες, * Luc. xxiii, 43. «*Ἀμὴν λέγω σοι σήμερον,» εἶτα διασῆείλαντες, «Ἔσῃ μετ' ἐμοῦ ἐν παραδείσῳ» λέγουσιν ἀντὶ τοῦ «Σήμερόν, σοι λέγω, ἔσῃ ἐν παραδείσῳ μετ' ἐμοῦ» ὥστε, ὡς εἰς μέλλοντα χρόνον τὴν ἐπαγγελίαν τῷ λησῆῇ ἀποπέμπεσθαι; Καὶ τίς ἐν τούτῳ τὴν τερατολογίαν[2] ταύτην καταδέξεται; τίς δὲ νοῦν ἔχων ἐρρωμένον καὶ λογισμὸν ὑγιᾶ τῶν οὕτω ῥυπαρῶν λόγων καπηλεῖον ἀνοιξάντων ἐν βίῳ τὸ δόγμα προσοίσεται; Κυνῶν[3] ἀλληλοφάγων τὰ τοιαῦτα ῥήματα, ἀσπίδων λοφόρων τὰ τοιαῦτα θρυλλήματα, ὄφεων συριζόντων τὰ τοιαῦτα μυθεύματα, σοφίσμασι τὴν ἀλήθειαν κλέψαι διατολμήσαντα, τὰ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν καλῶν λόγῳ δεινῶς ἠκονημένα, τὰ τολμῶντα περιγράφειν τὸν Χρισῆὸν ἐν τῷ πάθει. Καὶ τίς (ἐρωτήσωμεν γὰρ τοὺς οὕτω κενόφρονας) ἔσχισε τὴν γῆν καὶ τοῦ θανάτου τὸ ζοφερὸν ἤνοιξε δεσμωτήριον; τίς ἔκλασε τοὺς ἐκ μακρῶν αἰώνων ἐπικειμένους δεσμοὺς τῷ Ἅδῃ τῷ σῆυγητῷ; τίς οὐρανὸν λάμπειν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τὸ σέλας ἐκώλυσε; τίς νεκροὺς πρὸ[4] πολλῶν ἤδη χρόνων λυθέντας ἀπὸ ψυχῶν[5] πῆαρμοῦ τάχιον ὡς ὀλίγον ὑπνώσαντας ἐκ τῶν Fol. 44, v°. τάφων ἀνέσῆησεν; Ἢ πάντως ὁ Θεὸς Λόγος ὁ τοῦ σῆαυρουμένου τότε μὴ χωριζόμενος ἦν[6] ταῦτα μὲν ἱκανὸς καὶ τὰ τούτων ἐπέκεινα ποιεῖν εὐπορώτατος, τὰ δὲ τούτων βραχύτερα[7] πράτῆειν οὐκ ἐπήρκεσε; Πολὺ γὰρ μεῖζον κλεῖσαι μὲν οὐρανὸν καὶ καλύψαι τὰ φέγγη καὶ Ἅδην ἀνοῖξαι καὶ τοὺς κατοιχομένους εἰς ζωὴν μεταπέμψασθαι, τοῦ παράδεισον ἀνοῖξαι καὶ τὸν λησῆὴν εἰσάξαι. Ἄτοπον δὲ κἀκεῖνο, εἰ τὸ κράτος τῆς ἡμέρας ἀνειληφὼς ὁ ἥλιος ὑφ' ἓν τῆς οἰκουμένης καταλαμϐάνει τὸ πᾶν καὶ κόσμου παντὸς ἀκτῖνι μιᾷ φωτίζει τοὺς τέρμονας, ὁ δὲ νοητὸς ἥλιος ὁ παμφαὴς, ὁ ἄσκιος, ἀπορρήτως ἐκ πατρὸς ἀνατείλας τοῖς ὅλοις, ἀχρόνως γενόμενος καὶ χρόνους ἔντος ἔχων, φῶς ὄντως ἀληθινὸν, κρυϐῆναι μὴ δυνάμενον, φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, κάλλος ὑπερκόσμιον, ἄλεκτον, ἀπερίγραπῆον, μὴ πανταχοῦ παρῆν[8], ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σῆαυροῦ τυγχάνων οὐκ ἦν ἐν παραδείσῳ, οὐκ ἦν ἐν οὐρανῷ, οὐκ ἐν πέρασι τοῦ παντὸς, οὐκ ἐν τῷ πατρὶ τῷ γεννῶντι μὴ παρούσης μεσιτείας ἀπα-

[1] In ext. marg. περὶ τοῦ λησῆοῦ a rec. manu. — [2] τερατωλογίαν. — [3] κοινῶν. — [4] In ext. marg. προ a pr. manu additum. — [5] ἀποψύχων. — [6] ἤ. — [7] βραχύτατα. — [8] παρεῖναι.

θῶς τὸν Μονογενῆ; Καὶ *ἄνθρωπος μὲν καθεύδων νῷ τῆς φαντασίας γῆν ὁδεύει, πόλεις καταλαμβάνει, περᾷ ποταμοὺς, ψυχῆς ἀκοιμήτῳ λόγῳ τοῖς πᾶσιν ἐπιφοιτᾷ,* Χριστὸς *δ' ἐπὶ σταυροῦ τὸ*[1] *σῶμα κρατούμενος ἧττων ἀνθρώπου γέγονεν; ἀνθρώπου ποιητὴς καὶ πλάστης καὶ τεχνίτης οὐ παράδεισον ἔχει; οὐ κόσμον ἐνηγκάλισται; οὐχ ἡνιοχεῖ τὸ πᾶν; οὐ κρατεῖ τὰς ἡνίας*[2]; *οὐκ ἐν τῷ* Fol. 45, r°. *πατρὶ τυγχάνων, οὐρανὸν ὅλον καὶ τὰ ἐπέκεινα τῶν οὐρανῶν κυβερνᾷ; φεῦ τῆς ἀνοίας! φεῦ τῆς δυσφημίας! οὐκ εἰς τὸ βέλτιον τοῦ κοινοῦ ἡ τοῦ σταυροῦ δύναμις, εἴ γε τοῖς πιστεύουσιν οὐκ ἰσχύει παρ' αὐτὰ διδόναι τὸ αἴτημα.* Καὶ *πρὸ μὲν τοῦ σταυροῦ πιστεύοντι τῷ λεπρῷ τὰ τῆς καθάρσεως ἕτοιμα, ὁμοίως τυφλῷ*[3] *καὶ τῷ παρέτῳ τὰ τῆς σωτηρίας,* Λαζάρῳ *νεκρῷ, τῶν ἀδελφῶν πιστευουσῶν, τὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἕτερα μυρία συμπτώματα καὶ πάθη τὸν λόγον τῶν πιστευόντων ἔφθανεν ὑγιαίνοντα, ἐπὶ δὲ τοῦ σταυροῦ, ὅπου τὸ συμπέρασμα τῆς πάσης οἰκονομίας, ὅπου τὸ πλήρωμα τῶν ἀγώνων τῶν μυστικῶν, ὅπου τὸ βασίλειον ὄντως τὸ διάδοχον, ὁ πιστεύων τῆς πίστεως παρ' αὐτὰ οὐ λαμβάνοι*[4] *τὸ λαμπρὸν ἐχέγγυον*[5];

Ἀλλὰ *τί φασιν οἱ τῆς ἀμαθοῦς διατριβῆς συνήγοροι*[6]; *Καθὸ μὲν* Θεὸς, *εἶχεν ἐξουσίαν καὶ αὐθωρὸν εἰσάγειν τὸν λῃστὴν εἰς τὸν παράδεισον, καθὸ δὲ ἄνθρωπος, οὐκ ἔτι.* Πρὸς *οὓς ῥητέον, εἴ γε συνετεύξαντο· ὦ τῆς ἀπαιδευσίας τὴν μέθην ἀπόζοντες! ὦ τῶν ἐμβροντήτων ἔκγονοι καὶ ἀπόγονοι*[7]! *τίνι γοῦν ὁ πιστεύων ἐπίστευεν; ἀνθρώπῳ ψιλῷ ἢ καὶ* Θεῷ *καὶ ἀνθρώπῳ τυγχάνοντι; εἰ μὴ θέλετε μερίσαι τὸν* Χριστὸν *ἀπὸ τοῦ* Θεοῦ *καὶ τὸν* Θεὸν *ἀπὸ τοῦ* Χριστοῦ, *ἵνα πιστεύοντες ἰδίως μὲν τῷ* Χριστῷ *πιστεύσωσι, τουτέστι τῷ ἀνθρώπῳ, ἰδίως δὲ τῷ* Θεῷ Λόγῳ *τῷ σαρκωθέντι καὶ λαβεῖν ἀξιώσαντι τὸ τῶν ἀνθρώπων ἰδίωμα.* Ἄπαγε! *μηδ' εἰς ἔννοιαν ἔλθοι τοῦτό γε πιστοῦ ποτε!* Οὐ *γὰρ ἄλλος ὁ* Χριστὸς *καὶ ἄλλος ὁ* Μονογενὴς *τοῦ* Θεοῦ *υἱὸς, ἀλλ' ὁ* Χριστός *ἐστιν ὁ* Μονογενὴς *τοῦ* Θεοῦ *καὶ ὁ* Μονογενὴς *τοῦ* Θεοῦ *ἐστιν ὁ* Χριστός· *ὅθεν οὐκ ἄλλος ὁ* Χριστὸς *καὶ ἄλλος ὁ* Ἰησοῦς, *ἀλλ' ὁ* Ἰησοῦς *ἐστιν ὁ* Χριστὸς *καὶ* Χριστός Fol. 45, v°. *ἐστιν ὁ* Ἰησοῦς· *φρίττει γοῦν τοῦ* Χριστοῦ *τὸ ὄνομα ὁ ᾅδης, οὐχ ὑπομένει ἂν ἀκούσῃ τὸν* Ἰησοῦν. Οὐ *τὸ πλῆθος οὖν τῶν ὀνομάτων πλῆθος εἰσάγει υἱῶν, ἀλλ' εἷς ἐστιν ὁ υἱὸς, ἔχων ὀνόματα πολλά.* Κἂν *γοῦν τις τὸν* Ἰησοῦν *εἰς βοήθειαν καλῇ, οὐ διασφαλήσεται· κἂν τὸν* Χριστὸν, *οὐ πταίσει· κἂν τὸν υἱὸν, οὐχ ἁμαρτήσει ποτέ· κἂν τὸν* Μονογενῆ, *οὐ σκανδαλισθήσεται· τοιαύτῃ*[8] *γὰρ γνώμῃ ὁ λῃστὴς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πιστεύσας τῷ* Χριστῷ *μετὰ τοῦ πιστευ-*

[1] *τῷ.* — [2] *οὐ κρατεῖ τὰς ἡνίας* F. glossema. — [3] *τυφυλῷ.* — [4] *λαμβάνει.* — [5] In textu *εγέγγυον.* — In ext. marg. *ἐχέγγυον ἴσ* (sc. *ἴσως*). — [6] In ext. marg. comp. *σημείωσαι.* — [7] *καὶ ἀπόγονοι* in ext. marg. addit. a pr. manu. — [8] In ext. marg. comp. *σημείωσαι.*

θέντος ὁρᾷ τὸν ϖαράδεισον. Εἰ γὰρ ἐξ ὕλης ἢ βοτάνης συγκειμένου Φαρμάκου τοπικῶς ἐν οἰκίας μέρει κατακειμένου, ϖανταχοῦ τῆς οἰκίας ἡ ὀσμὴ τοῦ Φαρμάκου ἀπεριγράφῳ λόγῳ τοῖς ὅλοις ἐπέρχεται, ϖῶς οὐχὶ δῆτα μᾶλλον καὶ μυστικὸν καὶ ϖολὺ καὶ θεσπέσιον Φάρμακον τὸ σωτήριον σῶμα καθάπερ ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, δηλαδὴ τῷ ϖαντὶ κόσμῳ, ἐπὶ σταυροῦ κρεμασθὲν, ὀσμῇ[1] θεότητος ϖάντα καταλήψεται, ἰσχυρᾷ τῆς εὐωδίας καὶ ζωτικῇ δυνάμει ἀνατολὴν, δύσιν, ἄρκτον, καὶ μεσημβρίαν, ὅλην τῆς οἰκουμένης τὴν ζώνην διϊκνούμενον; Οὐδεὶς οὖν τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὴν ἀνάστασιν λόγος ϖεριέκλεισεν, οὐ τόπος, οὐ χρόνος, οὐ ϖοσὸν, οὐ ϖοιὸν, οὐ ϖλάτος, οὐ μῆκος, οὐχ ὕψος, οὐ βάθος[2]· ἀλλὰ κἂν ἐν δυσμαῖς καλέσῃ τὸν Χριστόν τις, κἂν ἐν τῇ ἀνατολῇ, κἂν ἐν αὐτοῖς [τοῖς] ἀδύτοις, ϖρὸ τῆς κλήσεως ἐκεῖ τὸν Χριστόν ἐστιν εὑρεῖν· ἀχώριστον γὰρ ὑπάρχει τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸ τοῦ σώματος ὄργανον· ἄλυτον ὁ ἱμὰς, ὡς Ἰωάννης
Fol. 46, r°. εἶπεν, ἐκείνου τοῦ ϖράγματος. Τούτῳ γοῦν τῷ λόγῳ καὶ τὸν λῃστὴν εἰς τὸν ϖαράδεισον ἄγει, τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τοῖς Ἀποστόλοις συνῆν, τούτῳ τῷ λόγῳ μέχρι συντελείας τῶν ϖιστῶν οὐ χωρίζεται[3].

Πρὸ μέντοι τοῦ ϖάθους, ἠλήθευεν εἰπὼν, «Τοὺς ϖτωχοὺς ϖάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ ϖάντοτε ἔχετε,» ὁπηνίκα τῆς οἰκονομίας ὁ μυστικὸς θάνατος ἔμελλεν αὐτὸν σωματικῶς χωρίζειν τῶν μαθητῶν, ὁπηνίκα δὲ καὶ γυνή τις ἀλάβαστρον μύρου ϖολυτίμου γεμίσασα κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ σύμπαν κατέχεεν, ὅτε καὶ θρύλλος ἱκανὸς τῶν γογγυζόντων ἐγένετο, ὡς ἐχρῆν μᾶλλον ϖένητας ἐκ τοῦ μύρου τραφῆναι, καὶ μὴ τὸν ϖτωχεύσαντα δι' ἡμᾶς μυρισθῆναι, τοῦτον δὲ τὸν γογγυσμὸν ὁ τῆς ϖροδοσίας ἐργάτης ἀνέκαυσεν, ὁ τριακοσίων μὲν δηναρίων τὸ τῆς βοτάνης μῦρον ἀποτιμησάμενος, τριάκοντα δὲ τὸ οὐράνιον μῦρον τὸ κενωθὲν ἐπὶ γῆς ἐν ϖαροινίᾳ ϖωλῶν[4]. Ἀλλ' οὐχ ἁρμόδιον τὰ νῦν τῆς σκηνῆς Ἰούδα τραγῳδεῖν τὴν ὑπόθεσιν· ζητημάτων γὰρ ἀγῶνες τόνδε δαμάζουσι καὶ τῶν ἀπορουμένων κεφαλαίων ἡ λύσις καταπονεῖ. Διὸ καὶ ταύτην ϖιθανῶς λεχθεῖσαν λαβὼν τὴν ὑπόθεσιν, ἑτέρα εἴ τις ὑπόκειται ζητήσεως ἀφορμὴ, ἐν τῷ μέσῳ Φανέρωσον· ὀνίνησι γὰρ ἡμᾶς οὐ μικρῶς τῆς τοιαύτης ἀντιλογίας ὁ κάματος.

[1] ὀσμή. — [2] In ext. marg. comp. σημείωσαι. — [3] χορίζεται. — [4] ϖολλῶν.

CAPUT XV.

Quæstio de dicto : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. (Ioh. vi, 54.)

Ἕλλην[1]. Ὁ δ' ὑπομειδιάσας καὶ καταστειζόμενος ἡμῶν, ἀπεκρίνατο φάς· Ὡς Fol. 46, v°. οἱ θρασύτεροι τῶν ἀγωνιστῶν μέχρι τῆς ἀγωνίας νικᾶν ἐπαγγελλόμενοι ϖολλοὺς ἐν τῷ σταδίῳ τρέχειν ἐρεθίζουσι, τὸν αὐτὸν δοκεῖς μοι καὶ σὺ τρόπον ἀνειληφὼς, ἑτέραν ὡς ἐκ βαλϐῖδός σοι θέλειν[2] ϖεῦσιν ϖροσάγεσθαι. Λέγ' οὖν ἡμῖν, ὦ τᾶν, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος.

Πολυθρύλλητον[3] ἐκεῖνο ῥῆμα τοῦ Διδασκάλου ἐστὶν, ὃ λέγει· «Ἐὰν μὴ φάγητέ μου τὴν σάρκα καὶ ϖίητέ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.» Τοῦτο γὰρ οὐ θηριῶδες ὄντως οὐδ' ἄτοπον, ἀλλ' ἀτοπήματος ϖαντὸς ἀτοπώτερον καὶ ϖαντὸς θηριώδους τρόπου θηριωδέστερον, ἄνθρωπον ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἀπογεύεσθαι καὶ ϖίνειν ὁμοφύλων αἷμα καὶ ὁμογενῶν, καὶ τοῦτο ϖράττοντα ζωὴν ἔχειν αἰώνιον· ϖοίαν γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦτο ϖοιοῦντες ὑπερϐολὴν ὠμότητος εἰς τὸν βίον εἰσάξετε[4]; ϖοίαν τούτου τοῦ μύσους[5] ἐναγεστέραν κακίαν ἄλλην καινοτομήσετε; Οὐ φέρουσιν ἀκοαὶ, οὐ λέγω τὴν ϖρᾶξιν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ λεγόμενον νεώτερον τοῦτο καὶ ξένον ἀνοσιούργημα, οὐδὲ τῶν Ἐριννύων αἱ φαντασίαι ϖοτὲ τοῖς ἐκτόπως ζῶσι τοῦτο κατεμήνυσαν, οὐδὲ Ποτιδαιᾶται, εἰ μὴ λιμὸς ἀπάνθρωπος αὐτοὺς κατελέπτυνε, τοῦτο κατεδέξαντο· Θυέστειόν[6] ϖοτε δεῖπνον ἐξ ἀδελφικῆς λύπης τοιοῦτο ἐγένετο· Τηρεὺς ὁ Θρᾷξ ἄκων τοιούτων ἐνεφορήθη[7] σιτίων· Ἅρπαγος ὑπ' Ἀστυάγους ἀπατηθεὶς τὰς τοῦ φιλτάτου σάρκας ἐθοινήσατο[8]· καὶ ϖάντες οὗτοι ἀκουσίως τοιαύτην ὑπέμενον Fol. 47, r°. βδελυρίαν. Οὐ μὴν τις ἐν εἰρήνῃ ζῶν τοιαύτην ἤρτυσεν ἐν τῇ ζωῇ τράπεζαν· οὐδεὶς ϖαρὰ διδασκάλου τοιοῦτο μυσαρὸν ἐδιδάχθη μάθημα· κἂν Σκυθίαν ταῖς ἱστορίαις ϖαρέλθῃς, κἂν τοὺς Μακροϐίους διέλθῃς Αἰθίοπας, κἂν τὴν ὠκεάνιον ζώνην ἐν κύκλῳ διϊππεύσῃς, φθειροφάγους μὲν καὶ ῥιζοφάγους εὑρήσεις, ἑρπετοσίτας καὶ μυοτρώκτας[9] ἀκούσεις, σαρκῶν δ' ἀνθρωπείων ϖάμπαν ἀπεχομένους. Τίς οὖν ὁ λόγος οὗτος[10]; κἂν γὰρ ἀλληγορικῶς ἔχῃ τι μυστικώτερον[11]

[1] In ext. marg. a pr. manu. — [2] θέλεις τὴν. — [3] ϖολυθρήλλητον. In marg. τὸ addidit pr. manus. — [4] εἰσάξατε. — [5] μίσους. — [6] Verbum in marg. ext. additum a pr. manu. — [7] ἐνεφορίσθη. — [8] Pr. lectio ἐθοινίσατο. — [9] Pr. lectio μυοτρώκτους. — [10] Comp. σημειῶσαι. — [11] μύστηκώτερον.

καὶ λυσιτελέστερον, ἀλλ' ἡ ὀσμὴ τῆς λέξεως διὰ τῆς ἀκοῆς εἴσω που παρελθοῦσα αὐτὴν ἐκάκωσε τὴν ψυχὴν, τῇ ἀηδίᾳ ταράξασα, καὶ τῶν ἀποκρύφων τὸν λόγον ἐστίνωσεν ὅλον παρασκευάσας[1] σκοτοδινιάσαι τῇ συμφορᾷ τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲ τῶν ἀλόγων ἡ φύσις, κἂν ἀπαραίτητον ἴδῃ λιμὸν καὶ ἀφόρητον[2], ὑπομείνῃ τοῦτό ποτε· οὐδὲ κύων κυνὸς, οὐδ' ἄλλο τι τῶν ὁμογενῶν γεύσεταί ποτε σαρκῶν. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν διδασκόντων καινοτομοῦσι ξένα· τούτου δὲ καινότερον οὐδεὶς τῶν διδασκόντων ἐξεῦρε τραγῴδημα, οὐχ ἱστοριογράφος, οὐ φιλόσοφος ἀνὴρ, οὐ βαρβάρων, οὐχ Ἑλλήνων τῶν ἄνω. Βλέπετε γοῦν τί παθόντες συμπείθεσθαι[3] τοὺς εὐχερεῖς ἀλόγως προτρέπεσθε, βλέπετε ποῖον οὐ μόνον ταῖς ἀγροικίαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς πόλεσιν ἐπικωμάζει[4] κακόν! Ὅθεν δοκεῖ μοι μήτε Μάρκον μήτε Λουκᾶν μητ' αὐτὸν τοῦτο γεγραφηκέναι Ματθαῖον, ἅτε δοκιμάσαντας οὐκ ἀστεῖον τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ ξένον καὶ ἀπᾷδον καὶ τῆς ἡμέ-
Fol. 47. r°. ρου ζωῆς μακρὰν ἀπῳκισμένον. Καὶ τοῦτο μὲν οὐδ' [ἂν] αὐτὸς ἀναγνοὺς ἀσμενίσειας πολλοῦ δὲ [δεῖ] τις ἄλλος[5] ἐλευθερίῳ παιδεύσει συναυξηθείς.

[1] παρασκεύσας. — [2] ἀφόρυτον. — [3] συμπίθεσθε. — [4] ἐπεκωμάκει. — [5] Codex ἄλλο καὶ τοῦτο ἐλευθερίᾳ; punctis infra et post καὶ τοῦτο positis.

CAPUT XVI.

Quæstio de dicto : Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. (Marc. xvi, 18.)

Σκέψαι δὲ κἀκεῖνο λεπτῶς τὸ κεφάλαιον[1]*, ἔνθα φησί· «Τοῖς δὲ πιστεύσασιν ἐπακολουθήσει σημεῖα τοιάδε· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας*[2] *ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἕξουσι· κἂν θανάσιμον φάρμακον πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει.» Ἐχρῆν γοῦν τοὺς ἐκκρίτους τῆς ἱερωσύνης καὶ μάλιστα τοὺς ἀντιποιουμένους τῆς ἐπισκοπῆς ἤτοι προεδρίας τούτῳ χρήσασθαι τῷ τῆς κρίσεως τρόπῳ καὶ προκεῖσθαι τὸ θανάσιμον φάρμακον, ἵνα ὁ μὴ βλαβεὶς ἐκ τῆς φαρμακοποσίας*[3] *τῶν ἄλλων προκριθείη, εἰ δ' οὐ θαρροῦσι τοιοῦτον παραδέξασθαι τρόπον, ὁμολογεῖν αὐτούς, ὡς οὐ πιστεύουσι τοῖς ὑπὸ Ἰησοῦ [ῥηθεῖσιν]. Εἰ γὰρ τῆς πίστεως ἴδιον νικῆσαι φαρμάκου κακίαν καὶ νοσοῦντος ἀλγηδόνα καταβαλεῖν, ὁ πιστεύων καὶ μὴ ποιῶν ταῦτα ἢ γνησίως οὐ πεπίστευκεν ἢ πιστεύων γνησίως οὐ δυνατὸν ἀλλ' ἀσθενὲς ἔχει τὸ πιστευόμενον.*

[1] Comp. *σημείωσαι*. — [2] *χεῖρας* in ext. marg. a rec. manu. — [3] *Φαρμακωποσίας*.

CAPUT XVII.

Quæstio de grano sinapis. (Matth. xvii, 19.)

Βλέπε[1] δ' ὅμοιον τούτῳ ῥητὸν καὶ ἀκόλουθον· « Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. » Δῆλον τοίνυν ὡς ὁ μὴ δυνάμενος ἐκ προστάγματος ὄρος ἀποκινῆσαι οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς τῶν πιστῶν νομίζεσθαι φρατρίας. Ὅθεν ἐλέγχεσθε φανερῶς ὅτι μὴ ὅπως τὸ λοιπὸν μέρος τῶν Χριστιανῶν τοῖς πιστοῖς ἐναριθμεῖται, ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων τις τούτου τοῦ προσρήματός ἐστιν ἄξιος.

[1] Comp. σημείωσαι.

CAPUT XVIII.

Quæstio de dicto : Mitte te deorsum. (Matth. iv, 6-7.)

Fol. 48, r°. Φέρε δέ σοι κἀκείνην ὧδε τὴν λέξιν εἴπωμεν[1], τίνος χάριν τοῦ πειράζοντος τὸν Ἰησοῦν λέγοντος· «Βάλε σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κάτω,» τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖ, Φησὶ δὲ πρὸς αὐτόν· «Οὐ πειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου·» ὅπερ δοκεῖ μοι δεδοικότα τὸν ἐκ τῆς καταπτώσεως κίνδυνον τοῦτ' εἰρηκέναι. Εἰ γὰρ, ὥς Φατε, ἄλλα τε πολλὰ διεπράττετο θαύματα, καὶ δὴ καὶ νεκροὺς ἀνίστα λόγῳ μόνῳ, ἐχρῆν αὐτὸν παραχρῆμα δεῖξαι ὡς ἱκανὸς [ἐστὶ] καὶ ἑτέρους ἀπὸ κινδύνων ῥύσασθαι[2] ἐν τῷ δισκεῦσαι τοῦ ὕψους ἄνωθεν αὐτὸν κάτω, καὶ μηδὲν ὁτιοῦν αὐτὸν λωβηθῆναι τοῦ σώματος, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ γραφικὸν εἰς αὐτόν που διελάλει κεφάλαιον Φάσκον· «Ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου,» ὅθεν τοῖς ἐν τῷ ἱερῷ παροῦσι δεῖξαι τῷ ὄντι δίκαιον, ὅτι Θεοῦ παῖς ἐστι καὶ παντὸς κινδύνου δύναται αὐτόν τε καὶ τοὺς αὐτοῦ ῥύεσθαι.

[1] Comp. σημείωσαι. — [2] In textu ῥύσασθαι; in ext. marg. ῥύεσθαι.

CAPUT XIX.

Quæstio de dicto : Dixit Petro : Vade post me, Satana. (Matth. xvi, 23.)

Ταῦτα μὲν χύδην οὕτω μακρηγορούμενα[1] πολλὴν, ὡς εἰκὸς, ἔχει τὴν ἀηδίαν, καὶ ὥσπερ αὐτὰ πρὸς ἑαυτὰ τῆς ἀντιλογίας ἀνακαλεῖ τὴν μάχην. Εἰ γὰρ ἐθέλει τις ὡς ἐκ τριόδου κἀκείνων τῶν εὐαγγελιῶν ἀφηγήσασθαι τὸν λόγον, ὃν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ διαφθέγγεται φάς[2]· «Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων·» εἶτ' ἐν ἑτέρῳ τόπῳ· «*Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν καί σοι δώσω τᾶς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.» Εἰ γὰρ οὕτω κατέγνω τοῦ Πέτρου, ὡς καὶ Σατανᾶν αὐτὸν εἰπεῖν ὀπίσω βαλλόμενον καὶ σκάνδαλον μηδ' ὁτιοῦν θεῖον ἀνειληφότα φρόνημα, ἀποσκορακίσαι δ' αὐτὸν οὕτως, ἅτε καιρίως πλημμελήσαντα, ὡς μηδ' εἰς ὄψιν τοῦ λοιποῦ λαβεῖν τοῦτον ἐθέλειν, ἀλλ' εἰς τοὐπίσω ῥίψαι εἰς τὸν τῶν ἀπεριμμένων καὶ ἀφανῶν ὅμιλον, τί χρὴ ταύτης ἀνωτέρω τῆς ἀποφάσεως ψῆφον ἀπεκδέχεσθαι κατὰ τοῦ κορυφαίου καὶ πρώτου τῶν μαθητῶν; Ταῦτα γοῦν εἴ τις νήφων σφοδρῶς μηρυκήσεται, εἶθ', ὡς ἐπιλαθομένου τοῦ Χριστοῦ τῶν κατὰ τοῦ Πέτρου γεγενημένων φωνῶν, ἐπακούσει τὸ «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν» καὶ τὸ, «Σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,» οὐ γελάσεται μέγα τὸ στόμα ῥηγνύμενος; οὐ καγχάσει καθάπερ ἐν θυμέλῃ θεάτρου; οὐ λέξει κερτομῶν, οὐ συριεῖ σφοδρότερον; οὐ τοῖς παρεστῶσιν ἐρεῖ γεγωνότερον, «ἢ Πέτρον Σατανᾶν λέγων ἐμεθύσκετο οἴνῳ βεβλημένος καὶ λαλῶν ἐπίληπτα, ἢ κλειδάρχην τοῦτον τῆς βασιλείας ποιῶν ὀνείρους ἐζωγράφει, τῇ φαντασίᾳ τῶν ὕπνων;» Ποῖος γὰρ Πέτρος βαστάσαι τῆς Ἐκκλησίας τὴν κρηπῖδα δυνάμενος ὁ μυριάκις σαλευθεὶς[3] εὐχερείᾳ τῆς γνώμης; ποῖος στερρὸς ἐν αὐτῷ λογισμὸς ἐφωράθη, ἢ ποῦ τὸ ἀκλόνητον τῆς φρονήσεως ἔδειξεν, ὁ παιδίσκης οἰκτρᾶς ἕνεκεν τοῦ Ἰησοῦ ῥημάτιον ἐπακούσας καὶ δεινῶς κραδαινόμενος, ὁ τρίτον ἐπιορκήσας, οὐ μεγάλης αὐτῷ τινος ἐπικειμένης ἀνάγκης; Εἰ γοῦν τὸν οὕτως εἰς αὐτὸ τῆς εὐσεβείας πταίσαντα τὸ κεφάλαιον Σατανᾶν προλαβὼν εὐλόγως ὠνόμασεν, ἀτόπως πάλιν ὡς ἀγνοῶν ὃ ἐποίησε, τῆς κορυφῆς τῶν πραγμάτων διδοῖ τὴν ἐξουσίαν.

* Matth. xvi, 18-19.

Fol. 48, v°.

[1] μακρυγορούμενα. — [2] Comp. σημείωσαι. — [3] σαλευθὶς.

CAPUT XX.

Quæstio de dicto : Septuagies septies. (Matth. xviii, 22.)

Fol. 49, r°. Ὅτι δὲ Πέτρος ἐν πολλοῖς πταίσας κατηγορεῖται, δηλοῖ[1] κἀξ ἐκείνου τοῦ κεφαλαίου τὸ ῥητὸν, ὅπου πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφήσεις τῷ πλημμελοῦντι τὸ ἁμάρτημα.» Ὁ δὲ ταύτην λαβὼν τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν νομοθεσίαν οὐδ᾽ ὁτιοῦν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως πλημμελήσαντα κόπτει τοῦ ὠτίου καὶ μῶμον ἐργάζεται μηδὲν ὅλως ἁμαρτόντα. Τί γὰρ ἥμαρτεν, εἰ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότου συνῆλθεν εἰς τὴν τότε κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἔφοδον;

[1] δῆλον.

CAPUT XXI.

Quæstio de Ananiæ et Saphiræ morte. (Act. v, 1-11.)

Οὗτος ὁ Πέτρος καὶ ἐν ἑτέροις ἀδικῶν ἐλέγχεται· ἄνδρα γάρ τινα λεγόμενον Ἀνανίαν καὶ σὺν αὐτῷ γυναῖκα Σάπφειραν καλουμένην, ἐπεὶ μὴ τὸ πᾶν τοῦ χωρίου τίμημα κατεβάλοντο[1]*, ὀλίγον δ' εἰς ἀναγκαίας ἑαυτοῖς τὰς χρείας ἀφώρισαν, ἐθανάτωσε μηδὲν ἀδικήσαντας. Τί γὰρ ἠδίκησαν, εἰ μὴ πάντα τὰ ἑαυτῶν ἠθέλησαν χαρίσασθαι; Εἰ δ' ἄρα καὶ ἀδίκημα τὸ πρᾶγμα ἐνομίζετο, ἐχρῆν αὐτὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Ἰησοῦ μεμνημένον, ἕως τετρακοσίων ἐνενήκοντα πλημμελημάτων συμπάσχειν διδαχθέντα*[2]*, συγγνῶναι τῇ μιᾷ, εἴ γ' ὄντως ἁμαρτία τις τὸ πεπραγμένον ὑπῆρχε· σκοπεῖν δ' αὐτὸν ἐχρῆν πρὸς τοῖς ἄλλοις κἀκεῖνο· ὡς αὐτὸν ἀγνοεῖν ὀμόσας τὸν Ἰησοῦν οὐ μόνον ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ ἐπιώρκησε τῆς μελλούσης καταφρονήσας κρίσεως καὶ ἀναστάσεως.*

[1] *κατεβάλλοντο.* — [2] *διδαχθέντι.*

CAPUT XXII.

Quæstio de Petro e carcere liberato ab Angelo. (Act. xii, 5-11.)

Οὗτος ὁ ϖρωτοστάτης τοῦ χοροῦ τῶν μαθητῶν διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [Fol. 49, v°.] θανάτου καταφρονεῖν, συλληφθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου καὶ φυγὼν, αἴτιος κολάσεως τοῖς τηροῦσιν ἐγένετο. Φυγόντος γὰρ αὐτοῦ νυκτὸς, ἡμέρας γενομένης, θόρυβος ἦν ἐν τοῖς στρατιώταις ϖῶς ἐξῆλθεν ὁ Πέτρος· ἐπιζητήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, τουτέστιν ἀποτμηθῆναι. Θαυμάσαι τοίνυν ἐστὶ ϖῶς ὁ Ἰησοῦς τοιούτῳ ὄντι τῷ Πέτρῳ τὰ κλειδία δέδωκε τῶν οὐρανῶν, ϖῶς ἐν τοσούτῳ τεταραγμένῳ[1] θορύβῳ [a Ioh. xxi, 15.] καὶ τηλικούτοις ϖράγμασι καταπεπονημένῳ[2] ἔλεγε· «[a]Βόσκε τὰ ἀρνία μου,» εἴ γε τὰ μὲν ϖρόβατά εἰσιν οἱ ϖιστοὶ[3] εἰς τὸ τῆς τελειώσεως ϖροβάντες μυστήριον, τὰ δ' ἀρνία τῶν ἔτι κατηχουμένων ὑπάρχει τὸ ἄθροισμα, ἀπαλῷ τέως τρεφόμενον διδασκαλίας γάλακτι. Ὅμως ἱστορεῖται μηδ' ὀλίγους μῆνας βοσκήσας τὰ ϖροβάτια ὁ Πέτρος ἐσταυρῶσθαι, εἰρηκότος τοῦ Ἰησοῦ τὰς Ἅδου [b Galat. ii, 12.] ϖύλας μὴ κατισχύσειν αὐτοῦ. Κατέγνω καὶ Παῦλος Πέτρου λέγων· «[b]Πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν ἀπὸ Ἰακώβου τινὰς, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν[4]· ὅτε δὲ ἦλθον, ἀφώριζεν ἑαυτὸν φοβούμενος τοὺς ἐκ ϖεριτομῆς· καὶ συνυπεκρίθησαν[5] αὐτῷ ϖολλοὶ Ἰουδαῖοι.» Πολλὴ[6] δὲ κἂν τούτῳ καὶ μεγάλη κατάγνωσις, ἄνδρα τοῦ θείου στόματος ὑποφήτην γενόμενον ἐν ὑποκρίσει ζῆν καὶ ϖρὸς ἀνθρώπων ἀρέσκειαν ϖολιτεύεσθαι, ἔτι δὲ καὶ γυναῖκα ϖεριάγεσθαι, Παύλου καὶ τοῦτο [c I Corinth. ix, 5.] λέγοντος· «[c]Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα ϖεριάγεσθαι, ὡς καὶ [d II Corinth. xi, 13.] οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι καὶ Πέτρος;» Εἶτα ἐπιλέγει· «[d]Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι·» Εἰ γοῦν ἐν τοσούτοις ἱστόρηται Πέτρος[7] ἐγκεκυ- [Fol. 50, r°.] λῖσθαι κακοῖς, ϖῶς οὐ φρικτέον ὑποτοπῆσαι κλεῖδας οὐρανοῦ κατέχειν καὶ λύειν καὶ δεσμεῖν αὐτὸν μυρίοις[8] ἐσφιγμένον ὥσπερ ἀτοπήμασιν.

[1] τεταραγμένον. — [2] καταπεπονημένον. — [3] In ext. marg. ab hodierna manu : ὅρα ἕλληνος μαρτυρίαν ϖερὶ τῆς βοσκῆς τῶν ϖροβάτων τοῦ ϖέτρου, καὶ μὴ, ὦ ἰταλὲ, τοὺς ἀποστόλους ϖρόβατα νόμιζε, ἀλλὰ ϖοιμένας. — [4] συνήσθιεν. — [5] συνεκρίθησαν. In ext. marg. a sec. manu : συνυπεκρίθ(ησαν). — [6] ϖολλοί. — [7] Πέτρος in textu om., in ext. marg. add. a sec. manu. — [8] μυ tantum pr. manus in fine versus : ρίοις in marg. add. sec. manus.

CAPUT XXIII.

Solutio de dicto : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. (Ioh. VI, 54.)

CHRISTIANUS.

Οὕτω καταχρουσθέντος τοῦ τῆς εὐσεβείας δόγματος καὶ μικροῦ σειομένης τῆς τῶν χριστιανικῶν περιβόλων κρηπῖδος, ἔρεισμα λόγων ἱκανῶν ἡμεῖς ἐζητήσαμεν, εἶτ' ὠχυρωμένον καθάπερ πολεμίῳ πύργον ἀνεστήσαμεν, ἐν ᾧ πεποιθότες, πολλὰς μὲν ῥημάτων ἀκίδας δεχόμενοι, ἄτρωτοι διεμείναμεν, πολλὴν δὲ σοφιστικῆς δεινότητος φαρέτραν κενωθεῖσαν ἠνέγκαμεν· καὶ δὴ τῆς πανπευχίας καὶ τοῦ ταύτην κατέχοντος λοιπὸν ἀποκάμνοντος ἐκ τοῦ ῥοιζηδὸν καθ' ἡμῶν βελῶν ἠκονημένων τόξον ἀπευθύνοντος, ἡμεῖς ἠρέμα τῆς εὐταξίας κατ' αὐτοῦ τὴν πανοπλίαν ἐθήξαμεν καὶ πρώτην ὥσπερ ἀφετηρίαν εἰς αὐτὸν πεποιήμεθα φάσκοντες εἰς πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ περὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ ὡς οὐ ξένον οὐδὲ φρικῶδες εἴρηκεν ὁ Σωτήρ· « Ἐὰν μὴ φάγητέ μου τὴν σάρκα καὶ πίητέ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε[1] ζωήν. »

Ὅρα γάρ μοι[2] τὸ ἀρτίτοκον νῦν εἴπωμεν καὶ τικτόμενον βρέφος τὸ ἀπὸ σκοτεινῆς καὶ διύγρου μονῆς ἀναχωρῆσαν· ἂν μὴ φάγῃ τὴν σάρκα καὶ πίῃ τὸ αἷμα τῆς μητρὸς, οὐκ ἔχει ζωὴν οὐδ' εἰς ἀνθρώπους ἀνάγεται, ἀλλ' εἰς τὸν σκότον ἄπεισι τοῦ θανάτου· ἂν δὲ τῶν φυσικῶν ἐκείνων μεταλάβῃ πηγῶν καὶ τῆς συγγενοῦς δαψιλῶς κατατρυφήσῃ σαρκὸς, τὸ τηνικαῦτα λοιπὸν εἰς ἡλικίαν ἀγόμενον κρείττονος μὲν ἀξιοῦται διαίτης καὶ τάξεως εἰς ἀνθρώπους γραφόμενον
Fol. 50, v°. παιδεύσεώς τε μεθεκτὸν καὶ πολιτείας λαμπρᾶς μανθάνον[3] χαρακτῆρας, κἀντεῦθεν λοιπὸν εἰς ἄνδρας ἐπισήμους ἔστιν ὅτε καὶ μεγάλους τάττεται, στρατηγίας, ναυαρχίας καὶ πολλοῦ βουλευτηρίου πεῖραν ἀναλαμβάνον[4], καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων καλῶν αἴτιον τὸ φαγεῖν τῆς τικτούσης τὴν σάρκα καὶ πιεῖν τὸ αἷμα τῆς μητρός. Καὶ μὴ θελήσῃς εἰπεῖν, ὡς οὐχ αἷμα τοῦτο, ἀλλὰ γάλα τυγχάνει· αἷμα γὰρ φύσει κατ' ἀλήθειαν ἐκ φύσεως ζωτικὸν, ἐπὶ τὸν μαζὸν συναγόμενον[5], εἶτα μεταβαλόμενον εἰς λευκότητα γάλακτος ἐκ τοῦ τὴν θηλὴν ἀνώτερον τοῦ στήθους ἐπικειμένην κοινωνίᾳ τοῦ ἀέρος

[1] ἔχεται. — [2] μοι in textu om., in ext. marg. add. a sec. manu. — [3] μανθάνειν. — [4] ἀναλαμβάνειν. — [5] In ext. marg. a sec. manu : πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὸ τῆς γυναικὸς γάλα γίνεται.

μετακεραννύειν[1] *καὶ μεταφέρειν τὸ ξανθὸν εἰς λαμπρότητα. Φιλεῖ γάρ πως ὁ ἀὴρ πλησιαζούσῃ φύσει διδόναι ποιότητα, καὶ πῇ μὲν τὸ λευκὸν καταφορᾷ τῆς φλογὸς ἐπὰν εὕρῃ γυμνὸν, μέλαν ἀπεργάζεται, πῇ δὲ, τὸ ξανθὸν σΊεγανὸν ὑπάρχον διαψύχων λευκὸν καὶ ἐπιφανές· αὐτίκα γοῦν τὸ ὕδωρ μέλαν ὑπάρχον ἐν κρήνῃ καὶ βαθυτάταις πηγαῖς πήξας, χιόνα λευκὴν καὶ λαμπρὸν ἐποίησε*[2] *κρύσΊαλον. Οὕτως εἰς [τὸ] ἔξω τῆς τικτούσης τὸ ζωτικὸν αἷμα συναγόμενον τρόπον τινὰ γειτονικὸν συμβάλλει*[3] *τῷ ἀέρι ῥηγνύμενον καὶ συνεχῶς ὧδε κἀκεῖσε συσΊρεφόμενον λευκαίνεται καὶ γάλακτος λαμβάνει ποιότητα. Οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν οὐδ' εἰκῇ τοῦ σΊήθους ἀνώτερον ἡ δημιουργὸς φύσις τὰς σφαίρας τῶν μαζῶν ἐπέθηκεν, οἷά τινα χωρητικὰ καὶ μυσΊικὰ δοχεῖα, ἀλλ' ἐπὶ λόγῳ, καθάπερ ἀφθόνους δεξαμενὰς, τὸ συναγόμενον ἐκ τῶν φλεβῶν ἀπογλυκαίνειν αἷμα καὶ* Fol. 51, r°. *ποιεῖν ἐπιφανὲς καὶ πότιμον καὶ λευκὸν καὶ τὴν ἐγκειμένην ἀπολεπΊύνειν τῆς σαρκὸς παχύτητα· καὶ οὐ θαυμασΊὸν τοῦτο, ὁπότε καὶ τὸ*[4] *τῶν ὑδάτων ἁλμυρὸν*[5] *καὶ τεταραγμένον ἐκ τῶν ὑπονομῶν τῆς ἀβύσσου φερόμενον ὡς διὰ μαζῶν τῶν πηγῶν ἡμῖν ἀποκαθαίρεται.*

Εἴ γε οὖν ταῦτα φυσιολόγων ἡμῖν παῖδες πιθανῶς ἀπαγγέλλουσι καὶ πραγμάτων ἀκρίβειαν σαφῶς ἐκδιδάσκουσιν, ἣν καὶ ὑμεῖς περὶ πολλοῦ ποιεῖσθε, ποίαν σοι δοκεῖ ταραχὴν ἐνταῦθα τὸν εὐαγγελικὸν λόγον ἔχειν τοῦ ΧρισΊοῦ; Τί γὰρ φρικῶδες ἢ ξένον, ὡς τοπάζεις, ἐδίδαξε λέγων· « Ἐὰν μὴ φάγητέ[6] *μου τὴν σάρκα καὶ πίητέ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε*[7] *ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς; » Πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, τραφῇ τὸ τικτόμενον; οὐκ ἀπὸ τοῦ αἵματος τῆς τικτούσης καὶ τῶν σαρκῶν, καθὼς ἀποδέδεικται; οὐ λόγων πιθανῶν εὑρέσει καὶ μηχανῇ, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀληθείας ἀκιβδήλῳ κανόνι. Εἴ γε οὖν ὁ ΧρισΊὸς ὅσοι ἔλαβον αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, μυσΊικῷ τινι τούτους λόγῳ λοχευσάμενος, εἶτ' ἐνειλήσας ἀφράσΊοις καὶ θείοις σπαργάνοις, πόθεν, ἀφήγησαι, τὰ τέκνα*[8] *τοῦ Θεοῦ ἄρτι τικτόμενα ζήσεται καὶ τραφήσεται; ἢ πάντως τῶν μυσΊικῶν σαρκῶν ἀπογευόμενα καὶ πιόντα τοῦ μυσΊικοῦ τῆς τικτούσης αἵματος; Ἥτις οὐκ ἄλλη παρὰ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καθέσΊηκε τίκτουσα· αὕτη γὰρ τὴν ἑαυτῆς τοῖς ἑαυτῆς*[9] *τέκνοις ἡτοίμασε τράπεζαν καὶ τὸν ἑαυτῆς οἶνον τοῖς ἑαυτῆς ἐκγόνοις ἐκέρασε, καθάπερ ἐκ δύο μαζῶν τῶν δύο διαθηκῶν πλουσίως προχέουσα, αὕτη γοῦν τῶν οἰκείων σαρκῶν καὶ τοῦ οἰκείου αἵματος τοὺς ἀρτιτόκους ἐκτρέφουσα ἥλικας ἀπεργάζεται καὶ μαθητὰς οὐρανίου βασιλείας ἀπο-* Fol. 51, v°. *τελεῖ, εἶτα εἰς τὴν ἄνω πολιτείαν τῶν Ἀγγέλων ἐγγράφει εἰς τὸ ἀκήρατον*

[1] *μετα* om. in textu, in marg. add. a sec. manu. — [2] *ἐποίσε* pr. m. : *ἐποίησε* sec. m. — [3] *συμβαλὲν*. — [4] *το* om. pr. m. : add. sec. — [5] In ext. marg. a sec. manu : *περὶ τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων*. — [6] *φάγηταί*. — [7] *ἔχεται*. — [8] In ext. marg. a sec. manu *ὅρα ἐντεῦθεν τὴν λύσιν*. — [9] *ἑαυτοῖς*.

αὐτοὺς ἄγουσα βουλευτήριον, ἀθανασίας τε ϖληρώσασα καὶ ϖάσης μακαριότητος ἐξομοιοῖ τῷ Πατρὶ, δοῦσα[1] αὐτοῖς ἀφθαρσίαν. Σάρκες οὖν καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἤτοι τῆς σοφίας (ταυτὸν γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ἡ σοφία) οἱ τῆς καινῆς καὶ ϖαλαιᾶς διαθήκης ἀλληγορικῶς λελαλημένοι λόγοι, οὓς χρὴ τρώγειν μελέτῃ καὶ ϖέττειν ἐν τῇ γνώμῃ διαμνημονεύοντας, καὶ ζωὴν ἐξ αὐτῶν οὐ ϖρόσκαιρον ἀλλ' ἔχειν αἰώνιον. Οὕτως Ἱερεμίας εἰς τὸ στόμα τοὺς λόγους ἐκ τῆς χειρὸς τῆς σοφίας δεξάμενος ἔφαγε καὶ φαγὼν ἔσχε ζωήν· οὕτως Ἰεζεκιὴλ κεφαλίδα λόγων φαγὼν ἐγλυκαίνετο καὶ τὸ ϖικρὸν τῆς ϖαρούσης ζωῆς ἀπεϐάλλετο· οὕτως ὁ καθ' ἕνα τῶν ἁγίων καί ϖοτε καὶ ϖάλαι καὶ αὖθις καὶ μετέπειτα τὴν σάρκα τῆς σοφίας τρώγων καὶ τὸ αἷμα[2] καὶ ϖίνων, τουτέστι τὴν γνῶσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἐν ἑαυτῷ δεχόμενος ἔζησε τὸν αἰῶνα, καὶ ζῶν οὐ λήξει ϖοτέ. Οὐ γὰρ μόνοις τοῖς μαθηταῖς ἐδίδου τὴν σάρκα φαγεῖν τὴν οἰκείαν ἑαυτοῦ καὶ ϖιεῖν ὁμοίως τὸ αἷμα (ἢ γὰρ ἂν ἠδίκει τοῦτο ϖοιῶν καιρίως τισὶ μὲν ϖαρέχων, τισὶ δὲ οὐ ϖρυτανεύων τὴν αἰώνιον ζωὴν) ἀλλὰ ϖᾶσιν ὁμοίως ὁσίοις ἀνδράσι καὶ ϖροφητικοῖς ὁμοῦ ταύτην ἀλληγορικῶς τὴν σιταρχίαν ἔδωκεν.

Ἐπ' ἐσχάτου δὲ τῶν χρόνων ἄρτον καὶ ϖοτήριον τοῖς Ἀποστόλοις διδοὺς ἔλεγε· « Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου καὶ τὸ αἷμά μου. » Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλώσω τὸ διήγημα καὶ τοῦ κεφαλαίου τρανώσω τὸ ζήτημα, φυσικῶν σοι λόγων ἀνοίξω τὴν σίτησιν, εἴ γε θελήσῃς τῆς ϖρολήψεως[3] ἀποθέσθαι τὴν οἴησιν· μαθήσῃ γὰρ αὐτόθεν τὸ μυστήριον. Τί γοῦν ἐστιν ὅ φαμεν; ἐκ γῆς ϖάντες ἄνθρωποι[4]
Fol. 52, r°. *τὸ σῶμα γεγενήμεθα καὶ τρόπον τινὰ τρώγοντες τὴν σάρκα ταύτης, οὐ γὰρ αὐτὴν, καὶ τὸ αἷμα ϖίνοντες αὐτῆς οὐ φθειρόμεθα· σὰρξ δὲ γῆς καὶ αἷμα ὁ ξηρὸς αὐτῆς καρπὸς[5] καθέστηκε καὶ ὑγρός· ἀφ' ὧν ἐσθίοντες κατακόρως καὶ ϖίνοντες ζῶμεν, οὐ λυποῦντες τὴν γῆν, τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς ἀναλίσκοντες· σῖτον γὰρ καὶ οἶνον ἐξ αὐτῆς δρεπόμενοι ἱλαρῶς ἐν αὐτῇ τρυφῶμεν διάγοντες. Χρῆσόν μοι λοιπὸν ὧδε εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ μυστηρίου τὸ οὖς καὶ ϖρὸς τὴν ἀκρόασιν θέωσον τὴν διάνοιαν[6]. Τί οὖν; γῆν ἔκτισεν ἐν ἀρχῇ ὁ Μονογενὴς υἱὸς, ἐκ γῆς τὸν ἄνθρωπον λαϐὼν ἐδημιούργησεν, ἐξ ἀνθρώπου τὸ σῶμα λαϐὼν ἐνηνθρώπησεν. Εἰ γοῦν τὸ σῶμα γῆ κατηγορεῖται λόγῳ τῆς ἀρχαιότητος, γῆ δὲ τοῦ Χριστοῦ ϖοίημα λόγῳ δημιουργίας, ἴδιον αὐτοῦ ϖοίημα δικαίως ὑπάρχουσα, ἐκ ταύτης δ' ἄρτι ἀνεδόθη καὶ οἶνος, ἐξ αὐτῆς δὲ[7] τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα· τὸ δὲ σῶμα τοῦτο ὁ Χριστὸς ἐνεδύσατο, εἰκότως λαϐὼν*

[1] *δούς.* — [2] *καὶ τὸ αἷμα* om. pr. manus : add. sec. in ext. marg. — [3] *ϖροσλήψεως.* — [4] In ext. marg. a sec. manu : *ὅρα τὸν φυσικὸν λόγον.* — [5] *καπνὸς* pr. manus; *καρπὸς* corr. sec. manus. — [6] Comp. *σημείωσαι.* — [7] *καὶ οἶνος* punctis infra positis tollend. signific. pr. manus.

ἄρτον καὶ ϖοτήριον εἶπε· «Τοῦτό ἐσἶι τὸ σῶμά μου καὶ τὸ αἷμά μου.» Οὐ γὰρ τύπος σώματος οὐδὲ τύπος αἵματος, ὥς τινες ἐρραψῴδησαν ϖεπωρωμένοι τὸν νοῦν, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν σῶμα καὶ αἷμα Χρισἶοῦ, ἐπειδὴ τὸ σῶμα ἀπὸ γῆς, ἀπὸ γῆς δ' ὁ ἄρτος ὁμοίως καὶ ὁ οἶνος. Πῶς οὖν κἄλλος τις[1] εἰπεῖν κατετόλμησεν· «Ἡ σάρξ μου βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ϖόσις,» ἐπειδὴ γῆς δημιουργὸς καὶ ϖοιητὴς οὐδεὶς ἀνεφαίνετο οὐδ' οἰκεῖόν τινος τοῦτο τὸ κτίσμα καὶ ϖοίημα, μόνου δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦτ' ἴδιον; Διὸ καὶ ἔλεγε· «Τοῦτό μου· ἐμοῦ γὰρ καὶ οὐκ ἄλλου τυγχάνει τὸ κτίσμα τῆς γῆς· ϖάντες γὰρ μετὰ Fol. 52, v°. τὴν γῆν ϖαρ' ἐμοῦ λαβόντες τὸ σῶμα γεγένηνται, ἐγὼ δὲ ϖρὸ τῆς γῆς ϖαρ' οὐδενὸς ταύτην λαβὼν ἐδημιούργησα· ἐξ αὐτῆς δὲ τὸ σῶμα ἅτε ἐξ ἐμοῦ ϖοιήματος λαβὼν ἐνηνθρώπησα· ἐξ ἐμοῦ γοῦν ἐμὸν ὑμῖν ϖροτείνω τὸ χάρισμα· ἐκ γῆς ὁ ἄρτος ὑμῖν εἰς τροφὴν[2] ἀφώρισἶαι· ἐμὸν δὲ καθέσἶηκεν ἡ γῆ δημιούργημα· ἐκ γῆς ὁμοίως τὸ σῶμα καὶ τοῦτ' ἐμὸν φύραμα· ἄρτον γοῦν καὶ ϖοτήριον ἐκ συμπλοκῆς ἧς συνεπλάκην ὁ ἅγιος τῷ γηΐνῳ σφραγίσας δίδωμι, σῶμα τοῦτ' ἐμὸν εἶναι καὶ αἷμα διασἶελλόμενος.»

Εἰ γὰρ ἦν εἰπὼν[3] Ἀβραάμ, ἢ ἄλλος τις τῶν δικαίων· «Ἡ σάρξ μου βρῶσίς ἐσἶι, καὶ τὸ αἷμα μου ϖόσις,» θρασυνόμενος μεγάλως ἐψεύδετο, ὡς ἴδιον τὸ ἀλλότριον καταχαριζόμενος, ἐζημίου δὲ τὰ μεγάλα, διδοὺς ἄρτον καὶ ϖοτήριόν τισιν ἐξ εὐχερείας καὶ λέγων· «Τοῦτό ἐσἶι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτό ἐσἶι τὸ αἷμά μου.» Οὐ γὰρ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ[4] τοῦτ' ἐτύγχανεν ὕπαρξις. Ἀλλ' οὐδ' ἐσθιόμενα τοῖς ἐσθίουσι ζωὴν ἐχαρίζετο, ἐπεὶ μὴ τὸν ζῶντα λόγον εἶχεν ἐν τῇ συμπλοκῇ. Θεοῦ δὲ σῶμα χρηματίσαν τὸ γηΐνον εἰς αἰώνιον ζωὴν ἦγε τοὺς ἐσθίοντας· σῶμα γοῦν ἴδιον ὁ Χρισἶὸς καὶ αἷμα τοῖς ϖισἶεύουσιν ἔδωκε ζωτικὸν ἐνθέμενος φάρμακον τῆς θειότητος. Ἄρτον γοῦν λέγων τὴν σάρκα καὶ οἶνον τὸ αἷμα, ἐπαίδευσεν[5] ἡμᾶς εὐλόγως ἐκ γῆς εἶναι τὸ σῶμα καὶ τὸν ἄρτον ὁμοίως, καὶ μίαν ἑκάτερα κεκτῆσθαι τὴν οὐσίαν. Ἀλλ' ὁ κοινὸς ἄρτος ἐν γῇ γεωργούμενος, εἰ καὶ σὰρξ ὑπάρχει τῆς γῆς, ζωὴν αἰώνιον ἔχειν οὐκ ἐπαγγέλλεται, ϖρόσκαιρον δὲ ϖαραμυθίαν ἔχειν διδοῖ τοῖς ἐσθίουσιν, ἄνευ θείου ϖνεύματος θάλἶον ἀποσβεννύμενος· ὁ δ' ἐν τῇ μακαρίᾳ γῇ τοῦ Χρισἶοῦ Fol. 53, r°. γεωργούμενος, δυνάμει Πνεύματος ἡνωμένος Ἁγίου, ἐκ μόνης γεύσεως ἀθανατίζει[6] τὸν ἄνθρωπον. Τὴν γὰρ κλῆσιν τοῦ Σωτῆρος ὁ μυσἶικὸς ἄρτος κεκτημένος ἀχώρισἶον τὴν γενομένην ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος ἑνοῖ τὸν ἐσθίοντα τῷ σώματι τοῦ Χρισἶοῦ καὶ μέλη τοῦ Σωτῆρος τοῦτον ἀπεργάζεται.

[1] τις om pr. manus : add. sec. — [2] εἰς τρόφην om. pr. manus : in ext. marg. add. sec. — [3] εἰπὼν] om. pr. manus : in ext. marg. add. sec. εἰπών. — [4] οὐ] οὔτε pr. manus; τε delev. sec. — [5] εὐπαίδευσεν. — [6] θανατίζει.

Καθάπερ γάρ[1] *ἡ δέλτος διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ διδασκάλου παραλαβοῦσα τὴν δύναμιν τῷ μανθάνοντι διδοῖ καὶ δι' αὐτῆς ἀνάγει τῷ διδασκάλῳ συνάπτουσα, οὕτω τὸ σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἄρτος, καὶ τὸ αἷμα, ὅπερ τυγχάνει ὁ οἶνος, τῆς ἀχράντου θεότητος τὴν ἀφθαρσίαν σπάσαντα, δίδωσιν αὐτόθεν τῷ μεταλαμβάνοντι, καὶ δι' αὐτῆς ἐπανάγει πρὸς αὐτὴν τοῦ κτίσαντος τὴν ἀκήρατον μονήν. Τρωγομένη γοῦν ἡ σὰρξ τοῦ Σωτῆρος οὐ φθείρεται οὐδ' ἐξαναλίσκεται τὸ αἷμα τοῦτο πινόμενον, ἀλλ' ὁ*[2] *τρώγων μὲν εἰς αὔξησιν θείων δυνάμεων ἔρχεται, τὸ δὲ τρωγόμενόν ἐστιν ἀδαπάνητον, ἐπειδὴ τῆς ἀδαπανήτου φύσεως*[3] *συγγενὲς ὑπάρχει καὶ ἀχώριστον. <Δέξαι γοῦν, εἴ σοι φίλον, μεγάλης ἀμφιβολίας μεγάλην ἀφήγησιν*[4]*.>*

[1] *ὅρα τὴν ὁμοίωσιν.* — [2] *ἀλλά.* — [3] *λογῳ τινὶ* add. sec. manus in ext. marg. — [4] Delenda sunt omnino hæc verba, ab ipsius Magnetis opere prorsus aliena. Nempe nonnullis codicibus illata fuerat longa narratio de monacho quodam, cui dubitanti de præsentia Christi, ipse Christus sese obtulit. Vide, si libet, Joannem Antiochenum, in Sylloge inedita de sacris mysteriis (cod. Bibliothecæ Parisiensis, 364, 901). Cujus narrationis prima tantum verba librarius noster scripsit.

Turrianus, *De Eucharistia contra Volanum Polonum*, cap. XVII, p. 75 et sq. ed. Paris, 1577 : «Convertam hic e Græco, quæ Magnetes ecclesiasticus auctor et valde «vetus libro tertio Apologiarum adversum Theosthenem evangeliorum calumniatorem «scripsit; dicebat ergo iste idem quod Capharnaitæ illi, durus est hic sermo et quis «potest audire eum? Respondet Magnetes, quod vero non sit hoc *ξένον καὶ φρικῶδες*, «id est, inauditum et horrendum, considerare licet puerum infantem, quomodo nisi «manducet carnem et sanguinem matris, non vivit; natura enim sanguinis est secun«dum veritatem lac.» Quæ postquam ex hoc capite Magnetis (p. 103), in brevius contrahens, attulit Turrianus, cetera usque ad finem latine convertit (p. 106, 107). Duobus locis ipsa Magnetis verba græce etiam repetuntur *Οὐ γὰρ τύπος — καὶ ὁ οἶνος* (p. 106, l. 1-4). — *Ἄρτον γοῦν λέγων — εἶναι τὸ σῶμα* (p. 106, l. 24, 25).

CAPUT XXIV.

Solutio de dicto : Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. (Ioh. vi, 54.)

Τὴν δ' ἑξῆς ταύτην ὧδε διασκεψώμεθα, μὴ σωματικώτερον τὴν ἀρρωσῖίαν ἢ τὸ θανάσιμον φάρμακον σκοπήσαντες· ἐπεὶ τὸν τῆς πίσῖεως λόγον ἀπολύομεν[1] εὑρίσκοντες μυρίους ἀπίσῖους καὶ τοῦ Θεοῦ ξένους καὶ τῆς εὐσεβείας ὑπάρχοντας κρείτῖους θανασίμων φαρμακων γενομένους. Εἰ γὰρ καὶ πισῖοὶ καὶ ἄπισῖοι τὴν τῶν φαρμάκων ἐλέγχουσι δύναμιν, πῶς τοὺς μὲν ἀπίσῖους, τοὺς δὲ πισῖοὺς καλέσομεν ἴσως τὴν τῶν βλαπῖόντων κακίαν νικήσαντας[2]; Ἢ γὰρ πάντας ἀπίσῖους ἢ πισῖοὺς καλέσομεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἀρ-
Fol. 53, v°. ρωσῖούντων ἐσῖιν ἰδεῖν πολλοὺς ἀπίσῖους ἀθέους, ὡς μόνον σημειωσάμενοι τὸ λυποῦν ἐφυγάδευσαν. Τί γοῦν; πισῖοὺς ἀπὸ τοῦ πράγματος τούτους ὀνομάσωμεν[3] ἢ μᾶλλον ἐμπείρους καὶ νοσημάτων ἐξ ἐπισῖήμης ταχινοὺς ἐλατῆρας; Οὐ χρὴ δ' οὖν ἀπατωμένους ἡμᾶς ἐκ φαρμακοποσίας αἰσθητῶς τοὺς πισῖοὺς δοκιμάζειν, οὐδ' ἐκ νοσηλευομένων τὴν ἀκρίβειαν τῶν εὐσεβῶν λαμβάνειν· οὕτω γὰρ πάντως ἐπιτηδεύσουσι[4] πίνειν φάρμακα καὶ τούτων καταφρονεῖν ἰσχυροτέρᾳ τέχνῃ καὶ γέρας πίσῖεως ἀπαιτεῖν ἐξ ἀνθρώπων· οὕτω τινὲς ἐκ τέχνης ἀρρωσῖίαν νικήσαντες σωτῆρες ἀνθρώπων ὑπάρχειν κομπάσουσιν.

Ὅθεν οὐ χρὴ προχείρως ταύτην ὧδε τὴν λέξιν ἐκλαβεῖν τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ τῆς δεούσης ἀξιῶσαι βασάνου. Εἰ γὰρ τοῖς πισῖεύουσι τὸ θανάσιμον φάρμακον οὐ βλαβερὸν, ἀόρατον δηλαδὴ τοῦθ' ὑπάρχει τὸ φάρμακον τὸν ἀφανῆ καὶ ἀσώματον ἐργαζόμενον θάνατον[5], οὐκ ἐξ ἑρπετῶν τοῦτο κεκραμένον τὸ φάρμακον, οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης τέχνης τοῦτο συνηρῖυμένον, ἐπεὶ τοῖς πισῖεύουσι τὴν βλάβην οὐκ ἐμποιεῖ. Διδάσκαλόν σοι παρέξω τούτου τοῦ φαρμάκου τὸν χρισῖοκήρυκα Παῦλον ὧδέ πη καλῶς τοῦτο σαφηνίζοντα, ἔνθα λέγει·
* Rom. vi, 3, 4. «*Ὅσοι εἰς Χρισῖὸν ἐβαπῖίσθημεν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπῖίσθημεν· συνετάφημεν αὐτῷ ἐν τῷ βαπῖισμῷ.» Ἴδε θανάσιμον φάρμακον μὴ βλάπῖον τοὺς πισῖεύοντας· τὴν γὰρ ἁμαρτίαν τυραννοῦσαν ἀπέκτεινε καὶ τὸν τυραννούμενον ἔσωσεν ἐκ πίσῖεως ἄνθρωπον. Τοῦτο γάρ τις πιὼν ἐν πίσῖει τὸ φάρμακον ἔνδον τῆς παρακοῆς τὸ παλαιὸν ἔτι ζῶν θηρίον ἐθανάτωσεν, αὐτὸς μὴ βλα-
Fol. 54, r°. βεὶς, ἀλλ' εἰς κρείτῖονα ζωῆς κλῆρον ἀπονοσῖήσας· ὃ γοῦν τοῖς ἀπίσῖοις ἐπι-

[1] ἀπολλύομεν. — [2] νικήσαντες. — [3] ὠνομάσωμεν. — [4] ἐπιτηδεύσωσι. — [5] In ext. marg. ἴσ (ἴσως) θάνατον a rec. manu.

ϐλαϐὲς, τοῖς πισῖοῖς ἐσῖιν ἀϐλαϐές. Οὕτως ἐν ὁδῷ πέτρα κειμένη πρὸς τὸ τοὺς βαδίζοντας[1] τῷ πηλῷ μὴ συγχραίνεσθαι τοῖς μὲν βλέπουσιν ὠφέλιμος καὶ τῆς πορείας σύμμαχος, τοῖς δὲ μὴ βλέπουσι κροῦμα καὶ πληγὴ καὶ ὑπώπιον· οὕτω τὸ παράπῖωμα τῶν Ἰουδαίων γέγονε πλοῦτος ἐθνῶν καὶ τὸ ἥτῖημα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου· οὕτως ὁ σῖαυρὸς λαμπηδόνι θεότητος πυρσεύων ἐπὶ τῆς γῆς σκότος τοῖς ἀπίσῖοις γέγονεν ἀδιόρθωτον, φῶς δὲ τοῖς πισῖοῖς τρανὸν καὶ ἀθόλωτον.

Λέγει δ' οὖν δηλαδὴ τοῖς πισῖεύουσι ταῦτ' ἀκολουθεῖν ἀοράτως σημεῖα, πίνουσιν ἐν πίσῖει φάρμακον καὶ μηδὲν βλαπῖομένοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χεῖρας ἐπαίρουσιν ἀρρώσῖοις. Ὅπερ τροπικῶς ἐκληφθὲν φανερὸν ἔχει τὸν νοῦν· χεῖρας γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἢ τὰς ἐνεργείας τροπικῶς ἐμφαίνει τὰς πρακτικάς, ἀρρωσῖίαν δὲ τὰς μεταϐολὰς τῶν καιρῶν ὀνομάζει, βίων ἀνωμαλίαν καὶ τῆς κατὰ τὴν ζωὴν πολλῆς ἀσυμφωνίας τοὺς νεωτερισμοὺς τοὺς γιγνομένους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατῖαν· ἀρρωσῖεῖ γοῦν καιρὸς ἐν ἀϐροχίᾳ πολλάκις, νοσεῖ ταῖς ἐπομϐρίαις καὶ ταῖς ἀμέτροις νιφάσιν· ἀρρωσῖοῦντες γοῦν πολλάκις ἐφάνησαν οἱ χρόνοι, κακουμένου τοῦ ἀέρος τῇ τῶν σῖοιχείων μάχῃ· πισῖοὶ[2] γοῦν τούτοις ἐπιϐάλλοντες τὰς ἐργασίας τῶν πράξεων οὐκ ἀπέτυχον, οὐδὲ τῆς προσδοκίας ἀπέπεσον. Αὔτι *δ' οὖν τὴν* Σμυρναίων *ἐπισκοπὴν διέπων* Πολύκαρπος, *τοῦ καιροῦ τῶν λῄων μεγάλως νοσήσαντος, ὁπηνίκα μηδὲ μικρῷ νέφει κρυπῖόμενος οὐρανὸς ἄσϐεσῖον ἐξ ἀέρος τὴν φλόγωσιν ἔπεμπεν εἰς ἄμετρον τὴν*

Fol. 54, v°. *ἐπικειμένην διακαίων[3] ἤπειρον μέχρι τοσούτου καὶ τῶν λιϐάδων τὰς νοτίδας ἐξήρανεν, ἐπὶ πολὺ δὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λυπηροῦ πιέζοντος, παρελθὼν ὁ θεσπέσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ θεασάμενος τοὺς οἰκήτορας οὕτω τετρυχωμένους, τὰς χεῖρας δι' εὐχῆς ἐπιϐαλὼν τρόπον τινὰ κεκαυμένῳ[4] καιρῷ ἐξαίφνης τοῦ[5] καλῶς ἔχειν ἐποίησε τὰ πάντα· ἀμέτρως δ' αὖθις ὑετῷ πνιγομένης τῆς χέρσου καὶ τῶν ἐνοίκων οἰκτρῶς ὀδυρομένων, πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς ἀέρα τὰς χεῖρας πετάσας ἔλυσε τὸ δεινόν, τὸ σῖυγνὸν ἰασάμενος. Καὶ δὴ πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς,* [*διὰ*] *χεῖρας βίον οἰκονομῶν, ὅπου δ' ἂν πισῖεύων τὰς χεῖρας ἐπέϐαλε, καλῶς ἔσχεν ἅπαντα.* Τί *γάρ σοι μέλλω φράζειν* Εἰρηναίου *τοῦ* Λουγδουνησίου[6] *τὰ ἀνδραγαθήματα ἢ* Φαϐιανοῦ[7] *τοῦ* Ῥωμαίου *ἢ* Κυπριανοῦ *τοῦ* Καρθαγιναίου[8]; Παρεὶς *δ' ἐκείνους, τοὺς νῦν ἀφηγήσομαι· πόσοι παθῶν ἀφανῆ νοσήματα τῇ ψυχῇ τῶν ἀνθρώπων ἐπικείμενα δεινῶς, χεῖρας ἐκτείνοντες εἰς εὐχὴν πρὸς τὸν ἔφορον, ἀφανῶς τοὺς κακουμένους ὡς οὐκ ἴσμεν ἰάσαντο; πόσοι κατηχουμένοις*

[1] In textu *πρὸς τοὺς τὸ ῥαϐδίζοντας*; in ext. marg. *ἴσ* (*ἴσως*) *πρὸς τὸ τοὺς βαδίζοντας*. — [2] *πίσῖει*. — [3] *δικαίων*. — [4] *κεκωμένῳ*. — [5] *τοῦ*. F. *τὸ*. — [6] *Λογδίνου*. — [7] *Βλαϐιανοῦ*. — [8] *Χαρταγιναίου*.

ἐν τῷ παλαιῷ πυρέττουσι τῆς ἁμαρτίας πτώματι ἢ νοσήματι χεῖρας ἐπιθέντες
καλῶς ἔχειν ἐποίησαν, εἰς τὸ νέον τῆς ὑγείας χάρισμα διὰ λουτροῦ μυστικοῦ
καὶ θείου μετάραντες; Οὐ γὰρ τοσοῦτο τοῖς πιστοῖς ὑπόκειται φρόντισμα
σφοδρότερον ἐλαύνειν τὰ σωματικὰ πάθη (ταῦτα γὰρ παιδεύειν οἶδε μᾶλλον
τὸν ἄνθρωπον ἢ καταπονεῖν τῆς ψυχῆς τὸ πολίτευμα), ἀλλ' ἅπερ εἴωθε κακοῦν
τὴν διάνοιαν ἀνδραποδιζόμενα τοῦ λογισμοῦ τὸ φρόνημα, ταῦτ' ἐλαύνειν συμ-
Fol. 55, r°. βουλίᾳ καὶ πράξει ψυχωφελεῖ. Ὅθεν, ὥς γε οἶμαι, τοῦ κεφαλαίου τούτου πι-
θανὸν τοῖς ἀκούουσι γέγονε τὸ ἀπόκριμα.

CAPUT XXV.

Solutio de grano sinapis. (Matth. xvii, 19.)

Τὴν δ' ἑπομένην[1] ϖρότασιν ἀφηγήσομαι ϖερὶ τοῦ « Ἐὰν ἔχητε ϖίσ7ιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ οὐκ ἀδυνατήσει ῥηθεὶς ὁ λόγος ὑμῶν. »

Ἔθος ἐσ7ὶ τοῖς διδασκάλοις ἅπερ ἴσασιν αὐτοὶ καὶ ϖοιεῖν νενομίκασι, ταῦτα καὶ τοὺς μαθητὰς διδάσκειν ἐπιτελεῖν· εἰ δ' ὅπερ ὁ διδάσκαλος μὴ ϖοιήσας ἱσ7όρηται, τοῦτο[2] τοὺς μαθητὰς ἐπιτηδεύειν λέγει, ἔργον οὐ διδασκάλου ἀλλ' ἐπιβούλου ϖοιεῖ, ϖράτ7ειν ἀναγκάζων ἃ μὴ ϖράξας ϖεφώραται· ἀλλ' οὐδ' ὁ μανθάνων, ἅπερ ὁ διδάσκαλος οὐ ϖοιεῖ, καταδέξεται· οὐ γὰρ θέμις τὸν μαθητὴν ἄλλο τι ϖοιεῖν ἢ ὅσα λέγοντα καὶ ϖοιοῦντα βλέπει τὸν διδάσκαλον. Ποῖον οὖν σωματικὸν ὄρος ὁ Χρισ7ὸς ἀπεκίνησε; <ϖοῖον αἰσθητὸν βουνὸν ἐσάλευσε;> ϖοῖον ἢ ϖότε λόφον τῆς Παλαισ7ίνης ἔσεισεν, ἵνα μαθηταὶ βλέποντες αὐτὸν ϖοιοῦντα τοῦτ' ἐζήλωσαν; Εἰ δ' αὐτὸς οὐδὲν τοιοῦτό ϖοτε ϖοιήσας φαίνεται, ϖῶς τοῖς γνωρίμοις ἔλεγεν· « Ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν[3]; » ϖοίαν δ' ἀκολουθίαν ἔχει τὸ λεγόμενον, ὄρος ἐξ αἰῶνος δημιουργικῇ ἐρριζωμένον δυνάμει μεταφέρειν εἰς θάλασσαν; Εἰ γὰρ καὶ δυνατὸς ὁ ϖισ7εύων τοῦτο ϖοιεῖν, ἀλλ' ὁ τῆς ἀκολουθίας θεσμὸς οὐκ ἐπιτρέπει τῆς
[a] Psal. xcii, 1. ϖανσόφου δυνάμεως τὴν τέχνην ἀνατρέπειν, λεγούσης τῆς γραφῆς· « [a] Ἐσ7ερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. »

Ἱσ7όρηνται γοῦν οἱ Ἀπόσ7ολοι ϖίσ7εως ὑπερβολῇ ὑπὸ τὴν οἰκείαν ἐξουσίαν
Fol. 55, v°. εἰληφέναι τὸ τετράδιον τοῦ κόσμου· καὶ οὐ κόκκῳ σινάπεως ὑπῆρχε ϖαραπλήσιος ἡ ϖίσ7ις αὐτῶν, ἀλλ' ἀκρωρείας[4] μεγέθει ϖολλῆς καὶ ὑπερνεφοῦς· καὶ τοσοῦτο δεδύνηνται, ὡς ϖόλεις ἀπ' ἄκρων εἰς ἄκρα μόνῃ τῇ ϖίσ7ει δουλώσασθαι· οὐδαμοῦ δ' ὄρος αἰσθητὸν τοπικῶς μετεκίνησαν, οὐ Παρνασὸν, οὐκ Ὄλυμπον, οὐκ Ἴδην, οὐ Γάργαρον, οὐ Ταῦρον, οὐ Βόσπορον[5], οὐ τὸ Σίναιον ὄρος· νοητὰ δ' ὄρη ϖολλὰ ϖολλῶν ἀπεκύλισαν[6], τοὺς ὀρεινομένους δαίμονας, τοὺς ἐπικειμένους τοῖς ἀνθρώποις ἐλάσαντες. Ἀμέλει τις ϖροφητῶν ϖρὸς τὸ

[1] Post ἑπομένην ·/. in ext. marg. σοι a rec. manu. — [2] ταῦτα. — [3] In marg. ext. ϖερὶ τοῦ ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ a rec. manu. — [4] ἀκρορείας. — [5] βοόσπορον. De Bospori Cimmerii montibus vide Steph. Byz. v. Βόσπορος. — [6] ἀπεκίλισαν.

Ierem. LI, 25. *νοητὸν ὄρος ἐκ προσώπου Θεοῦ μαχόμενος ἔλεγεν· «Ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σὲ τὸ ὄρος [τὸ διεφθαρμένον], λέγει Κύριος, τὸ διαφθεῖρον πᾶσαν τὴν γῆν.»*

Ἵνα δέ σοι τρανότερον ἔσται τὸ λεγόμενον, αὐτὴν ἄνωθεν ἐρῶ σοι τὴν ὑπόθεσιν. Χαλεπὸν[1] *ὁ Ἰησοῦς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ φυγαδεύσας δαίμονα τοῦ λεγομένου σεληνιακοῦ παιδὸς, ὁπηνίκα τοῦ αἰσθητοῦ ὄρους κατεληλύθει, λεγόντων αὐτῷ τῶν μαθητῶν, «Πῶς ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐλευθερῶσαι τὸν παῖδα τοῦ δαίμονος;» ὧδε πρὸς αὐτούς φησι· «Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ,» οὐχ ἁπλῶς ὄρει, ἀλλὰ δεικτικῶς τούτῳ, τῷ νῦν ὑπ' ἐμοῦ μετακινηθέντι ἀπὸ τοῦ κακουμένου. Εἰ γὰρ ἦν εἰπὼν ἄνευ ἄρθρου «Ἐρεῖτε ὄρει· Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θαλασσαν,» ἐνομίσθη ἂν περὶ ὄρους εἰρηκέναι*[2] *σωματικοῦ· νῦν δὲ μετὰ τοῦ ἄρθρου εἰπὼν, ἔδειξεν ὅτι περὶ τοῦ δαίμονος ἔλεγεν καὶ περὶ τοῦ ὑψώματος τοῦ ἐπαιρομένου κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Πολλοὺς οὖν ἤδη*
Fol. 56, r°. *τοιούτους ὁ Ἰησοῦς ὑπερηφάνους δίκην ὀρέων μεγάλων εἰς θάλασσαν ἔρριψεν ἄρας ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διαίτης καὶ διατριβῆς, τοὺς λεγομένους λεγεῶνας μετὰ τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ ἀκοντίσας εἰς θάλασσαν. Ἀλληγορικῶς οὖν ὧδε τὸν ἐγηγερμένον λόφον κατὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ δαίμονος ἔλεγε· καὶ χρὴ γνησίως σε τοῦθ' οὕτως ἀποδέχεσθαι τὸ ῥητόν.*

[1] In marg. ext. *ὅρα τὴν λύσιν* a rec. manu. — [2] Codex in textu *εἰκέναι*; supra *κ* nota ·/. posita, in inter. marg. *εἰρη* a pr. manu.

CAPUT XXVI.

Solutio de dicto : Mitte te deorsum. (Matth. iv, 6, 7.)

Ἐκεῖνο[1] δ' ἑξῆς ἀπαιτεῖν τὸ κεφάλαιον τὸ περὶ τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ διαβόλου κακούργως εἰρημένον, ἔνθα φησί· «Βάλε σεαυτὸν κάτω,» φίλον γενέσθω σοι νῦν, ὡς ἔνι, τοῦ πράγματος σκοπῆσαι τὴν φύσιν. Δαιμόνιον γὰρ ἡ ἱστορία πειρασμὸν ἔχει καὶ πάλιν· οὐ θέμις δὲ τὸν ἀγωνιστὴν τοῦ ἀντιπάλου ποτὲ συμβουλίαν ἐκδέχεσθαι, (δόξῃ γὰρ ἂν ἡττᾶσθαι πρὸς τὴν τοῦ ἐναντίου φωνὴν σπενδόμενος,) ἀλλὰ δεῖ παντάπασι τὸν ἀνταγωνιστὴν μισεῖν καὶ βδελύττεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα μέγα τὸ κατόρθωμα τοῦ τὸν Χριστὸν ἑαυτὸν[2] ῥίψαι τοῦ ὑψώματος, ἀλλὰ πολὺν τὸν ψόγον τῆς διαβολῆς ἔχει τὸν παλαιστρίτην ἀθλεῖν νομοθεσίᾳ τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀρχεκάκου[3] δαίμονος. Ὅθεν εἰ καὶ ἐγέγραπτο τοῦτο περὶ τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἐχρῆν ἐξ ὑπομνήσεως τοῦ διαβόλου τοῦτο πρᾶξαι τὸν Ἰησοῦν· κοινὸν γὰρ ἂν οὕτως ὑπῆρχε τὸ γιγνόμενον, τοῦ μὲν εἰπόντος· «Βάλε σεαυτὸν κάτω,» τοῦ δ' ἀμελλητὶ ῥίψαντος· εἰ δὲ κοινὸν, ἀνάγκη καὶ φίλιον τὸ κοινῇ γνώμῃ πραττόμενον[4].

Καὶ βλέπε λοιπὸν τὸν ἐγκείμενον ἐν τῷ πράγματι θόρυβον, βλέπε τὴν σύγχυσιν τοῦ πολλοῦ δυσπετήματος· προφητικὸν ὑπὸ τοῦ διαβόλου κινηθὲν κεφάλαιον τοῦτ' ἀκούσας ὁ Χριστὸς τὸ λεχθὲν ἀπεπλήρωσεν, ὡς σπουδαίῳ πεισθεὶς διδασκάλῳ καὶ ῥήτορι· φεῦ τῆς ἀνοίας! φεῦ τῆς κακοπραγίας! ὁ ἀθλητὴς πρὸ τῶν ἄθλων τοῖς λόγοις τοῦ ἀντιπάλου φιλικῶς σπένδεται· συρίζει μὲν ὁ δράκων καὶ καλεῖ τὸ θηρίον θολερὰ τῆς πλάνης χαλκεύων τὰ ῥήματα, ἀσμενίζει δ' ὁ Χριστὸς, καὶ τῶν εἰρημένων τὸν νόμον ἀσπάζεται. Ὅσος δὲ τῆς ζημίας ὁ λόγος ἐντεῦθεν ἀνακύπτει, ἐμφανῶς διάθρησον· εἰ γὰρ ἦν ὡς καλὸν ταύτην ὁ Χριστὸς τὴν συμβουλίαν δεξάμενος, καὶ τὴν ἑπομένην ἂν ὡς καλὸν ἀπεδέξατο, ἄκων τὸ κακὸν ὡς καλὸν ἐπιτελῶν. Fol. 56, v°.

Αὕτη δ' ἦν ἡ περὶ τοῦ «Ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.» Οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ἀντειπεῖν τούτῳ τὸν Σωτῆρα ἐν τοῖς προλαβοῦσι πειθηνίως συνείξαντα[5]· εἰπόντος γὰρ αὐτῷ δηλαδὴ τοῦ διαβόλου «Ποίησον τοὺς λίθους ἄρτους» καὶ,

[1] Ante ἐκεῖνο, semicircul. pallid. atram. et in marg. exter. ἕτερον κεφάλαιον a rec. manu. — [2] In textu Χριστὸν ·/. ῥίψαι, in ext. marg. ·/. ἑαυτὸν a pr. manu. — [3] ἀρχαικάκου. — [4] τὸ γιγνόμενον ·/., τοῦ μὲν — βλέπε τοίνυν] in infima marg. verba omissa addita sunt a pr. manu. — [5] συνείξοντα.

« Βάλε σεαυτὸν κάτω, » ἀνάγκη καὶ τὸ προσκυνῆσαι τοῦ διαβόλου λέγοντος καὶ μὴ ἀντειπεῖν ἐκ προλαβούσης αὐτὸν ὑπακοῆς κατεχόμενον. Ὁ γὰρ ὡς καλοῖς τοῖς προλαβοῦσι δύο καταπειθόμενος καὶ τῷ τρίτῳ δῆλον ὡς καλῷ πεισθεὶς προσεκύνησε τῆς θείας οὐσίας τὴν φύσιν ἀρνησάμενος· σπουδὴ γὰρ πᾶσα καὶ τέχνη τοῦ δαίμονος δύο πεύσεις πιθανὰς τῷ Χριστῷ προβαλέσθαι, ἵν' ἐν τούτοις ποιήσας αὐτὸν πειθήνιον ἐν τοῖς ἑπομένοις ἕτοιμον εὕρῃ καὶ ὑπακούοντα· συνιδὼν δ' αὐτοῦ τὴν κακίαν[1] μακρόθεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀκροβολισμοὺς τῶν πειρασμῶν[2] εὐθὺς ἀπεκρούσατο. Εἰ καὶ γὰρ προφητικὸν ἦν τὸ λεχθὲν εἰς αὐτὸν κεφάλαιον, διὰ τὴν ἑπομένην τοῦτ' οὐ πράττει κακίαν, ἵνα μὴ τοῖς οἰκείοις ὑπὸ τοῦ Βελίαρ ῥιπτομένοις[3] βέλεσιν, καιρίαν λαβὼν τὴν πληγήν, οἰχήσεται. Ὅτι γὰρ ἴδιον αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ Σωτῆρος τὸ προφητικὸν λόγιον καὶ εἰς αὐτὸν ἐλέχθη, παντί που δῆλον ὑπάρχει· ὅτι δὲ[4], καθάπερ πολέμιος στρατιωτικὴν ὑποκλέψας φαρέτραν, δι' αὐτῆς τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων ἐτόξευεν, ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις κατασφάξαι βουλόμενος, καὶ τοῦτο προὖπτον καὶ πᾶσιν ἀρίδηλον. Ὅθεν ὁ Χριστὸς τὴν ἑαυτοῦ κατ' αὐτοῦ παρασκευασθεῖσαν πανοπλίαν θεώμενος ἀπωθήσατο ταύτην, ἵνα μὴ δι' αὐτῆς ἡττηθεὶς προσκυ-
Fol. 57, r°. νήσῃ τὸν ἀσεβῆ. Ταύτης, ὦ τὰν, τῆς αἰτίας ἕνεκεν ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν οὐκ ἔβαλεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κάτω. Καὶ ταῦτα μὲν ὧδε.

[1] τὴν κακίαν in ext. marg. — [2] πειρασμὸν (ὸν comp.). — [3] Pr. lect. ῥιπτόμενον (ον comp.); alt. ῥιπτόμενος (ον comp. mutato in ος comp.). — [4] ὅτι δε τοῦτο.

CAPUT XXVII.

Solutio de dicto : Dixit Petro : Vade post me, Satana. (Matth. xvi, 23.)

Τὰ δὲ περὶ τοῦ Πέτρου βασανισ7έον[1] ἤδη· ὄντως γὰρ δεῖται βασάνου καὶ πολλῆς ἀφηγήσεως. Ἡ τῶν Ἀποσ7όλων ἡ κρηπὶς ὑπὸ τηλικούτου σεσάλευται θορύβου· ἡ τῶν εὐαγγελικῶν πραγμάτων ἡ κορυφὴ τοσούτῳ τῆς ἀηδίας τῷ νέφει συγκέχυται. Εἰ Πέτρος σκάνδαλον καὶ Σατανᾶς ὑπὸ τοῦ Χρισ7οῦ καὶ πρόσκομμα κέκληται, εἰ Πέτρος ἀσύγγνωσ7α πλημμελήσας ἀπελέγχεται, ὅλος τῶν Ἀποσ7όλων ὁ χορὸς διαβέβληται, τῆς πίσ7εως μικροῦ δεῖν ἀνέσπασ7αι τὸ ῥίζωμα. Χρὴ γοῦν ἰδεῖν τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ τοῦτο λέλεκται, ὅπως τὸ πρᾶγμα κρίνωμεν καὶ τοῦ πράγματος τὸν νοῦν ψηλαφήσωμεν.

Ἐν Καισαρείᾳ τῇ λεγομένῃ Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς, τίνα λέγουσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι· οἱ δε πρὸς αὐτὸν ἔφασαν· Οἱ μὲν Ἰωάννην, οἱ δὲ Ἡλίαν,
[a] Matth. xvi, 15, 16. οἱ δὲ ἕνα τῶν Προφητῶν· εἶτα πρὸς αὐτούς· «[a]Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε[2] εἶναι;» ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος φησί· «Σὺ εἶ ὁ Χρισ7ὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.» Θεασάμενος δ' ὁ Χρισ7ὸς λαμπρὸν οὕτω τὸν Πέτρον ἐκ πατρῴας χάριτος ἐξαίφνης γεγενημένον καὶ τοσαύτην εἰς αὐτὸν ἐλθοῦσαν τὴν θείαν[3]
Fol. 57, v°. ἀποκάλυψιν δίδωσιν αὐτῷ τῆς ἀνενδοιάσ7ου πίσ7εως τὸ ἐπάγγελμα καὶ μα-
[b] Matth. xvi, 17. καρισμῷ τοῦτον ἀνυψοῖ βεβριθότι φάς· «[b]Μακάριος εἶ Σίμων βὰρ Ἰωννᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ[4] σοι» τὸ ἄφρασ7ον τοῦ[5] τοσούτου πράγματος μυσ7ήριον ἀλλ' οὐδέ τις Ἀγγέλων οὐδὲ τῶν ἀσωμάτων ἀξιωμάτων ὕπαρχος, οὐδεὶς τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων λειτουργὸς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἄφρασ7ον ἀγαθὸν καὶ ἀΐδιον ἡ ἀθάνατος πηγὴ τῆς ἡμετέρας[6] γενέσεως ὁ Πατὴρ ὁ ἐν τοῖς[7] οὐρανοῖς· ὅθεν ἀξίαν τῆς χάριτος ἐπωνυμίαν λάμβανε καὶ Πέτρος ἔσο, πέτραν ἀκαταμάχητον παντὶ τῷ κόσμῳ δεικνὺς ἀσάλευτον, τὴν γνώμην καὶ τὸν λογισμὸν κεκτημένος ἀκίνητον, τῷ ἀσαλεύτῳ τήμερον τῆς μακαρίας οὐσίας μαρτυρήσας.

Τούτων[8] οὖν εἰκὸς ἐπακούσαντα τῶν λόγων τὸν ἀπατηλὸν θῆρα καὶ ὧν εἶπεν ὁ Πέτρος μαρτυρῶν τῷ Σωτῆρι, διὰ σπουδῆς παντοίας ποιεῖσθαι μη-

[1] βανισ7έον. In ext. marg. περὶ τοῦ πέτρου a rec. manu. — [2] λέγεται (αι comp.). — [3] τὴν θείαν in ext. marg. — [4] In textu οὐκάλυψέ; in ext. marg. ουκάπε. — [5] τοῦ superscriptum. — [6] In textu ὑμετέρας; in ext. marg. ἡμετέρας a pr. manu. — [7] τῆς; in ext. marg. τοῖς a rec. manu. — [8] In ext. marg. comp. σημείωσαι.

χανῇ μὲν τὸν Πέτρον γυμνῶσαι τῆς ἀξίας, δόλῳ δὲ σοφισῖικῷ τὴν μαρτυρίαν ἀνατρέψαι τοῦ Χρισῖοῦ καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐναλλάξαι τοῦ πάθους· ᾔδει γὰρ, ᾔδει σαφῶς ὡς τὸ πάθος τοῦ Χρισῖοῦ τῆς τυραννικῆς αὐτοῦ κακίας ὑπάρχει κατάλυσις, διὸ καὶ παρεμποδίζειν ἠβούλετο τῷ σῖαυρῷ. Ὅθεν[1] λόγους ἀσαφεῖς ὑποσπείρων τῷ Πέτρῳ ἔλεγεν· «ᵃἽλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσῖαι σοι τοῦτο.» Ὅθεν γνοὺς ὁ Ἰησοῦς ὡς οὐ Πέτρου τὸ ῥῆμα ἀλλ' ὑποβολὴ τοῦ Σατανᾶ τὸ λεχθὲν, εἶπεν· «Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ,» ἵνα καὶ νῦν ἐπιγνῷ τὸ οἰκεῖον ὄνομα καὶ μακρὰν ἐλαθῇ τοῦ χοροῦ τῶν μαθητῶν, λέγει· «Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ·» τὰ γὰρ ἔμπροσθέν σου πάντα περικέκοπῖαι. Καὶ πρὸς μὲν τὸν Σατανᾶν ταῦτα· πρὸς δὲ τὸν Πέτρον φησί· «ᵇΣκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων,» ὑποβολῇ πεισθεὶς ἀρχεκάκου Βελίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ λεχθῆναι τῷ Πέτρῳ· «Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ,» ταῦτα.

Fol. 58, r°. — ᵃ Matth. xvi, 22. — ᵇ Matth. xvi, 23.

Λαβὼν γὰρ ἐπιτιμίαν ἀξίαν τοῦ σφάλματος, μεγάλα τοὺς μαθητὰς διατραπεὶς ὠφέλησε[2], τοῦ μή τινα τοῦ λοιποῦ ἐκ μικρολογίας τὸ τῆς οἰκονομίας ψιθυρίζειν μέγεθος. Εἰ γὰρ ὁ πρὸ μικροῦ ἀσῖείῳ πίσῖεως ὀφθαλμῷ καὶ μαρμαίροντι[3] τὴν ἀψῖδα τῶν οὐρανῶν αὐτὴν ὑπερκύψας καὶ τοὺς πυρίνους τῶν Σεραφὶμ ποταμοὺς ἐκπεράσας καὶ τὴν εὐγένειαν ἰδὼν τοῦ Μονογενοῦς υἱοῦ ἅμα τῷ Πατρὶ κάλλει τῶν ἀσωμάτων ὑπερασῖράπῖουσαν λειτουργῶν, κἀκεῖθεν ἱκανῶς τὴν ψυχὴν ὠφεληθεὶς καὶ γνήσιον ἐν πίσῖει τῆς ὁμολογίας τὸν λόγον λύσας, αἰφνίδιον οὕτως ἐξ ὑποθήκης βασκάνου συμβούλου[4] ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κόσμου καὶ ζημίᾳ τοῦ κοινοῦ τὴν ἀνωφελῆ προσφέρει συμπάθειαν, τραγῳδῶν ἃ μὴ θέμις καὶ προχείρως φθεγγόμενος, Ἵλεώς σοι Κύριε, δικαίως ταύτην παρὰ τοῦ Χρισῖοῦ λαμβάνει τὴν[5] ἐπίπληξιν. Τί ἂν ἐτόπασεν ἕκασῖος σφαλλόμενος[6] πείσεσθαι, βλέπων ὡς Πέτρος Υἱὸν μὲν Θεοῦ τοῖς ἀκούουσι τὸν παρόντα μηνύων, ὡς ἄνθρωπον δὲ τοῦτον θέλων ἐν τῷ βιοτεύειν ἐπὶ πολὺ, καὶ γῇ τὸν ἅγιον ἐμβραδύνειν[7] ἀπρεπῶς καὶ μὴ τὴν οἰκονομίαν τοῦ πάθους τελέσαντα τῇ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐπαρῆξαι πενίᾳ, τῇ δὲ τῶν κειμένων ἐπαμῦναι πενίᾳ, ταχινὴν δὲ τὴν ἄφιξιν εἰς τὴν ἄνω περιωπὴν ποιῆσαι καὶ σύντομον τὸν οἰκεῖον τῆς βασιλείας ἀπολαβόντα θρόνον, τοὐναντίον δὲ τῷ λόγῳ τοῦ Πέτρου πειθόμενον ἐμφιλοχωρῆσαι τῷ χθαμαλῷ καλύβῳ καὶ ταύτην ἀσπάσασθαι τὴν ἐφύβρισῖον δίαιταν, τὴν ἀλγεινὴν ὄντως ζωὴν καὶ ἐπάρατον, καὶ τὸν κοινὸν ὀψὲ περιμένειν θάνατον, τὸν ἐπακτὸν καὶ μεσῖὸν οἰκονομικῆς σωτηρίας ὑπάρ-

Fol. 58, v°.

[1] In ext. marg. ὅρα τὴν λύσιν ἐντεῦθεν a rec. manu. — [2] ὠφέλισε. — [3] μαρμέροντι. — [4] ἐπὶ βλάβῃ = ἀνωφελῆ προσφέρει in ext. marg. addita sunt a pr. manu. — [5] τὴν superscriptum. — [6] σφαλόμενος. — [7] ἐβραδύνειν.

χοντα ἐκ τῆς συμβουλίας τοῦ Πέτρου παραιτησάμενον; Ὅθεν εὐλόγως καὶ μεγάλως πιστεύσαντα μεγάλως ἐπετίμησε καὶ μεγάλως πταίσαντα τὸν θαυμάσιον Πέτρον μεγάλως ἐλύπησεν. Εἰπόντα γὰρ αὐτόν, «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος,» εἰς αὐτὴν ἀνήγαγε τῆς ἀξίας τὴν κορυφήν, κλειδάρχην αὐτὸν ποιήσας καὶ αὐλάρχην τῆς ἄνω βασιλείας· ἔπρεπε γὰρ τὸν εἰδότα τῶν ἀχράντων ἀνακτόρων εἴσω που τὸν βασιλέα σεμνῶς καθεζόμενον τοῦ κλείειν καὶ ἀνοίγειν λαβεῖν τὴν ἐξουσίαν, ἐπὶ τῷ τοῖς ἐρχομένοις ἑρμηνεύειν ὡς εἰδότα τὸ σθένος τοῦ κρείττονος, καὶ τοὺς οὐκ ἀναλόγους τῆς μακα- Fol. 59, r°. ρίας θέας ὡς ειδήμονα τούτων[1] εὐλόγως ἀποκλείειν.

Ὁ γὰρ τῆς ἀθανασίας ἀθρήσας τὸ ῥίζωμα καὶ τὴν ἀέναον πηγὴν τῆς ζωῆς θεασάμενος εἰκότως καὶ τὴν ἀφήγησιν[2] τούτων τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου δέχεται. Ἡ γὰρ τῶν λόγων περίφρασις ὑπὸ τοῦ Πέτρου σὺν ἄρθροις γενομένη πᾶσαν τοῦ θείου δόγματος τὴν ἀκρίβειαν ἠσφαλίσατο, ἀσάλευτον τῆς μοναρχίας τὸ κράτος μηνύουσα καὶ ἀκίβδηλον τῆς ἀληθείας τὴν εἰκόνα φυλάττουσα· εἰπὼν γὰρ ὁ Πέτρος οὐ· «Σὺ εἶ Χριστός» ἀλλ' «ὁ Χριστός,» κα' οὐ «Σὺ εἶ Υἱός» ἀλλ' «Ὁ Υἱός,» καὶ οὐ «Σὺ εἶ Θεοῦ,» ἀλλὰ «τοῦ Θεοῦ,» καὶ οὐ «Σὺ εἶ ζῶντος» ἀλλὰ «τοῦ ζῶντος,» πάντα μετὰ τοῦ ἄρθρου βοῶν γεγωνότερον τῆς μακαρίας ἐμήνυσεν οὐσίας τὸ ἐξαίρετον, τῆς μονοειδοῦς φύσεως ἐμήνυσε τὸ ἰδίωμα· ὄντως οὐρανίου Πατρὸς ἀποκάλυψις τὰ λεγόμενα, ὄντως φωνὴ μονογενὴς μαρτυροῦσα Μονογενεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ χριστοί, εἷς δ' ὁ κατὰ ἀλήθειαν μετὰ τοῦ ἄρθρου λεγόμενος[3], καὶ πολλοὶ μὲν υἱοί, πολλοὶ δὲ θεοί, πολλοὶ δὲ ζῶντες, εἷς δὲ μόνος ἀληθῶς ζῶν καὶ Θεοῦ Υἱός, ὅταν ἔχῃ τὸ ἄρθρον, οὕτως υἱοὶ Θεοῦ λέγονται πολλάκις οἱ Ἄγγελοι ἄνευ τοῦ ἄρθρου, ὀνομασίᾳ τετιμημένοι, εἷς δ' ὁ Μονογενής, ᾧ μόνῳ τὸ ἄρθρον ἀκριβῶς μεμαρτύρηκεν, οὕτω θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνων Θεὸς ἢ δημιουργὸς ἢ Κύριος, τοῦ ἄρθρου λειπόμενος, εἷς δὲ Θεὸς ποιητὴς καὶ εἷς Κύριος βασιλεύς, ὁ τῆς μονότητος ἔχων συστατικὸν τὸ ἄρθρον. Πέτρος οὖν οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ σαρκῶν τοῦτο παιδευθεὶς τὸ μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἁγίου Πνεύματος μαθὼν ἀκρι- Fol. 59, v°. βῶς τὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ σὺν ἄρθρῳ τὴν θειότητα βοᾷ καὶ μαρτύρεται· διὸ καὶ μακαρίζεται καὶ Πέτρος ὀνομάζεται, τῆς ἀσαλεύτου πέτρας κηρύττων[4] τὸ ἀκίνητον. Τοσοῦτον γοῦν αὐτὸν καὶ τηλικοῦτον ὁρῶν ὁ μισόκαλος δαίμων βράττεται κατ' αὐτοῦ καὶ τῷ φθόνῳ λυμαίνεται καὶ πᾶσαν ἀπάτης μηχανὴν ἐκτεχνάζεται, ὅπως σκελίζηται[5] τὸν ἐν τῇ πέτρᾳ βεβηκότα καὶ μένοντα, πῇ

[1] τοῦτον. — [2] καὶ τὴν ἀφήγησιν in ext. marg. — [3] In ext. marg. comp. σημείωσαι. — [4] κυηρύτ]ων. — [5] τὸ πῶς σκελίζεται.

μὲν ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν ϖείθων τῆς ἐπαγγελίας ἀνάξια φθέγγεσθαι, ϖῆ δὲ συναλγεῖν ἀπρεπῶς τῷ Πατρὶ *ϖαρεγγυῶν.*

Ὅθεν ϖαρ' αὐτὰ τῆς ἀκαιρίας αὐτὸν ὁ Χριστὸς *διορθούμενος ἔστιξεν ἐπιτιμήσας αὐστηροτάτῃ φωνῇ· οὕτω κἀπὶ τῆς ἐφόδου τῶν ἀρχιερέων νικηθέντα τῷ ϖάθει καί τινος τῇ μαχαίρᾳ τὸ ὠτίον*[1] *ϖαίσαντα οὐ μικρῶς ἐνέτριψεν ἐν τῷ τὴν ϖληγὴν ἀποκαθᾶραι ῥᾷον· οὕτως αὐτὸν ϖροπετῶς τῇ γλώττῃ σφαλλόμενον οὐ τῇ τῶν ῥημάτων ϖροφορᾷ κατεδίκαζεν, ἀλλὰ τὸν ϖόθον τῆς ψυχῆς ὁρῶν ἐδοκίμαζεν, εἰδὼς [ὡς] τὸ βαμβαῖνον στόμα καὶ τροχαλὸν, ὁ νοῦς [οὐχ] ἱκανὸς*[2] *κατασχεῖν ἐν ἀγάπῃ.*

[1] *τὸ ὠτίον* in ext. marg. pr. manus. — [2] *ἱκανῶς.*

CAPUT XXVIII.

Solutio de Ananiæ et Saphiræ morte. (Act. v, 1-11.)

Τὸ μέντοι γενόμενον αὐτῷ κατὰ τὸν Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν[1] *κριτήριον, εἴ γε τὴν ἱσ7ορίαν ἀναγνωσθῆναί σοι βούλει, καθολικὸν ὄντως καὶ πολλῶν παιδευτήριον φανεῖταί σοι τὸ πραχθέν. Ἀνανίας γὰρ κακίας ἐν τῇ ψυχῇ δεξάμενος νόσημα, τούτου καὶ τῇ γυναικὶ λαθραίως*[2] *μετέδωκε. Τῆς γὰρ εὐαγγελικῆς* Fol. 60, r°. *αὐτόθι τοῖς ἀνθρώποις κηρυτ7ομένης δωρεᾶς καὶ τῶν κηρύκων κανόνι τῆς εὐσεβείας ἀγόντων τὸ ὁμόφυλον, πᾶσα μὲν ἐπὶ τοῖς παραδόξοις ἡ πληθὺς ἐξενίζετο, ἡ δ' ὑπερόριος φήμη τῶν πρατ7ομένων τὸν νοῦν τεθορύβητο· ἱκανὰ γὰρ τέρατα καὶ σημεῖα παράδοξα τῶν μὲν ἱσ7ορούντων τὰς ὄψεις ἐπήγετο, τῶν δ' ἀκουόντων ἐψυχαγώγει τὸ πρόθυμον, ὡς μικροῦ πᾶν ἔθνος ὁρμῆσαι εἰς τὴν κοινὴν τῆς σωτηρίας ἀπόλαυσιν, ὡς ἀναλαβεῖν τῶν ὑπερκοσμίων ἀγαθῶν τὸν ἔρωτα, ὡς τῶν τῇδε καταφρονῆσαι βελτίονι λογισμῷ, ὡς ῥίψαι πᾶσαν ἐν γῇ τὴν ἐπίμαχον ὕπαρξιν, ὡς πτερῷ τῆς προθυμίας αὐτὸν ἤδη λαβεῖν τὸν οὐρανὸν εἰς οἴκησιν, ὁμοδίαιτον Ἀγγέλων ζωὴν ἀσπαζομένους. Ἐκεῖθεν γνώμη λαμπρὰ καὶ νοῦς ἔφηνε τρανὸς καὶ ἀκίβδηλος, ἐκεῖθεν ἄσ7υ*[3] *καὶ ἀγρὸς καὶ προάσ7εια τῷ τῆς χάριτος ἔσπευδον ποτίζεσθαι νάματι, ἐκεῖθεν τὴν σωματικὴν τῶν πραγμάτων ὕπαρξιν ὡς ἄχθος καὶ ζημίαν τῶν ψυχῶν ἐνόμιζον, ἐκεῖθεν ἀνυπέρθετον τῶν καλῶν τὸ ἀγώνισμα, ἐκεῖθεν κοινὸς ὁ βίος καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡ κτῆσις ἀμέρισ7ος, ἐκεῖθεν ἐπιμιξία πλούτου καὶ πενίας καὶ δόσις καὶ λῆψις τὴν ἀνθρωπίνην ἀγέλην ἐκυβέρνα, ἐκεῖθεν τὸ ἔχειν ὡς μὴ ἔχειν ἐκρίνετο καὶ τὸ μὴ ἔχειν ὡς ἔχειν κλέος ἐπιφανέσ7ατον· πάντες ὥσπερ ἦσαν εἰς εὐδαίμονα βίον καὶ ζωὴν*[4] *μετάραντες, θείῳ τὴν ψυχὴν φλεγόμενοι καύσωνι, καὶ τοῦ κρείτ7ονος τὸ δίψος ὅλως οὐχ ὑπομένοντες· πανήγυρις ἦν, οὐράνια τότε τὰ πρατ7όμενα, θέατρον εὐσεβείας οἷον οὐπώποτε γεγένητο· πλοῦτος ἦν τότε μισητὸν καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡ κτῆσις*[5] *ἐφύβρισ7ον· ἀπαξαπλῶς*[6] Fol. 60, v°. *τῶν Ἀποσ7όλων ὑπὲρ ἥλιον τῆς διδασκαλίας ὁ λόγος ἐξέλαμπε τοῦ συνειδότος αὐτοῦ φωτίζων τὰ ἀπόκρυφα, ὡς λοιπὸν ὁρμῆσαι πάντας ἐπὶ τὴν*

[1] In ext. marg. *περὶ ἀνανίου καὶ σαπφείρης.* — [2] *λαθρέως.* — [3] *ἄσ7η.* — [4] *ζωὴν* in ext. marg. — [5] *κτίσις.* — [6] *ἀπαξπλῶς.*

τοσαύτην τῶν ἀγαθῶν πανήγυριν καὶ μίαν τῶν πολλῶν, ἐν μεσιτείᾳ Πνεύμα*τος, τὴν ψυχὴν ἀναφαίνεσθαι, διαθέσει πνευματικῇ τῆς ζωῆς κεκραμένης.*

Τούτων *οὕτως ἐχόντων καὶ τῶν πραγμάτων οὕτω κυβερνωμένων δεξιῶς,* Ἀνανίας *σὺν* Σαπφείρᾳ *κοινωνὸς τῆς τοσαύτης εὐωχίας ἐγίνετο καὶ τῶν παραδόξων ἔργων ἅμα τῇ γυναικί.* Πολλῶν *γοῦν τὰς οὐσίας εἰς ὄνομα τοῦ* Χρι*στοῦ τοῖς* Ἀποστόλοις *διδόντων ἐπὶ τῷ τὴν πενίαν προφάσει τῆς ἐνδείας πρὸς τὸ κοινὸν μὴ βραδύνειν τῆς πίστεως, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων τὴν χρῆσιν ἄφθονον εὑρίσκοντες ἐφαμίλλως τοῖς ἔχουσιν αὐτομολεῖν εἰς τὸ κήρυγμα, ἐβουλήθη καὶ αὐτὸς κτῆσιν ἔχων ἐν ἀγρῷ, ταύτην ἀπεμπολῆσαι, ἀνάθημα τὸ πᾶν τῆς τιμῆς εἶναι κρίνας.* Ὅ *γοῦν ἐδωρήσατο τῇ προαιρέσει τῷ* Χριστῷ, *οὐκέτι κύριος ἦν τοῦτο σφετερίζεσθαι· ἱεροσυλία γὰρ ὑπάρχει τὸ τοιοῦτον, δοῦναι μὲν τὸ κτῆμα, πάντων εἰδότων, τῷ* Θεῷ, *λάθρα δὲ μέρος αὐτοῦ, μηδενὸς εἰδότος, ὑφαιρεῖσθαι*[1] *δουλοπρεπῶς· οὐδεὶς γὰρ τὰ ἴδια κλέπτων φωρᾶταί ποτε, οὐδ' ὧν ἐξουσίαν ἔχει κρυφῇ λαβὼν ἐπαινετός· οὐ γὰρ τὸ πρᾶγμα φαῦλον, ἀλλ' ἡ τοῦ πράγματος γνώμη διαβέβληται.*

Ὅθεν[2] *ἵνα μὴ συγχωρηθὲν τότε τῷ* Ἀνανίᾳ *τὸ τόλμημα πᾶσαν τῶν πιστευόντων κακώσῃ τὴν σύναξιν, εἰς ὅμοιον πάντας ἐμβαλὸν ἀρρώστημα, γυμνοῖ τὸ πάθος ὁ* Πέτρος *ὑπ' ὄψιν τῶν παρόντων, οὐχ ἵνα τὸ προλαβὸν καθάρῃ πλημμέλημα (τοῦτο γὰρ ἤδη πέπρακτο), ἀλλ' ἵνα τὸ μέλλον ἀνατρέψῃ νόσημα καὶ τῶν ἄρτι πιστευσάντων*[3] *[τὴν γνώμην] παιδεύσῃ, ἰατρὸν ἱκανὸν μιμησάμενος*[4], *ὃς*[5] *ἐν μεγάλῳ σώματι νομὴν ἀρρωστίας ῥιζόθεν ἀποτεμὼν τὸ πᾶν ὑγιαίνειν ἐν ῥώσει καθίστησιν. Οὐχ ἦν γοῦν εἰς* Πέτρον *τὸ πραχθὲν ἀδίκημα (ὅθεν οὐδὲ φιλανθρωπίας συγγνώμην ἀπείληφεν), ἀλλ' εἰς τὸ θεῖον αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ τὴν πίστιν κλονηθῆναι ῥιζόθεν ὑπῆρχε τὸ τόλμημα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς* Ἀνα*νίας ἅμα τῇ γυναικὶ, μὴ γενομένου τοῦ τῆς δίκης ἐλέγχου, εἰς ἀπέραντον ἂν κατέπεσε τοῦ σκανδάλου βάραθρον· εὐθὺς γὰρ ἂν ἐτόπασεν, εἴ γε μὴ ἐλέλεγκτο, ὡς ὁ* Χριστὸς *τῶν κρυφῇ*[6] *γιγνομένων οὐκ ἔχει τὴν εἴδησιν, οὐ καλῶν οὐδὲ κακῶν τὸν λόγον ἐπίσταται καὶ χαλεπὸν ἐντεῦθεν ἐν*[7] *τῷ τῆς ψυχῆς ἀδύτῳ δόγμα συνεκρότησε* <*φάς*>[8], *τὰ πρόχειρα καὶ τὰ φαῦλα σκεπτόμενος, λέγων·* Εἰ *λανθάνει τὸ θεῖον τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐν κλοπῇ πραττόμενα, τί κωλύει πᾶν, εἴ τι γοῦν [λυσιτελεῖ] ἐπιτελεῖν αἴσχιστον, ὁπότε λόγος οὐδεὶς οὐδὲ ἔλεγχος οὐδαμοῦ τούτου καὶ κατήγορος;* Οὕτω *δὲ κακῶς τὴν φρένα διατεθεὶς πᾶσι μὲν τοῖς ἀτόποις ἔργοις ἀπετόλμησε, πᾶσαν δὲ δυσσεβείας*[9] *κακίαν ἂν ἔδρασεν ἄθεσμον, ἐν ἑαυτῷ τὴν ψῆφον νομοθετῶν καὶ κοινωνοὺς τοιαύτης ἐπαράτου*

Fol. 61, r°.

[1] *ὑφερεῖσθαι.* — [2] Comp. *σημείωσαι.* — [3] *ἀντιπιστευσάντων.* — [4] *μιμισάμενος.* — [5] *ὅσον.* — [6] *ἐν κρυφῇ.* — [7] *ἐν* in marg. pr. manus. — [8] Delendum videtur. — [9] *δυσεβείας.*

Fol. 61. v°. γνώμης πολλοὺς ἐν πολλῷ χρόνῳ ποιησάμενος, λοιμός τις οἷα πολὺς καὶ δυσίατος ἐνσκήψας τότε καὶ πάντας νεμόμενος. Ὅθεν ἵνα μὴ τοῦτο τοῖς πισλεύουσιν αὐτόθι συμβῇ τὸ τραγῴδημα, γνοὺς ὁ Πέτρος θᾶτλον ἐκτέμνει τὸ νόσημα, συνεκτέμνων τὸ μέλλον τῆς κακίας ἀρρώσλημα· ὡς γὰρ ἀκανθῶν δὴ βλάσλησιν λεληθότως ἐν λητοις ἀρούρης ὑφέρπουσαν, τὸν πόνον τοῦ γεωργοῦ λυπεῖν μέλλουσαν, ῥιζόθεν ἀνέσπασε, τὴν λογικὴν τῆς βλάβης χώραν ἐλευθερώσας.

Τί γοῦν ἐσλιν ὅπερ τῷ Ἀνανίᾳ Πέτρος διαλέγεται, αὐτόθεν ἐπάκουσον· «Τί ὅ τι ἔδοξεν ὑμῖν, φησὶ, πειράσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον;» ὁρᾷς ὡς ἐπείρασεν εἴ γε τὸ θεῖον οἶδεν ἢ λανθάνει τὰ δρώμενα. Καὶ τοῦτ' ἀκούσας, αὐτόθεν ἀπέψυξεν ὑπὸ τοῦ ζέοντος ἐν ἀγάπῃ Πνεύματος καταλειφθεὶς[1] καὶ τῷ ψυχρῷ τῆς κακίας ἀποψυχεὶς χειμῶνι· οὐ γὰρ ἐξ ἀποφάσεως μαχαίρᾳ κρουσθῆναι τὸν Ἀνανίαν, ὡς ἔφης, ὁ Πέτρος ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μόνον εἰπών· «Τί ὅ τι ἔδοξεν ὑμῖν πειράσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον;» τὸ συνειδὸς πλῆξαν τὴν ψυχὴν ἀνάλωσε. Δικαίως οὖν Ἀνανίας ἀνάνδρως ἀποθανὼν καὶ Σάπφειρα συμφορᾶς γενόμενη[2] πρόφασις τὸ πλῆθος τῶν πισλευσάντων ἱκανῶς ἐσωφρόνισαν[3] καὶ Πέτρος τοῦ παθεῖν ἀμφοτέρους ἀναίτιος.

[1] καταληφθείς. — [2] γινόμενοι. — [3] ἐσωφρόνησαν.

CAPUT XXIX.

Solutio de Petro e carcere liberato ab Angelo. (Act. xii, 5-11.)

Λοιπὸν[1] ἴδωμεν τὰ κατὰ τὴν εἱρκτὴν αὐτοῦ θαυμάσια τέρατα, ὡς Ἡρώδης αὐτὸν ἐγκλείσας οὐ κατέσχε, καίπερ καθηκεύων[2] τοῖς Ἰουδαίοις πολλὰ καὶ Fol. 62, r°. *βουλόμενος δημοσίως αὐτὸν τιμωρήσασθαι. Χριστομάχῳ γὰρ λύττῃ καθοπλίσας ἑαυτὸν τὸν μὲν Ἰάκωβον ἀνεῖλεν ἀναιτίως μαχαίρᾳ, σπουδῇ δὲ τὸν μέγαν ἐν μεγάλῳ θεάτρῳ φονεῦσαι βουλόμενος τέως ἐφυλάκισεν, ἵνα μέγαν ἐπ' αὐτῷ τῆς ἀταξίας τῶν Ἰουδαίων ἀνακαινίσῃ τὸν ἐσμόν· Ἄγγελος δ' οὐρανόθεν ἀψόφῳ[3] τῇ παρουσίᾳ κατ' αὐτὸ τῆς νυκτὸς τὸ μεσαίτατον <ἀφήγημα>[4] εἰσελθὼν ὡς τὸν Πέτρον τῶν ὕπνων ἀπέσπασε καὶ ζώσας αὐτὸν καὶ τῆς φυλακῆς ἀνάξας σωθῆναι συνέπεισε, τὴν ἔκτοπον ἀκυρώσας Ἡρώδου παρασκευήν· ὕπνῳ[5] γὰρ ὁ Ἄγγελος πεδήσας τοὺς φύλακας τὸν Πέτρον ἀκαμάτως τῆς ἁλύσεως ἔλυσε καὶ τῆς εἱρκτῆς τὴν πύλην λύσας ἀπὸ τοῦ κλείθρου ἐπὶ τὴν πύλην τῆς ζωῆς αὐτὸν ἐξέπεμψεν[6].*

Οὐ γὰρ ἔφυγεν, ὡς ἔφης, δειλιῶν τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν ἐπίσημον τῆς τελευτῆς χρόνον ἐξεδέχετο κἀν τῇ βασιλευούσῃ πόλει τὸν βασιλέα Χριστὸν κηρῦξαι πρῶτον ἔκρινεν, εἶθ' οὕτως ἐν αὐτῇ τὸν ἀοίδιμον[7] τοῦ σταυροῦ θάνατον ἀναδέξασθαι. Ἐχρῆν πρῶτον λύχνον μέγαν λάμψαι τοῖς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ τέλος ὡς ἐπὶ μεγάλης λυχνίας τῆς πόλεως τοῦ μαρτυρίου τὴν δᾳδουχίαν ἀνάψαι· ταύτης ἕνεκα τῆς σοφῆς πραγματείας ὁ καθολικὸς τῆς οἰκονομίας λόγος οὐ συνεχώρησε[8] πεσεῖν ὑπὸ τὴν Ἡρώδου κακίαν τὸν ἔξαρχον τῆς εὐαγγελικῆς ὑπάρχοντα χάριτος[9], ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν Ἰουδαίων ὑπεκδῦναι σκαιότητα, τὴν Fol. 62, v°. *δὲ τῶν ἐθνῶν φατρίαν συναγαγεῖν. Ὅθεν οὐδ' αἴτιος τιμωρίας ἐφάνη τοῖς φύλαξιν· ἐπεὶ μηδὲ ἔλαφος φυγοῦσα τῶν λίνων τὰς σταλίδας[10] ἔπεισε τὸν ποιμένα φονεύειν τοὺς σκύλακας. Εἶτα μανεὶς ὁ Ἡρώδης φονεύει τοὺς στρατιώτας· οἰκείαν ποιεῖ τοῦτο λύτταν ἀπομιμούμενος, οὐκ ἀπὸ τοῦ Πέτρου λαβὼν ἀγριότητα· ἐπεὶ μηδὲ λέων ὑπό[11] τινος ἐγερθεὶς θυμὸν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει καὶ ταραχήν, φυσικὸν ἔχων τῆς ὁρμῆς τὸ φρύαγμα.*

[1] In marg. *περὶ τῶν κατὰ τὴν εἱρκτήν* pr. manus. — [2] *καθηκεύων* vox corrupta, hic et p. 125, l. 13. F. *καθυπείκων* vel *πιθηκεύων* eodem sensu quo *πιθηκίζω* apud Aristophanem (*Vesp.* 1290). — [3] In textu *α ·/. φω*; in ext. marg. *ἀψόφῳ* pr. manus. — [4] Glossema non recipiendum. — [5] Comp. *σημείωσαι*. — [6] *ἐξέμπεπψεν*. — [7] *ἀοίδημον*. — [8] *συνεχώρησαι*. — [9] *χάριτος* in ext. marg. pr. manus. — [10] *τοὺς σκαλίκας*. — [11] *ἀπὸ*.

Πάντα γοῦν ἔργῳ καὶ λόγῳ τοῦ λυσιτελοῦς χάριν Πέτρος ἐνεργῶν εὑρίσκεται πανταχοῦ· κἂν μετὰ [τῶν] ἐθνῶν πρὸ τῆς συντυχίας[1] τῶν Ἰουδαίων ἤσθιε καὶ μετὰ τὴν συντυχίαν τρώγειν ἀπεστρέφετο, οὐ δι' ἑαυτὸν τοῦτο ποιῶν φαίνεται, ἀλλὰ διὰ τοὺς σωζομένους ἔκ τε τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐθνῶν ὁμοίως. Ἐπειδὴ γὰρ τὸν νόμον ἐτίμων Ἰουδαῖοι καί τινων ἀπείχοντο σιτίων καί τινων μετελάμβανον, σπουδὴ[2] δὲ τῷ Πέτρῳ τὸ πᾶν ἔθνος εἰς τὴν εὐαγγελικὴν εἰσελάσαι δωρεάν, οἰκονομικώτερον[3] τῶν Μωσαϊκῶν νόμων[4] ἐτίμα τέως τὸ πρόσταγμα, ἵνα γνόντες οἱ Ἰουδαῖοι τὰς ἐντολὰς τοῦ νόμου τὸν Πέτρον φυλάττοντα καὶ φιλοῦντα τὸν Μωσῆν καὶ τὸ γράμμα δοξάζοντα ἐμβῶσιν εὐκαίρως εἰς τὴν εὐαγγελικὴν τῆς κλήσεως δωρεάν, γνόντες ὡς Πέτρος τὸν Χριστὸν κηρύττων καὶ τὸν νόμον φυλάττων τὸν νόμον οὐ σφάλλεται, φρονίμῳ λογισμῷ δοκιμάσας ἑκάτερον. Εἰ γὰρ ἓν ἐτίμα καὶ τὸ ἓν ἐμυσάττετο[5] καὶ τὸ Εὐαγγέλιον Fol. 63, r°. σεμνύνων τὸν νόμον ἀπεστρέφετο, αὐτόθεν ὡς πολέμιον Μωσαϊκῆς ἐντολῆς εἰκότως ἐβδελύξαντο.

Διό μοι δοκεῖ Πέτρον, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, στρατηγικῇ[6] γνώμῃ τέως ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος ὑπ' ὄψιν Ἰουδαίων τὴν τῶν ἐθνῶν μὴ προσίεσθαι τράπεζαν, ἵνα μὴ ξενισθῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι ταῦτα γνόντες κἀκ μόνης τῆς θέας σκανδαλιζόμενοι φεύξωνται[7] τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τὸν λόγον καὶ τὸν Πέτρον ταῖς διαβολαῖς πανταχοῦ κατακρούσωσιν, ὡς ἀποστάτην αὐτὸν προγονικῆς παραγγελίας ἐκτόπως θρυλλήσαντες[8]. Ὅθεν τὸ βέλτιον σκοπήσας ὁ Πέτρος τοῦθ' ἁρμόδιον καὶ λυσιτελὲς ἔκρινε τὸ γράμμα Μωσέως μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐν πρώτοις ἀποδέξασθαι, ἵνα τούτους ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ τοῦ σέβειν τὸν νόμον συναγάγῃ, εἶθ' οὕτω κατὰ βραχὺ συνεθίσας μόνῳ πείσῃ στοιχεῖν τῷ εὐαγγελικῷ κανόνι [καὶ] πολιτεύεσθαι, σαββάτου καὶ περιτομῆς καὶ σιτίων ἀπαλλάξας Μωσαϊκῶν· καὶ τοῦτ' ἦν εἰκότως τοῦ Πέτρου τὸ φρόνημα, τὸ κωλύον[9] παρόντων Ἰουδαίων ἐσθίειν[10] μετὰ τῶν ἐθνῶν. [Ἀλλ' ἵνα μὴ] ἀποτραχύνοι τὸ ἦθος ὡς τὴν παρ' αὐτοῖς δίαιταν ἐκτρεπόμενος[11], συνήσθιεν ἀπόντων Ἰουδαίων καὶ συνῆν καὶ τούτους τρόπον τινὰ διὰ τῆς τραπέζης πείθων τὴν εὐαγγελικὴν χάριν καταδέχεσθαι. Ἑκατέρῳ γοῦν τάγματι ὤφθη λυσιτελής, καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ συζῆν φίλους ἐποίησε καὶ πρόσφυγας τοῦ Χριστοῦ, τοὺς δ' ἐν τῷ τιμᾶν κοινωνοὺς τῆς εὐαγγελικῆς εἰργάσατο χάριτος. Παῦλος οὖν οὐ Fol. 63, v°. τοὺς περὶ τὸν Πέτρον ψευδαποστόλους θρυλλεῖ[12], ἀλλὰ τοὺς ὑπὸ Ἰουδαίων ἀνὰ

[1] In textu συμμαχίας punctis infra positis; in ext. marg. συντυχίας pr. manus. — [2] σπουδῇ. — [3] οἰκονομηκώτερον. — [4] νόμων add. in ext. marg. pr. manus. — [5] ἐμισάττετο. — [6] στρατιγικῇ. — [7] φεύξονται. — [8] θρηλλύσαντες. — [9] κωλύειν. — [10] ἐσθίει. — [11] ἐσθίει μετὰ τῶν ἐθνῶν ἀποτραχύνειν τὸ ἦθος· ὡς τὴν παρ' αὐτῷ δίαιταν ἐκτρεπόμενος. — [12] θρήλλει.

τὴν οἰκουμένην ἐκπεμπομένους τοὺς τὰ ἐγκύκλια γράμματα περιφέροντας, οὓς ἐξαποστέλλοντες στόλους ἐκάλουν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Πέτρου πολὺς ὁ κατάλογος, ἅλις δέ σοι τὰ λεχθέντα καὶ τοῖς συγκαθημένοις· ἑτέρων δ' εἴ που ζητημάτων τῆς καινῆς διαθήκης ὑφιζάνει κεφάλαιον, μὴ μελλήσας[1] ἀπάγγειλον.

[1] μελήσας.

CAPUT XXX.

Quæstio de circumcisione Timothei. (Act. xvi, 3.)

Ὁ δὲ σύννους[1] *ἐπ' ὀλίγον γενόμενος καὶ σεμνός· «Μάλα μοι δοκεῖς, ἔφη, τοὺς ἀπείρους μιμεῖσθαι τῶν ναυκλήρων, οἳ τὸν προκείμενον αὐτοῖς πλοῦν ἔτι νηχόμενοι ἕτερον πέλαγος νήχεσθαι περιβλέπονται, οὕτω δῆτα καὶ σὺ, ἔτι τῶν ἐν χεροῖν μὴ συμπληρώσας ζητημάτων τὰ καίρια*[2], *ἕτερά σοι ζητεῖς παρ' ἡμῶν ὁρισθῆναι κεφάλαια.»*

Ἕλλην[3]. *Εἴ γε οὖν τεθάρρηκας ἐν τοῖς ἐρωτήμασι καὶ τρανά σοι γέγονε τὰ* ᵃ I Cor. ix, 19. *τῶν ἀπορουμένων, φράσον ἡμῖν πῶς ὁ Παῦλος «ᵃἘλεύθερος γὰρ ὢν» λέγει*[4] *«πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα πάντας κερδήσω;» πῶς δὲ καὶ τὴν περιτομὴν λέγων κατατομὴν αὐτὸς ἐν Λύστροις περιτέμνει τινὰ Τιμόθεον, ὡς αἱ Πράξεις* ᵇ Cf. Act. xvi, 3. *τῶν Ἀποστόλων διδάσκουσινᵇ; Εὖ γε τῆς ὄντως ὧδε βλακείας τῶν ῥημάτων· τοιοῦτον ὀκρίβαντα, γελοίου μηχανήματα, αἱ τῶν θεάτρων σκηναὶ ζωγράφουσι· τοιοῦτον θαυματοποιῶν ὄντως τὸ παραπάλλιον. Πῶς γὰρ ἐλεύθερος ὁ παρὰ πᾶσι δουλούμενος*[5]; *πῶς δὲ πάντας κερδαίνει ὁ πάντας καθηκεύων*[6]. *Εἰ* Fol. 64, r°. *γὰρ τοῖς ἀνόμοις ἄνομος, ὡς αὐτὸς λέγει, καὶ τοῖς Ἰουδαίοις Ἰουδαῖος καὶ τοῖς πᾶσιν ὁμοίως συνήρχετο, ὄντως πολυτρόπου κακίας ἀνδράποδον καὶ τῆς ἐλευθερίας ξένον καὶ ἀλλότριον, ὄντως ἀλλοτρίων κακῶν ὑπουργὸς καὶ διάκονος καὶ ζηλωτὴς πραγμάτων ἀσέμνων ἐπίσημος ὁ τῇ κακίᾳ τῶν ἀνόμων συνδιατρίβων ἑκάστοτε καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν ἰδιοποιούμενος. Οὐκ ἔνι ταῦτα ψυχῆς ὑγιαινούσης τὰ δόγματα, οὐκ ἔνι λογισμῶν ἐλευθέρων ἀφήγησις· ὑποπύρου*[7] *δὲ τὰς φρένας καὶ τὸν λογισμὸν ἀρρωστοῦντος ἡ τῶν λόγων ὑπόθεσις. Εἰ γὰρ ἀνόμοις συζῇ καὶ τὸν ἰουδαϊσμὸν*[8] *ἐγγράφως ἀσμενίζει*[9], *ἑκατέρου μετέχων, ἑκατέρῳ συμπέφυρται, συναναμιγνύμενος καὶ συναπογραφόμενος τῶν οὐκ ἀστείων τὰ πταίσματα· ὁ γὰρ τὴν περιτομὴν οὕτω παραγραφόμενος, ὡς ἐπαρᾶσθαι τοὺς ταύτην ἐπιτελεῖν θέλοντας, καὶ περιτεμὼν αὐτὸς ἑαυτοῦ βαρύτατος ὑπάρχει κατήγορος, λέγων· «Εἰ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην* Gal 2[18] *ἐμαυτὸν συνίστημι.»*

[1] *σύνους.* — [2] Prior lectio *τὰ ζητημάτων τὰ καίρια*, priore *τὰ* linea transfixo. — [3] Codex in ext. marg. *Ἕλλην.* — [4] *λέγει* uncis inclusa. — [5] *δουλόμενος.* — [6] *καθηκεύων* vid. supra p. 122, l. 2. F. *πιθηκεύων* vel *πᾶσι καθυπείκων.* — [7] *ὑποπήρου.* — [8] *ἰουδασμὸν.* — [9] *ἀσμενίζοι.*

CAPUT XXXI.

Quæstio de dicto : Et dicit : Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis (Act. xxii, 3) et de dicto : Accedens autem tribunus, dixit illi : Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit : Etiam. (Act. ibid. 27.)

Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡμῖν ὁ πολὺς ἐν τῷ λέγειν ὥσπερ τῶν οἰκείων λόγων ἐπιλαθόμενός φησι τῷ χιλιάρχῳ οὐχὶ Ἰουδαῖον αὐτὸν ἀλλὰ Ῥωμαῖον εἶναι, πρὸ τούτου φάς· «Ἐγὼ ἀνὴρ Ἰουδαῖός εἰμι, ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας γενόμενος, ἀνατεθραμμένος δὲ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου·» ὁ γοῦν εἰπών· Ἐγώ εἰμι Ἰουδαῖος, καὶ Ἐγώ εἰμι Ῥωμαῖος, οὐδ' ἑκάτερόν ἐστιν, ἑκατέρῳ προσκείμενος[1]· ὁ γὰρ ὑποκρινόμενος καὶ
Fol. 64, v°. λέγων ὅπερ οὐκ ἦν, δόλῳ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἔργων πραγματεύεται, καὶ προσωπεῖον ἀπάτης περιβαλὼν ἑαυτῷ φενακίζει[2] τὸ σαφὲς, καὶ κλέπτει τὴν ἀλήθειαν, ἀλληνάλλως[3] πολιορκῶν τῆς ψυχῆς τὸ φρόνημα, τέχνῃ γοητείας τοὺς εὐχερεῖς δουλούμενος. Ὁ δὲ τοιαύτην ἐν βίῳ γνώμην ἀσπασάμενος οὐδὲν ἀσπόνδου πολεμίου καὶ πικροῦ διενήνοχεν, ὃς τῶν ὑπερορίων τὰς γνώμας ὑποκριθεὶς πάντας αἰχμαλωτίζει ἀπανθρώπως δουλούμενος. Εἰ γοῦν Παῦλος ὑποκρινόμενος πῆ μὲν Ἰουδαῖος, πῆ δὲ Ῥωμαῖός ἐστι, πῆ μὲν ἄνομος, πῆ δὲ Ἕλλην, ὅταν ἐθέλῃ ἑκάστου πράγματος ὀθνεῖος καὶ πολέμιος, ἕκαστον ὑπεισελθὼν, ἕκαστον ἠχρείωκε, θωπείαις ἑκάστου κλέπτων τὴν προαίρεσιν. Ψεύστης οὖν
° Rom. ix, 1. καὶ τοῦ ψεύδους ἐκ τοῦ φανεροῦ σύντροφος· καὶ περιττὸν τὸ λέγειν· «°Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι.» Ὁ γὰρ πρώην τὸν νόμον καὶ τήμερον τὸ Εὐαγγέλιον σχηματιζόμενος, ἐνδίκως ὁ τοιοῦτος κἂν βίῳ κἂν πολιτείᾳ κακοῦργος καὶ ὕπουλος.

[1] προκείμενος. — [2] φαινακίζει. — [3] ἀλληνάλως.

CAPUT XXXII.

Quæstio de dicto : Quis militat suis stipendiis unquam? (I Cor. ix, 7.)

Ὅτι δὲ κενοδοξίας ἕνεκεν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ πλεονεξίας τὸν νόμον ὑποκρίνεται, δῆλος ἀφ' ὧν λέγει· « Τίς σΊρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς ποιμαίνει[1] ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; » καὶ ταῦτα θέλων κρατῦναι, τὸν νόμον τῆς πλεονεξίας λαμβάνει συνήγορον φάς· « [a] Ἦ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπΊαι· οὐ φιμώσεις[2] βοῦν ἀλοῶντα[3]· » εἶτ' ἐπισυνάπΊει τὸν λόγον ἀσαφῆ καὶ μεσΊὸν φλυαρίας, τῶν ἀλόγων τὴν θείαν ἀποτέμνων πρόνοιαν, φάσκων· « [b] Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ ἢ δι' ἡμᾶς λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη. » Δοκεῖ δέ μοι ταῦτα λέγων ἱκανῶς ἐνυβρίζειν τῇ σοφίᾳ τοῦ κτίσαντος ὡς οὐ προνοουμένῃ τῶν γενομένων πάλαι. Εἰ γὰρ περὶ τῶν βοῶν οὐ μέλει τῷ Θεῷ, τί καὶ γέγραπΊαι· « [c] Πάντα ὑπέταξας πρόβατα καὶ βόας καὶ κτήνη καὶ πετεινὰ καὶ τοὺς ἰχθύας. » Εἰ γὰρ ἰχθύων λόγον ποιεῖται, πολλῷ μᾶλλον βοῶν ἀροτήρων καὶ καματηρῶν. Ὅθεν ἄγαμαι τὸν οὕτω φένακα, τὸν ἀπλησΊίας ἕνεκεν καὶ τοῦ λαβεῖν ἱκανὸν τῶν ὑπηκόων ἔρανον, οὕτω τὸν νόμον σεμνῶς περιέποντα.

[a] I Cor. ix, 9. — Fol. 65, r°. — [b] I Cor. ix, 10. — [c] Cf. Psalm. viii, 8, 9.

[1] ποιμένη. — [2] φημώσεις. — [3] ἀλλοῶντα.

CAPUT XXXIII.

Quæstio de dicto : Debitor est universæ legis faciendæ. (Gal. v, 3.)

Εἶθ' ὑποσῖρέψας αἰφνίδιον[1] ὡς ὀνειροπλὴξ ἀφ' ὕπνου τινὸς ἀναπηδήσας φάσκει· «Μαρτύρομαι ἐγὼ Παῦλος ὅτι ἐάν τις ἓν ϖοιήσῃ τοῦ νόμου, ὀφειλέτης ἐσῖὶν ὅλον τὸν νόμον ϖοιῆσαι·» ἀντὶ τοῦ ὅλως οὐ χρὴ τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ νόμου ϖροσέχειν· ὁ βέλτισῖος οὗτος, ὁ φρενήρης, ὁ συνετὸς, ὁ κατὰ ἀκρίϐειαν τοῦ ϖατρῴου νόμου ϖεπαιδευμένος, ὁ τοσαυτάκις Μωσέως δεξιῶς μεμνημένος, ὥσπερ ἐν οἴνῳ καὶ μέθῃ διαϐραχεὶς, ἀναιρεῖ δογματίζων τοῦ νόμου τὸ ϖρόσῖαγμα, λέγων Γαλάταις· «[a]Τίς ὑμᾶς ἐϐάσκανεν[2] τῇ ἀληθείᾳ μὴ[3] ϖείθεσθαι» τουτέσῖι τῷ Εὐαγγελίῳ; εἶτα δεινοποιῶν καὶ φρικτὸν ἐργαζόμενός τινα τῷ νόμῳ ϖείθεσθαι λέγει· «[b]Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν.» Ὁ γράφων Ῥωμαίοις ὅτι «[c]Ὁ νόμος ϖνευματικός ἐσῖι» καὶ αὖθις «[d]Ὁ νόμος ἅγιος καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία» τοὺς ϖειθομένους τῷ ἁγίῳ ὑπὸ κατάραν τίθησιν· εἶτα φύρων ἄνω καὶ κάτω τὴν φύσιν τοῦ ϖράγματος συγχέει τὸ ϖᾶν καὶ ζοφερὸν ἐργάζεται, ὡς σκοτοδινιάσαι μικροῦ δεῖν τὸν ἀκούοντα καὶ καθάπερ ἐν νυκτὶ ϖροσαράτῖειν ἑκατέροις τῷ τε νόμῳ ϖροσπῖαίειν καὶ τῷ Εὐαγγελίῳ ϖροσκρούειν τῇ συγχύσει[4] διὰ τὴν τοῦ χειραγωγοῦντος[5] ἀμαθίαν.

[a] Gal. III, 1.
Fol. 65, v°.
[b] Gal. III, 10.
[c] Rom. VII, 14.
[d] Rom. VII, 12.

[1] αἰφνίδιον in ext. marg. — [2] ἐϐάσκηνεν. — [3] μὴ supra lineam add. sec. manus. — [4] συγχήσει. — [5] χειραγογοῦντος.

CAPUT XXXIV.

Quæstio de dicto : Lex autem subintravit ut abundaret delictum. (Rom. v, 20.)

Ἴδε γὰρ, ἴδε τοῦ σόφου τὴν ἀφήγησιν· μετὰ μυρίας φωνὰς, ἃς ἐκ τοῦ νόμου πρὸς σύναρσιν ἔλαβε, καὶ τῶν οἰκείων ῥημάτων τὴν ψῆφον ἠκύρωσε[1] λέγων· « Νόμος γὰρ παρεισῆλθεν ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα » καὶ πρὸ τούτων· « [a] Τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, » μονονουχὶ καθάπερ μάχαιραν[2] τὴν οἰκείαν ἀπακονήσας γλῶτταν ἀφειδῶς μεληδὸν τεμαχίζει[3] τὸν νόμον ὁ πείθεσθαι τῷ νόμῳ πολλαχῶς προτρεπόμενος καὶ τὸ ζῆν κατ' αὐτὸν λέγων ἐπαινετόν. Ὥσπερ δὲ ἐκ συνηθείας ταύτην ἀναλαβὼν τὴν ἀπαίδευτον γνώμην, τὰς οἰκείας πανταχοῦ ψήφους καταβέβληκεν.

[a] I Cor. xv, 56.

[1] ἐκύρωσε. — [2] μάχαιραν καθάπερ. — [3] τεμμαχίζει.

CAPUT XXXV.

Quæstio de dicto : Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. (I Cor. x, 20.)

Fol. 66, r°.

Ἀμέλει τὴν βρῶσιν τῶν ἱεροθύτων ἀπαγορεύων πάλιν ἀδιαφορεῖν περὶ τούτων διδάσκει, λέγων μὴ δεῖν πολυπραγμονεῖν μηδ' ἐξετάζειν, ἀλλ' ἐσθίειν κἂν ἱερόθυτα ᾖ, μόνον ἐάν τις μὴ προείπῃ· ἐν οἷς ἱστόρηται λέγων· « Ἃ θύουσι, δαιμονίοις θύουσιν· οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. » Ταῦτα λέγων καὶ γράφων, πάλιν ἀδιαφόρως περὶ τῆς βρώσεως γράφει λέγων· « [a]Οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ καὶ οὐδεὶς Θεὸς εἰ μὴ εἷς· » καὶ μετ' ὀλίγα· « [b]Βρῶμα ἡμᾶς[1] οὐ παραστήσει τῷ Θεῷ, οὔτε ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν[2] οὔτε ἐὰν οὐ φάγωμεν ὑστερούμεθα· » εἶτα[3] μετὰ τοσαύτην τερθρείας[4] ἀδολεσχίαν ὥσπερ ἐν κλίνῃ κείμενος ἀνεμηρυκήσατο[5] φάς· « [c]Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν· τοῦ Κυρίου γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· » ὢ σκηνῆς παίγνιον πρὸς μηδενὸς εὑρεθέν! ὢ φωνῆς ἀλλόκοτον ῥῆμα καὶ ἀσύμφωνον! ὢ λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν τῇ μαχαίρᾳ χειρούμενος! ὢ καινοτέρα τοξεία κατὰ τοῦ βάλλοντος ἐρχομένη καὶ πίπτουσα!

[a] I Cor. viii, 4.
[b] I Cor. viii, 8.
[c] I Cor. x, 25, 26.

[1] ὑμᾶς. — [2] περισεύομεν. — [3] εἶτα in ext. marg. pr. manus. — [4] τερθρίας. — [5] ἀπεμηρυκήσατο.

CAPUT XXXVI.

Quæstio de dicto : In novissimis temporibus quidam discedent a fide. (I Tim. iv, 1.)

Ὅμοιον τούτοις ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ῥῆμά τι εὕρομεν, ἔνθα τὴν ϖαρθενίαν ἐπαινῶν, μεταβαλλόμενος αὖθις, γράφει· « Ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς ϖίστεως, ϖροσέχοντες ϖνεύμασι ϖλάνης, κωλύοντες γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων· » καὶ ἐν τῇ ϖρὸς Κορινθίους δὲ ἐπιστολῇ, λέγει· « [1] Περὶ δὲ τῶν ϖαρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. » Οὐκοῦν ὁ ϖαρθενεύων οὐ καλῶς ϖοιεῖ, οὐδ' ὁ γάμων ἀπεχόμενος ϖονηροῦ τινος ὑφηγήσει ϖειθόμενος, μὴ ἔχοντες ϖρόσταγμα ϖερὶ ϖαρθενίας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ϖῶς τινες ϖαρθενεύουσαι ὡς μέγα τι κομπάζουσι καὶ λέγουσι Πνεύματος ἁγίου ϖεπληρῶσθαι ὁμοίως τῇ τεξαμένῃ τὸν Ἰησοῦν; Ἀλλ' ἡμεῖς ἔτι λέγειν κατὰ τοῦ Παύλου ϖαυσόμεθα, γνόντες αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ τοιαύτην γιγαντομαχίαν λόγων καθοπλίσαντα· εἰ δ' ἀποκριθῆναί σοί τις ϖεριουσία ϖρὸς ταῦτα καθέστηκε, μηδὲν ἀναβαλλόμενος ἀπόκριναι.

[1] I Cor. vii, 25.

Fol. 66 v°.

CAPUT XXXVII.

Solutio de circumcisione Timothei. (Act. xvi, 3.)

Χριστιανός[1].

Τοσοῦτον τοῦ λογάδος ἑσμὸν ὑποθέσεων κατὰ Παύλου δονήσαντος καὶ τὸ τῶν κεφαλαίων ϖλῆθος καθάπερ μελίσσας τέως ἡσυχαζούσας, κατεπαΐξασας ὄχλῳ ϖολλῷ[2], ἡμεῖς οἷα κέντροις τοῖς ἀπορουμένοις ἐν κύκλῳ ϖληττόμενοι, ἀνάγκῃ ϖάσῃ[3] ϖρὸς ἕκαστον στάντες ἐμαχόμεθα φάντες· Οὐ δίκαιον ϖοιεῖς[4] τηλικοῦτον ἄνδρα, λάμποντα τῷ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνι καὶ καμάτῳ, κατασκώπτων[5] οὕτως καὶ νόμῳ διαβολῆς κατακόπτων[6] ἀφειδῶς, εἰ τῷ τῆς οἰκονομίας λόγῳ καὶ φρονήματι συνερχόμενος τοῖς ἐλαττώμασι τῶν ἄρτι δεχομένων τὸν λόγον τῆς ϖίστεως εἰς τὴν οἰκείαν τῆς ἀρετῆς ἀνῆγε διάθεσιν, ὁπότε καὶ διδάσκαλος ὁμοίως καὶ ἰατρὸς ἢ καὶ στρατηγὸς ἀνὴρ εὑρίσκεται τοιαύτῃ κεχρημένος διαγωγῇ. Καὶ διδάσκαλος μὲν συμψελλίζων τῷ μαθητῇ τῷ ψελλιστῇ, χάριν τοῦ βελτίονος ψελλιστὴς γενόμενος, εἰς ἄκραν ἀνάγει ϖαίδευσιν τὸν ἀκούοντα, συγκακοπαθῶν καὶ συνεκπονῶν τῆς ὠφελείας ἕνεκα· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ϖράξειεν,
Fol. 67, r°. εἰς βελτίωσιν οὐκ ἄγει τὸ ἦθος τοῦ μείρακος. Ἰατρὸς δ' ἔστιν ὅτε οὐ μόνον τοῖς κάμνουσιν ἁρμόζον βοήθημα κεραννύει καὶ φάρμακον, ἀλλὰ καὶ συνανακλίνεται καὶ συνεσθίει ϖολλάκις καὶ κοινωνὸς τῆς ἀσθενούσης ἕξεως καὶ μέτοχος γίνεται, ἵνα συμμίξας τῷ κακουμένῳ καὶ συσσιτηθεὶς[7] αὐτῷ, ϖαντὶ τρόπῳ νικήσας τὸ λυποῦν τοῦ νοσήματος, εἰς τὴν ὁμοίαν αὐτῷ ῥῶσιν ἀγάγῃ[8] τὸ ἄρρωστον. Στρατηγὸς δὲ συνέσει καὶ ῥώμῃ στρατηγῶν τῷ βασιλεῖ μυρίοις βαρβάρων μαχόμενος ἔθνεσιν, ἵνα τοὺς ϖάντας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον ἀγάγῃ τοῦ δεσπότου, τὰ τῶν βαρβάρων φιλεῖ καὶ ἀσπάζεται, ϖῆ μὲν χαίρων διαίτῃ καὶ τραπέζῃ βαρβαρικῇ, ϖῆ δ' ἀσπαζόμενος αὐτῶν τὰ ἔθη καὶ τὰ νόμιμα[9], ϖῆ δ' ἀμπεχόνας ἃς φοροῦσιν οὐκ ἀποστρεφόμενος, ϖῆ δ' εἷς ἐξ αὐτῶν γινόμενος καὶ ϖράττων ἅπερ ὁ βασιλικὸς οὐκ ἐπιτρέπει νόμος, καὶ ἁπαξαπλῶς τὸν τῶν βαρβάρων τρόπον μιμησάμενος, τέλος ἀγωγίμους αὐτοὺς ϖροσάγει[10] τῷ βασιλεῖ, ϖλῆθος ἀνάριθμον τέχνῃ χειρωσάμενος· εἰ μὴ γὰρ ταῦτα ὁ στρατηγὸς ἐν τοῖς ἀνυποτάκτοις ἔθνεσι διαπράξοιτο, εἰκῇ φιλονεικεῖ, ξίφει θέλων μυρίας χειρώσασθαι φάλαγγας. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κατὰ τὸ ϖαράδειγμα, Παῦλος

[1] Χριστιανός in ext. marg. pr. manus. — [2] Turbatus locus videtur in codice καθάπερ μελίσσας τέως ἡσυχαζούσας τὸ τῶν κεφαλαίων ϖλῆθος κατεπαίσας λόγῳ ϖολλῳ. — [3] ἀνάγκη ϖᾶσα. — [4] ϖοιεῖν. — [5] κατασκόπτειν. — [6] κατακόπτειν. — [7] συσσιτιθεὶς. — [8] ἀγάγει. — [9] νόμημα. — [10] ϖροσάγῃ.

μυρία τῶν ἀνθρώπων ἤθη συνάξαι βουλόμενος καὶ μίαν ὥσπερ τάξιν ἐκ διαφόρων ἐθῶν καὶ νομίμων ἐργάσασθαι, πάντα τοῖς πᾶσι γιγνόμενος ὠφελεῖ· οὐκ αὐτὸς τὴν πρᾶξιν τῶν πολλῶν ἀγάμενος, ἀλλὰ τὴν ἐκ τοῦ πράγματος Fol. 67, v°. *λυσιτέλειαν εἰδὼς τοῖς πᾶσι συνήρχετο, πῆ μὲν ὡς διδάσκαλος τῇ μαθητείᾳ τῶν ἐθνῶν συγκαταμιγνύμενος καὐτὸς ἐν αὐτοῖς ἀπομένων, ἀλλ' αὐτοὺς διὰ τῆς κοινωνίας ἀνάγων πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῆς οἰκείας αὐτοῖς μεταδιδοὺς ἀρετῆς, πῆ δ' ὡς ἰατρὸς τοῖς ἀνακειμένοις ἐν νόσῳ τῆς ἀπάτης, τοῖς πυρέττουσιν ὀξείᾳ* *Cf. II. Cor. xi. 29. *προσβολῇ τῆς κακίας συναλγῶν καὶ συνδιακείμενος λέγων· « *Τίς ἀσθενεῖ κἀγὼ οὐκ ἀσθενῶ τῷ πόνῳ πυρούμενος;* » *πῆ δ' ὡς σΊρατηγὸς σΊρατηγικώτερον τὰς τῶν ἀνθρώπων γνώμας καταδουλούμενος*[1] *ἐκ τοῦ τὰς προαιρέσεις αὐτῶν τῇ συμπαθείᾳ μαλάτΊειν καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ὑποδύεσθαι τῷ*[2] *δοκεῖν ἐν μόνῳ τῷ σχήματι, τῷ μὲν ἀνόμῳ γινόμενος ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος, ὡς ὁ διδάσκαλος τῷ ψελλίζοντι ψελλισΊὴς*[3]*, μὴ ὢν ψελλισΊής, ἵνα τῆς κοινῆς τοῦ ἀνόμου τραπέζης μεταλαβὼν τῆς ἐννόμου τὸν ἄνομον κοινωνὸν ἐργάσηται τραπέζης νομοθετῶν.* Οὕτω *μετὰ τῶν* Ἰουδαίων *μὴ φρονῶν ἰουδαϊκῶς, ὡς ἰατρὸς τῷ νοσοῦντι συννοσῶν, μὴ ὢν νοσηρὸς*[4] *ἀλλ' ὑγιὴς καὶ ῥώσιμος, ὅπως νόσον ἰάσηται· οὕτω τὴν περιτομὴν διὰ τὸ κατόρθωμα τῶν* Ἰουδαίων *οὐκ ἀθετεῖ, ὡς σΊρατηγὸς διὰ τὴν νίκην τὰ τῶν ὀθνείων ἀπομιμούμενος ἤθη, ἵνα τὸ καλὸν, οὐ τὴν περιτομὴν, ἀλλὰ τὴν ἐκ περιτομῆς πρόφασιν τοῦ καλοῦ, κυρώσειε πανταχοῦ, ἵνα τῷ νόμῳ κοινωνήσας*[5] *ἐν μέρει ὅλον τὸν νόμον ὑποτάξῃ τῇ χάριτι, ἵν' εἴξας ἐνὶ μωσαϊκῷ προσΊάγματι ὅλον κατακλείσῃ τῷ* Εὐαγγελίῳ *τὸ* Μωσαϊκὸν *νόμιμον, ἵνα τῶν κακούργων ἐκ συγκαταθέσεως ὑποκλέψας τὸ φρόνημα τὴν γνώμην* Fol. 68, r°. *αὐτῶν εἰς τὴν οἰκείαν σπουδὴν συνελάσειεν.*

Ἔσ*Ίι γοῦν καὶ παρὰ τοῖς σοφοῖς τῶν ἰατρῶν ὅμοιον τούτῳ καταλαβεῖν φρόνημα, οἳ τὰ βλάπΊοντα τῶν φαρμάκων πίνειν ἀπαγορεύοντες, ταὐτὰ πάλιν ἑτέροις ἔσΊιν ὅτε συμπλέξαντες εἴδεσιν, τοῖς ὀχλουμένοις ἐν πάθει καὶ δεινῶς δυσχεραίνουσι πίνειν παρακελεύονται, ἵν' ἡ συμπλοκὴ τοῦ διαβεβλημένου φαρμάκου δοθεῖσα τῷ κάμνοντι τὴν ἀφανῆ τῆς ἀρρωσΊίας κακίαν νικήσειε· καὶ ταῦτα πράτΊοντες οὐ τὴν οἰκείαν ἐπισΊήμην συγχέουσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπηγορευμένων τὸ κρεῖτΊον ἐργάζονται.* Οὕτω Παῦλος *τὴν περιτομὴν εἰδὼς ἐπιζήμιον, ταύτην οὐ διδάσκει οὔτε παραδίδωσιν· ἐν καιρῷ δὲ, τῶν* Ἰουδαίων *κακουμένων σφοδρότερον, ταύτην τοῖς* Εὐαγγελικοῖς *ἐγκαταμίξας δόγμασιν, προσάγει τοῖς ἀπανθρώπως πεπιεσμένοις, δι' ἑαυτοῦ ἰασάμενος τὴν ἐμφωλεύουσαν*[6] *τοῖς* Ἰουδαίοις *νόσον.* Καὶ *ταῦτα μὲν οὕτω σοι πιθανῶς εἰρημένα.*

[1] *καταδουλόμενος.* — [2] *τὸ.* — [3] *ψελός τις.* — [4] *νοσηλὸς.* — [5] *κοινωνίσας.* — [6] *ἐμφολεύουσαν.*

CAPUT XXXVIII.

Solutio de dicto : Et dicit : Ego sum vir Iudæus, et de dicto : Accedens autem tribunus dixit illi : Dic mihi si Romanus es? At ille dixit : Etiam. (Act. XXII, 3 et 27.)

Κἀκεῖνο δὲ λεκτέον ἤδη τὸ δοκοῦν ἐκ τῶν λέξεων ταράττειν τὴν ἀκοήν, τίνος ἕνεκεν Ῥωμαῖον αὐτὸν Ἰουδαῖος τὸ γένος ὢν ἀπαγγέλλει[1]. Τὴν δ' αὐτὴν δέ σοι τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὰ νῦν εἰκόνα ποιήσομαι ἐπὶ τῷ τηλαυγῆ τὴν ἀποστολικὴν ἀγχίνοιαν φανῆναι. Διὰ γὰρ κεφαλαίων τὰ πολλὰ θεωρήματα καὶ μάλιστα τῶν ἀπόρων ἐκ παραθέσεως εἰκόνων σπουδαίως λαμβάνει[2] ἀκριβῆ καὶ τρανὴν τὴν σαφήνειαν, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐπίμαχον, μᾶλλον δ' αὐτῷ μαχόμενον ὑπάρχῃ τὸ λεγόμενον.

Fol. 68, v°. *Ἀμέλει Παῦλος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλευόμενος, καὶ ζημιοῦσθαι θανάτῳ μέλλων ἀπαραιτήτῳ, ὅσον οὐδέπω τοῦ θείου μέλλοντος σχολάζειν κηρύγματος (τοῦτο γὰρ ἔσπευδεν ἡ ψυχοφθόρος ἐργάσασθαι κακία, ζημιῶσαι μὲν τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων τῆς χάριτος, Παύλῳ δὲ μὴ συγχωρῆσαι δραμεῖν τὸ καθολικὸν τῆς εὐσεβείας στάδιον, μηδὲ στεφθῆναι τῷ καμάτῳ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἑκατέροις ζημίαν λυπηρὰν ἀπεργάσασθαι καὶ φθόνῳ τὰ καλὰ συσκιάσαι τοῦ κρείττονος), τοῦτο γοῦν ὅπως ἡ βασκανία μὴ πράξῃ τοῦ δαίμονος μηδὲ τῶν κακούργων αἱ γνῶμαι κρατήσωσι μηδὲ τοῦ καλοῦ συμπέσῃ κατόρθωμα, λόγῳ στρατηγικῷ τῶν δεινῶν περιγίνεται, ἀσπάζεται[3] τὸ γένος τὸ τοῦ γένους πολέμιον καὶ φεύγει τὸ συγγενὲς ὑπ' αὐτοῦ διωκόμενος· ὃν[4] γὰρ Ἰουδαῖοι ὡς ἐχθρὸν ἐμυσάττοντο[5], πατρῴας αὐτὸν εὐκλείας ἀποξενῶσαι θέλοντες, τοῦτον ὡς ἀντίπαλον εὑρόντες ἡττήθησαν. Πρῶτον γοῦν τὴν εἰς αὐτὸν ἀδικίαν γυμνώσαντες, δεύτερον παρ' αὐτοῦ γυμνωθέντες ἠλέγχθησαν[6], συνέσει τρωθέντες καὶ σοφίας ὑπερβολῇ. Ὡς γὰρ στρατηγὸς ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων γενόμενος ἔκδοτος, προσφυγὼν οἷς ἐδόθη, δυναστεύει τῶν συγγενῶν, οὕτω Παῦλος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τοῖς Ῥωμαίοις παραδοθεὶς καὶ εἰπὼν «Ῥωμαῖός εἰμι,» τοὺς Ἰουδαίους ἐνίκησεν· ἐχρῆν γὰρ, ἐχρῆν ἐν ἡγεμονίας ἐξουσίᾳ ῥωμαϊκῆς, τῆς σωτηρίας διακονοῦντα τὸν λόγον Ῥωμαῖον ὄντως εἶναι, ῥώμῃ Πνεύματος ἁγίου καλῶς ἀριστεύοντα· οὐκ ἐψεύδετο*

Fol. 69, r°. *οὖν Ῥωμαῖον ἑαυτὸν ὀνομάσας, ἔθνους διδάσκαλος ῥωμαϊκοῦ γενόμενος. Ὡς γὰρ ὁ τῆς[7] τῶν Γαλατῶν ἐκχωρήσας ἑστίας καὶ τὴν Ἀσίαν οἰκῶν καὶ νεμόμενος[8]*

[1] ἀπαγγέλλη — [2] λαμβάνειν. — [3] ἀρνεῖται. — [4] οὐ. — [5] In ext. marg. ἐμισάττοντο. — [6] ἠλέχθησαν. — [7] ὁ τῶν τὴν; τῶν deletum. — [8] νεμώμενος.

Ἀσιανὸς καλεῖται, κἂν τὸ γένος ἄνωθεν Γαλάτης[1] γνωρίζηται, οὕτω Παῦλος, καὶ εἴ τις Παύλῳ παραπλήσιος, ἐν σκήπτρῳ καὶ χώρᾳ Ῥωμαίων ἀναπατῶν, Ῥωμαῖος ἀναμφιβόλως, κἂν Ἰουδαῖος, ἐστίν· οὐ σφάλλεται κικλήσκων[2] ἑαυτὸν Ἰουδαῖον, οὐδ' ἁμαρτάνει πάλιν ἀποκαλῶν Ῥωμαῖον· τῶν μὲν γὰρ συγγενὴς περιτομῇ τῆς σαρκός, τῶν δ' οἰκεῖος τῷ δόγματι τοῦ θείου κηρύγματος. Καὶ ὅπου μὲν ζημιοῦται, ἀρνεῖται τῆς ζημίας τὸν λόγον, ὁλοτελῶς φεύγων τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς βλάπτεται τὴν ψυχήν· ὅπου δὲ κέρδος φαιδρὸν ἐν δόγματι λάμποντι, τούτῳ προσφεύγει καὶ τὸ γένος ἀσπάζεται. Ὅταν γοῦν Ἰουδαῖον ἑαυτὸν ὀνομάζῃ νόμῳ σωματικῷ, τιμᾷ τὸ ὁμόφυλον· ὅτε δὲ Ῥωμαῖον λόγῳ τῆς τάξεως, βοᾷ τὴν εὐγένειαν.

[1] Γαλάτις. — [2] κικλίσκων.

CAPUT XXXIX.

Solutio de dicto : Quis militat suis stipendiis unquam? (I Cor. IX, 7.)

Τούτων ὧδε λεχθέντων[1], φέρε τὴν ἑπομένην ἐκλύσωμεν πρότασιν τὴν περὶ τοῦ «Τίς σΊρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; καὶ τίς ποιμαίνει[2] ποίμνην, καὶ τοῦ γάλακτος οὐκ ἐσθίει;» Οὐ γὰρ δεόμενος ἐξ ἀνθρώπων λαβεῖν ἀκροθίνια, ταύτην τοῖς Κορινθίοις τὴν γνώμην ἐπέσΊειλεν, ἀλλ' εὐχάρισΊον εἶναι διὰ τούτων τὸ ἦθος τῶν μαθητῶν βουλόμενος σΊρατιωτικῆς εὐλόγως τάξεως ἐμνημόνευσεν. Ὡς γὰρ ὁ σΊρατιώτης[3] γνησίως κάμνων καὶ πονῶν τῷ βασιλεῖ δημοσίοις ὀψοις οἷς δίδωσι τὸ ὑπήκοον ἐκτρέφεται, ἐπὰν δὲ μὴ σίτῳ τράφηται[4] Fol. 69, v°. βασιλικῶς, ἀλλ' οἴκοθεν τὴν σιταρκίαν ἔχων σΊρατεύηται, ἐπιβουλεύει μὲν ῥᾷον τὴν ἀκαθοσίωτον γνώμην ἀναδεχόμενος, λυμαίνεται δὲ πᾶσιν ἀφειδῶς ληϊζόμενος· οὕτως ὁ κῆρυξ εὐαγγελικοῦ καμάτου γενόμενος τότε φιλεῖ τὸν κόπον καὶ τὸν ἀγῶνα τιμᾷ, ὅταν οἱ διδασκόμενοι διὰ τῶν σωματικῶν κοινωνῶσι τοῖς ἀσωμάτοις τοῦ λόγου χαρίσμασιν, ὅταν σπουδαίως ἑαυτοὺς ἐπιδιδῶσι τοῖς εὐαγγελικοῖς νόμοις ἐν ἀγάπῃ. Οὕτω γὰρ ἡ προθυμία τῶν ἐν λόγῳ καμνόντων λαμβάνει τὴν προκοπήν, ὅταν συσΊρατευομένην καί συνεπιμοχθοῦσαν τῶν ὠφελουμένων ἴδῃ[5] τὴν προαίρεσιν, ὅταν οἱ ποιμαινόμενοι[6] τῷ λόγῳ τῆς παιδείας δίκην θρεμμάτων ἀγαθῶν βαθὺν μὲν τῆς εὐποιΐας τὸν πόκον βασΊάζωσιν, ἀπείρους δὲ τῆς ἀνδραγαθίας τοὺς κρουνοὺς ἐν γάλακτι καὶ πλουσίως προχέωσιν, ὥσΊε τὸν ποιμαντικὸν τούτων μεταλαμβάνοντα λόγον ἐπευφραίνεσθαι, καὶ μᾶλλον ἐπακμάζειν τῇ διδαχῇ τῶν καλῶν, ὅταν ἡ μαθητεία εἰς ἔργον εὐσεβείας ἱκανὸν προχωρήσασα πλουτίσῃ[7] τοῦ διδάσκοντος τῆς προθυμίας τὴν σπουδήν.

Ἐθέλων γοῦν ἐκεῖνος ὁ θεηγόρος ἀνὴρ προκόπΊειν ταῖς εὐποιΐαις τοὺς οἰκείους μαθητὰς καὶ τῆς πολιτείας ἐπάξιον ποιῆσαι τοῦ λόγου τὸν κάματον, ποιεῖ τὴν μὲν διδαχὴν παραπλησίαν σπόρῳ, τοὺς δὲ διδασκομένους ἐφαμίλλους εὐγείῳ καὶ πολυφόρῳ χώρᾳ, ἵν' ὁ μὲν διδάσκαλος οἷα γεωργὸς ἀπὸ τῆς χώρας τῶν ἀκουόντων[8] τραφῇ, οἱ δὲ μανθάνοντες δίκην χώρας ἀγαθῆς πλούσιον Fol. 70, r°. παρέχωσι τῆς πίσΊεως γέννημα[9], τὸ τῆς θεογνωσίας σπέρμα δεξάμενοι· ἐπεὶ λυπηρὸν καὶ συμφορᾶς ἄξιον πρᾶγμα καὶ ἀνιαρὸν, φυτηκόμον μὲν δρε-

[1] In ext. marg. Περὶ τοῦ Τίς στρατεύεται. — [2] ποιμένει. — [3] σΊρατιότης. — [4] σιτοτραφῆτε. — [5] ἤδη. — [6] ποιμενόμενοι. — [7] πλουτήσῃ. — [8] In ext. marg. ἀκουόντων. — [9] γένημα.

πάνη καθαίρειν τὸ βλάσ7ημα, καιρῷ δὲ τῆς ἀκμῆς μὴ προσάγειν τὴν ἄμπελον ἐν ὥρᾳ τοὺς βότρυας, ἀλλ' ἀμαλδύνειν τὰς ἐλπίδας τοῦ κάμνοντος. Ὅθεν ὁ *Ἀπόσ7ολος, ἵν' ὠφελήσῃ πολλὰ τοὺς ἀκούοντας, θαυμασίου πίνακος εἰκόνας ὑπέθετο σ7ρατηγοῦ καὶ ποιμένος, φυτηκόμου καὶ γεωργοῦ· καὶ πρὸς σύσ7ασιν τούτων τὸν νόμον ἐκάλεσεν ὀχυρὸν, ἐξ αὐτοῦ ποιῶν τὸ μαρτύριον. Οὐ δὴ οὖν πλεονεξίας ἕνεκεν, ὡς αὐτὸς ἐτόπασας, δόγματα ζητεῖ καὶ δωρεὰς καὶ τιμὰς, ἀλλ' ἵνα εὐχαρίσ7ους αὐτοὺς ποιῇ καὶ εὐγνώμονας, ἐπειδὴ καὶ τὸ Θεῖον ἀπαρχὰς ἔσ7ιν ὅτε καὶ δωρεὰς ἀπαιτεῖ, οὐ λειπόμενόν τινος, ἀλλ' οὐδὲ*[1] *δεόμενον (ἅπασαν γὰρ ἔχει περιουσίαν πλούτου ἔν τε τοῖς ὁρωμένοις καὶ ἀοράτοις κτίσμασιν), ἀλλὰ βουλόμενον πλουτίζειν τοὺς εὐχαρίσ7ους ἐν χάριτι καὶ τὰ μικρὰ μεγάλοις τοῖς ἀγαθοῖς ἀμείβεσθαι ἀπαιτεῖ δασμὸν καὶ φόρους εἰσπράττεται. Ἱκανὸν δέ σοι καὶ τοῦτο τῆς ἀποκρίσεως τὸ ῥῆμα.*

[1] *οὔτε.*

CAPUT XL.

Solutio de dicto : Debitor est universæ legis faciendæ. (Gal. v, 3.)

Λοιπὸν ἐκεῖνο συντόμως ἴδωμεν τὸ κεφάλαιον, ἔνθα φησίν· «Ἐάν τις ἓν ποιήσῃ τοῦ νόμου, ὀφειλέτης ἐσΊιν ὅλον ποιῆσαι τὸν νόμον,» οὐ τὸν νόμον ψέγων, ἀλλ' οὐδὲ κακολογῶν, ἀλλὰ τοῦ νόμου σοι λέγει τὴν πολλὴν ἀκρίβειαν (Fol. 70, v°.) καὶ τὸ δυσκατόρθωτον, ὅπερ ὁ ΧρισΊὸς ἐλθὼν ἀνεπλήρωσεν ἐλευθερώσας πολλοῦ καμάτου τὸν ἄνθρωπον. Εἰ γοῦν τὸ πληρωθὲν ὑπὸ τοῦ Μονογενοῦς ὡς ἀπλήρωτόν τις ἐπιτελεῖν ἐθέλοι, τὸ πλήρωμα τοῦ ΧρισΊοῦ ὡς λεῖπον[1] δεχόμενος, ἀναγκαίως ὁ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν χάριν [μὴ λαβὼν] καὶ τῷ νόμῳ δουλούμενος ὀφείλει τὸ πᾶν τῶν δεσποτικῶν ἐπιταγμάτων ἐκτελέσαι τὸ νόμιμον. Ὅθεν μετὰ τοῦ Σωτῆρος ἴσως τινὰ κονιζόμενον τοῦ μόνου τὸν νόμον ὑπὲρ πάντα πληρώσαντος καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐντολῶν ὅλων περιγράψαντος, ἱκανῶς σΊίζει καὶ παίει δημοσίως μονονουχὶ λέγων· «Πῶς τολμᾷς, ἄνθρωπε, τὸ πληρωθὲν ἐξ ὑπαρχῆς τελεῖν ὡς ἀπλήρωτον, εἰς ὕβριν τοῦ ΧρισΊοῦ τοῦτο πραγματευόμενος; Εἰ γὰρ τὰ τοῦ νόμου πράτΊειν ἐθέλεις καὶ σὺ τοῦ πράγματος ποιεῖν τὸ διάταγμα, κατηγορεῖς τοῦ ΧρισΊοῦ ὡς μὴ[2] πληρώσαντος αὐτοῦ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας· φρικτὸν ἐπιτηδεύεις, ἄνθρωπε, καὶ νεώτερον τὸ πεπληρωμένον θεσπεσίῳ κανόνι ὡς ἀπλήρωτον τοῦτο συλῶν καὶ ἀτέκμαρτον· κέκλεισΊαι τῶν πόνων καὶ τῶν δρόμων τὸ σΊάδιον, ἑνὸς δραμόντος ὑπὲρ ὅλων καὶ τὸ βραβεῖον λαβόντος, καὶ σὺ πάλιν ἀνοίγεις καὶ τρέχειν ἐπιτάτΊεις τοῖς ἀδυνατοῦσι τὴν νύσσαν καταλαβεῖν· τοῦτο δ' ἐπιτηδεύων ἐν παρακοπῇ λογισμῶν, ὀφειλέτης εἶ ὅλον τὸν νόμον τελέσαι. Ὁ γὰρ πρὸ ἑκατὸν κειμένην ἀκρόπολιν παρασάγγων ἀκούων καὶ ποθῶν εἰς αὐτὴν ἀπελθεῖν ἱππηλάτης[3], οὐδὲν ὤνησε δραμὼν ἐνενήκοντα καὶ πέντε παρασάγγας καὶ τοὺς πέντε μὴ δραμών· ὡσαύ- (Fol. 71, r°) τως γὰρ ἔξω τῆς πόλεως ἔμεινε πρὸ τοῦ τὸν δρόμον ἀσπάσασθαι. Καὶ πάλιν ὁμοίως ὁ φυλάτΊων ἐν συνοχῇ πολεμίων μεγάλην πόλιν, τριάκοντα πέντε πύλας ὠχυρωμένας ἔχουσαν, οὐδὲν ὠφέλησε τὰς τέσσαρας πρὸς ταῖς τριάκοντα πύλαις ἀσφαλισάμενος καὶ μίαν ἐκ λήθης ἐάσας ἠνοιγμένην· εἰσελθὼν γὰρ δι' αὐτῆς ἔξωθεν ὁ πολέμιος ὁμοίαν εἰργάσατο τῇ πόλει κατασΊροφήν, ἣν εἶχε ποιῆσαι διὰ πασῶν εἰσελθών· οὕτως ὁ μυρίας ἐντολὰς συμπληρώσας τοῦ νό-

[1] λοῖπον. — [2] ὀσμή. — [3] ἱππήλατος.

μου, μίαν δὲ ἐάσας ἐντολὴν ἀπλήρωτον, δι' αὐτῆς καὶ τὰς ἄλλας ὡς μὴ ϖοιήσας ἐλέγχεται. Ὅθεν οὐδεὶς οἷός τέ ϖοτε ϖληρῶσαι τὸν νόμον. Φέρε γὰρ ἴδωμεν μὴ τὸ ϖλῆθος τῶν ἐνταλμάτων ὧν ἐνομοθέτησεν, ἀλλὰ δύο μόνων ϖροσταγμάτων φυλακὴν, εἰ δυνατὸν ἀνθρώπῳ ταύτην ἀποπληρῶσαι <δηλαδὴ,> σαββάτου φημὶ καὶ ϖεριτομῆς. Οἷον σαββάτῳ τινὸς ἐγγεννήθη τὸ βρέφος· ὁ νόμος τῇ ὀγδόῃ ϖροστάττει τοῦτο ϖεριτέμνειν· ὁ αὐτὸς τὸ σάββατον κελεύει μὴ βεβηλοῦν. Τί γοῦν ϖράξειεν [ἂν] ἄνθρωπος; ϖεριτεμεῖ τὸ βρέφος; ἀλλ' οὐ ϖληροῖ[1] τὸ σάββατον· σαββατίσει μὴ ϖεριτεμών; ἀλλὰ τὴν ϖεριτομὴν ἐκδίκως[2] ἠκύρωσε· καὶ ϖοιῶν ἑκάτερον, ἑκάτερον ἀθετεῖ, μᾶλλον δὲ ϖληρῶν τὸ ἓν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ϖαραβάτης ἐλέγχεται.

Εἰ γοῦν δύο μόνων ἐντολῶν ϖληρῶσαι τὸ ϖρόσταγμα φορτικὸν ἀνθρώπῳ καὶ βαρὺ καὶ ἐπίπονον, ϖῶς οἷόν τε ϖληρῶσαι τὸν ϖάντα νόμον τινά; Οὐδ' Fol. 71, v°. *οὖς ἀνθρώπειον ἐπαρκεῖ τὸ ϖλῆθος ἐπακοῦσαι, οὐχ ὅτι τοῦτο τοῖς ἔργοις ἐκτελέσαι, οὐδ' ἀπομνημονεῦσαι δυνατὸν ἀνθρώπῳ τοῦ νόμου τὸ διάταγμα, ϖολλοῦ γε τοῦτο κατορθῶσαι ϖράγματι. Νιφάσι γὰρ ἀνηρίθμοις ἔοικε τὰ λεγόμενα, ϖῆ μὲν μόσχων ἐπάλληλα καὶ συνεχῆ θύματα, κριοὶ καθημερινοὶ, οἱ μὲν εἰς ἑσπέραν, οἱ δὲ εἰς ἕω θυόμενοι· ϖῆ δ' ὀρνέων ϖλῆθος καὶ τοῦτο διάφορον ἔν τε ϖεριστεραῖς καὶ τρυγόσι καὶ ἀλεκτοριδέσι[3], καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ λεπρῶν, τὰ δὲ ὑπὲρ τικτουσῶν, τὰ δ' ὑπὲρ ἁγνείας[4], ϖῆ δ' ἀπαρχαὶ καὶ δεκάται καὶ ζύμης ἀφαιρέσεις, ἔνυστρα καὶ λοβοὶ καὶ ὦμοι καὶ δέρματα[5]. Οὐδ' αἱ τῶν τετραπόδων ἐπαρκοῦσιν ἀγέλαι ϖρὸς ἀναφορὰν ἄρδην ὁλοκαυτούμεναι, οὐδὲ τῶν ὀρνίθων τὰ μυρία γένη εἰς ἓν συναγόμενα τὸν ἀπτόμενον καθ' ἡμέραν δύνανται κορέσαι βωμόν. Ἐκεῖθεν συνεχεῖς ῥαντισμοὶ καὶ βαπτίσματα, ἐξ ἐνυπνίου τις ἀναστὰς ἐβαπτίζετο, ἐκ θέας νεκροῦ ϖάλιν ἐβαπτίζετο, ἱματίῳ τις ψαύσας ἀποκαθημένης εὐθὺς ἐβαπτίζετο, γαλῆς ἢ μυγαλῆς σκεύους ἀψαμένης[6], τὸ σκεῦος συνέτριβε, λεπροῦ ἐν οἴκῳ μείναντος[7], τὸν τοῖχον ἀπέξεεν, ὁδίτην οἰκεῖον ἐξ ἐθνῶν ἐλθόντα δι' ἡμερῶν ἕως ἑβδομάδος ϖαντελοῦς ἀφώριζεν[8]· αὐτὴν τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν ἀπέπλυνεν, ἐκ τοῦ συνεχῶς ἀντλεῖν καὶ μεταφέρειν τῷ ῥάγματι. Οὐ χρόνος ἐπαρκεῖ, οὐ τόπος, οὐ διατριβὴ τὸν νόμον ἀναγνῶναι καὶ τῶν ϖροσταγμάτων μνημονεῦσαι τὸ ϖλῆθος, σκοτοῦται καὶ νοῦς καὶ γλῶσσα* Fol. 72, r°. *κάμνει καὶ λογισμὸς ἀτονεῖ, ἄστη καὶ ϖροάστεια καὶ ϖᾶσαν ἀγροικίαν δαμάσας ἐξέλυσε, γενεὰς ϖολλὰς ὁλοκλήρους ἐξενεύρωσε, φῦλον Ἰουδαίων καὶ ἔθνος ἀνήριθμον βαρήσας ἐλέπτυνε.*

Τίς οὖν ἱκανὸς ὑπαντῆσαι τούτῳ καὶ τοῦ διατάγματος βαστάσαι τὸ ϖρόσ-

[1] *ϖληρεῖ* pr. manus *ϖληροῖ* sec. — [2] *ἐνδίκως*. — [3] *ἀλεκτρίδεσι*. — [4] *ἀγνοίας*. — [5] *δόγματα*. — [6] *γαλῆν ἢ μυγαλῆν σκεύους ἀψαμένην*. — [7] *λεπρὸν ἐν οἴκῳ μείναντα*. — [8] *ἀφόριζεν*.

ταγμα· εἷς ἐθάρσησε τὸν νόμον ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὃν καὶ πληρώσας αὐτὸν καὶ περιγράψας ἔπαυσε τοῦ μὴ δεῖν τινα τούτῳ λοιπὸν ὑποτάττεσθαι. Ὡς γὰρ ὁ πῆχυς μετρεῖ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος, ὁ δὲ ποιήσας αὐτὸν πληροῖ μετρησάμενος, ἑτέρῳ τοῦτον τῷ μέτρῳ παραβαλὼν[1]*, οὕτως ὁ νόμος μέτρον μὲν ὢν πολιτείας καὶ βίου καὶ πράξεως, μετρεῖ δὲ τοῦτον οὐδεὶς, ἀλλ' οὐδὲ περιγράφει· μόνος δ' ὁ τοῦτον ποιήσας καὶ θέμενος ἐπλήρωσεν αὐτὸν καὶ μετρήσας ἐσφράγισε, μέτρον μέτρῳ μείζονι μεστώσας ἐν ἀγαπῇ* Εὐαγγελίου, *νόμον περιγράψας παλαιόν.* Πολλὰ *γοῦν μετρῶν ὁ νόμος ἐν βίῳ καὶ συμμετρῶν, εὐαγγελικῷ μέτρῳ μετρηθεὶς, πεπλήρωται· σφάλλεται γοῦν πολλὰ καὶ λίαν ἁμαρτάνει ὁ βουλόμενος πληρῶσαι ὅπερ ὁ* Χριστὸς *ἐπλήρωσε, λόγον ἀντιχρίστου καὶ γνώμην ἀναλαβών.»*

Ταῦτ' *οὖν ὁ* Ἀπόστολος *ὑπαγορεύων σαφῶς, ἐπιστρέφει* Γαλάτας *τοὺς ἐπὶ τὴν δουλείαν ἐκ τῆς ἐλευθερίας φαύλως ἀπονοστήσαντας καὶ τὸ πληρωθὲν αὖθις ἀναπληροῦν ἐθέλοντας.* Οὐ *ψεκτὸς οὖν ὁ* Παῦλος, *εἰ μαρτυρίας ἕνεκεν μνημονεύει τοῦ νόμου λέγων· «*[a] Ἐν *τῷ νόμῳ γέγραπται·* Βοῦν *ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις·» καὶ «*[b] Ὁ *νόμος ἅγιος καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία·» ἅγιος γὰρ ὁ νόμος ὑπὸ τοῦ ἁγίου λαμβάνων περαίωσιν, καὶ βοῦς ἀκήρωτος τῶν* Ἀποστόλων *ὁ ὅμιλος τὸ πολὺ θέρος ἀλοῶν καὶ λεπτύνων ὅπερ ἐγεώργησεν ὁ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ* Πατρὸς *ἐπὶ τῷ σπεῖραι τὴν γῆν.* Ὅθεν *ὁ* Ἀπόστολος *εἰκότως τοῦτό φησιν· «*[c] Οὐ *περὶ βοῶν, ἀλλὰ περὶ ἡμῶν ἐγράφη ταῦτα.»*

Fol. 72, v°.
[a] I Cor. IX, 9.
[b] Rom. VII, 12.
[c] I Cor. IX, 10.

[1] καταλαβών.

CAPUT XLI.

Solutio de dicto: Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. (Rom. v, 20.)

Ἀποχρώντως[1] οὖν τούτων ὧδε εἰρημένων, θέμις καὶ πρέπον καὶ λίαν ἀκόλουθον[2] ἐκεῖνό σοι δευτερῶσαι τοῦ Ἀποστόλου τὸ ῥῆμα, τὸ περὶ τοῦ νόμου διαρρήδην θρυλλούμενον[3], ἔνθα λέγει. « Νόμος παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. » Καὶ πῶς τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, καὶ πῶς ἡ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, ἡ τῶν ἁμαρτημάτων ἐνέργεια, οὐδὲ ἂν εἴπω.

Φύσις πολλὴν ἔφερεν ἀδικίαν ἐν βίῳ, ἀμήχανον ταύτην ποτὲ λαβεῖν διόρθωσιν, μὴ νόμου δοθέντος τοῦ τὴν ἀδικίαν δικαίως κολάζοντος· ὁ γὰρ πλημμελῶν καὶ τῶν ἀνοσίων ἔργων τὴν πρᾶξιν ἐπιτελῶν ἀνεύθυνος, μὴ διαγινώσκοντος τοῦ νόμου τὰ δρώμενα, μηδὲ τῆς παραβάσεως τὴν αἰτίαν ἐλέγχοντος. Ὅθεν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐλαφρὸν τὸ πλημμέλημα, ἅτε τὴν ἐπιτίμησιν τὴν ἐκ τῶν νόμων οὐκ ἔχουσιν· ἀλλ' οὐδ' ὁ τὴν ἀρετὴν ποιῶν ἦν ἀξιοφανής, ἐπεὶ μηδ' ὁ τὴν κακίαν πράτ7ων ὑπεύθυνος· καὶ συνέβαινεν, οὕτω πραγμάτων φε-
Fol. 73, r°. *ρομένων, τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον δίκην σκάφους κυβερνήτην οὐκ ἔχοντος τῇ συγχύσει[4] τῶν κακῶν βύθιον καταπίνεσθαι. Ἡ γὰρ τῶν γιγνομένων ἄγνοια καὶ ἀμαθία πικρὸν χειμῶνα τῆς λήθης εἰργάζετο. Φθόνον γοῦν τις ἐπιτελῶν ἢ δρῶν μοιχείας ἄγος, παραγγελίαν οὐκ ἔχων τοῦτο μὴ πράττειν ἐν βίῳ, κορυφαίοις ὡς ἀγαθοῖς[5] ἐπετόλμα τοῖς κακοῖς, μηδενὸς τὴν φαυλότητα τῶν ἔργων κωλύοντος. Πολλοὶ γοῦν τῆς φυσικῆς παρακόψαντες εὐταξίας τὰ νόμιμα λυττώσης κακίας ἐγίγνοντο ὑπηρέται, πολλοὶ τὴν ἔμφυτον τῆς καλοκαγαθίας φρόνησιν ἀποπτύσαντες πᾶν εἴ τι γοῦν ἀθέμιτον ἔπραττον θρασυνόμενοι, μηδέπω τοῦ νόμου τῆς ἀνθρωπείας ἐπιτροπεύοντος ζωῆς, μηδέπω τὸν βίον τοῦ λογικοῦ κανόνος εὐτακτεῖν ἀναγκάζοντος, μηδέπω τῆς λογικῆς οὐσίας οἵης τε τὴν διάκρισιν τοῦ κρείττονος ἀναλαβεῖν, πλεονεκτουμένης ὑπὸ τῆς ἀλογίας τῶν σωματικῶν παθῶν, διὰ τὸν ἐπικείμενον γνώμης αὐτεξουσίου πεπαχυμμένον[6] θόρυβον, διὰ τὸ νηπιάζειν ταῖς φρεσὶ τὸ ὁμογενές.*

Ὅτε δὲ κατὰ βραχύ, ὥσπερ ἔκ τινος καπνοῦ κακίας, ἀνέβλεψαν καὶ καθαρὸν εἶδον σεμνότητος ἀέρα, τότε ξεναγωγὸς οἷα καὶ χειραγωγὸς ὁ νόμος ἀνεφάνη εἰς λαμπρὸν βίον ἄγων καὶ ποδηγῶν τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰ φαῦλα καὶ τὰ καλὰ

[1] *ἀποχρόντως.* — [2] In ext. marg. *λουθον* supplev. sec. manus. — [3] *θρηλλούμενον.* — [4] *συγχήσει.* — [5] *ἀγαθὸς* pr. manus; *ἀγαθοῖς* correx. sec. — [6] *πεπαχυμένον.*

δεικνύων τοῖς βλέπουσι καὶ τῶν ἀφανῶν ἔργων ἐλέγχων τὰ σφάλματα· καὶ Fol. 73, v°. *τοῖς μὲν ἀδικοῦσιν εὐτόνως ἐπέπληττε, τοῖς δικαιοπραγοῦσι δὲ τιμὴν ἐπηγγέλλετο*[1]*, τὸν δ' ἀνεύθυνον συνεχώρει ζῆν ἐν ἐλευθερίᾳ. Καὶ τοῦ μὲν πλημμελοῦντος, νόμου παρόντος, πολὺ τὸ ἀδίκημα, ὡς φωτὸς αὐγάζοντος πολὺ γυμνοῦται τὸ αἶσχος, νόμου δὲ μὴ παρόντος, οὐδὲν τοῦ πράττοντος φαῦλον ἀδίκημα. Ὡς οὐδὲ τοῦ τοιχωρύχου τὸ πταῖσμα κατάφωρον, λαμπηδόνος ἀπούσης καὶ τῆς ἀορασίας συνεργούσης τῷ πράττοντι, οὕτω τοῦ νόμου λεπταῖς τῶν ἐντολῶν αὐγαῖς περιλάμποντος, πολὺ καὶ καταφανὲς τῶν σφαλλομένων ἐτύγχανε τὸ πταῖσμα καὶ πολλῆς ἐπιστροφῆς καὶ τιμωρίας δεόμενον· ἀνεξέταστον δὲ, νόμου μηδέπω φανέντος τοῦ διακωλύοντος ἐπιτελεῖν τὰ χείριστα, ὑπῆρχε τὸ παράπτωμα. Τί γοῦν τὸ ἐντεῦθεν ἑπόμενον; ἐφθείρετο τὸ πολίτευμα καὶ πάθος λοιμῷ πολλῷ παραπλήσιον ἠμάλδυνε τὴν ζωὴν, καὶ τὸ κοινὸν ἐγένετο ἐπιθυμία τοῦ πράττειν τὰ χείρονα, μηδενὸς ἅτε κωλύοντος, καὶ μῖσος τοῦ ποιεῖν τὰ κρείττονα ἐκ τοῦ μὴ τιμωρεῖσθαι τὸν ἐναγῶς βιοτεύοντα, καὶ τοῦ μὲν εὐσεβοῦντος οὐδεὶς ἦν λόγος ἐν ζωῇ, ἀνέγκλητον δὲ τοὔργον τοῦ πλημμελοῦντος ὑπῆρχε.*

Τοιαύτη γοῦν ἐξαίφνης ἀνωμαλίᾳ ζωῆς ἐπέστη νόμος αὐστηρὸς ὁμοῦ καὶ ἐπίφοβος, τῶν γινομένων ἐξεταστὴς ὁμοῦ καὶ κατήγορος, καὶ διδάσκαλος ἐν ταὐτῷ καὶ πικρότατος ἔλεγχος, καὶ τὸ μὲν γενόμενον οὐκ ἐκάθαρεν ἔγκλημα, ἐμεγάλυνε δ' αὐτὸ καὶ φορτικὸν εἰργάζετο ἀπαραίτητον κατ' αὐτοῦ τῆς τιμω- Fol. 74, r°. *ρίας χαλκεύων τὴν μάχαιραν, καὶ κολάζων τὸ πραχθὲν τὸ μέλλον ἐκώλυεν. Οὐ μὴν συμπάσχων τοὺς ἁλόντας ᾤκτειρεν, ἐπεὶ μηδ' αὐθεντὴς μηδὲ δεσπότης ὁ νόμος, ἐπίτροπος δὲ καὶ λειτουργὸς δεσποτικοῦ θελήματος· ἐπλεόναζε γοῦν, τοῦ νόμου παρόντος, εὐλόγως τὸ παράπτωμα ἐκ τοῦ μὴ συγχωρεῖσθαι μετὰ τὸ πλημμέλημα ζῆν τὸν ἁμαρτήσαντα, ἀλλ' οἰκτιρμῶν δίχα καὶ συμπαθείας κολάζεσθαι· καὶ συνέβαινε θανάτου κέντρον ἢ θανατικὸν κέντρον εἶναι τὴν ἁμαρτίαν κεντοῦσαν ὥστε μὴ ζῆν μηδ' ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον, διά γε*[2] *τοῦ νόμου ταύτην λαβοῦσαν τὴν δύναμιν τοῦ κωλύοντος μὲν ἁμαρτάνειν, ἁμαρτόντα δ' ἐξ ἀποφάσεως αὐτόθεν κολάζοντος.*

Διὸ πάνυ καιρίως καὶ σοφῶς ὁ Ἀπόστολος τὴν μὲν ἁμαρτίαν κέντρον λέγει εἶναι τοῦ θανάτου, ἄνευ δὲ τοῦ νόμου ταύτην μηδὲν ἰσχύειν ὅλως. Ὥσπερ γὰρ τὸ κέντρον ξίφος μὲν τυγχάνει τὸν ὑπ' αὐτοῦ κεντούμενον ἀνελεῖν δυνάμενον, ἄνευ δὲ τοῦ κατέχοντος ἢ καὶ κρατοῦντος αὐτὸ ἔστι μὲν ὄργανον θανάτου, ἐνεργεῖν δὲ οὐκ ἰσχύει, οὕτως ἡ ἁμαρτία τῇ ψυχῇ κέντρον ὑπῆρχε θανάτου·

[1] ἐπιγγέλλετο. — [2] διὰ δὲ.

ἴσχυε δ' ὅλως οὐδὲν, μηδέπω ταύτην τοῦ νόμου τρόπον τινὰ κρατήσαντος καὶ γνώσει ψηλαφήσαντος. Ἵν' οὖν τῆς ἁμαρτίας τὴν βλάϐην ἐκφύγωμεν καὶ τοῦ παρέχοντος αὐτῇ νόμου τὴν ἰσχὺν ἐκκλίνωμεν, συμϐουλεύει μὴ τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τῷ δεσπότῃ τοῦ νόμου προσφεύγειν καὶ σώζεσθαι. Εἰ γὰρ ἡ ἁμαρτία ἰσχυρὰ Fol. 74, v°. διὰ τοῦ νόμου, ἰσχυρότερος ὁ τὸν δεσπότην τοῦ νόμου λαϐὼν πρὸς βοήθειαν· ὡς ἡ ἁμαρτία [διὰ] τοῦ νόμου τὴν ψυχὴν δυναστεύσασα δίχα πάσης ἀναϐολῆς καὶ συμπαθείας ἀπέκτεινεν, οὕτως ἄνθρωπος διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἦν νόμου δεσπότης ὀφθεὶς ἐπικρατέστερος, τὴν ἁμαρτίαν ἀνάλωσε. Μὴ γοῦν ὑπολάϐῃς ὡς τὸν νόμον ὁ Παῦλος, ζῆν τινα κωλύων κατ' αὐτὸν, ἀνήρηκεν, ἐπεὶ μηδέ τις ἀποσπάσας παιδαγωγοῦ μαθητὴν, καὶ τοῦτον[1] διδασκάλῳ συνάψας εἰς μάθησιν, τοῦ παιδαγωγοῦ τὸν πόνον ἠκύρωσεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐσέμνυνεν, ὅτι δι' αὐτοῦ τὸ κρεῖττον ὁ μανθάνων ἐκτήσατο· οὕτω Παῦλος παιδαγωγὸν τὸν νόμον ἀνθρώποις τοῖς δέουσί ποτε χρόνοις γενόμενον, ὠφελήσαντα τὸ κοινὸν καὶ τὴν φύσιν παιδεύσαντα, Χριστοῦ παρόντος ἐπὶ τῷ βελτιῶσαι καὶ κρείττονος ἀξιῶσαι παιδείας τὸν ἄνθρωπον, πρεπόντως σχολάζειν καὶ μηκέτ' ἐπιτάττειν λέγει τοῖς γένεσιν. Ὡς γὰρ σελήνη σὺν ἄστροις ἐν νυκτὶ χρησιμεύουσα οὐδὲ πάμπαν ἀπελαύνει τὴν ἐπικειμένην τῆς σκιᾶς ἀηδίαν οὔτε τέλεον συγχωρεῖ τὸν σκότον παχύνεσθαι, ἀλλ' ἀμαυρότερον μὲν τὸν ἀέρα καθίστησι, μετρίοις δὲ τοῦτον ἐκπραΰνει φωτίσμασιν, ἡλίου δ' ἐξαίφνης θερμαῖς ἀκτίνων βολαῖς ἐπικύψαντος, σχολάζει μὲν αὐτὴ[2] καὶ πᾶς ἀστέριος ἀποκρύπτεται πόλος, ἐπιτηδείως τοὺς ἐν νυκτὶ παραμυθησάμενος· οὐ μὴν ἀναιροῦνται καὶ τὸν τῆς ὑπάρξεως λόγον ἀπολλύουσιν, ἀλλὰ μένουσι παραχωροῦντες ἡλίῳ τῆς ἡμέρας Fol. 75, r°. τὸ κράτος, καὶ οὐδεὶς πλωτὴρ, οὐκ ἔμπορος, οὐχ ὁδίτης ἐν νυκτὶ πρὸς ἐργασίαν ἀστρῴῳ καὶ σεληνιαίῳ φέγγει χρησάμενος, ἡλίου παρόντος, ἐκείνην λοιπὸν ζητεῖ τὴν αὐγὴν πρὸς συνεργίαν, ἀλλ' ὁρῶν ἄπληστον ἡλίου λαμπηδόνα πυρσεύουσαν, αὐτῇ μόνῃ χαίρει καὶ τὴν πρᾶξιν ἀσπάζεται· οὕτως ἡ παλαιὰ τοῦ νόμου διαθήκη δίκην σελήνης μετὰ τῶν Προφητῶν ὡς ἀστέρων ἔφαινε τῷ βίῳ παραμυθουμένη τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν σκυθρωπάζουσαν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ πολλῇ κατηφείᾳ, ὅτε δ' ὁ παμφαὴς ἐπέφανεν ἥλιος ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ τὸ δωδεκάκτινον τῶν Ἀποστόλων στέφος περικείμενος, τότε καὶ νόμος ἐσίγησε καὶ Προφῆται σχολάζουσι καὶ μόνη πράττει τὰ πάντα συμπληροῦσα τοῦ Σωτῆρος ἡ χάρις· καὶ δεῖ ταύτῃ μόνῃ στοιχεῖν καὶ τὰ παλαιὰ μὴ ζητεῖν πρὸς ἀντίληψιν ἀρετῆς· μένει γὰρ ἐκεῖνα λοιπὸν ἀνενέργητα καὶ τὴν φύσιν ἔχει τῶν ἔργων σχολάζουσαν. Καὶ τὸ μεμνῆσθαι μὲν αὐτῶν ὡς ἀγαθῶν καὶ καλῶν

[1] τῷ pr. manus; τοῦτον sec. — [2] αὐτῇ pr. manus, αὐτὴ sec.

καὶ θέμις καὶ πρέπον καὶ λίαν ἀκόλουθον· τὸ δὲ θέλειν ὑπὸ τὴν ἐκείνων ἡγεμονίαν εἶναι πάμπαν ἀβέβαιον καὶ πάμπαν ἀλόγιστον· κἂν γάρ τις θελήσῃ[1] *ἐκείνοις πάλιν ἀκολουθεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνα τὴν τοιαύτην τῆς πράξεως διακονίαν ἀρνήσεται, ἅτε τῶν οἰκείων καμάτων πεπαυμένα.*

[1] θελήσει pr. manus, θελήσῃ sec.

CAPUT XLII.

Solutio de dicto : Nolo autem vos fieri socios dæmoniorum. (I Cor x, 20.)

Ἐπὶ πλεῖστον γοῦν ταύτην σοι τοῦ κεφαλαίου τὴν πεῦσιν γυμνάσαντες, λοιπὸν τὴν ἑξῆς ἐροῦμεν, εἴ σοι φίλον, πῶς ὁ Παῦλος τῶν μὲν εἰδωλοθύτων Fol. 75, v°. ἐσθίειν ἐκώλυσε, τὸ δ' ἐν μακέλλῳ πωλούμενον λαμβάνειν οὐ κωλύει, καίπερ Ἑλλήνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν μακελλευόντων τότε γνωριζομένων. Ὅρα γοῦν ἐντεῦθεν τοῦ σοφοῦ τὴν ἀκρίβειαν, ὡς [τὴν] δίαιταν τῆς ζωῆς ἀσφαλίζεται καὶ τῶν θυομένων τοῖς δαίμοσιν ἅπτεσθαι τοὺς εὐσεβεῖς ἐκώλυε, τῶν δ' ἐν μακέλλῳ ἀνεξετάστως πωλουμένων ἐσθίειν τοῖς γνωρίμοις ἐπέτρεπεν· ἐπειδὴ[1] πολλὴ καὶ διάφορος πανταχοῦ γῆς γινομένη τότε τῶν τετραπόδων ἡ σφαγή. Ἡ μὲν γὰρ τοῖς ἀερίοις ἐγίνετο πνεύμασιν, ἄλλη τοῖς ἐγγείοις, καὶ τοῖς καταχθονίοις ἕτερα κατεθύετο· ἡ γὰρ πλάνη λαβοῦσα τὸν ὄφιν ὑπηρέτην ἀπατηλὸν καὶ πολὺ τὸ μέλος ἐσύριζε, γῆν, θάλατταν, ἀέρα[2] καὶ τὰ καταχθόνια φθοροποιοῖς ἴυγξι κηλοῦσα[3] καὶ δαμάζουσα. Πνεύματα γοῦν ἀφανῆ [κατὰ] τὸν * Cf. Isai. xxvii, 1. ἀέρα πετόμενα[4], ἃ πετομένους ὄφεις Ἡσαΐας *ἐθρύλλησε, πτηνῶν[5] ἀπῄτει θυσίας λευκὰς καὶ διαφανεῖς, ἅτε[6] λαμπροῦ τοῦ ἀέρος καὶ πεφωτισμένου μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῶν κάτω τυγχάνοντος· ἄλλοι δέ τινες ἐπιχθόνιοι δαίμονες τετραπόδων ἐζήτουν εἰς θυσίας[7] ἀγέλας μελαγχρόων καὶ φαιῶν, ἐπεὶ μέλαινα κατὰ φύσιν ἡ γῆ καὶ κατάστυγνος, ἐπὶ βωμῶν δ' ἐκέλευον τὰς θυσίας αὐτῶν[8] ὑψηλῶν κατασφάττεσθαι· ἄλλοι δὲ ὑποχθόνιοι ἐν βόθροις καταθύεσθαι μέλανα[9] καὶ αὐτοὶ παρεκελεύοντο θύματα καὶ συνθάπτεσθαι τῶν σφαζομένων[10] παρ' αὐτὰ τὰ λείψανα[11]· ἕτερα δ' ἐναλίων ἀπατηλὰ φάσματα θυσίας ἀπῄτει πτηνῶν μελάνων[12] ζώων, τὰ δ' ἐκέλευε κατὰ θαλάττης ἀφίεσθαι, ἐπεὶ μελαίνα καὶ κινουμένη Fol. 76, r°. συνεχῶς ἡ θάλασσα. Οὕτως οὖν τῆς κακίας διὰ τῶν λογικῶν τὴν ἄλογον κατακοπτούσης φύσιν, τετραπόδων τε καὶ πτηνῶν οὕτω βοσκομένης τὸ πλῆθος ἐλεεινῶς, εἰκότως ὁ Ἀπόστολος ἐφάπτεσθαι τῶν τοιῶνδε τοὺς πιστοὺς ἐκώλυεν.

Ἔξεστι δέ σοι ταῦτα ἐκ Τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας[13] πιστώσασθαι, καὶ

[1] *ἐπεὶ δὲ.* — [2] *ἀέρια* pr. manus; *ἀέρα* sec. — [3] *ἴυυξι κυλοῦσα.* — [4] *πετάμενα.* — [5] *πτηνᾶν* in marg. sec. manus. — [6] *οὔτε.* — [7] *θυσίαν.* — [8] *αὐτῶν* in marg. sec. manus. — [9] *μέλαινα.* — [10] *σφαζομένων* in marg. sec. manus. — [11] Hujus loci *ἡ μὲν γὰρ τοῖς ἀερίοις — παρ' αὐτὰ τὰ λείψανα* sententias potius quam ipsa verba latine convertit Turrianus, *Pro canonibus Apostolorum*, lib. I, cap. xv. — [12] *μελαίνων.* — [13] Periit liber a Porphyrio scriptus Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας. Fabricius, V, p. 744.

τῶν θυομένων ἀκριβῶς μαθεῖν τὴν ἀφήγησιν, ἀναγνόντι περὶ θυσίας τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος[1], ὃν ὁ Πορφύριος ὥσπερ ὀγκυλλόμενος ἐν ἀπορρήτῳ τοῖς οἰκείοις παρέδωκε, μεθ' ὅρκου φρικώδους, ὡς αὐτὸς ἐδοκίμαζε, διαστελλόμενος μὴ πολλοῖς ταῦτα φράζειν ἀνέδην· ἔσται γάρ σοι καταφανὲς τῆς καινοτέρας[2] ταύτης συμφορᾶς τὸ τραγῴδημα, ὡς ἀλληνάλλως[3] τὴν τῶν ἀνθρώπων γενεὰν οἷα ποίμνην ἀποίμαντον αἱ τῶν ὀλεθρίων πνευμάτων ἐπιβουλαί, καθάπερ ἐξ ἐρήμου λύκων ἀγρίων ἔφοδος, ἐσπάραττον[4] ἀφειδῶς. Οὐκ ἦν ἀναπνεῦσαι, οὐδ' ἡσυχάσαι τινά, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ σκηπτοῦ ἢ κεραυνίου βολῆς ἀπ' ἄκρων εἰς ἄκρα τὸ πᾶν συνελαύνεσθαι· θάλατταν ἐπέρα τις, θυσίαν ἐπέλυε[5]· κατὰ[6] γῆν ὥδευεν, ἔθυε <τὰ> τετράποδα· ἄντρον ὤρυττεν ἢ χέρσον διέσκαπτε, θῦμα τοῖς καταχθονίοις ἔβαλλε καὶ κατέφερε· πολλοὶ δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον θάνατον ὥσπερ ἐξωνούμενοι ἐκ τῶν ὁμοφύλων[7] ζῶντας ἔτι κατώρυττον. Ἀμίστρα γοῦν ἡ γυνὴ Ξέρξου τοῦ βασιλέως δὶς ἑπτὰ παῖδας ἐτησίους ὑπὲρ ἑαυτῆς ζῶντας εἰς ᾅδην ἔπεμπε καλύπτουσα χώματι, τοὺς χθονίους ἱλασκομένη δαίμονας[8]. Σκόλοπες πανταχοῦ καὶ κέντρα καὶ παγίδες τὸν κόσμον ἐπεπληρώκεσαν· οὐκ ἀήρ, οὐ γῆ, οὐ νῆσος, οὐ θάλασσα τῶν ἐπιβουλῶν ἄκαιρος[9], ζώνη δ' ἐζώκει τὴν οἰ-
Fol. 76, v°. κουμένην ἀπάτης, ἀγνοίας ἐφήπλωτο ζοφερὸν καταπέτασμα, καὶ ζῆν εὐμαρῶς οὐκ ἦν ἐν ἀδείᾳ τὸν ἄνθρωπον· ὕποπτος ἦν ὁ βίος, ὕπουλος ἡ κατάστασις, αὐτὸ τῆς συντυχίας τὸ πρᾶγμα τεθόλωτο.

Ἐπειδὴ γοῦν μεστὸν ἦν ἀταξίας τοῦ κόσμου τὸ χωρίον, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς ἀνέκειτο δαίμοσι, παραγγέλλει τοῖς ἐθέλουσι βίον εὐαγέστερον τὴν τῶν δαιμόνων μυσάττεσθαι τράπεζαν, μή πως διὰ τῆς κοινωνίας τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος κατὰ βραχὺ διαφθείρωσι· πάλιν δ' ἀποβλέπων ὡς ἀμήχανόν τινα συμπεπλεγμένον σαρκὶ[10] τὴν σωματικὴν ἀποτρέπεσθαι δίαιταν, οἰκονομικῶς ἐπιτρέπει καὶ συμβουλεύει σεμνῶς κοινὴν τὴν [τοῦ] μακέλλου[11] ἀγορὰν ὑπάρχουσαν περιέπειν κἀξ αὐτοῦ λαμβάνειν ὀψώνια. Ἀθορύβητον γὰρ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν τῆς περιεργίας[12] μῶμον οὐ κεκτημένον, ἅτε κοινῆς ὑπάρχοντας[13] καὶ δημοσίας διαίτης διακόνους τοὺς τὴν τοῦ μακέλλου πρᾶξιν ἀνειληφότας· ἱερόδουλοι δέ τινες ἀφωρισμένοι καὶ ἔκκριτοι, μυστηρίῳ τινὶ τοῖς ξοάνοις σπένδοντες[14] καὶ θύοντες μετά τινος γοητείας μυστικῆς, ὧν ἀπέχεσθαι κελεύει καὶ μὴ προσψαύειν ὅλως[15].

[1] Ipsum Apollinis oraculum et Porphyrii præcepta de sacrificiis videas apud Eusebium, *Præpar. evang.* IV, 8 et 9. — [2] *κενοτέρας.* — [3] *ἄλλην ἄλλος.* — [4] *ἐσπάραττεν.* — [5] *ἔπεινε.* — [6] *κατά.* — [7] *δὲ—ζῶντας* in marg. addidit sec. manus. — [8] V. Herod. VII, cxiv. — Plutarch. *De superst.* 13. — [9] *εὔκαιρος.* — [10] *σαρκὶ* in marg. pr. manus. — [11] *μακέλλιον.* — [12] *περιεργείας.* — [13] *ὑπαρχούτας* pr. manus; *ὑπάρχοντας* sec. in marg. — [14] *σπεύδοντες* pr. manus; *σπέν* sec. in marg. — [15] Hæc quoque *ἱερόδουλοι δὲ μὴ προσψαύειν ὅλως* latine conversa scripto inseruit Turrianus, *Annotationes Apostol. Constit. Clementis*, p. 229, ed. Antverpiæ, 1577.

Ἀναιρεῖ δὲ καὶ τῆς ἑλληνικῆς γνώμης τὸν ἀπαίδευτον ὅρον καὶ τεμαχίζει[1] τὸ δόγμα καὶ τὴν ψῆφον ἀκυροῖ φάσκων· «ᵃ Οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ.» Ἕλληνες γὰρ εἰδώλων ὀνομασίαν εὗρον, ὡς Θεῶν[2] ἐξεῦρεν ὀνομασίαν[3] ὁ ὄφις· ἡ δὲ γνώμη τῆς ἀληθείας τοιαύτην ψῆφον ὅλως οὐ δογματίζει. Ἀδύνατον γοῦν ἐν κόσμῳ σωθῆναι τοῦ εἰδώλου[4] τὸν λόγον ἢ τὸν ὅρον· ἡ γὰρ τῶν ξοάνων κατασκευὴ εὐλόγως ξόανα, οὐ μὴν εἴδωλα λέγεται· ταῦτ' ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου πλαττόμενα μορφώματα ἀργύριον καὶ χρυσίον, οὐ μήν ἐστιν εἴδωλα, καὶ τὰ νεκρὰ δὲ τῶν ζώων σώματα νεκρὰ σώματα, οὐκ εἴδωλα τυγχάνει· ψυχαὶ δ' ἀπὸ σωμάτων λυθεῖσαι ψυχαὶ δικαίως, οὐ μήν εἰσιν εἴδωλα· ἀλλὰ καὶ τῶν λεγομένων[5] ἡρώων τὰ ἀπεικονίσματα εἰκόνες μέν εἰσιν, εἴδωλα δ' οὐχ ὑπάρχουσι· τὰ δ' ἀπὸ τῶν χρωμάτων ἐν τοῖς πίναξι συνήθως γραφόμενα γραφὴ σωμάτων ἐστὶν, εἴδωλα δ' οὐδαμῶς· τά τε [φάσματα] λεγόμενα τῶν ὀπτασιῶν φαντάσματα καὶ σκιαὶ τῶν ὕπνων εἰσὶν, εἴδωλα δ' οὐκ ἔστιν, ὡς ἐπαληθεύειν τὸν μέγαν Ἀπόστολον φάσκοντα· «Οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ.» Εἰ μή τί γέ τις μανεὶς τὰ στοιχεῖα καλεῖν ἐθελήσειεν εἴδωλα, ἀλλ' αὐτόθεν ἐλέγχεται. Τὸ γὰρ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ἀήρ[6] τε καὶ γῆ οὐχ ὑπάρχουσιν εἴδωλα, ἀλλὰ πῦρ, ἀὴρ, ἐνδίκως γῆ, ὕδωρ. Τίνι γοῦν οἱ προὔχοντες τῶν εἰδώλων θύουσι; δαιμονίοις, οὐκ εἰδώλοις· καὶ κοινωνοὺς οὐ θέλει τῶν δαιμονίων εἶναι τοὺς κοινωνοὺς τοῦ Χριστοῦ. Οἱ δ' ἐν μακελλείῳ[7] τὰ ὄψα πιπράσκοντες οὐ δαίμοσιν, ἀλλὰ τῇ κοινῇ ζωῇ μαγειρεύουσι, τέλος οὐ γοητείαν ἀλλὰ κέρδος τιθέμενοι, ὅπερ οὐ λυμαίνεται οὐδὲ φθείρει τὸν ἐσθίοντα[8]. Ἔσο καὶ ταύτην λεπτῶς τὴν ἀντιλογίαν ἐκμαθὼν τῆς προτάσεως.

ᵃ I Cor. viii. 4.

Fol. 77. r°.

[1] τεμμαχίζει. — [2] Θεὸν. — [3] ὀνομίαν. — [4] εἰδόλου. — [5] λεγομένων in marg. sec. manus. — [6] γῆν, ὕδωρ, πῦρ, ἀέρα in marg. sec. manus. — [7] μακελλίῳ. — [8] αἴσθοντα.

CAPUT XLIII.

Solutio de dicto : In novissimis temporibus discedent quidam a fide. (I Tim. iv, 1.)

Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἑξῆς λεπτοτέρως ἐπάκουσον, ἔνθα περὶ τῆς παρθενίας (Fol. 77, v°.) πολλὰ λέγων ὁ Παῦλος τέλος τοὺς ἀπεχομένους μυκτηρίζει τῶν γάμων, κεκαυμένους αὐτοὺς λέγων καὶ ἐπιζημίους καὶ τοῦ συνειδότος τὸν λόγον οὐ σώζοντας, λοιμοὺς δέ τινας ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν φανέντας, καὶ[1] φθορὰν ἄπειρον τῷ κόσμῳ παρεισάγοντας. Ἐξ ὑπαρχῆς οὖν τοῦ κεφαλαίου σοι τὴν λύσιν ποιήσομαι. Εἴωθε γὰρ πολλὴν ἡ τῶν λέξεων ἔμφασις ἔχειν περιπέτειαν καὶ τὸν λόγον ἀσαφῆ ἐκ τῶν ἀντιστρόφων, ὅταν τι[2] τῶν κατὰ περιτροπὴν ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς φωναῖς ἀναγινώσκηται. Ἔστι γὰρ ὅτε καὶ ξένοις προσχρώμενος ἤθεσιν ὁ μακάριος Παῦλος σκοτεινὸν ποιεῖ τὸν λόγον καὶ ἀσαφῆ, ὡς ὅταν (a Rom. ix, 18.) λέγῃ· «[a]Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ καὶ ὃν θέλει σκληρύνει·» Ἀλλ' οὐ γὰρ ὁ Ἀπόστολος δοξάσας τοῦτ' ἐλάλησεν ὡς τινὰς μὲν ὑπὸ Θεοῦ ἐλεεῖσθαι, τινὰς δ' οὐκ ἐλεεῖσθαι[3] ἀλλ' ἀποσκληρύνεσθαι, ἀλλ' οὕτως εἶχε περὶ Θεοῦ, ὡς πάν- (b I Tim. ii, 4.) τας ἐλεεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ σώζεσθαι, λέγων· «[b]Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει (c I Cor. vii, 25.) σωθῆναι.» Καὶ ὧδε οὖν λέγων· «[c]Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος,» οὐ πάνυ δοκεῖ σαφῶς λέγειν ὃ λέγει· πῶς γὰρ[4] ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα καὶ μοχθηρὸν διδασκάλῳ ψευδομένῳ προσέχειν ἢ λέγων ἀληθῆ καὶ περὶ τῆς παρθενίας ἐν αὐτῷ Χριστὸς ἐλάλει[5] καὶ δοκεῖ δι' αἰτίαν τινὰ φάσκειν «Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι,» ἐπιταγὴν δ' οὐκ ἔχω.

Ἐπειδὴ τὸ τῆς παρθενίας δόγμα δυσκατόρθωτον ἐν βίῳ καὶ δυσπόριστον ἐπηρεαζόμενον φυσικοῖς τοῦ σώματος πάθεσι, καὶ ταχέως ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων (Fol. 78, r°.) ἐπιβουλευόμενον σύντομον ἁλώσεως λαμβάνει διαβολήν, καὶ ταχινὸν τὸ τῶν ψόγων περιβάλλεται νέφος πολέμῳ τῆς ἡδονῆς ῥᾷον καταπονούμενον, ἐπειδὴ γοῦν τῆς πρώτης μέν ἐστιν ἀρετῆς καὶ ἀσκήσεως, ἐσχάτης δὲ κακοπαθείας καὶ πόνων ἐγκρατείας τηρῆσαι παρθενίαν καὶ φυλάξαι τὸ καύχημα, λέγει· «Ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω.» Πᾶν γὰρ ἐπιτάττων διὰ τοῦ Παυλοῦ Χριστὸς τοῦτ' οὐκ ἐπιτάττει, ἵνα μὴ δόξῃ ὥσπερ ἀνάγκην ἐπάγειν[6] τοῖς παρθενεύειν ἐθέλουσιν, μή ποτέ τις πεσὼν ἐν παρθενίᾳ τὸν Χριστὸν αἰτιάσηται ὡς προ-

[1] καὶ in marg. sec. manus. — [2] ἤ. — [3] ἐλεεσθαι. — [4] γὰρ in marg. sec. manus. — [5] Hic locus πῶς γὰρ ὁ Χριστὸν ἔχων — ἐλάλει corruptus videtur. — [6] ἐπάγει.

τρεψάμενον ἢ καὶ ἀναγκάσαντα παρθενίαν ἀσπάζεσθαι. Ὅθεν δίχα τούτου πάντ᾽ ἐπιτάτλει Παῦλος Χρισΐὸν ἔχων λαλοῦντα· οἷον κλέπΐει τις, ἐπιτάτΐει μὴ κλέπΐειν· εὐκατόρθωτον γὰρ τοῦτο καὶ ἀκάματον ἀρκεῖσθαι τοῖς ἰδίοις καὶ τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων ἀπέχεσθαι. Ὁμοίως ἐπιτάτΐει μὴ μοιχεύειν· οὐ καματηρὸν[1] γάρ τινι τὴν χρῆσιν ἐν τῇ γαμετῇ τοῦ σώματος ἔχοντι σωφρονεῖν καὶ μὴ χραίνειν[2] τὸν γάμον τοῦ πλησίον. Ἐπιτάτΐει πάλιν ὅλως μὴ μεθύσκεσθαι· δυνατὸν γὰρ τοῦτο δίψους ἕνεκεν αὐτάρκους μεταλαμβάνειν οἴνου καὶ μὴ πίνειν ἀπλήσΐως μηδὲ κωμάζειν ἀπρεπῶς μηδὲ βαρούμενον βασΐακτῶς ἀποφέρεσθαι τὸν πρὸ τῆς μέθης εὐκινήτως τρέχοντα. Αὖθις ἐπιτάτΐει χορηγεῖν τῷ μὴ ἔχοντι τὸν ἔχοντα ἀνενδοιάσΐως· οὐ φορτικὸν γὰρ καὶ τοῦτο, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐχμηρὸν καὶ τραχύ, ἐξ ὧν τις ἔχει ὀλίγα διδόναι[3] τῷ μὴ ἔχοντι· ὁ μὲν γὰρ φιλότιμος ὀφθεὶς ἐν εὐποΐαις πολὺς καὶ ἐνάρετος, ὁ δ᾽ ἐν πενίᾳ καρτερῶν ἐκ τῶν πόνων σΐέφεται. Ταῦτ᾽ ἐπιτάτΐει καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ψιθυρίζειν Fol. 78, v°. *κωλύει, ἐπιτάτΐει μὴ ψάλλειν ἄσεμνα καὶ ἀκόλασΐα, ἐπιτάτΐει τὴν δίαιταν, βρῶσιν, πόσιν, πρόοδον ποιεῖν εἰς δόξαν Χρισΐοῦ, ἐπιτάτΐει τῆς κακίας ἐκμοχλεύειν τὰ πάθη καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκήσει θεμελιοῦν ἐρείσματι σώφρονι, λόγων ἀμούσων μελέτην ἐπιτάτΐει μὴ ζηλοῦν μηδ᾽ ἀσμενίζειν θίασον ἀπαιδευσίας ποτέ, ἐπιτάτΐει τὴν ἄνω μονὴν πολυπραγμονεῖν.*

Πάντα τοῖς πᾶσι δίχα τῆς παρθενίας τὰ σεμνὰ κατορθώματα ἐπιτάτΐει ποιεῖν καὶ πράτΐειν καὶ μελετᾶν, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἔξω τῶν οὐρανίων ἐκβάλλει[4] περιβόλων, ἅτε τὰ δυνατὰ ποιεῖν μὴ καταδεξάμενον· περὶ παρθενίας δὲ ἐπιταγὴν παρὰ Κυρίου λέγει μὴ παρειληφέναι, δι᾽ ἃς προείπομεν αἰτίας καὶ ἀφορμάς. Φειδόμενος γὰρ τῶν ἀνθρώπων ὁ Κύριος τὸ σφόδρα καματηρὸν[5] οὐκ ἐπιτάτΐει ποιεῖν τινι· οὐ μήν, εἴ γέ τις βούλοιτο τὴν ἄκραν ἐν βίῳ κατορθοῦν πολιτείαν, κωλύων ἀνατρέπει, ἀλλὰ συμβουλεύει καὶ τιμᾷ τὴν προαίρεσιν λέγων· « Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος. » Ὁρᾷς τοῦ σοφοῦ τὴν πολλὴν λογιότητα; ὁρᾷς παίδευσιν; ὁρᾷς ἐλευθερίου[6] σύνεσιν; ὁρᾷς τῆς εὐσεβείας προσΐάτην ἀκριβῆ, λέγοντα[7]· « Χρισΐὸς [οὐκ] ἐξ ἀνάγκης οὐδ᾽ ἐξ[8] ἐπιταγῆς τινα παρθενεύειν βούλεται, ἀλλ᾽ ἐξ ἑκουσιότητος, οὐκ ἐκ νομοθεσίας, τοῦ γὰρ τοιούτου πράγματος μετέωρον ὄντως καὶ πρῶτον τὸ κατόρθωμα, ὑπέροπΐον δὲ τῆς ἀνδρείας ἐσΐὶ τὸ σεμνολόγημα, ὅθεν οὐκ ἐξ ἐπιταγῆς, ἵνα μὴ δουλοπρεπὲς, ἀλλ᾽ ἐκ προαιρέσεως[,ἵν᾽] ἔνδοξον καὶ λαμπρὸν ὀφθῇ καὶ ἐπίσημον. » Ὁ γοῦν τιμῆς ἕνεκεν οὐκ

[1] *καματηλόν.* — [2] *χαίρειν* pr. manus; *χραίνειν* sec. in marg. — [3] *διδούς.* — [4] *ἐκβάλλειν.* — [5] *καματηλόν.* — [6] *ἐλευθέρον* pr. manus; ι addidit sec. — [7] *λέγων.* — [8] In marg. *περὶ παρθενίας.*

Fol. 79, r°. *ἐπιτάτ]ει Παῦλος, ἀλλὰ τῇ ϖροαιρέσει τὴν ἐξουσίαν τηρεῖ, τοῦτο μὴ δόξῃς εἶναι φαῦλον καὶ ἀϐέϐαιον*[1], *λέγων· « Εἴ ϖαρθενεύει τις μὴ ἐπιτατ]όμενος, ἔργον ἐπιτηδεύει οὐκ εὐαγὲς οὐδ' ὅσιον· » μᾶλλον γὰρ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὅταν ϖρῶτον κόσμον καλλωπίσας*[2] *τῆς ἀρετῆς, ϖλέον τοῦ δέοντος δόξῃ λαμπρύνεται. Τὸ γὰρ ἐξ ἐπιταγῆς ἐν βίῳ γιγνόμενον ἔχει μὲν ἔπαινον, οὐ μὴν ἀξιοφανῆ, ἐκ ϖροσ]άγματος ὅταν τὸ καλόν τις ϖοιήσῃ*[3], *([ἐκ] γὰρ τοῦ ϖροσ]άγματος ἡ σπουδὴ καταφανὴς ὑπάρχει τοῦ κελεύοντος)· τὸ δὲ μὴ ϖεριμένον τὴν γνώμην τοῦ δεσπόζοντος, ἄνευ δὲ ϖροτροπῆς ἑκουσίως γιγνόμενον, ἀσύγκριτον τῆς δόξης λαμϐάνει τὸ ἐγκώμιον.*

Διὰ τοῦθ' ὁ Παῦλος ὑπερνεφὲς καὶ λίαν ὑψηλὸν τῆς ϖαρθενίας βλέπων τὸ κατόρθωμα, οὐκ ἐτόλμησεν εἴσω τῆς ἐπιταγῆς τοῦτο θεῖναι[4] *τὸ ϖρᾶγμα, ἀλλ' ἐλεύθερον εἴασεν, ἀδέσποτον αὐτὸ ἐν τῇ ἰδίᾳ ϖροαιρέσει τάξας τοῦ κατορθοῦντος· μόνῃ δὲ ταπεινότερον ϖαραψελλίζει*[5] *τῇ γνώμῃ, λέγων· « Οὐκ ἐπιτάτ]ω, οὐ γὰρ ἐκελεύσθην, γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος. » Ὁρᾷς ϖῶς ἑαυτὸν, τὴν ἀξίαν τῆς ϖαρθενίας ἰδὼν, ἐταπείνωσεν; οὐ λέγει ὡς Παῦλος κλητὸς Ἀπόσ]ολος, ἀλλ' ὡς ἠλεημένος, ταπεινοφρονεῖ καταπλαγεὶς τὸν ὄγκον τῆς ἀρετῆς, σιγᾷ τὴν ἀποσ]ολὴν καὶ βοᾷ τὴν συμπάθειαν, δι' ἧς ἠλεήθη καὶ τῷ Χρισ]ῷ σύνεσ]ι, λέγων· « Οἶδα τίς*[6] *ἤμην, καὶ τίς εἰμι, καὶ τίς ἡ ϖαρθενία. Ἀγγέλων ἐσ]ὶ τοῦτο καὶ τῶν Ἀρχαγγέλων τὸ ϖλεονέκτημα· Ἀγγέλους δὲ* Fol. 79, v°. *διδάσκειν ἐπιταγὴν οὐκ ἔχω· ὡς οὖν ἠλεημένος, οὐχ ὡς Ἀπόσ]ολος καὶ τοῖς Ἀγγέλοις λαλῶ. Ἄγγελοι γὰρ οἱ ϖαρθένοι ϖαρ' ἐμοὶ κριτῇ γεγόνασιν· ὅθεν οὐ διδάσκω, ἀλλ' οὐδ' ἐπιτάτ]ω, ἀμυδρὰν δὲ γνώμην αὐτοῖς ϖαρατραυλίζω, ὡς ϖένης ὢν καὶ ϖ]ωχὸς, ὅμως ἠλεημένος. »*

Ἐπειδὴ γοῦν τοῦ τοσούτου ϖράγματος τὸ ἐπάγγελμα τινες δόγμα τῶν[7] *κεκαυμένων αἱρέσεων ἤμελλον*[8] *ὑποκρίνεσθαι καὶ διὰ τῆς ϖαρθενίας ἐν κόσμῳ σεμνύνεσθαι*[9], *ἐκεῖνό ϖου μαθόντες ἢ καὶ ϖαρακούσαντες τυχὸν οἱ τῶν αἱρέσεων, ὡς τὸν μακάριον φόρτον τῆς σωτηρίου γενέσεως ϖαρθενία ϖροῆκε σεμνῶς ὑπηρετήσασα καὶ τὸν κοινὸν ἀρωγὸν*[10] *τῆς οἰκουμένης ἐϐλάσ]ησεν, ὅπως οὖν ἐκ τοῦ κωλύειν γαμεῖν ἢ γαμίσκεσθαι ϖολλοὺς τῶν εὐχερῶν ἐπὶ τὴν οἰκείαν βδελυρίαν εὐχερῶς συναρπάσωσιν, ὡς εἰσηγηταὶ κορυφαίου καὶ ϖολλοῦ ϖολιτεύματος*[11], *τούτου χάριν ἐξεῦρον καὶ βρωμάτων ἀποχὴν, δι' ὧν φαντιῶντες τὴν ϖλάνην εἰργάσαντο, τὸ καλὸν ἐν κακῷ δόγματι διαφθείραντες. Ὡς γὰρ οἱ τοῦ χρυσοῦ τὸ κάλλος ϖαραχαράτ]ειν τολμήσαντες, τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως*

[1] In marg. compend. *σημείωσαι.* — [2] *καλωπίσας.* — [3] *ϖοιήσειε τοῦ γάρ.* — [4] *θῆναι.* — [5] *ψελλίζει* pr. manus; *ϖαρα* add. sec. — [6] *οἶτὶς* pr. manus; *οἶδα τίς* sec. in marg. — [7] *δόγμα τινῶν.* — [8] *ἤμελλεν.* — [9] *σεμνώνεσθαι.* — [10] *ἀρογὸν.* — [11] *ϖολυτεύματος.*

λαθραίως ἐγγράφουσιν ἐπὶ τῷ διὰ τῆς εἰκόνος νόμισμα κληθῆναι τὸ κλοπῇ χαράτΊομενον, καὶ ὥσπερ τὰ κίϐδηλα ἵν' εἴπω δηνάρια τῷ χρυσῷ βαπΊόμενα τὴν μὲν ἐπιφάνειαν λαμπρὰν ἔχει καὶ διαυγῆ, τὴν δ' ὑπόσΊασιν ἄτιμον ὕλην καὶ ἐπιζήμιον, οὕτως οἱ κεκαυμένοι τῶν αἱρέσεων ἔξαρχοι τὸ σεμνὸν τῆς παρθενίας κλέος καὶ ἀοίδιμον[1] *εἰς τὴν ἰδίαν τῆς κακίας δόξαν μετασΊήσαντες*

Fol. 80 r°. *τρόπον τινὰ τὸ πρῶτον τῆς πολιτείας κάλλος παρεχάραξαν· τῷ τῆς κακοδοξίας νόμῳ τοῦτο διασκύλαντες, μαργαρίτην ὀδωδότι τραχήλῳ συνάψαντες καὶ τὴν καθαρὰν τῆς ἁγνείας οὐσίαν κατακερματίζοντες κιϐδηλεύουσι, τὴν σφῶν ἀλογίαν ταῖς βαφαῖς ὡραΐζοντες.*

Ταύτην γοῦν τὴν μοχθηρίαν τῶν φαυλοτάτων τρόπων πρὸ πολλοῦ μαθὼν

* Cf. I Tim. IV, 1, 2. *ὁ μακάριος* Παῦλος *εἶπεν· «ἈνασΊήσονταί*[2] *τινες κεκαυτηριασμένοι*[3] *τὴν ἰδίαν συνείδησιν.»* *ἈνίσΊασθαι δ' αὐτοὺς λέγει ἐν πολλῷ τῆς ἐνέδρας καθημένους τῷ λόχῳ, μεμυκότας τὸ πρῶτον, καὶ δεινὸν ἐπ' ἐσχάτου καὶ πυρῶδες ἐμϐλέποντας, κεκαυτηριασμένους, μορφὴν εὐσεϐοῦς καυτῆρος πρὸς ἀπάτην ἔχοντας*[4], *ἢ κεκαυμένους, οὓς ἡ δρόσος τοῦ* Ἁγίου Πνεύματος *οὐκ ἐπίανεν, οὓς ἡ χάρις τοῦ βαπΊίσματος τῶν ἐγκλημάτων οὐκ ἔλυσεν, οὓς ἡ φλόγωσις τῆς* Χαλδαϊκῆς *καμίνου κατέπρησεν, οὓς ἡ φλογίνη ῥομφαία ἡ σΊρεφομένη κατέκαυσεν· εἰκῇ ῥητορεύουσι καὶ μάτην σοφίζονται τὴν κτίσιν ὑϐρίζοντες καὶ τὰ κτίσματα τοῦ* Θεοῦ *διαϐάλλοντες, τὰ γενόμενα μὲν εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τροφὴν*[5], *οὐκ εἰς ὕϐριν καὶ κόρον καὶ ζωῆς ἀταξίαν, ἀλλ' εἰς εὐχαρισΊίαν τοῖς πισΊοῖς καὶ μετάληψιν.* Τοιοῦτοι *δὲ* Μανιχαίων *παῖδες ἐξεφοίτησαν· τοιαύτας αἱρέσεις ἡ τῶν* Πισσιδέων[6] *ἔχει καὶ τῶν* Ἰσαύρων *χώρα,* Κιλικία *τε καὶ* Λυκαονία *καὶ πᾶσα* Γαλατία, *ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἐργῶδες ἀπαγγεῖλαι·* Ἐγκρατηταὶ[7] *γὰρ καὶ* Ἀποτακτῖται *καὶ* Ἐρημῖται *καλοῦνται, οὐ* ΧρισΊιανοί *τινες, οὐδὲ πρέσφυγες τῆς οὐρανίου χάριτος, πίσΊεως μὲν*[8] *εὐαγγελικῆς ἀποσΊάται καὶ ἀπόδημοι*[9], *τῇ δὲ*

Fol. 80 v°. *τῶν βρωμάτων ἀποχῇ, τῆς εὐσεϐείας ἐγείρειν λέγοντες τὴν ἀκρόπολιν.* Ἀμέλει Δοσίθεος *ὁ κορυφαῖος παρ' αὐτοῖς,* Κίλιξ *τὸ γένος ὑπάρχων, δι' ὀκτὼ βιϐλίων ὅλων κρατύνει τὸ δόγμα καὶ λαμπρότητι λέξεων μεγαλύνει τὸ πρᾶγμα, ἄθεσμον ἔργον καὶ λίαν παράνομον ἀποθρυλλῶν τὸν γάμον, λέγων «*Διὰ *μὲν κοινωνίας ὁ κόσμος τὴν ἀρχὴν ἔσχε· διὰ δὲ τῆς ἐγκρατείας τὸ τέλος θέλει λαϐεῖν.»* Οἴνου *δὲ γεῦσιν καὶ κρεῶν μετάληψιν μυσαρὸν εἶναι λέγει καὶ πάμπαν σΊυγητὸν, ὄντως καυτῆρα πικρὸν ἀφειδῶς ἐπαίρων τοῖς τερπομένοις*[10] *αὐτῷ.* Τοιούτῳ *γὰρ λόγῳ πᾶσα μὲν ἡ κτίσις κατ' αὐτὸν ἐπάρατος, πᾶσα δ' ὕποπΊος*

[1] *ἀοίδημον.* — [2] *ἀποσΊήσονται* in Vulg. et supra, p. 131. — [3] *κεκαυτηριασμένους.* — [4] *ἔχοντας* in marg. sec. manus. — [5] *τρυφὴν.* — [6] *πισσιδίων.* — [7] *ἐγκρατίται.* — [8] *μὲν* in marg. pr. manus. — [9] *δήμιοι.* — [10] *προμένοις* prior lectio; *ποθομένοις* posterior.

ἡ ζωὴ καὶ πᾶσιν ἐπιβλαβής· ὅθεν οἱ τοιοῦτοι τῷ Θείῳ προσέκρουσαν τῶν δημιουργημάτων τὸ κάλλος ὑβρίσαντες καὶ οὐδὲν οὐδαμοῦ τὸ κοινὸν ὠφέλησαν, κἂν παρθενεύειν, κἂν τὴν ἄκραν σωφροσύνην ἐν βίῳ διδάσκωσι. Ταῦτ' οὖν ὁ *Ἀπόστολος γνοὺς πρὸ χρόνων ἠσφαλίσατο τῆς ἐκκλησίας τὸ δόγμα ἐπὶ τῷ καυτήρων αἱρετικῶν πεῖραν μὴ προσίεσθαι.* Ἐνταῦθα[1] *δ' ἔστω σοι φίλον τῶν τοσούτων ζητημάτων περιγράψαι τὸν λόγον· εἰ δὲ τί σοι προσπέσοι πάλιν ἀπορούμενον, αὖθις ἀπαντήσαντες διαλεχθησόμεθα, εὐκαιρίᾳ τῆς σχολῆς σὺν εὐμαρείᾳ τοῦ κρείττονος.*

[1] *ἐνταῦθ.*

LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

TITULUS TOTIUS OPERIS.

Μακαρίου Μάγνητος Ἀποκριτικὸς ἢ Μονογενὴς πρὸς Ἕλληνας περὶ τῶν ἀπορουμένων ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ζητημάτων καὶ λύσεων.

Τάδε περιέχει ἡ τετάρτη βίβλος τῶν Ἀποκριτικῶν πρὸς Ἕλληνας λόγων.

α'. Περὶ τοῦ πῶς εἴρηται· Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. (I Cor. VII, 31.)

β'. Πῶς εἴρηται· Ἡμεῖς οἱ ζῶντες ἁρπαγησόμεθα[1] ἐν νεφέλαις. (I Thessal. IV, 16.)

γ'. Πῶς λέγει· Κηρυχθήσεται τὸ Εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. (Matth. XXIV, 14.)

δ'. Πῶς λαλεῖ δι' ὁράματος ὁ Κύριος τῷ Παύλῳ, καὶ πῶς συνεχώρησε σΊαυρωθῆναι Πέτρον. (Act. XVIII, 9, 10.)

ε'. Τίς ὁ λόγος· Βλέπετε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται λέγοντες Ἐγώ εἰμι ὁ ΧρισΊός. (Matth. XXIV, 5.)

ϛ'. Τίς ὁ λόγος τῆς κρίσεως ἐν τοῖς ἀποκρύφοις.

ζ'. Πῶς εἴρηται· Ὁ οὐρανὸς <ἐλιγήσεται> ὡς βιβλίον, καὶ τὰ ἄσΊρα πεσεῖται ὡς φύλλα. (Isai. XXXIV, 4.)

η'. Τίς ὁ λόγος τῆς ζύμης, καὶ τοῦ σινάπεως, καὶ τοῦ μαργαρίτου. (Matth. XIII, 31-33; 45, 46.)

θ'. Πῶς εἴρηται· Ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. (Matth. XI, 25.)

ι'. Τίς ὁ λόγος· Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἰατροῦ οἱ ὑγιαίνοντες, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. (Luc. V, 31; Matth. IX, 12.)

ια'. Τίς ὁ λόγος· Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε[2]. (I Cor. VI, 11.)

ιβ'. Τίς ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς μοναρχίας.

ιγ'. Τίς ὁ λόγος τῶν ἀγγέλων ἐχόντων ἀφθαρσίαν.

ιδ'. Τίς ὁ λόγος, δακτύλῳ Θεοῦ γράφεσθαι τὰς πλάκας. (Exod. XXXI, 18.)

ιε'. Πῶς τὸ Θεῖον ἐν Μαρίᾳ σαρκωθὲν ἐγεννήθη.

ιϛ'. Πῶς εἴρηται· Θεοὺς οὐ κακολογήσεις. (Exod. XXII, 28.)

ιζ'. Τίς ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς ἀνασΊάσεως τῆς σαρκός.

[1] ἁρπαγησώμεθα. — [2] ὑγιάσθητε.

PROŒMIUM.

Fol. 81, v°. Πλείστων ἡμῖν λόγων ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς δόξης κεκινημένων καὶ τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς ἀσάφειαν σαφῆ καταστήσασιν ἱδρῶτι πολλῷ καὶ πόνῳ καὶ καμάτῳ, τέταρτον, ὦ Θεόσθενες, ἀγῶνα τοῦτον ἡμῖν σφοδρῶς κατεπήγαγεν ὁ φιλολόγος, ὡς εἰπεῖν, ὃν σοῦ συναιρουμένου μόλις ἐθαρσήσαμεν· ὃν δ᾽ ἔχει τὸν λόγον ἀφηγητέον ἤδη.

Συναχθέντων αὖθις οὐκ ὀλίγων, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πολλῶν καὶ λίαν ἐπιφανῶν, ὥσπερ ἐξ ὑποθέσεως τινὸς[1] διατρέπειν ὑπ᾽ ὄψιν ἱκανῶν ἡμᾶς ἐπιτηδεύσας προσώπων, καὶ τὴν ἀποστολικὴν μετὰ γέλωτος πολλοῦ διεσπάραττε δόξαν λέγων.

[1] τινὸς in marg. add. pr. manus.

CAPUT PRIMUM.

Quæstio de dicto : Præterit figura hujus mundi. (I Cor. vii, 31.)

PHILOSOPHUS.

Ἕλλην. Πῶς παράγειν ὁ Παῦλος λέγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου; καὶ πῶς δυνατὸν τοὺς ἔχοντας ὡς μὴ ἔχοντας εἶναι καὶ τοὺς χαίροντας ὡς μὴ χαίροντας[1], καὶ τὰς λοιπὰς τούτοις γραολογίας εἶναι πιθανάς; Πῶς γὰρ δυνατὸν τὸν ἔχοντα μὲν ὡς μὴ ἔχοντα γενέσθαι; πῶς δὲ πιθανὸν τὸν χαίροντα ὡς μὴ χαίροντα; ἢ πῶς τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παρελθεῖν δυνατόν; Τίς δ' ὁ παράγων ἔσται καὶ τίνος χάριν; Εἰ μὲν γὰρ ὁ δημιουργὸς τοῦτο παράξειε, διαβληθήσεται, ὡς τὸ κείμενον ἀσφαλῶς κινῶν καὶ μεταφέρων· εἰ δ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον παράξει τὸ σχῆμα, κατηγορεῖται κἀν τούτῳ πάλιν, ὡς οὐ συνιδὼν ἐν τῇ δημιουργίᾳ τὸ ἁρμόζον καὶ πρέπον σχῆμα τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ τοῦ κρείτ-
Fol. 82, r°. τονος λόγου λειπόμενον ἔκτισεν αὐτὸν ὥσπερ ἀτελῆ. Πόθεν γοῦν ἰστέον ὡς εἰς τὸ καλὸν ἡ τοῦ κόσμου φύσις ὀψὲ τῶν χρόνων ἀλλαττομένη λήξειέ ποτε; Τί δὲ τὸ συμφέρον τὴν τῶν φαινομένων τάξιν ἀλλαγῆναι; Εἰ μὲν γὰρ κατηφῆ καὶ λύπης αἴτια τὰ τῶν ὁρωμένων ὑπάρχει πράγματα, καταψάλλεται καὶ τούτοις ὁ δημιουργὸς, καταυλούμενος εὐλόγοις αἰτίαις, ὅτι λυπηρὰ καὶ ταράττοντα τὴν λογικὴν φύσιν ἐτεκτήνατο τοῦ κόσμου τὰ μέρη, καὶ μεταγνοὺς ἔκρινεν ἀλλάξαι τὸ πᾶν. Μή τι γοῦν ὁ Παῦλος τῷ λόγῳ τούτῳ ὡς μὴ ἔχοντα διδάσκει τὸν ἔχοντα φρονεῖν[2], ἐπεὶ τὸν κόσμον ἔχων ὁ κτίσας, ὡς μὴ ἔχων, τούτου παράγει τὸ σχῆμα, καὶ τὸν χαίροντα λέγει μὴ χαίρειν, ἐπεὶ τὸ χάριεν καὶ λαμπρὸν κτίσμα ὁ δημιουργὸς βλέπων, οὐ τέρπεται, καθάπερ δ' ἐπ' αὐτῷ πολλὰ λυπούμενος, μετάγειν τοῦτο καὶ μεταφέρειν διεβουλεύσατο. Μετρίῳ μὲν οὖν γέλωτι τοῦτο τὸ λεξίδιον[3] παραχωρήσωμεν.

[1] ὡς μὴ χαίροντας om. in textu, add. in marg. pr. manus. — [2] φωνεῖν. — [3] τούτῳ γέλωτι τὸ λεξίδιον.

CAPUT II.

Quæstio de dicto : Nos, qui vivimus, rapiemur in nubibus. (I Thessal. iv, 14-16.)

Ἄλλο δ' ἐμβρόντητον καὶ πεπλανημένον ὑπ' αὐτοῦ ῥηθὲν ἴδωμεν[1] σόφισμα ἐν ᾧ φησιν· «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ Ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ, καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ καὶ οἱ νεκροὶ <οἱ> ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον· ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα[2] ἐν νεφέλῃ, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα.» Τοῦτ' οὐρανόμηκες ὄντως καὶ μετεωρότερον Fol. 82, v°. τὸ πρᾶγμα[3], ὑπέρογκον τὸ ψεῦσμα καὶ ἀνώτερον· τοῦτο καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐπᾳδόμενον ζῴοις, ἀναγκάζει βληχᾶσθαι καὶ κρώζειν ἐν ὑποκρίσει τὸν ἔξηχον πάταγον[4], ἐπὰν γνῷ ἐνσάρκους ἀνθρώπους, ὡς τὰ πετεινά, πετομένους ἐν ἀέρι ἢ βασταζομένους[5] ἐπὶ νεφέλης. Πολὺς γὰρ οὗτος τῆς ἀλαζονείας[6] ὁ κόμπος, ζῷα τῷ φόρτῳ πεπιλημένα τῶν σωματικῶν ὄγκων[7] φύσιν ἀναλαβεῖν πτερωτῶν ὀρνέων καὶ διαπερᾶν ὥσπερ τι πέλαγος τὸν πολὺν ἀέρα, ὀχήματι νεφέλης ἀποχρησάμενα. Εἰ γὰρ καὶ δυνατόν, ἀλλὰ τερατῶδες καὶ τῆς ἀκολουθίας ἐστὶν ἀλλότριον. Ἡ γὰρ δημιουργὸς ἄνωθεν φύσις τόπους ἁρμόζοντας τοῖς γινομένοις συναπεκλήρωσε καὶ κατάλληλον ἐνομοθέτησεν ἔχειν ἐναύλισμα, ἐνύδροις θάλασσαν, χερσαίοις ἤπειρον, πτηνοῖς ἀέρα, φωστῆρσιν αἰθέρα[8]. Ἐν γοῦν ἐκ τούτων ἐκ τῆς οἰκείας ἂν μετάρῃ μονῆς, ἀφανισθήσεται εἰς ξένην μετελθὸν δίαιταν καὶ μονήν· οἷον εἰ τὸ ἔνυδρον βουληθείης λαβεῖν κἀπὶ τῆς ξηρᾶς διάγειν βιάσῃ, φθείρεται ῥᾷον ἐξαπολλύμενον· εἰ δὲ χερσαῖον αὖθις καὶ αὐχμηρὸν εἰς τὸ ὕδωρ βάλλῃς, ἀποπνιγήσεται· κἂν τοῦ ἀέρος χωρίσῃς[9] πτηνόν, οὐχ ὑπομενεῖ· κἂν ἀστέριον ἐξ αἰθέρος[10] σῶμα μεταβιβάσῃς, οὐχ ὑποστήσεται. Ἀλλ' οὐδ' ὁ θεῖος καὶ δραστήριος τοῦ Θεοῦ[11] Λόγος τοῦτ' ἐποίησεν ἢ πράξει ποτέ, καίπερ δυνάμενος τῶν γινομένων τὰς μοίρας ἀλλάττειν· οὐ γὰρ καθ' ὃ δύναται πράττει τι καὶ θέλει, ἀλλὰ καθ' ὃ τὴν ἀκολουθίαν σώζει τὰ πράγματα, τὸν τῆς εὐταξίας φυλάττει νόμον. Οὐδὲ γοῦν τὴν γῆν, εἴ γε καὶ

[1] ἴδομεν. — [2] ἁρπαγησώμεθα. — [3] πράγματος. — [4] πάτταγον. — [5] In textu βασταζομένης; in marg. ἴσ(ως) βασταζομένους sec. manus. — [6] ἀλαζωνείας. — [7] ὄγκων in marg. add. pr. manus. — [8] ἀέρα in textu, αἰθέρα in marg. pr. manus. — [9] χωρήσῃς. — [10] αἰθερίου. — [11] θείου.

δύναται, ναυτίλλεσθαι ποιεῖ, οὐδ' ἀροῦσθαι πάλιν καὶ γεωργεῖσθαι ποιεῖ τὴν
Fol. 83, r°. θάλασσαν, οὐδὲ τὴν ἀρετὴν καθ' ὃ δύναται[1] ποιεῖ κακίαν οὐδὲ τὴν κακίαν αὖθις ἀρετὴν, οὐδὲ τὸν ἄνθρωπον παρασκευάσει πτηνὸν γενέσθαι, οὐδὲ τὰ ἄστρα κάτω καὶ τὴν γῆν ἄνω. Ὅθεν εὐλόγως μεστὸν ἐξηχίας τὸ λέγειν ἀνθρώπους ἁρπαγήσεσθαι εἰς ἀέρα ποτέ· ἀρίδηλον δὲ τὸ ψεῦδος τοῦ Παύλου ἐν τῷ λέγειν «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες·» ἔτη γὰρ ἐξ οὗ λέγει τριακόσια[2] καὶ οὐδὲν οὐδαμοῦ οὐδ' αὐτὸς ὁ Παῦλος μετὰ καὶ ἄλλων ἡρπάγη σωμάτων. Καὶ τοῦτο μὲν ὧδε σιγὴν ἐχέτω τὸ κεκλονημένον ῥῆμα τοῦ Παύλου.

[1] *οὐδ' ἀροῦσθαι — δύναται*. Hanc lineam, prius omissam, add. pr. manus. — [2] *τριάκοντα*.

CAPUT III.

Quæstio de dicto : Prædicabitur hoc Evangelium in universo orbe.
(Matth. xxiv, 14.)

Ἐκεῖνο δ' αὖθις μνημονευτέον ὃ ὁ Ματθαῖος *εἶπε, καθάπερ ἐν μύλωνι κατακεκλιμένος «*Καὶ *κηρυχθήσεται» λέγων «τὸ* Εὐαγγέλιον *τῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.»* Ἰ*δοὺ γὰρ πᾶσα τῆς οἰκουμένης ῥύμη τοῦ* Εὐαγγελίου *τὴν πεῖραν ἔχει καὶ τέρμονες ὅλοι καὶ κόσμου πέρατα τὸ* Εὐαγγέλιον *ὅλον κατέχουσι, καὶ τέλος οὐδαμοῦ, οὐδ' ἥξει ποτέ.* Καὶ *τοῦτο μὲν ἐν παραβύστῳ λελέχθω τὸ ῥῆμα.*

CAPUT IV.

Quomodo Dominus per visionem loquitur Paulo et quomodo permisit Petrum crucifigi?

[a] Cf. Act. xviii. 9-10.

Ἴδωμεν δ' ἐκεῖνο τὸ ῥηθὲν τῷ Παύλῳ· «[a] Εἶπε δὲ δι' ὁράματος ὁ Κύριος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· «Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε.» Καὶ ὅσον οὐδέπω ἐν Ῥώμῃ κρατηθεὶς τῆς κεφαλῆς ἀποτέμνεται οὗτος ὁ κομψὸς, ὁ λέγων ὅτι Ἀγγέλους κρινοῦμεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Πέτρος λαβὼν ἐξουσίαν βόσκειν τὰ ἀρνία, τῷ σταυρῷ προσηλωθεὶς ἀνασκολοπίζεται· καὶ ἄλλοι δὲ μυρίοι τούτοις ὁμόδοξοι οἱ μὲν ἐκαύθησαν, οἱ δ' ἄλλοι τιμωρίαν ἢ λώβην δεξάμενοι διεφθάρησαν· τοῦτο δ' οὐκ ἄξιον Θεοῦ (Fol. 83, v°.) γνώμης, ἀλλ' οὐδ' ἀνδρὸς εὐσεβοῦς εἰς αὐτοῦ χάριν καὶ πίστιν πλῆθος ἀνδρῶν ἀπανθρώπως κολάζεσθαι, τῆς προσδοκωμένης[1] ἀναστάσεως καὶ ἐλεύσεως οὔσης ἀδήλου.

[1] προσδοκομένης.

CAPUT V.

Quæstio de dicto : Videte; multi enim venient, dicentes : Ego sum Christus. (Matth. xxiv, 5.)

Ἔνι καὶ ἕτερον ἐκ τοῦ φανεροῦ λαϐεῖν ἀμφίϐολον ὧδε ῥημάτιον, ἔνθα φησὶν ὁ Χριστός· «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς[1] πλανήσῃ· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.» Καὶ ἰδοὺ τριακόσια ἢ καὶ περαιτέρω διΐππευσεν ἔτη καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ τοιοῦτος ἐπέστη· μή τί γε Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα φήσετε ἄνδρα φιλοσοφίᾳ πάσῃ κεκοσμημένον· ἕτερον δ' οὐκ ἂν εὕροιτε· ἀλλ' οὐ περὶ ἑνὸς, ἀλλὰ περὶ πολλῶν λέγει ἐγερθήσονται.

[1] ἡμᾶς.

CAPUT VI.

Quæstio : Quis sermo de Judicio in Apocryphis?

Περιουσίας δ' ἕνεκεν λελέχθω κἀκεῖνο τὸ λεγόμενον ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Πέτρου[1]. Εἰσάγει τὸν οὐρανὸν ἅμα τῇ γῇ κριθήσεσθαι οὕτως· «Ἡ γῆ, φησὶ, παραστήσει πάντας τῷ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ αὐτὴ μέλλουσα κρίνεσθαι σὺν καὶ τῷ περιέχοντι οὐρανῷ.» Οὐδεὶς δ' οὕτως ἀπαίδευτος οὐδ' οὕτως ἀναίσθητος ὃς οὐκ οἶδεν ὅτι τὰ μὲν περὶ τὴν γῆν τετάρακται καὶ τὴν τάξιν οὐ πέφυκε σώζειν, ἀλλ' ἔστιν ἀνώμαλα, τὰ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ τάξιν ὁμοίαν ἔχει διαπαντὸς καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ προχωρεῖ καὶ οὐδέποτε ὑπαλλάττεται, ἀλλ' οὐδ' ὑπαλλαγήσεταί ποτε· ποίημα γὰρ ἀκριβέστατον καθέστηκε τοῦ Θεοῦ· ὅθεν τὰ κρείττονος ἀξιωθέντα μοίρας λυθῆναι ἀμήχανον, ἅτε θείῳ πεπηγότα καὶ ἀκηράτῳ θεσμῷ. Τίνος δ' ἕνεκεν οὐρανὸς κριθήσεται; ἡμαρτηκὼς δέ τι
Fol. 84, r°. φανήσεταί ποτε, ὁ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ Θεοῦ τάξιν δοκιμασθεῖσαν φυλάττων καὶ διαμένων ἐπὶ τῆς ταυτότητος ἀεί; εἰ μή τί γέ τις ἐκ διαβολῆς τὸν οὐρανὸν ἄξιον εἶναι κρίσεως ῥητορεύσει τῷ κτίσαντι, ὡς τὸν κριτὴν ἀνασχόμενον κατ' αὐτοῦ τινα τερατεύεσθαι[2] οὕτω θαυμαστὸν, οὕτω μεγάλα.

[1] Vid. Hilgenfeld, Novum Testamentum extra canonem receptum, fasc. IV, p. 74 et sq. — [2] ταρατεύεσθαι.

CAPUT VII.

Quæstio de dicto : Complicabitur cœlum sicut liber, et omnes stellæ cadent sicut folia. (Isai. xxxiv, 4.)

Καὶ ἐκεῖνο δ' αὖθις λέγει, ὃ καὶ ἀσεβείας μεσῖὸν ὑπάρχει, τὸ ῥῆμα Φάσκον· « Καὶ τακήσεται πᾶσα δύναμις οὐρανοῦ καὶ ἑλιχθήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον· καὶ πάντα τὰ ἄσῖρα πεσεῖται ὡς Φύλλα ἐξ ἀμπέλου καὶ ὡς πίπῖει Φύλλα ἀπὸ συκῆς. » Ἀπὸ τερατώδους καὶ τοῦτο ψευδολογίας καὶ ὑπερΦυοῦς ἀλαζονείας
[a] Matth. xxiv, 35. κεκόμπασῖαι τὸ, « [a] Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. » Ποῖος[1] γάρ τις ἂν εἴποι τοῦ Ἰησοῦ τοὺς λόγους σῖήσεσθαι, εἴπερ οὐρανὸς καὶ γῆ μηκέτ' εἶεν; ἄλλως τε εἰ τοῦτο πράξειεν ὁ Χρισῖὸς καὶ κατάξειε τὸν οὐρανὸν, τοὺς ἀσεβεσῖάτους τῶν ἀνθρώπων μιμήσεται, οἳ τὰ ἑαυτῶν τέκνα[2] διαΦθείρουσιν· ὅτι γὰρ οὐρανοῦ καὶ γῆς πατήρ ἐσῖιν ὁ Θεὸς,
[b] Matth. xi, 25. ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ ὡμολόγηται, « [b] Πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς » λέγοντος· Ἰωάννης δ' ὁ Βαπῖισῖὴς μεγεθύνει τὸν οὐρανὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ λέγει τὰ θεῖα
[c] Ioh. iii, 27. χαρίσματα πέμπεσθαι, λέγων· « [c] Οὐδεὶς δύναται ποιεῖν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ » καὶ οἱ ΠροΦῆται δὲ ἅγιον τοῦ Θεοῦ οἰκητήριον
[d] Deut. xxvi, 15. λέγουσιν ὑπάρχειν τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ, « [d] Ἔπιδε[3] ἐκ κατοικητηρίου ἁγίου καὶ εὐλόγησον τὸν λαόν σου τὸν Ἰσραήλ. » Εἴ γε ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἐν μαρτυρίαις οὐρανὸς παρελεύσεται, τίς ἔσῖαι καθέδρα λοιπὸν τοῦ δεσπόζοντος;
Fol. 84, v°. εἰ δὲ καὶ τὸ τῆς γῆς σῖοιχεῖον ἀπόλλυται, τί τὸ ὑποπόδιον[4] ἔσῖαι τοῦ καθη-
[e] Isai. lxvi, 1. μένου, λέγοντος αὐτοῦ· « [e] Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. » Καὶ περὶ μὲν τοῦ παρελθεῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ὧδε.

[1] ποῖα. — [2] τέκνα in marg. add. rec. manus. — [3] ἐπεῖδε. — [4] ἐμπόδιον pr. manus in ὑποπόδιον mut. sec.

CAPUT VIII.

Quæstio de fermento, de grano sinapis et de margarita.
(Matth. XIII, 31-33; 45, 46.)

Ἄλλο δὲ μυθωδέστερον[1] τούτου καθάπερ ἐν νυκτὶ δόγμα ψηλαφήσωμεν ἐν τῷ «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως,» καὶ πάλιν «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ,» καὶ αὖθις «Ὁμοία ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.» Ταῦτα γὰρ οὐκ ἀνδρῶν, ἀλλ' οὐδ' ὀνειροπολουσῶν[2] γυναικῶν τὰ μυθάρια· ὅταν γάρ τις περὶ μεγάλων καὶ[3] θείων ἀπαγγέλλῃ, κοινοῖς μὲν ὀφείλει καὶ ἀνθρωπίνοις χρῆσθαι πράγμασι σαφηνείας[4] ἕνεκεν, οὐ μὴν οὕτω χυδαίοις καὶ ἀσυνέτοις· ταῦτα <δὲ> τὰ ῥήματα, μετὰ τοῦ ταπεινὰ εἶναι καὶ μὴ πρέποντα τηλικούτοις πράγμασιν, οὐδεμίαν ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ἔννοιαν συνετὴν οὐδὲ σαφήνειαν· καίτοι σφόδρα προσῆκεν αὐτὰ εἶναι σαφῆ διὰ τὸ μὴ σοφοῖς μηδὲ συνετοῖς, ἀλλὰ νηπίοις γεγράφθαι.

[1] μυθοδέστερον. — [2] ὀνειροπολούντων. — [3] ἤ. — [4] σαφηνίας.

CAPUT IX.

Quæstio de dicto : Absconditi hæc a sapientibus et prudentibus.
et revelasti ea parvulis. (Matth. xi, 25.)

Deut. xxix. 29. — Fol. 85. r°.

Εἴ γε δεῖ κἀκείνην τὴν πεῦσιν μηρυκήσασθαι[1] ὡς ὁ Ἰησοῦς λέγει, «Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις,» καὶ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ δὲ γέγραπται, «[a]Τὰ κρυπτὰ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν καὶ τὰ φανερὰ ἡμῖν·» σαφέστερα οὖν δεῖ εἶναι καὶ οὐκ αἰνιγματώδη τὰ τοῖς νηπίοις καὶ ἀσυνέτοις γραφόμενα· εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν σοφῶν κέκρυπται τὰ μυστήρια, νηπίοις δὲ καὶ θηλαζομένοις ἀλόγως[2] ἐκκέχυται, βέλτιον τὴν ἀλογίαν ζηλοῦν καὶ τὴν ἀμαθίαν, καὶ τοῦτο τῆς σοφίας τοῦ ἐπιδημήσαντος τὸ μέγα κατόρθωμα[3], κρύψαι μὲν τῶν σοφῶν τὴν ἀκτῖνα τῆς γνώσεως, ἄφροσι δὲ ταύτην ἐκκαλύψαι καὶ βρέφεσιν.

[1] Prior lectio μαρυκήσασθαι; supra α parvum η pallid. atram. scriptum. — [2] ἀλόγως in marg. add. sec. manus. — [3] κατόρμα.

CAPUT X.

Quæstio de dicto : Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. (Luc. v, 31; Matth. ix, 12.)

Ἄλλο δὲ τούτου πρᾶγμα πολὺ λογιώτερον (κατ' ἀντίφρασιν λέγω) θέμις διασκοπῆσαι· «Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.» Περὶ δὲ τῆς οἰκείας ἐπιδημίας ὁ Χριστὸς ταῦτ' ἐρραψώδει[1] τοῖς ὄχλοις. Εἰ γοῦν διὰ τοὺς κάμνοντας, ὡς αὐτὸς λέγει, ταῖς ἁμαρτίαις ἐπέστη, ἆρ' οὐκ ἔκαμνον οἱ πατέρες ἡμῶν, οὐδ' ἐνοσηλεύοντο ταῖς ἁμαρτίαις οἱ πρόγονοι; Εἴ γε χρείαν οὐκ ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, καὶ οὐκ ἦλθε καλέσαι δικαίους
* I Tim. i, 15. ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν ὡς τὸν Παῦλον δὴ[2] λέγειν οὕτως, «*Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ·» εἰ γοῦν ταῦθ' οὕτως ἔχει καὶ ὁ πεπλανημένος μὲν[3] καλεῖται, ὁ δὲ νοσῶν θεραπεύεται, καὶ καλεῖται μὲν ὁ ἄδικος, ὁ δὲ δίκαιος οὐ καλεῖται, ὁ μήτε κληθεὶς μήτε τῆς τῶν Χριστιανῶν δεόμενος θεραπείας εἴη ἂν ἀπλανής τε καὶ δίκαιος· ὁ γὰρ μὴ χρήζων ἰατρείας τὸν παρὰ τοῖς πιστοῖς λόγον ἀποστραφεὶς τυγχάνει· καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἀποστραφῇ, τοσούτῳ μᾶλλον δίκαιος ἔσται καὶ ὑγιαίνων καὶ ἀπλανής.

Fol. 85, v°.

CHRISTIANUS[4].

Μετὰ τοσαύτην κομψείαν καὶ δεινότητα λόγων, πᾶσα μὲν ἔπληξεν ἡ τῶν παρόντων ἀκρόασις, πᾶσα δὲ συνεστάλη <ἡ> τῶν λογάδων αἴσθησις· ἡμεῖς δὲ τὸν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης προπηλακιζόμενον οὕτω θεασάμενοι, τὸν νοῦν ἐπλήγημεν καὶ τὴν ψυχὴν ἠλγήσαμεν καὶ πᾶσαν τοῦ σώματος αἴσθησιν ἐταράχθημεν, ὡς μικροῦ λέγειν καὶ ἡμᾶς· «Κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα·» τοσαύτῃ δὲ μηχανῆς ζάλῃ κεκυκλωμένοι, ἀοράτῳ δέ ποθεν ἐπικουρίᾳ θαρρήσαντες, πρὸς τὴν ἐπικειμένην ἔστημεν καταιγίδα, ἀντιπρόσωπον αὐτῇ τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συμμαχίαν ποιούμενοι, καὶ δίκην εἰρεσίας τὴν κώπην τινάττειν τῆς γλώττης ἠρξάμεθα καὶ τὸ πρῶτον πατάσσειν κῦμα κατεσπεύσαμεν.

[1] ἐραψώδει. — [2] καὶ τὸν Παῦλον δὲ. — [3] μὲν in marg. add. sec. manus. — [4] Χρι in codicis margine.

CAPUT XI.

Solutio de dicto : Præterit figura hujus mundi. (I Cor. VII, 31.)

Τοῦτο δ' ἦν τὸ περὶ τοῦ σχήματος τοῦ κόσμου καὶ πῶς[1] παράγει. Ὄντως[2] ὥσπερ τὸ φαινόμενον τοῦ κόσμου παράγει σχῆμα, οὕτως παρῆλθεν ἡ φαντασία τοῦ λέγοντος, οὕτω τὸ νέφος τῆς σοφιστικῆς ἐσκεδάσθη κακίας, οὕτω τὸ βρατlόμενον κῦμα τῶν λόγων ἔπεσεν. Εἴπωμεν οὖν ὡς πολλαχῶς νοεῖται τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου· δύναται γὰρ σχῆμα τοῦ κόσμου τυγχάνειν καὶ ἡ πρόσκαιρος αὕτη ζωὴ καὶ πολυστένακτος· σχῆμα τοῦ κόσμου λάβε καὶ τὴν ἀνόμοιον ἡλικίαν τοῦ σώματος, ἥτις ἀπὸ τοῦ βρέφους εἰς μείρακα παράγει, αὖθις εἰς ἄνδρα καὶ πάλιν εἰς πρεσβύτην καὶ τέλος εἰς γέροντα· σχῆμα γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἡ φαντασία πράγματος· ὡς γὰρ ἀνδρὸς σκιὰ παρεπομένη τυγχάνει μὲν σχῆμά τι καὶ ἀνδρὸς ἀφήγησις, παράγει δὲ θᾶττον ἐπὶ τέλει τοῦ φωτὸς ἀναλουμένη καὶ φεύγουσα καὶ τὴν τῆς ἀκτῖνος βολὴν οὐχ ὑπομένουσα, οὕτως ἡ φαντασία τῶν σωματικῶς ὑπαρχόντων ἐνθάδε σχῆμα κόσμου Fol. 86. r°. καὶ σκιὰ τυγχάνουσα οὐκ ἔχει μόνιμον[3] καὶ ἀσφαλῆ τὴν στάσιν, ταχινῇ δὲ περιόδῳ τῶν χρόνων παράγει.

Σχῆμα κόσμου καὶ τὴν ἀπάτην νόμισον, τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀξίας, τάξιν, στρατείαν, ἡγεμονίαν, ἀρχὴν, ὑπάρχους, εἰ θέλεις, καὶ βασιλείαν αὐτήν. Τούτων ὅλων τὸ σχῆμα, ἤτοι τὴν λαμπρότητα (καὶ γὰρ ἐπὶ λαμπρότητος τὸ σχῆμα λαμβάνεται) βραχεῖα καιροῦ[4] ῥοπὴ παρήγαγε· χθὲς τὰ βασίλειά τις οἰκῶν, τήμερον τὴν ἐσχάτην φυλακὴν ἐκληρώσατο· ἄλλος τὸ βῆμα[5] τῆς ὑπάρχου διέπων ἐξουσίας, ἁρπαγεὶς εἰς τὸ τῶν κατεγνωσμένων ἐβλήθη δεσμωτήριον· ἕτερος ναυμαχήσας καὶ λαμπρὸν σχῆμα φαίνων τοῦ κατορθώματος, παρ' αὐτὰ γυμνωθεὶς ἀλητεύει κακοπαθῶν· ἄλλος στρατηγήσας καὶ βαρβαρικὴν ἀναλώσας φάλαγγα, μέλλων ὅσον οὐδέπω ἐν δευτέροις τῶν βασιλέων θρόνοις ἀποκαθέζεσθαι, βασκάνου τινὸς ἔργον μετὰ τὴν νίκην γενόμενος, ἀντὶ τῆς προσδοκωμένης λαμπρᾶς εὐημερίας εἰς ἀφεγγῆ τῶν κατοιχομένων κατηνέχθη βάραθρον. Οὕτω παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ χρὴ τὸν ἔχοντα φρονεῖν ὡς μὴ ἔχοντα καὶ τὸν χαίροντα διάγειν ὡς λυπούμενον. Ἕτερος ἐν

[1] Πῶς in marg. add. sec. manus. — [2] ὄντως pr. manus; in οὕτως mut. sec. — [3] μόνι (sic) pr. manus μον add. sec. — [4] καιροῦ ῥοῦ pr. manus; eadem in marg. add. προσβολή. — [5] βῆ tantum pr. manus; μα add. sec.

κοπρίᾳ καὶ δυσωδίᾳ καθήμενος, ἐξαίφνης λαμπρὸς ὤφθη καὶ ἐπιφανὴς, τὸ σΊυγνὸν τῆς κατηΦείας ἀποϐαλὼν σχῆμα· ἄλλος ἐν μηλωτῇ καὶ ϖήρᾳ τρυχό-Fol. 86. v°. μενος, καὶ ϖᾶσαν ἀγροικίαν ϖεριάγων ἐλεεινὸς, ἔκ τινος ἀφορμῆς γενόμενος ὄλϐιος, ϖερίϐλεπΊος ἀρχοντικαῖς ἐφάνη δυνάμεσι, κλαπεὶς ἐκ συντυχίας τὸ σχῆμα τῆς ϖενίας. Οὕτως οὐδὲ τὰ λυπηρὰ τοῖς ἀνθρώποις μόνιμα, οὐδὲ τὰ ϖεριχαρῆ συμϐραδύνει καὶ βέϐηκεν· ἀλλὰ ϖάντα ϖανταχοῦ τὸ σχῆμα ϖαράγεται. Κῦρος Κροῖσον καθελὼν τῆς ἀρχῆς ἐγύμνωσε· Τόμυρις Κῦρον νικήσασα καθεῖλεν· οὐδ' ἑκατέρῳ[1] ἔμεινε τῆς βασιλείας τὸ σχῆμα.

Σχῆμα κόσμου τὸ κάλλος τῶν ϖόλεων ἄθρησον καὶ μαθήσῃ ϖῶς ϖαρῆλθε καὶ ϖαράγει. Μέχρι τοῦ νῦν βασιλικὴ τῶν Ἀσσυρίων μητρόπολις γέγονεν ἡ καλουμένη Βαϐυλὼν, ὀκτακοσίους καὶ ϖεντήκοντα σΊαδίους ἐν κύκλῳ ϖεριϐαλοῦσα, εἶτ' ἐπὶ ϖεντήκοντα ϖήχεις τοῦ ϖεριϐόλου τὸ ϖλάτος εὐρύνασα, καὶ διακοσίους καὶ ϖεντήκοντα τὸ ὕψος ἐπάρασα, ἄμαχός τις οὖσα καὶ ἀνάλωτος, δεύτερον ὑπὸ Περσῶν ἐρημωθεῖσα τοῦ σχήματος ἀπώλεσε ϖᾶσαν τὴν εὐπρέπειαν, καὶ τέλος ἐρημωθεῖσα οὐδ' ἴχνος τῆς ϖαλαιᾶς εὐδαιμονίας σώζει. ΠερίϐλεπΊον ἔθνος ὤφθη ϖοτὲ τὸ τῆς Μακεδονίας, ϖάσῃ μὲν ὁμοῦ γῇ, ϖάσῃ δὲ θαλάσσῃ φοϐερὸν ἐπαρτῆσαν τῆς δυνασΊείας τὸ κράτος· ἀλλὰ νῦν τῇ Ῥωμαϊκῇ ῥάϐδῳ δαμαζόμενον τῶν ἐπιτατΊομένων τὸν λόγον εἰσπράτΊεται, τὸ ϖάλαι τῆς εὐκλείας ἀποϐαλὸν[2] σχῆμα. ΠεριτΊὸν ἂν εἴη λέγειν ϖόσαι τοπαρχίαι καπνοῦ δίκην ἀπέπΊησαν ἢ ϖόσαι βασιλίδες γυναῖκες ἀπώλοντο ἢ ϖόσων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν συναπέϐη κλέος.

Fol. 87. r°. Οὕτως εἴ τις θέλει τὸ ϖᾶν ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ, εὑρήσει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου ϖαραγόμενον ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ μεῖναι μὴ δυνάμενον. Αὐτὴν ἄθρησον τῇ διανοίᾳ τὴν ζωὴν καὶ ταύτην εὑρήσεις ϖαραγομένην[3] ἐνδίκως· οὐ τὸ βρέφος ἐν ἀκακίᾳ ϖρώην ἀναγόμενον, τήμερον ἐν ἡλικίᾳ ϖρεσϐύτου γενόμενον δαπανᾶται, κατὰ βραχὺ τῇ φροντίδι τηκόμενον; οὐ ῥώμην τις ἔχων ἀνθηρὰν ἐν νεότητι <καὶ> δορυφόρων ἄρχοντος ἀξίαν ἐπιφανῆ, γαῦρος ἦν ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ ζωῇ βεϐριθὼς, καὶ τήμερον ἐν κλίνῃ κείμενος ἀπηγόρευται[4]; Αὐτὸν, εἰ βούλει, τὸν χρόνον φιλοσόφει, καὶ εὑρήσεις οὐ ϖαγίως ἑσΊῶτα, ἀλλὰ ῥεύματος δίκην ὀξέως ϖαραγόμενον. Οὐκ ἔαρ ἦν ϖρὸ ϖολλοῦ ϖοικιλίᾳ τῆς καλλονῆς τῶν ἀνθῶν γραφόμενον, ὀσμῇ[5] τῆς εὐωδίας λαμπρὸν καὶ ἐπιφανὲς, ψυχαγωγίαν ἔχον ἐπιχαρῆ καὶ τερπνήν; οὐ ϖᾶσα βλάσΊη τῶν καλύκων ϖροκύπΊουσα τὴν θέαν ἄλεκτον τῆς ἡδονῆς εἰργάζετο; οὐ καθαρὰ τῶν ϖηγῶν τροχάζοντα[6] νάματα διειδεσΊάτους[7] ϖοταμῶν ἐξέϐαλλε ῥύακας; οὐ ϖλωτῆρσιν ἦν ϖρὸς ὑπηρεσίαν

[1] ἑκάτερον. — [2] ἀποϐαλοῦσα. — [3] ϖαραγωμένην. — [4] ἀπειγόρευται pr. manus in ἀπηγ mut. sec. — [5] ὀσμὴν. — [6] τροχάζων τὰ. — [7] διιδεσΊάτους.

χαριεσΊάτη ϑάλασσα; οὐ γηπόνους ἤπειρος ὡς μήτηρ αὐλακίζειν τὴν βῶλον ϖρούτρέπετο; οὐ ϖοιμένες ἀρνίων Φωνῇ ϖεριψαλλόμενοι ἐν ταῖς ϖορείαις ἐγανύοντο[1] τερπόμενοι; οὐ μουσικῶν ὀρνίθων μελῳδίαι ϖολύχορδοι τὸν ἀέρα[2] κεράσασαι ϑυμηδίαν ἄλεκτον καὶ ἀκόρεσΊον; οὐ ϖᾶσα κτίσις ὥσπερ σΊέφανον ἑαυτῇ ϖεριθεῖσα τὸ ἔαρ ἐκκρίτῳ κόσμῳ καὶ λαμπρῷ κατεκαλλωπίσατο, καὶ Fol. 87 v°. ὅσον οὐδέπω τοῦ ϑέρους ἀκμάζοντος, τὸ χάριεν ϖαρῆλθε σχῆμα τοῦ ἔαρος[3]; Ἄνθη ϖρὸς ὀλίγον τὴν χάριν ἀστράψαντα, εἶτα μαραινόμενα, ϖόα δὲ ϖᾶσα ξηραινομένη τῷ καύσωνι, δόνακες δὲ ληΐων τῇ ϑέρμῃ καμπΊόμενοι τῆς οἰκείας Φύσεως τὸ γῆρας ἐμήνυον, κρουνοὶ δὲ καὶ ϖοταμοὶ τῷ Φλογμῷ μαχόμενοι, νικᾶν οὐ δυνάμενοι, ὑπεχώρουν εἰς τοὔλατΊον, ὄρνιθες δὲ μελῳδοὶ δίχα τετΊίγων μετρίως ἐτραύλιζον, ἐκ μέσου δ' αἰθέρος ἡ ϖυρκαϊὰ ζέουσα ϖᾶσαν ὑπώπΊα τῶν Φυτῶν τὴν ϖετάλωσιν, αὐχμηρὰ διεδέξατο τὰ ϖάντα μεταϐολή, κρατὴρ Φλογώδης ϖροὔκειτο ϖαντὶ χερσαίῳ ζῴῳ, λιϐάδες ὠσΊρακοῦντο καὶ ϖίδακες τὴν τῶν ϖετρῶν Φύσιν ὑπεκρίνοντο μὴ δυνάμεναι τοῦ ϖυρὸς ὑποσΊῆναι τὸν καύσωνα· ὅλον ϖαρῆλθε τοῦ ἐαρινοῦ κόσμου <τὸ σχῆμα> καὶ διεδέξατο ϑέρος σΊεγανὸν καὶ ϖυρρὸν τὴν τῶν ϖραγμάτων Φύσιν. Θέα καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα μὴ μόνιμον, ἀλλ' ὀξὺ καὶ τρόπον ἐνυπνίου δραπετεῦσαν· ἐκ μέσου ὤΦθη τὸ ϑέρος, ὤΦθησαν γηπόνων ϖρὸς ἄμητον ἄρουραι, ὤΦθη ϖεπανὰ τῶν ϖρέμνων ἀκρόδρυα καὶ Φυτοκόμων ἐν ἀμπέλοις ϖερκάζοντες βότρυες· καὶ ὁ μὲν τῇ δρεπάνῃ τὸ λήϊον ἔκειρε καὶ χαίρων ἀπὸ τῆς καλάμης τὸν ἄσΊαχυν ἐλάμϐανε, δικασΊὴν ϖόνων τῶν οἰκείων δοκιμάζων τὸ ϑέρος, ὁ δὲ μῆλον ἐρυθρὸν δρεπόμενος ἐτρύΦα καὶ δι' ὀσμῆς[4] τὸν καρπὸν ψηλαΦῶν ἡδύνετο, καθάπερ ἐν ϖροοιμίῳ μετοπώρου τερπόμενος. Καὶ ϖᾶς μὲν ἄμητος ἐΦ' ἅλωνος χαρίεις καὶ ϖυρῶν καὶ κριθῶν τὸ Fol. 88 r°. ϖλῆθος τοῖς ἀροῦσι τρόΦιμον, καὶ ϖολὺς μὲν ἦν τῶν συναγόντων τὸ ϑέρος ὁ κάματος, Φρυκτωρίαι δὲ ζέουσαι τῶν σωμάτων καθήπΊοντο· καὶ ὁ μὲν δρεπάνῳ τὸ δράγμα συνέπΊυσσεν[5], ὁ δὲ τῇ λικμητηρίδι[6] τὴν ϑημωνιὰν ἀνέϐαλλεν[7], ἕτερος τῶν ἀχύρων ἐξῆρε τὴν κουΦότητα, ἄλλος σινίοις τὸν σῖτον ἐκάθαιρεν, ἕτερος μαρσίπῳ[8] τοῦτον ἀνελάμϐανεν· ὡς μέλισσαι κηρίον, τὸ ϑέρος ἐμερίζοντο. Καὶ τί μετὰ ταῦτα; τὸ ϖρᾶγμά μοι σκόπησον. ἘλώΦησεν ἄμητος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ϑέρους ῥαγδαίως ϖαρέδραμεν· ὤΦθη δ' ὁ καιρὸς τῆς ὀπώρας ἐν ἀκμῇ καὶ ϑηλαὶ βοτρύων ἐϐάρουν τὴν ἄμπελον καὶ αἱ τῶν ὀπωροΦυλάκων ἐγέλων σκηναὶ καὶ τὴν αὐχμηρὰν τῶν ἀμήτων ὥραν καὶ ϖολύμοχθον χλιδὴ διεδέχετο καὶ ϖάντες τῶν ἡμερίδων τὴν σΊαΦυλὴν ἔτεμνον, καὶ ἦν ψυχαγωγία[9] τὸ κάλλισΊον ϑέλγημα τῶν γινομένων, ὁπηνίκα μετέωροι μὲν ἀναδενδράδες ὡς

[1] ἐγαννύνοντο. — [2] Excidit verbum. — [3] ἀέρος. — [4] τῆς ὀσμῆς. — [5] συνέπΊυσεν. — [6] λιμήτριδι. — [7] ϑημονιὰν ἀνέϐαλεν. — [8] μαρσήπῳ. — [9] ψυχαγωγίας.

αἴσθησιν ἔχουσαι τὸν καρπὸν ἐπέκρινον, ἄλλαι δ' εἰς τοὔδαφος ὥσπερ ἐγκυμονοῦσαι ἡπλωμέναι κατέκειντο, τῆς οἰκείας Φύσεως τοὺς τόκους προβάλλουσαι τεθραμμένους ἐν ἀκμῇ καὶ πολλῇ πεπανότητι, οὓς τρυγητῆρες μιαιούμενοι ληνοῖς κατεβάλλοντο ἐπὶ τῷ σπαργανῶσαι καὶ πίθων ἐπιμελείαις[1] αὐστηρὸν <οἶνον> ἀπεργάσασθαι· περιχαρὲς ἦν τὸ πᾶν, τρυφηλὸν τὸ πραττόμενον. Εἶτα μετ' ἐκεῖνα, ἵνα συντέμω τὸν λόγον, ἐπέδραμεν ὁ χειμὼν, ἐν ᾧ νῦν τὴν τοσαύτην

Fol. 88. v°. *λεπτότητα τῶν λόγων γυμνάζομεν, ἐν ᾧ τοσοῦτον ῥημάτων ἁπλοῦμεν στήμονα, πολύχρωμον ζητημάτων κρόκην[2] καθυφαίνοντες, κρυμοῖς[3] ἀπλήστοις ψυχώσας τὸν ἀέρα καὶ πνεύμασιν αὐστηροῖς πεδήσας τὴν ἤπειρον, ὑπωρόφιον συγκλείσας τὴν χειροήθη Φύσιν, ἀποκλείσας πᾶσαν θέρμην τῶν οὐρανίων πόλων, σκυθρωπὸν καὶ λίαν ἀπόστυγνον τὸν περίγειον ἡμῖν τόπον ἀπειργάσατο καὶ Φυλακίτας ἡμᾶς τοὺς πρώην ἐν αἰθερίῳ τρυφῶντας πεποίηκε· νιφάδες οὖν τὸ πᾶν σχῆμα καὶ τὸ χθὲς ἀμαυρώσασαι πάσης αἰσθήσεως τὸ τερπνὸν ἀπέκλεψαν, ὡς ἐκ τούτου Φανερὸν εἶναι τὸ λεγόμενον τὸ περὶ τοῦ Παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.*

Ποῦ γὰρ, εἰπέ μοι, τὸ ἔαρ ἢ τὸ θέρος αὖθις; ἢ πάλιν τὸ μετόπωρον; <ἆρ' οὐ καὶ ὁ χειμὼν> οὑτοσὶ λήξει καὶ παρελεύσεται; Ποῦ πνευμάτων αὖραι διαπαντὸς ἐκράτησαν; ποῦ τῶν ἀξιωμάτων αἱ δυναστεῖαι παρέμειναν; ποῦ γαλήνη διηνεκῶς ἐκράτησε θάλασσαν; ποῦ τὸν κόσμον ὁ αὐτὸς πόλος ἐνεκολπώσατο; τί τῶν γενομένων οὐκ ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν; ποία δὲ Φύσις κτιστὴ ἀρνεῖται μετάβασιν; τί δ' οὐ Φιλεῖ τῶν δημιουργημάτων καθ' ἡμέραν ἀλλάττεσθαι; Ἐθέλεις δ' αὐτὸς μὴ παρέρχεσθαι τὸν κόσμον ὥσπερ τὸ ἀγέννητον; εἰ τοῦτο βούλει, δὸς αὐτῷ τοῦ ἀνάρχου τὸν λόγον, ἔπαρον αὐτῷ τοῦ ἀϊδίου αὐτοῦ τὸν νοῦν, μὴ δὸς αὐτῷ τὴν νεότητα, καὶ γῆρας οὐ λήψεται καὶ τὸ τέλος ἀρνήσεται· τὸ γὰρ μὴ γένεσιν ἔχον ἐνδίκως ἀγήρατον, τὸ μὴ ἀρξάμενον εὐλόγως ἀτέλεστον, τὸ

Fol. 89. r°. *ἀγέννητον εἰκότως ἀναλλοίωτον.*

Εἰ γοῦν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου δικαιοῖς μὴ παρέρχεσθαι, κρῖνον ἀναλλοίωτον αὐτὸ[4] καὶ ἀΐδιον· τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ, οὐδ' οὐρανὸς γεννητὸς, οὐδὲ γῆ, οὐ θάλασσα, οὐ λογικὸν, οὐκ ἄλογον ζῷον, οὐδὲ πετεινὸν, ἀλλ' ἀΐδια πάντα καὶ τὴν τῆς γενέσεως οὐσίαν ἀρνήσεται. Ἀλλ' οὐδεὶς ἀνθρώπων μεστὸν ἀφροσύνης οὕτω δόγμα καταδέξεται, οὐδ' αὐτὰ τῶν Σκυθῶν καὶ βαρβάρων τὰ γένη· ἀλλὰ τὸ μὲν γεννητὸν ἐρεῖ, τὸ δ' ἀγέννητον, καὶ τὸ μὲν παρερχόμενον, τὸ δὲ μένον ἐν ταὐτῷ. Παῦλος οὖν εἰδὼς ὡς τὸ πᾶν σχῆμα τοῦ κόσμου παρελεύσεται δικαίως ἔλεγεν· « Οἱ ἔχοντες ὡς μὴ ἔχοντες ἔστωσαν καὶ Φρονείτωσαν[5]. » Οὐ

[1] *ἐπιμελίαις.* [2] *κρόκαην.* — [3] *κρημοῖς.* — [4] *αὐτῷ.* — [5] *ἤτωσαν καὶ Φρονήτωσαν.*

βέβαιον γὰρ τὸ κτῆμα τῷ ἔχοντι παρερχόμενον τροπαῖς, καιροῖς, ὥραις, μεταβολαῖς· « Μηδ' ὁ χαίρων χαιρέτω· » ἐφ' ᾧ γὰρ χαίρει, ῥᾷον μεταβάλλεται. Οὐδὲ γὰρ ἡμέρα δι' ὅλου πολλὴ καὶ ἀτέλεστος, ἵν' ὡς ἔχοντες αὐτὴν ἀεὶ λαμπρὰν χαίρωμεν, ἀλλ' ἐπιφοιτᾷ καὶ πάλιν ἀποφοιτᾷ, καὶ πῆ μὲν εὔδιος ὁρᾶται καὶ πάλιν χειμάδιος, ὡς τὸ σχῆμα ταύτης ἄγεσθαι καὶ παράγεσθαι· οὐδὲ νὺξ μεγάλη τις ὑπάρχει καὶ ἀπλήρωτος, ἵνα βαθὺ[1] ἐν αὐτῇ τὸ σκότος δεχόμενοι μακροὺς αἰῶνας ἀποκαθευδήσωμεν, ἀλλὰ σκιά τις πῆ μὲν δεκάωρος, πῆ δὲ δωδεκάωρος, οὐ στάσιμον ἔχουσα τὸ σχῆμα καὶ ἀκίνητον. Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ τοῦ Παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου.

βαθὺν.

CAPUT XII.

Solutio de dicto : Nos, qui vivimus, rapiemur in nubibus. (I Thessal. IV, 16.)

Ἐντεῦθεν δὲ ἴδωμεν τίς ἡ νεφέλη καὶ τίνες οἱ ἁρπαζόμενοι ἐν τῇ νεφέλῃ εἰς Fol. 89, v°. *ἀπάντησιν εἰς ἀέρα, καὶ ϖάντοτε μετὰ τοῦ Κυρίου ἐσόμενοι, μὴ ϖροφανῶς ὡς τὰ ἄλογα τὴν λέξιν μηρυκώμενοι*[1]*, ἀλλ' ὡς λογικοὶ, λογικὴν σιτούμενοι τράπεζαν, τὸν ἀποστολικὸν νοῦν λεπτῶς ἐρευνήσωμεν· μυστικὰ γὰρ ἡμῖν ὧδε φιλοσοφεῖ κεφάλαια. Τὴν γὰρ ϖαρομαρτήσασαν φθορὰν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει ἐξ αὐτεξουσίου γνώμης καὶ ϖροαιρέσεως ἐξαφανισθῆναι λέγει ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Χριστοῦ ϖαρουσίᾳ καὶ ὥσπερ ἐκ μεγάλων τῶν ὧδε ϖραγμάτων ἐξαρπαγῆναι ϖηλῶν καὶ τῆς θνητῆς τοὺς εὐσεβεῖς ἀνασπασθῆναι ζωῆς. Ὥσπερ γὰρ ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ἁλμυρά τις οὖσα καὶ ϖικρὰ καὶ βαρυτάτη*[2] *κάτω ϖου ταῖς θαλάσσαις καὶ ταῖς λίμναις ὑπόκειται*[3]*, ἐν νεφέλαις δ' ἁρπαζομένη εἰς ἀέρα τροχάζει, οὕτω τὴν ἀνθρωπείαν ἐν τῇ ϖικρότητι τοῦ βίου κατακειμένην φύσιν κἀν τῇ θαλάττῃ τοῦ θανάτου βεβλημένην ϖου κάτω ἀγγελικῇ δυνάμει ῥαγδαίως ἀνασπάσει, ἣν ἀλληγορικῶς ὀνομάζει νεφέλην διὰ τὴν ϖραγματείαν. Ἐπειδὴ γὰρ ϖῇ μὲν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον τὸ τῆς νεφέλης εἶδος, ϖῇ δὲ χθαμαλὸν καὶ κοινωνίαν ϖρὸς τὴν γῆν ἀσπαζόμενον καὶ μέχρι τῶν μυχῶν ἔσθ' ὅτε καταβαῖνον, ὁμοίως ἡ τῶν Ἀγγέλων οὐσία καὶ ταχυτὴς διακονοῦσα τῇ δόξῃ τοῦ κτίσαντος, ϖῇ μὲν κάτεισιν εἰς τὴν γῆν ὑπηρετοῦσα τῷ Θεῷ, ϖῇ δ' ἄνεισι τῆς λειτουργίας τὸν λόγον ϖληρώσασα· τούτου χάριν νεφέλαις ἀπείκασε τὴν ἀγγελικὴν φύσιν διὰ τὴν ὁμοίαν τῆς ϖραγματείας ἐνέργειαν.*

Οὕτω τὸν Ἀββακοὺμ ἁρπάσας ἐκ μέσου τῆς Ἰουδαίας, ὡς ἀπὸ λίμνης ὕδωρ Fol. 90, r°. ἁρπάζει νεφέλη, βαστάσας ἔθηκεν ἐπάνω τοῦ Βαβυλωνίου λάκκου[a]· ἱστορεῖται γοῦν <ὁ Ἰακὼβ[b]> ὅτι ἀγγέλους ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας[4] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ <εἶδεν>. Ὅθεν συνήθως αἱ θεῖαι καὶ ϖροφητικαὶ δέλτοι τοὺς Ἀγγέλους νεφέλας ἀναφανδὸν καλοῦσι· ϖῇ μὲν «[c]Ἐντελοῦμαι ταῖς νεφέλαις τοῦ μὴ βρέχειν εἰς τὸν ἀμπελῶνα·» εἰ γὰρ ἀμπελὼν οὐχ ἕτερός ἐστιν ἀλληγορικῶς τοῦ λαοῦ, εἰκότως Ἄγγελοι ἂν εἶεν αἱ νεφέλαι ὀπτασίας ὑετὸν τῷ λαῷ χορηγοῦντες· ϖῇ δὲ «[d]Ἰδοὺ καὶ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ,» τουτέστι μετὰ τῶν Ἀγγέλων. Ἵνα δὲ γνῶμεν ὅτι Δανιὴλ[5] ἀλληγορικῶς τοὺς Ἀγγέλους

[a] Cf. Dan. XIV, 34-36.
[b] Cf. Gen. XXVIII, 12.
[c] Cf. Isai. XV, 6.
[d] Cf. Dan. VII, 13.

[1] *μαρυκώμενοι* hic et alias. — [2] *βαρύτατος.* — [3] *ἀποκεῖται.* — [4] *καὶ καταβαίνοντας* in marg. sec. manus. — [5] *Δανιὴλ* add. sec. manus in marg.

[a Matth. xxv, 31.] ἐκάλεσε, μεθ' ὧν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἤρχετο, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής· « [a]Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς[1] τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντες οἱ Ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ. » Ἑρμηνεύει γὰρ τίνες εἰσὶν αἱ νεφέλαι παρὰ τῷ Δανιὴλ, μεθ' ὧν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου[2] βέβηκε, λέγων Ἀγγέλους ἐν τῷ « Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντες οἱ Ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ· » καὶ αὖθις ἀλλαχοῦ νεφέλην ὀνομάζει τὴν Ἀγγελικὴν [b Psalm. xcvi, 2-3.] τάξιν ἐν τῷ « [b]Νεφέλη καὶ γνόφος κύκλῳ αὐτοῦ καὶ πῦρ ἐναντίον[3] αὐτοῦ προπορεύσεται· » κἀκεῖ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς <τοῦ> Χριστοῦ παρουσίας κριτηρίῳ[4] νεφέλην κύκλῳ δορυφοροῦσαν τὸ θεῖον δικαστήριον τὴν Ἀγγελικὴν τάξιν ὑπεσήμανε, καὶ γνόφον τὴν ἀθέατον καὶ δυσερμήνευτον τῆς ἐνανθρωπήσεως οἰκονομίαν ἐδήλωσε, πῦρ δὲ φλογίζον τὴν ἐξαστράπτουσαν ἐκ τῆς νεφέλης τιμωρίαν ἠνίξατο, θρόνον δὲ τῆς μακροθυμίας τὴν καθέδραν σοι λέγει καὶ κρῖμα τὸ αὐστηρὸν τοῦ Νόμου παρεμφαίνει, δικαιοσύνην δὲ τὴν εὐαγγελικὴν [Fol. 90, v°.] ὑπέδειξε δωρεὰν, ἵν' ὅπερ ὁ Νόμος κατεπόνει τῷ κρίματι, τοῦθ' ἡ δωρεὰ τοῦ [c Psalm. ciii, 3.] Εὐαγγελίου δικαιώσῃ τῇ χάριτι. Καὶ ἀλλαχοῦ· « [c]Ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ[5]· » καὶ στύλος ὅδε[6] νεφέλης ἡγεῖτο τοῦ λαοῦ τὴν ἡμέραν <ᾗ> ἐξενάγει τὸν λαόν. Ἵνα δὲ γνῶμεν ὡς περὶ Ἀγγέλων ὁ λόγος τῆς νεφέλης ἧς φησιν ὁ Ἀπό[d Cf. Marc. xiii, 26, 27; Matth. xxv, 31.]στολος, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου σαφηνίσω τὸ κείμενον, ἔνθα φησίν· « [d]Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ἐξαποστελεῖ τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κόσμου καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου αὐτῆς. » Ὁρᾷς τοὺς δικαίους συναγομένους καὶ τρόπον τινὰ ὑπὸ νεφέλης ἁρπαζομένους εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου.

Ὅτι δὲ ὁ Ἀπόστολος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἴωθε παραπλησιάζειν τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων, αὐτόθεν σοι τοῦτο ποιῶ δῆλον καὶ ἀναφανδόν· περὶ γνώσεως γὰρ ἐθέλων εἰπεῖν καὶ ἀγνωσίας τὴν μὲν γνῶσιν ἡμέρᾳ, τὴν δ' ἀγνωσίαν ἀπεί[e Rom. xiii, 12, 13.]κασε τῇ νυκτὶ λέγων· « [e]Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ὡς ἐν ἡμέρᾳ [f I Thessal. v, 5.] εὐσχημόνως περιπατήσωμεν· » καὶ αὖθις, « [f]Ὑμεῖς δὲ πάντες[7] υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας ἐστέ· » καὶ οὐ πάντως αἰσθητὸν φῶς οὐδ' αἰσθητὴν ἡμέραν ταῦτα λέγων ἐμήνυεν, ἀλλὰ φῶς νοητὸν ὄντως καὶ μακάριον, ἡμέραν δὲ μυστικὴν ἀφθαρσίαν ἐκλάμπουσαν[8]. Οὕτως οὖν κἀνταυθοῖ καθολικοῦ τὴν οἰκουμένην τέλους καταλαβόντος καὶ ῥυείσης ὑδάτων δίκην τῆς ἀνθρωπότητος, χρεία σάλ[Fol. 91, r°.]πιγγος καὶ βροντῆς καὶ νοητῆς νεφέλης ἐπὶ τῷ πτοηθῆναι μὲν τῇ σάλπιγγι τὸν κόσμον, τιναχθῆναι δὲ τῇ βροντῇ καὶ σαλευθῆναι τὸν ᾅδην, συναχθῆναι

[1] ὁ υἱὸς] add. sec. manus in marg. — [2] ἀνθρώπου] add. sec manus in marg. — [3] ἐνώπιον. — [4] κρητηρίῳ. — [5] Codex in ext. marg. αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ | πιστοὶ οὗ (corr. in ὧν) | ἐπιβέβη | κε ταῖς νεφέ | λαις τὸ στερέωμα a recenti manu. — [6] δὲ. — [7] ὑμεῖς δὲ πάντες add. sec. manus in marg. — [8] ἐλάμπουσαν.

δὲ[1] τῇ μυσῖικῇ νεφέλῃ τοὺς ἐκχυθέντας[2] ὡς ὕδωρ κἀκ τοῦ τῆς γῆς διαρρυέντας ἀγγείου ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου εἰς ἀπάντησιν τοῦ Χρισῖοῦ, τουτέσῖιν ἐπὶ τοῦ Φοβεροῦ καὶ δικαίου βήματος, ἐν ᾧ βήματι τοὺς ὑπὸ τῆς νεφέλης ἁρπαγέντας ἐν τάχει ἐκ δεξιῶν σῖήσει καὶ ἐξ εὐωνύμων ὁ βασιλεύς. Σαλπίσει γὰρ οὐ κερατίνῃ σάλπιγγι οὐδὲ χαλκῷ καλάμῳ ἀλλ' ἀγγελικῇ Φωνῇ, καὶ πάντας ἀνασῖήσει τὴν Φθορὰν ἀποθεμένους καὶ κούφους αὐτοὺς καὶ μεταρσίους ἐργασάμενος. Ὡς γὰρ Ἠλίας ἐν ἵπποις εἰς οὐρανοὺς ἡρπάγη Ἀγγέλοις οὖσι τὴν Φύσιν τοῦ πράγματος, ἵπποις δὲ τὴν ἱσῖορίαν πυρίνοις ὑπάρχουσι καὶ πυρὸς ἅρματι δηλοῦσι τὸ ταχὺ, οὕτω καὶ νῦν ἐν νεφέλῃ ἀγγελικὸν ἐχούσῃ τὸν λόγον τῆς οὐσίας, νεφέλῃ δὲ τὸ πρόσρημα διὰ τὴν πραγματείαν.

Ἐπειδὴ δ' ἔφης ἕκασῖον τῶν γενομένων καταλλήλῳ χαίρειν μονητηρίῳ καὶ τόπῳ καὶ μὴ δύνασθαι ξένην δίαιταν ἀσμενίσαι, γνῶθι ὡς ἕκασῖα τῶν πραγμάτων, γεννητὸν[3] ἐχόντων τῆς οὐσίας τὸν λόγον, ἐν ἀλλήλοις, οὐκ ἐν ἑαυτοῖς μένοντα διασώζεται· οἷον ἐν τῷ ξηρῷ τὸ ὑγρὸν, ὡς ἐν ὀσῖράκῳ τὸ ὕδωρ, ἐν τῷ ψυχρῷ τὸ θερμὸν, ὡς ἐν ἀέρι τὸ πῦρ καὶ αὖθις ἐξ ἀνασῖροφῆς, ἐν τῷ ὑγρῷ τὸ ξηρὸν, ὡς ἐν ἀβύσσῳ ἡ γῆ[4], ἐν τῷ θερμῷ τὸ ψυχρὸν, ὡς ἐν ἀσῖραπῇ τῆς χαλάζης τὸ ὕδωρ. Ἕτερον γὰρ ἐν ἑτέρῳ τὴν μονὴν ἀσπάζεται, ὁμόσῖοιχον
Fol. 91, v°. δ' ἐν ὁμοσῖοίχῳ σῶμα μένειν ἀδύνατον· οὐδὲ γὰρ ἐν πυρί τις κατέλαβεν ἄλλο πῦρ, οὐδ' ἐν ὕδατι Φύσιν ἑτέραν εὗρεν ὕδατος, ἀλλ' ἐν ὕδατι μὲν γῆν εὑρίσκουσιν ἄνθρωποι, ἐν γῇ δὲ Φλέβας κρυπῖομένας ὑδάτων ἀνέπῖυξαν· ἐν γοῦν τῷ ὑγρῷ Φιλικῶς ἐνδιαιτᾶται τὸ ξηρὸν κἀν τῷ ξηρῷ τὸ ὑγρὸν ἐμφωλεύει[5] συνήθως· οὕτως ἐν τῷ ψυχρῷ πυρὸς σπινθῆρες πολλάκις εὑρίσκονται ἐγκρυπῖόμενοι[6] κἀν πυρὶ ψυχρότης λεληθότως ἀπέμεινεν· οὕτω καὶ τὸ βαρὺ τῷ κούφῳ Φίλιον καὶ συνέσῖιον, ὡς ψυχὴ τῷ σώματι, καὶ τὸ κοῦφον τῷ βαρεῖ θέλει ἐπαναπαύεσθαι. Πᾶσα γὰρ Φύσις πραγμάτων οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς ἀλλ' ἀφ'[7] ἑτέρου λόγου λαμβάνει τὴν σύσῖασιν· οἷον τοῦ δικαίου μὴ ὄντος, ὁ τοῦ ἀδίκου λόγος οὐχ ὑφέσῖηκεν· ὁμοίως τοῦ εὐσεβοῦς μὴ Φανέντος, οὐδὲ τὸν ἀσεβῆ τις εὑρίσκει δοκιμάσαι· οὐδὲ τὸ βαρὺ δίχα τοῦ κούφου, οὐδὲ τὸ θερμὸν ἄνευ τοῦ ψυχροῦ· κἄν τις ἐθέλῃ τὸ πᾶν διϊππεῦσαι τῷ λόγῳ, ἕκασῖα τῶν ὄντων ἑτέρων κατηγορούμενα εὑρήσειεν.

Οὐ ξένον γοῦν εἰ νεφέλαι τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς ἀποσπάσουσι Φθορᾶς ἀπαλλαγέντας καὶ τοῦ τῆς κακίας ἀπολυθέντας πηλοῦ· ὃν γὰρ ἔχουσι λόγον νεφέλαι πρὸς ὕδατα, τοῦτον ἔχουσι τὸν λόγον οἱ Ἄγγελοι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Εἴ γε οὖν ὕδωρ οὐ κάμνουσι νεφέλαι βασῖάζουσαι, πολλῷ μᾶλλον Ἄγ-

[1] δὲ add. sec. manus. — [2] ἐκχεθέντας. — [3] γεννητὸν. — [4] τὴν γῆν. — [5] ἐμφολεύει. — [6] ἐγκρυπῖόμεναι. — [7] ἐφ'.

γελοι τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν μεταφέροντες. Ὅτι δὲ τοὺς ἀνθρώπους [1] ὁ θεῖος
Cf. Isai. xvii, 13. λόγος παρείκασεν ὕδασιν, ἔξεστί σοι μαθεῖν, λέγοντος τοῦ Προφήτου· «[a] Ἰδοὺ
Cf. Isai. xvii, 12. ὡς ὕδωρ ἔθνη πολλά·» καὶ «[b] Πλῆθος ἐθνῶν πολλῶν ὡς ὕδωρ ἠχήσει.» Εἰ
γοῦν ὕδατα τυγχάνουσιν ἄνθρωποι, χρεία νεφέλης νοητῆς, ἥτις ὡς ὕδωρ κου-
Fol. 92, r°. φίσει τὴν γεηρὰν οὐσίαν· μηδέ σε ταραττέτω τὸ ῥῆμα Παύλου λέγοντος, «Ἡμεῖς ἁρπαγησόμεθα,» ὡς δοκεῖν ψεύδεσθαι, ἅτε τῆς ἀναστάσεως μὴ γενομένης [2] ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Φίλον γὰρ αὐτῷ ἐστι τὸ συγκατατάττειν ἑαυτὸν τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας καὶ μὴ φεύγειν τὸ συγγενές· πάντας γὰρ ἐν ἑαυτῷ τυγχάνειν, καθὸ ἄνθρωπος, εὐλόγως ἐδοκίμαζε καὶ ἐν πᾶσιν αὐτὸς ὑπάρχειν φιλαλήθως ἔκρινε καὶ τοῖς χρόνοις προυλάμβανεν ἢ πάλιν ἐβράδυνεν· οὕτω γάρ τις φιλέταιρος ποιεῖ καὶ ποιεῖ τῶν ὁμοστοίχων ἀγαπῶν τὴν συγγένειαν.

[1] Verba εἴ γε οὖν ὕδωρ — τοὺς ἀνθρώπους in textu omissa in marg. add. pr. manus. — [2] γινομένης.

CAPUT XIII.

Solutio de dicto : Prædicabitur hoc Evangelium in universo orbe. (Matth. xxiv, 14.)

Ὅθεν ἱκανῶς σοι τούτου λεχθέντος τοῦ κεφαλαίου, τὸ περὶ τοῦ Εὐαγγελίου[1] σοι ῥητὸν λέξωμεν ἐν συντόμῳ εἰρημένον ὧδε· «Καὶ κηρυχθήσεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.» Πολλαχοῦ μὲν οὖν ἐκλαβεῖν ἔνι τοῦ τέλους τὸν λόγον· πολέμου ἐσΊὶ τέλος τῆς εἰρήνης ὁ λόγος, ἀμαθίας τέλος τῆς γνώσεως ὑπάρχει τὸ μάθημα, ἀσεβείας[2] τέλος τῆς εὐσεβείας τὸ σέλας γνωρίζεται, τυραννίδος τέλος οἱ τῆς ἐλευθερίας ὑπλάνονται πίνακες, τέλος κακίας τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπάρχει κατόρθωμα, τέλος ἀκολασίας ἡ τῆς σωφροσύνης ἀσΊράπΊουσα λαμπηδών, τέλος σκευωρίας καὶ πανουργίας καὶ δόλου τὸ ἄπλασΊον τοῦ ἤθους καὶ τὸ ἀκακούργητον, τέλος ἀφροσύνης καὶ κώμου καὶ βακχείας τὸ εἰλικρινὲς καὶ νῆφον καὶ σΊαθηρὸν φρόνημα. Εἴ γε οὖν τοῦ Εὐαγγελίου τρανῶς κηρυτΊομένου, ταῦτα τέλος ἔλαβε καὶ πᾶσα τοῦ κόσμου ἡ τετρὰς ἐπὶ τὴν τῆς εὐσεβείας μετέσΊη πανήγυριν, τὴν
Fol. 92, v°. *παλαιὰν τῆς πολιτείας ἀρνησαμένη πλάνην, εἰ[3] τὸ πρώην τῶν ἀνθρώπων ἀκολασΊαῖνον γένος τήμερον τῆς σωφροσύνης οἰκεῖ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ κάλλος τῆς ἁγνείας ὡς μαργαρίτην φιλεῖ, εἰ ναοὺς ξοάνων τινὲς πρώην θεραπεύοντες νῦν ἐξεσμένοι ναοὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὤφθησαν ἀξιοφανεῖς, εἰ οἱ πάλαι δίψαν αἱμάτων ἀκόρεσΊον ἔχοντες κατὰ τῶν ὁμογενῶν τὸ ξίφος ἐχάλκευον σφαγῇ δαπανῶντες καὶ φθόνῳ δαπανώμενοι, νῦν εἰρήνης ἄλυτον καὶ φιλίας δεσμὸν ἔχουσιν ἀδιάσπασΊον, εἰ οἱ ποτε τὴν ἀμαθίαν ὡς ὁμίχλης εἶχον πεπαχυμμένον ζόφον[4], τήμερον ἡλίου φανότερον τὸ τῆς σοφίας πυρσεύουσι μάθημα, εἰ τὸν κόσμον ἀπάνθρωπος τύραννος ἐβασάνιζε καὶ νῦν βασιλικὴ σαίνει τοῦτον φιλανθρωπία, εἰ κακία τὴν λογικὴν ἐπολιόρκει φύσιν, ἀρετὴ δὲ φρουρεῖ ταύτην σκεπάζουσα[5], εἰ πανουργία καὶ δόλος τὸν λογισμὸν ἠχρείουν[6], ἦθος δ' ἐλεύθερον ζωπυρεῖ τὸ φρόνημα, πῶς τῶν[7] πάλαι κακῶς[8] καὶ νῦν καλῶς ἐχόντων πραγμάτων τῇ ἀφηγήσει, οὐ δῆλόν ἐσΊι καὶ πιθανὸν καὶ σαφὲς τέλος εἰληφέναι τῆς τετραγῳδημένης πολιτείας τὸν κόσμον;*

[1] *εὐαγγελί* pr. manus, *ου* add. sec. — [2] *τέ* cod. sed linea transversa damnatum. — [3] *ἤ*. — [4] *καὶ* delevi. — [5] *σεπάζουσα* pr. manus, *κ* add. sec. super *σ*. — [6] *ἠχρείου*. — [7] In textu *τῇ*, in marg. *τῶν* pr. manus. — [8] *κακῶν*.

Εἰ δὲ καθολικὸν τέλος ζητεῖς καὶ σωματικὸν καὶ κατὰ τὸ ῥητόν σοι φίλον λαβεῖν τὴν ἀπόκρισιν, βραχὺ καρτέρησον καὶ γνώσῃ τὸ ζητούμενον, ὡς οὐ βραδύνει τὸ τέλος, ἀλλ' ἐπὶ θύραις ἐσῖὶ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἔτι ϖολλοῖς ἀνθρώπων οὐκ ἀνέγνωσῖαι· ἑπῖὰ οὖν ἔθνη τῶν Ἰνδῶν μεταξὺ τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἀνατολῆς τὴν ἔρημον λαχόντα, ἃ τῶν Εὐαγγελισῖῶν οὐδὲν[1] οὐδέπω τὸν λόγον ἀκήκοεν, ἀλλ' οὐδ' Αἰθίοπες οἱ καλούμενοι Μακρόβιοι, μέσοι[2] τῆς ἑσπέ- Fol. 93, r°. *ρας καὶ τῆς μεσημβρίας, ϖρὸς αὐτῷ μένοντες ὠκεανίῳ σῖόματι μήτ' ἀδικεῖν, μήτ' ἀδικεῖσθαί τινα νομοθετοῦντες, γάλα ϖίνοντες καὶ κρέα σιτούμενοι, ϖερί τε ἑκατόν ϖου διαζῶντες ἔτη καὶ ϖεντήκοντα, μὴ νοσηλευόμενοι μέχρι τέλους μηδ' ἀρρωσῖοῦντές ϖοτε, Εὐαγγελίου λόγον οὔπω μεμαθήκασι. Τί σοι τοὺς ἑσπερίους ἢ Μαυρουσίους λέγω ἢ τοὺς ϖέραν Ἴσῖρου τοῦ βορεινοῦ ϖοταμοῦ, ὃς ἐκ τριάκοντα ϖέντε ϖοταμῶν αὐξόμενος ἄπειρος, ῥεῖ[3] τῷ θέρει καὶ τῷ χειμῶνι ϖολὺς καὶ ἀπέρατος, ὃς μυρίων ὁλκάδων ὑπάρχων ναυσίπορος ϖᾶσαν ἀποκλείει τῶν Σκυθῶν τὴν χώραν, ἐν ᾗ κατοικεῖ νομάδων βαρβάρων ἔθνη δώδεκα, ϖολὺ θηρίων ἀγρίων ὄντα χαλεπώτερα (Ἡρόδοτός δέ σοι τούτων λέξει καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ τούτων ἔθη διδάξει καὶ νόμιμα), εἰς ἃ τῶν Εὐαγγελίων ὁ λόγος οὐκ ἀπῆλθε, ϖρογονικοῖς δ' ἔτι κακοῖς ἀποκέχρηνται, διαίτῃ φρικώδει κεχρημένα καὶ φοβερᾷ; Εἰς μαρτύριον δὲ ϖᾶσι δεῖ κηρυχθῆναι τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, εἶθ' οὕτω τὸ τέλος λαβεῖν τὴν σωματικὴν ζωήν.*

Ὅταν γὰρ ὁ εὐαγγελικὸς τῆς ἀφθαρσίας λόγος ϖᾶν ἔθνος μαρτύρηται <*καὶ*> *ϖερὶ τῆς ἀκηράτου[4] μετὰ θάνατον ζωῆς καταλάβῃ ϖειθήνιον, τηνικαῦτα τῆς μὲν τῶν ἐθνῶν ζημίας ὁ λόγος ἀναίτιος, ἅτε ϖροειπὼν καὶ ϖρομαρτυράμενος, αὐτὰ δ' ἑαυτοῖς αὐθαιρέτῳ κακίᾳ κίνδυνον ἀσπασάμενα, δικαιώσει λαβεῖν τῆς ἀπωλείας τὸν ὄλεθρον. Διὸ τοὺς χρόνους ἡ ϖηγὴ τῶν χρόνων διὰ τὴν σκληρό-* Fol. 93, v°. *τητα μηκύνει τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ϖροθεσμίαν σώζει καὶ ϖολλὴν τῆς ϖροθεσμίας ϖοιεῖται[5] τὴν βραδυτῆτα· σοφῶς γάρ, ὡς οὐκ ἴσμεν, ὁ δεσπότης τῶν αἰώνων σῖρέφων τὸν ἄξονα τῶν χρόνων καὶ κυλίων βραδυτῆτα καιρῶν ϖολλὴν ἀπεργάζεται καὶ τὴν ὡρισμένην κλέπῖει ϖοσότητα. Εἰ γὰρ φιλοσόφων ϖαῖδες ἐν τῷ ϖηλῷ τοῦ σώματος τοσοῦτον νοῦν ἐκτήσαντο, ὡς τὸ τρίγωνον ϖοιῆσαι τετράγωνον καὶ τὸ τετράγωνον τρίγωνον καὶ τῶν ἀμφοτέρων σώζειν τὸν λόγον τοῦ σχήματος καὶ μήτε τὸ εἶδος τοῦ τριγώνου λυμήνασθαι εἰς τὸ τετράγωνον τοῦτο σχῆμα μεταίροντες, μήτε τοῦ τετραγώνου τὴν φύσιν ὑποφθείρειν[6] εἰς τρίγωνον αὖθις μεταβιβάζοντες, ἀλλ' ἑκάτερον ϖρᾶγμα λόγῳ τινὶ σοφίας μυσῖικῶς μεταβαλλουσι, μηδ' ὁποτέρου τὸν λόγον φθείροντες ἢ συγχέοντες, οὐ μέγα*

[1] *οὐδείς.* — [2] *μέση.* — [3] *ῥεῖ* add. pr. manus in marg. — [4] *ἀκράτου* pr. manus, *η* add. sec. — [5] *ϖοιῆται.* — [6] *ὑποφθείροντες.*

εἰ τῆς σοφίας ὁ πατὴρ σύντομον ὁρίσας ἐν προθεσμίᾳ τὸ τέλος τοῦτο βραδὺ ἢ[1] μακρὸν συμφέροντος[2] ἕνεκεν τοῖς ἀνθρώποις ποιήσει, μηδὲ τοῦ χρόνου τι μειώσας τὸ σύνολον, μηδὲ μεταθεὶς τὸν ὅρον τοῦ πράγματος, οὕτως ἔτη τὴν ἡμέραν ἐργάζεται χίλια καὶ τὴν ἡμέραν οὐ πολλὰς ἀλλ' ἔχειν μίαν ἡμέραν. Οὐ γὰρ ἐν τοῖς χιλίοις ἔτεσι τὴν ἡμέραν ἐτόρευσεν, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν χιλίων ἐτῶν τὸ πλῆθος ἐμήκυνεν, οὐδ' ὁποτέρου λυπήσας πράγματος τὴν πρόθεσιν· οὐ γὰρ τὴν ἡμέραν ὥσπερ ἐκτείνων εἰς ἔτη διέσπασε χίλια, ἀλλὰ σώαν ἐφύλαξε καὶ τοῖς ἰδιώμασιν ἄρτιον καὶ ὁλόκληρον, οὐδ' αὖ τὰ[3] χίλια πάλιν ἔτη Fol. 94, r°. καὶ διαστήματα εἰς ἡμέραν μίαν[4] συγκόψας ἠμάλδυνεν, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῆς φύσεως τὸν λόγον ἑνώσας. Οὐκ ὀφείλομεν οὖν ἀποδυσπετεῖν, εἰ[5] ταχινὸν ὁρίσας τὸ τέλος, ἐπιβραδύνει· καὶ γὰρ τὴν προθεσμίαν τοῦ τέλους οὐ παρέρχεται, καὶ τὸ στενὸν καὶ ταχὺ ἀφράστῳ συνέσει μηκύνων οὐ σφάλλεταί τι· καὶ[6] γὰρ ἡμῶν ἕνεκεν καὶ διαδοχῆς ἀλλοιοῖ καιροὺς καὶ τρέπει χρόνους καὶ συντέμνει τὴν ζωήν, ἂν[7] τοῖς ζῶσι λυσιτελές, καὶ πάλιν εὐρύνει, χρήσιμον ἂν ᾖ[8] καὶ καλόν· καὶ αὐτὸς οὖν ταῦτ' ἔχειν οὕτως συνομολογῶν τὴν ἑπομένην ταύτῃ βασάνιζε ζήτησιν, ἱκανὴν περὶ τοῦ τέλους ἔχων τὴν ἀπόκρισιν.

[1] καὶ compend. — [2] συμφερόντως. — [3] αὐτὰ. — [4] μίαν a pr. manu omissum add. sec. manus. — [5] εἰς. — [6] εἰς. — [7] ἐν. — [8] τῆς.

CAPUT XIV.

Solutio de supplicio Petri et Pauli.

[a] Ioh. XXI, 15. — [b] Cf. Act. XVIII, 9, 10. — Fol. 94, r°.

Λοιπὸν τὴν ὑπόθεσιν Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τῶν ὁμογνωμόνων αὐτοῖς ἐπισκεπτέον πῶς εἰπὼν Πέτρῳ «[a]Βόσκε τὰ ἀρνία μου,» καὶ Παύλῳ «[b]Λάλει, μὴ σιώπα, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι καὶ οὐδεὶς κακώσει σε,» ἀμφοτέρους διάφορον τιμωρίαν δέξασθαι συνεχώρησεν. Ὃν μὲν γὰρ σταυρούμενον, ὃν δ' ἀποτεμνόμενον ὁρῶν ἐκαρτέρησε καὶ μάλα πρεπόντως· οὐ πρὸ τῶν ἀγώνων οὐδὲ τῶν τῆς διδασκαλίας παιδευμάτων καὶ πράξεων, ἀλλὰ μετὰ τοὺς ἱδρῶτας, οὓς ὑπέμειναν εὐσεβῶς διδάσκοντες, γῆν, θάλασσαν πολλῆς ταραχῆς ἐκπραΰνοντες, νήσους ἐν βυθῷ πλάνης κεκλιμένας ἐγείροντες, τὰ ὑπ' οὐρανὸν φωτὸς ἀκηράτου γεμίζοντες, ψυχὰς ἐσπιλωμένας ἐν πονηρίᾳ καθαίροντες, φρόνημα τετρωμένον καὶ μικροῦ δεῖν ἐσβεσμένον νουθεσίαις ἐξάπτοντες, τῆς παρακοῆς τὰ βέλη συντρίβοντες καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὰ ξίφη συγκόπτοντες, τῶν καταπονουμένων γενναίως[1] προϊστάμενοι καὶ τῶν ἀδικουμένων ὑπέρμαχοι δυνατώτατοι, τῶν ἀπολωλότων ζητητῆρες[2] ἄριστοι, καὶ τῶν καταπιπτόντων ἔρεισμα καὶ βοήθημα, πολλὰ θαυμασίων ἔργων τῷ κόσμῳ μηνύσαντες σταυρῷ καὶ τμήσει τὸν βίον ἐζημιώσαντο.

Τοιοῦτον δ' αὐτοῖς τοῦ βίου τὸ τέλος ἀπήντησεν ἐπὶ τῷ μείζονα τῆς εὐκλείας τὸν ἔπαινον ἄρασθαι. Ὡς γὰρ τῶν στρατιωτῶν <οἱ> ἄριστοι καὶ ἀήττητοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τότε μᾶλλον γεραίρονται, ὅταν ὑπὲρ πατρίδος καὶ γένους μαχόμενοι μέχρι θανάτου τῶν οἰκείων[3] πόθῳ προκινδυνεύσωσι, ἄρτι γοῦν διὰ τῶν κορυφαίων τούτων ἡ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων ἐληλαμένη[4] φάλαγξ ζῆν ἐν ἡσυχίᾳ τῶν πιστῶν συνεχώρει τὰ πλήθη, καὶ πεπαυμένου τοῦ θορύβου τῶν λαοπλάνων ἐχθρῶν, λοιπὸν ἐπ' ἀδείας ἦν ἡ[5] πρόοδος τῆς ζωῆς, στερεμνίου τοῦ τῆς εὐσεβείας περιβόλου τυγχάνοντος καὶ τῆς πίστεως τῆς μάνδρας οὔσης ὠχυρωμένης. Τί γοῦν οἱ γεννάδαι ἐντεῦθεν μετὰ τὴν τοσαύτην ἐπίδειξιν ἱστοροῦνται ποιοῦντες; ἀειθαλῆ μαρτυρίου συμπλέκουσι στέφανον, ἀμάραντον ὁμολογίας ποιοῦσι διάδημα, στρατολογήσαντες ἀνὰ τὴν οἰκουμένην τῷ Χριστῷ τοὺς πιστεύοντας, ἔγνωσαν ὑποδεῖξαι τούτοις, ποίοις ἀγῶσιν ὁ τῆς πίστεως

[1] *γενναίως* in marg. add. sec. manus. — [2] *ζητῆρες* pr. manus, *τι* supra *η* add. sec. — [3] *τῷ οἰκείῳ* pr. man a sec. in *τῶν οἰκείων* mutat. — [4] *ἐληλαμένη* in marg. add. sec. manus. — [5] *ἡ* add. sec. manus.

συγκεκρότηται σ7έφανος, ἵνα μὴ πισ7εύειν ἀλλὰ καὶ πάσχειν αὐτοὺς δι' εὐσέβειαν πείσωσι. Τὸ γὰρ λόγῳ πισ7εύειν οὐ πάνυ καματηρὸν[1], τὸ δὲ πόνῳ τὴν πίσ7ιν ἐγείρειν ἐπίδοξον, καὶ λόγος μὲν λεχθεὶς οὐκ ἀληθεύει πολλάκις, ἔργον δὲ πισ7ωσάμενον τὴν φύσιν τοῦ πράγματος παρεσκεύασε σεμνῶς ἀληθεῦσαι Fol. 95. r°. τὸν λόγον· τούτου χάριν βιαίῳ θανάτῳ τὴν ζωὴν σφραγίζονται, ζῆλον μὲν τοῖς ὁρῶσι πισ7ῶς καταλιπόντες, βραβεῖον δὲ πολλοῦ κτώμενοι κατορθώματος· ὃ γὰρ ὑπέμενον πάσχοντες ἑκουσίως, τοῦτο τοῖς μαθηταῖς εἴασαν ἐξιτήριον, τύποι[2] ἀνδρείας ἀμάχου γενόμενοι. Ἵνα γοῦν μετὰ πολλὰ τῶν καλῶν ἀγωνισμάτων ὑσ7άτῳ καμάτῳ σ7εφανῖται[3] ἀπέλθωσι, συνεχωρήθησαν εἰσελθεῖν εἰς τὸ μέγα τῶν πόνων καὶ ἐπίσημον θέατρον, καὶ ὁ μὲν τομὴν κεφαλῆς, ὁ δὲ σ7αυρὸν ὑπελθεῖν, δι' ὧν ἡ τοῦ δράκοντος σπεῖρα συνεκόπη· ὁ μὲν γὰρ[4] τῆς κεφαλῆς τμηθεὶς αἵματι καὶ γάλακτι τὸν ὄφιν εἰς λιχνείαν ὥσπερ ἐδελέασεν, ὁ δὲ τῷ σταυρῷ τοῦτον εὐτόνως συνέκοψε.

Καὶ πρὸ μὲν τῆς διδαχῆς καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτοὺς τοῦ μὴ παθεῖν ἐσκέπαζεν ὁ Χρισ7ὸς, μυριάκις τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον ἐνέδρας ῥυσάμενος Ἰουδαϊκῆς· ὅτε δὲ τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τὴν γνῶσιν τοῦ κηρύγματος τὸ πλῆθος μετέσ7ησαν, ὅτε τῆς πίσ7εως λοιπὸν ἐρρίζωσαν τὰ σπέρματα, ὅτε τὴν ὀρεινὴν καὶ τὴν ὑπερόριον ἔπεισαν τῆς οὐρανίου πολιτείας ἀντέχεσθαι, τότε ἐπὶ τὴν ἀοίδιμον[5] ἔπεμψεν αὐτοὺς τοῦ μαρτυρίου δόξαν. Καὶ μάλα τοῦτο σεμνῶς αὐτοῖς ἐστρατήγηται διὰ τὸν πολὺν τότε τῶν ἀβεβαίων θρύλλον· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τότε διαψιθυρίζοντες καὶ τοῖς ὀδοῦσι τὴν γλῶτ7αν τῇ βασκανίᾳ μασώμενοι, φάσκοντες· «αἱ πράξεις Πέτρου καὶ Παύλου δύνανται καὶ γοητείᾳ πεπράχθαι καί τινι λόγῳ γεγενῆσθαι πρὸς αὐτῶν τὰ ἐξαίσια.» Τὸ μέντοι τέλος αὐτῶν, εἰ Fol. 95. v°. κοινὸν ὤφθη καὶ τοῖς λοιποῖς ὅμοιον, οὐδέν τι μέγα παρ' αὐτοῖς οὐδὲ πολὺ θαῦμα, ἀλλ' εἴγε παρηλλαγμένος καὶ ξένος τούτων ὁ θάνατος, καὶ οὗτος οὐχ ὅμοιος τοῖς νικῶσιν ἐκ γοητείας τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καρτερικὸς καὶ πικραῖς ἐναπομένων βασάνοις, ἐπεὶ πολλοί τινες ἤδη προσαχθέντες ἐπὶ τῷ βήματι ἐπὶ τῷ τιμωρίαν λαβεῖν ἐξ ἀποφάσεως ἐξαίφνης ἄδηλοι καὶ ἀφανεῖς ἐγένοντο καὶ φανερὸν τοῦτ' ἐφάνη γοητείας τὸ δρᾶμα. Ὅθεν οὐκ ἐχρῆν τοὺς οὐρανίου βασιλείας γενομένους κήρυκας τοιοῦτό τι ποιῆσαι, παθεῖν δ' ἀληθῶς καὶ κρείτ7ους φανῆναι τῶν βασάνων καὶ διὰ τούτων δεῖξαι ὡς οὐ κάμνουσι πάσχοντες, ἀδαμάντινον ἔχοντες λογισμὸν καὶ ἀήτ7ητον, καὶ δίκην πυρὸς τῷ φασγάνῳ[6] κρουόμενοι μένουσιν ἀνίκητοι.

[1] καματηλὸν. — [2] τύπον. — [3] σ7εφανίτες. In marg. στεφθέντες sec. manus. — [4] γὰρ in marg. add. sec. manus. — [5] ἀοίδημον. — [6] φασφασγάνῳ.

Διὰ τοιαύτας[1] αἰτίας καὶ λόγων φλυαρίας συγκεχώρηται τοὺς ἁγίους ἐν κόσμῳ τιμωρεῖσθαι, ἐπεὶ πολὺς ὁ ψόγος ὁ παρὰ τῶν φαύλων τοῖς ὁσίοις γιγνόμενος· κἂν γὰρ ἐν τιμωρίαις σκεπασθῶσιν οἱ δίκαιοι, παρὰ τῶν ἀδίκων ψέγονται λεγόντων· « Εἰ συνεχωρήθησαν ἐν πόνοις ἀποθανεῖν, οὐκ ἂν ἐκαρτέρησαν, ἀλλὰ τάχος ἠρνήσαντο. » Κἂν πάλιν ὑπομονῇ πολλῇ μαχησάμενοι τὰς βασάνους νικήσωσιν, ὡσαύτως ὑπὸ τῶν εὐχερῶν ψιθυρίζονται φασκόντων· « Εἰ ἦσαν εὐσεβεῖς, οὐκ ἂν οὗτοι κρινόμενοι ὑπὸ τῆς παντεφόρου προνοίας περιώφθησαν. » Διὸ πάνυ καλῶς φιλῶν τοὺς ἀξίους ὁ Θεὸς καὶ ἀγαπῶν, τοὺς μὲν

Fol. 96, r°. ἐξαιρεῖται παθῶν, τοῖς δ' ἐπιτρέπει πάσχειν, ἑκάτερον τὸν θρύλλον τῶν ἀτό-

* Cf. Dan. πων ἐλέγχων. * Ἰδοὺ γὰρ Δανιὴλ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πῦρ ἐνίκησαν καὶ λεόντων ἐκράτησαν, ἵν' οἱ Βαβυλώνιοι γνῶσιν ὡς ἐκείνου δοῦλοι <εἰσὶ> τοῦ ποιήσαντος τὸ πῦρ καὶ τὰ θηρία κτίσαντος· ἐπεὶ γὰρ οἱ Βαβυλώνιοι τὸ πῦρ ἐξεθείαζον, τούτου δ' οἱ παῖδες ἤλεγξαν τὴν καυτικὴν[2] δύναμιν, ἐνδίκως οἱ τοῦ Θεοῦ τῶν Ἀσσυρίων κρείττους μεγάλου Θεοῦ θεράποντες ὤφθησαν. Ἵνα δὲ μὴ πάλιν οἱ τῷ Θεῷ προσκείμενοι δι' ὅλου τὰς τῶν βασάνων ἑτοιμασίας φυγόντες ὡς ἄνανδροι φανῶσι τὰ πάθη δειλιῶντες, τούτου χάριν γενναίως φέρειν τοὺς θεραπευτὰς τῆς εὐσεβείας ὁ Χριστὸς παρεσκεύασε τῶν ἀλγηδόνων τὸν κάματον, ἵνα κἀν τούτῳ δείξῃ ὅτι καὶ πάσχοντες καὶ μὴ πάσχοντες ὁμοίαν τὴν γνώμην τῷ δεσπότῃ φυλάττουσιν. Ἰδοὺ γοῦν Πέτρος καὶ Παῦλος ἐν τοῖς φοβεροῖς τῶν πόνων καρτεροῦντες ἐπὶ βασάνων τὸν εἰς τὸν Σωτῆρα πόθον ἐπιστώσαντο, ἵνα μὴ κἀν τούτῳ χώραν βλακείας καὶ φλυαρίας εὕρωσιν οἱ τῆς εὐσεβείας εἰκότως πολέμιοι φάσκοντες, ὡς μετὰ κολακείας ὁ Χριστὸς τοὺς μαθητὰς ἐκτήσατο, εἰ δὲ τοῖς δεινοῖς αὐτοὺς ἐκδότους πεποιήκει, τὴν πρὸς αὐτὸν ἂν[3] ἠρνήσαντο σχέσιν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ συγχωρῆσαι Πέτρον καὶ Παῦλον παθεῖν ταῦτά ἐστιν εἰκότως τὰ αἴτια.

[1] διαύτας pr. manus; in διὰ τοιαύτας mut. sec. — [2] καυστικήν. — [3] ἂν post πεποιήκει in codice.

CAPUT XV.

Solutio de dicto : Videte, multi enim venient, dicentes : Ego sum Christus. (Matth. xxiv, 5.)

Ἐκεῖνο δέ σοι τὸ κεφάλαιον ἑξῆς τοῦ Χριστοῦ σαφηνίσωμεν τὸ λεγόμενον περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου· φησὶ δέ· « Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ, πολλοὶ γὰρ (Fol. 96, v°.) *ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου. » Ἦν*[1] *δέ σοι τοὺς χρονογραφουμένους*[2] *τόπους τε καὶ λόγους παράσχω, ἀναμφιβόλως*[3] *γνώσῃ τοῦ Χριστοῦ τὴν πρόγνωσιν, ὡς πολλοὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος ἀποχρησάμενοι διὰ τοῦ φαινομένου σχήματος πολλοὺς ἐδελέασαν καὶ τέλος εἰς τὴν σφῶν αὐτῶν ἀπώλειαν ἤνεγκαν. Αὐτίκα γοῦν ὁ Μανῆς*[4] *ἐν Περσίδι τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ὑποκρινάμενος πολλὴν μὲν σατραπείαν, πολλὴν δὲ τῆς ἀνατολῆς χώραν τῇ πλάνῃ διέφθειρε καὶ μέχρι τήμερον φθείρει λυμαντικοῖς ὑφέρπων τὴν οἰκουμένην σπέρμασιν. Ἄλλος ἐν Φρυγίᾳ Μοντανὸς οὕτω λεγόμενος ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἀσκητικὸν ὑποδὺς καὶ πεπλασμένον σχῆμα, δαίμονος ὀλεθρίου φανεὶς οἰκητήριον, τῇ πλάνῃ τὴν Μυσῶν μέχρι τῆς Ἀσιανῶν ἐπενείματο*[5] *πᾶσαν· καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν ὁ φωλεύων ἐν αὐτῷ δαίμων καὶ κρυπτόμενος, ὡς τὴν οἰκουμένην μικροῦ βάψαι τῷ τῆς πλάνης φαρμάκῳ. Τί σοι περὶ Κηρίνθου καὶ Σίμωνος*[6] *ἢ Μαρκίωνος ἐρῶ ἢ Βαρδησάνου ἢ Δροσερίου ἢ Δοσιθέου τοῦ Κίλικος ἢ μυρίων ἄλλων ὧν ὀκνῶ λέγειν τὸ πλῆθος, ὡς πάντες οὗτοι καὶ τούτων οἱ ζηλωταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ὀνομασίαν σφετερισάμενοι, ἄφατον ἐν κόσμῳ τὴν πλάνην εἰργάσαντο; ἀνήριθμα τῆς αἰχμαλωσίας πεποίηνται λάφυρα. Αὐτίκα γοῦν ὡς Ἀντιχρίστοις ἢ ἀντιθέοις οἱ τούτοις πειθόμενοι οὐκέτι Χριστιανοὶ χρηματίζειν ἐθέλουσιν,* (Fol. 97, r°.) *ἀλλ' ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐξάρχων φιλοῦσιν ὀνομάζεσθαι Μανιχαῖοι καὶ Μοντανῖται καὶ Μαρκιωνισταὶ καὶ Δροσεριανοὶ καὶ Δοσιθεανοί. Ὁρᾷς πολλῶν Ἀντιχρίστων λυμαντικὰ στρατόπεδα κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν δεινῶς ἠκονημένα, καὶ λέγεις μηδένα παρεῖναι ὧν προεῖπεν ὁ Σωτήρ; βλέπεις ἀντιθέων ὡπλισμένην*[7] *παράταξιν, καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ Σωτῆρος ἀθετεῖς; ἀλλ' οὐ δέον ἀθετεῖν, ἀλλὰ συγκατατίθεσθαι τοῖς λεχθεῖσι παρ' αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν ὧδε.*

[1] *εἰ.* — [2] *χρονογραφομένους.* — [3] *ἀμφιβόλως.* — [4] *μανεὶς.* — [5] *ἐπενείμετο.* — [6] *σίμονος.* — [7] *ὠπλησμένων.*

CAPUT XVI.

Solutio de Judicio in Apocryphis, et de dicto : Complicabitur cœlum sicut liber.

Φέρε δὲ τὴν κεκομψευμένην[1] <ὑπόθεσιν> ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Πέτρου καταμάθωμεν, τὴν οὕτω ϖερὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὡς κρινομένων κειμένην[2] ἐν τῷ «Ἡ γῆ ϖαραστήσει ϖάντας τῷ Θεῷ κρινομένους ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, μέλλουσα καὶ αὐτὴ κρίνεσθαι σὺν καὶ τῷ ϖεριέχοντι οὐρανῷ.» Καὶ ὅτι μὲν οὐδὲν οὐρανοῦ ϖλημμέλημα οὔτ' ἀδίκημα γῆς, δι' ἃ μέλλουσι κρίνεσθαι, δῆλον· ὅτι δὲ τῶν θείων φωνῶν ἀψευδὴς ἡ ἀφήγησις, καὶ τοῦτο φανερὸν καὶ ἰδικῶς ἀναμφίβολον. Κἂν γὰρ τὴν Ἀποκάλυψιν Πέτρου ϖαραπεμψώμεθα[3], ὑπὸ τῆς ϖροφητικῆς καὶ τῆς εὐαγγελικῆς φωνῆς συνελαυνόμεθα εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Πέτρου καὶ ἄκοντες, τοῦ μὲν Προφήτου λέγοντος· «[a]Ἑλιγήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον καὶ ϖάντα τὰ ἄστρα ϖεσεῖται, ὡς ϖίπτει φύλλα ἐξ ἀμπέλου καὶ ὡς ϖίπτει φύλλα ἀπὸ συκῆς,» τοῦ δ' Εὐαγγελίου· «[b]Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ϖαρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ ϖαρέλθωσι.»

[a] Isai. xxxiv. 4.

[b] Matth. xxiv. 35.

Fol. 97, v°.

Χρὴ γοῦν τῶν λέξεων τὴν ϖροφανῆ δραπετεῦσαι διήγησιν. Εἰ δὲ καὶ τὸ ῥητὸν εἰπεῖν ἐθελήσομεν, οὕτως ἐν κρυφῇ καὶ λεληθότως ἐροῦμεν, ϖιθανὸν ἐν τῷ σχήματι ϖοιοῦντες τὸν λόγον. Τί οὖν; τὰς φύσεις τῶν ϖραγμάτων ἐρευνητέον νῦν καὶ τὸ γενόμενον, εἰ διά τι γέγονεν, ἢ αὐτοῦ χάριν γέγονε· ϖᾶν γὰρ τὸ ϖραχθὲν ὑπὸ τῆς δημιουργοῦ σοφίας ἐν τῇ κτίσει, ἢ αὐτοῦ χάριν, ἢ τινος χάριν γέγονεν, οἷον κρῆναι, ϖηγαί, ϖοταμοί, χέρσος, ὄρη, θάλασσα, φυτά, ϖρέμνα, λήϊα, ἀήρ, αἰθήρ, οὐρανός, ἥλιος, ἄστρα, σελήνη ϖολύστροφος, ἔνυδρα, ϖτηνά, χερσαῖα, τετράποδα, οὐκ αὐτὸ τοῦτο μόνον ὑπάρξεως ἕνεκα ϖρὸς τὸ τὴν κτίσιν δι' αὐτῶν λαβεῖν τὸ συμπλήρωμα ἐφάνη[4] γενόμενα, ἀλλὰ <καὶ> διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τῷ ϖᾶσαν ἐξ αὐτῶν λαβεῖν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν ἁρμόζουσαν ϖαρ' αὐτῶν λειτουργίαν καρπώσασθαι. Ἄνθρωπος δ' οὐχ ἑτέρου τινὸς ἕνεκεν δημιουργεῖται ϖράγματος, ἀλλὰ χάριν ἑαυτοῦ λαμβάνει τὴν ὕπαρξιν ἐπὶ τῷ μόνον δοξάζειν τὴν σοφίαν τοῦ κτίσαντος, τὴν λογικὴν αὐτοῦ[5] σοφίαν λεπτῶς ἐργασαμένην, δοξάζειν δὲ συνεχῶς, οὐχ ὡς δωρούμενον ἔπαινον καὶ τιμὴν τῷ ϖοιήσαντι (τοῦτο γὰρ ἀΐδιον ἔχει τὸ ϖλεονέκτημα ϖρὸ

[1] *κεκοψευμένην.* — [2] *κειμενήνων, ων* comp. superscriptum. — [3] Has lineas contra legitur in marg. a sec. manu *ὅρα ϖερὶ τῆς ἀποκαλύψεως ϖέτρου.* — [4] *τὰ* delevi. — [5] *αὐτὸν.*

τοῦ καὶ τὸν κόσμον γενέσθαι καὶ τὸν ἄνθρωπον), ἀλλ' ὡς διὰ τοῦ δοξάζειν τοῦ δοξαζομένου τὴν δωρεὰν καρπούμενον[1] καὶ ϖαρ' αὐτοῦ τὸν λόγον τῆς οἰκείας οὐσίας ἰσχυρούμενον[2]. Ὡς γὰρ ὁ βλέπων τὸν ἥλιον καὶ δι' ἐπαίνου θρυλλῶν τὴν ἀκτῖνα τοῦ φωτὸς οὐδὲν μὲν ἐγκώμιον τῷ ἡλίῳ χαρίζεται (ϖρὸ γὰρ καὶ Fol. 98 r°. τούτων τῶν λόγων τῆς οἰκείας λαμπηδόνος ἔχει τὸ καλλώπισμα), βλέπων δ' εἰς αὐτὸν σπᾷ τοῦ φωτὸς τὴν ἀπόλαυσιν, ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ϖροσέχειν ἔνδοξον ἀποτελῶν, οὕτως ἄνθρωπος τιμῶν τὸν ϖοιήσαντα οὐδὲν μὲν τῷ δημιουργῷ ϖροσάγει[3] δώρημα, ἑαυτὸν δ' ἀποθεοῖ κοινωνῶν τῇ θεότητι· καὶ ὥσπερ ὁ ϖλησιάζων τῷ ϖυρὶ θερμαίνεται οὐκ αὐτὸς διδοὺς τῷ ϖυρὶ τὴν θερμότητα, ἀλλὰ ϖαρὰ τοῦ ϖυρὸς αὐτὸς θερμαινόμενος, οὕτως ὁ διὰ τῶν[4] γνησίων ἐπαίνων δοξάζων τὸν ἀρωγὸν ἑαυτὸν ϖληροῖ δόξης καὶ ϖολλοῦ[5] χαρίσματος. Γενόμενος οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐρρέθη, δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ δι' οἰκείαν εὔκλειαν δοῦλα ϖρὸς διακονίαν λαμβάνει τὰ κτήματα· κόσμος οὖν ἔκτισται εὐλόγως δι' ἄνθρωπον· ἄνθρωπος δ' οὐχ ἕνεκεν τοῦ κόσμου γεγένηται, ἀλλ' ἕνεκεν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκείας τιμῆς.

Ἐπειδὴ γοῦν καθάπερ οἶκος μέγας ὁ κόσμος εἰς οἴκησιν ἀνθρώπου ϖαρεδόθη, ἄνθρωπος δὲ ϖαραλαβὼν τὴν κτίσιν εἰς δίαιταν τῆς οἰκείας ὑπάρξεως λίαν κατερρᾳθύμησε καὶ τῆς εὐγενείας τὸν λόγον οὐκ ἐτήρησεν, ἀφροσύνης τινὰ μέθην εἰσδεξάμενος, καὶ τοῦ χαρισαμένου τὴν χάριν ἐξωρχήσατο, τὸ δῶρον ἀτιμάσας καὶ ψέξας τοῦ κρείττονος καὶ ϖολλὰ ϖαροινήσας εἰς τὸ θεῖον ἀθέσμως, τούτου χάριν ὁ κτίστης οὕτως ἰδὼν αὐτὸν ϖαραπαίοντα καὶ λοιπὸν ἀβλεπτοῦντα καὶ τοῖς καλοῖς ϖροσκρούοντα ϖρὸς τὸ μὴ τέλεον[6] ϖροσαράττειν <καὶ ἐν> τοῖς θείοις ϖτῶμα γενέσθαι καὶ δι' ὅλου φθαρῆναι, ἔγνω διὰ θανάτου ὥσπερ εἰς ἕτερον ἐξαποστεῖλαι χῶρον, ἵνα, λυθέντος αὐτοῦ τῶν ϖεριβόλων Fol. 98 v°. ἔξω καὶ συναφανισθέντος, ἐκ δευτέρου τοῦτον εἰς ἀφθαρσίαν ἄξῃ[7] καὶ διαγωγήν. Ὅθεν τούτων οὕτως καιρίως κεκριμένων[8] καὶ τοῦ δεσπότου ἐκ τῆς οἰκίας μεθισταμένου, ἀνάγκη καὶ τὸν οἶκόν τι τῶν ἀβουλήτων ϖαθεῖν· ὡς γὰρ τὸν φυλάττοντα ἐν ἀμπελῶνι σκηνὴν ἕως τοσούτου μένειν θέμις καὶ ἀκόλουθον, ἕως ὁ τῶν ἀμπέλων καρπὸς ἐκτρυγηθῇ, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν σκηνὴν ἐάσαντα ϖαρελθεῖν, ὡς λυθῆναι μὲν αὐτὴν καὶ τῶν ἀμπέλων ἐκρυῆναι τὰ φύλλα, ϖαρελθεῖν δὲ τὴν ϖερίβλεπτον τῶν ἀμπέλων εὐπρέπειαν, οὕτω τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν καὶ ὑπόστασιν καθάπερ ἐν σκηνῇ τῷ κόσμῳ καταμείνασαν, τοῦ καρποῦ τῆς εὐσεβείας ϖανταχοῦ τρυγηθέντος, ἀνάγκη, τούτου οἰχομένου[9] ἐνθένδε,

[1] καρπούμενος. — [2] ἰσχυρούμενος. — [3] τὸ delevi. — [4] τῶν in marg. add. pr. manus. — [5] Post ϖολλοῦ, τοῦ delevi. — [6] αὐτὸν delevi. — [7] ἄξει. — [8] κεκρυμμένων in textu; κεκριμένων in marg. pr. manus. — [9] τοῦτον οἰχόμενον.

οὐρανοῦ καὶ γῆς σϐεσθῆναι τὸ κάλλος, τῆς λογικῆς τῶν ἀνθρώπων οὐσίας ἀπελθούσης, εἰς τὸν οἰκεῖον τῆς προθεσμίας ὅρον.

Τίνι λοιπὸν ἡ λαμπρότης χρησιμεύσει τοῦ κόσμου; τίνι τῶν ποταμῶν ἐπιτήδεια ῥεύματα; τίνι πλώϊμος θάλασσα καὶ χέρσος ἀρόσιμος; λήϊα δὲ καὶ σπέρματα φυτῶν, ἀκρόδρυα, ἀνθρώπου μὴ[1] παρόντος, εἰς οὐδὲν λογισθήσεται. Τίνι δὲ τῶν φωστήρων ὁ οὐρανὸς ἅψει τὰς ἐξαισίας λαμπάδας; οὐ τῆς κορυφῆς τῶν πραγμάτων ἐκ μέσου γενομένης, οἰχήσεται τὸ πᾶν; καὶ συναπελεύσεται τρόπον τινὰ συμπάσχον καὶ συγκατακρινόμενον, συναλλαγῆναι θέλον καὶ συναποσμήξασθαι τῆς κηλῖδος τὸ σύμπαν ὑπώπιον. Ὡς γὰρ ἄνθρωπος πᾶς ἐν καθολικῷ τέλει δαπανώμενος δευτέρας ὑπάρξεως ἐν ἀφθαρσίᾳ λόγον[2] ἀπολήψεται, οὕτω κόσμος ὅλος συγκαταφθαρεὶς αὐτῷ κρεῖττον ἐν δευτέρῳ
Fol. 99 r°. κάλλος ἀναλήψεται συνεκδυσάμενος αὐτῷ τὸ κακοπαθοῦν ἔνδυμα καὶ συνενδυσάμενος αὐτῆς[3] τῆς ἀπαθείας τὸ πέπλον. Εἰ γὰρ σκεῦος ἀργυροῦν τῷ χρόνῳ παλαιωθὲν ἀργυρογνώμων[4] τεχνίτης κλάσας καὶ ἀναλύσας καινουργεῖ διὰ πυρὸς εἰς τὸ κρεῖττον πρόαγων, οὐ τὴν ὕπαρξιν τοῦ σκεύους[5] ἀπολύων[6] ἀλλ' ἐκ τοῦ σκεύους ἐκϐάλλων τὴν ῥυτίδα, κάλλιστον αὖθις καὶ καινὸν[7] ἀπεργάζεται, εἰ γοῦν τις ἐν τῇ πρώτῃ τοῦτο θεασάμενος στυγνῇ καταστάσει οὐκ ἐρεῖ δικαίως παρεληλυθέναι μὲν ὅλον τὸ σκεῦος καὶ λελύσθαι, μένειν δὲ τοῦ σκεύους τὸν λόγον ἀμείωτον, οὕτως ὅλου τοῦ κόσμου διὰ τὸν ἐγγενόμενον τῆς παρακοῆς ῥύπον εἰς τὴν χώνην τῆς συντελείας ὥσπερ καταντήσαντος, δεύτερον ἀνάγκη καὶ κρεῖττον τῆς οὐσίας τὸν λόγον ἀναλαϐεῖν· ὡς ἰδόντα τινὰ τὴν ἐν δευτέρῳ ἐν καλῷ τῆς κτίσεως[8] ὕπαρξιν, σφόδρα θαυμάσαι τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος εἰπόντος, « Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι, » τουτέστι τὸ μὲν φαινόμενον σχῆμα τοῦτο παρελεύσεται, ὁ δὲ λόγος τοῦ κτίσαντος ἐν τῷ κτίσματι μένων οὐ μὴ παρελεύσεται, ἀλλ' ὑπάρχων ὁ αὐτὸς ἐπανακαινίσει τὸ πᾶν. Κἂν γὰρ ἐξ ἀμελείας ἡ συνθήκη τοῦ οἴκου διαλυθῇ, ὁ λόγος τοῦ τεχνίτου τῆς τέχνης[9] οὐ[10] λέλυται, ἀλλὰ τὴν πεσοῦσαν αὖθις λαμπρὰν δεμεῖται[11] καὶ βελτίονος ἄξιον τὸ δῶμα ὑπουργησεως[12] ποιήσει, ὡς χάριν τοῦ κρείττονος γεγενῆσθαι τῆς οἰκίας τὴν πτῶσιν νομίζεσθαι· τὸν αὐτὸν δὴ
Fol. 99 v°. τρόπον κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκ πολλῆς πεπονηκότα τὸν κόσμον ῥᾳθυμίας καὶ τέλεον πεσόντα εἰκῇ ἀπολούμενον ὁ δημιουργικὸς[13] λόγος καὶ τεχνίτης ἀκάματος συμπήξας αὖθις λαμπρὸν[14] ἀπεργάσεται. Δεῖ γὰρ πᾶσαν τῶν γεννητῶν

[1] μὴ in marg. sec. manus. — [2] λόγων. — [3] τὸ κακοπαθοῦν — αὐτῆς in marg. αὐτῷ pr. manus, αὐτῆς correx. sec. — [4] ἀργυρογνώμης. — [5] σεύους. — [6] ἀπολλύων. — [7] καλόν. — [8] ἐν καλῷ τὴν ὕπαρξιν pr. manus, in ἐν καλῷ τῆς κτίσεως ὕπαρξιν mut. sec. — [9] Fors. delenda τῆς τέχνης. — [10] οὐ add. sec. manus. — [11] δειμᾶται. — [12] ὑπουργώσεως. — [13] δημιουργός. — [14] λαμπράν.

φύσιν καὶ ὑπόσ7ασιν δίχα τῶν ἀσωμάτων δευτέραν ἀναλαβεῖν καὶ βελτίω γένεσιν.

Ἰδοὺ γὰρ ἐξ εἰκόνος ὁ ϖροφητικὸς λόγος ἡμῖν ἐφιλοσόφησεν εἰπών· «Ὡς ϖίπ7ει φύλλα ἐξ ἀμπέλου καὶ ὡς ϖίπτει φύλλα ἀπὸ συκῆς·» ὡς γὰρ τῆς εὐπρεπείας ἀμπέλου τε καὶ συκῆς συντέλεια τῶν φύλλων ἡ ϖ7ῶσις νομίζεται, ὁ μέντοι τῆς ὑπάρξεως οὐκ ἀπόλλυται λόγος, μένει δ' ἐν τῷ κρείτ7ονι φέρων τὴν ϖετάλωσιν, οὕτως οὐρανὸς τῶν ἀσ7ερίων ϖόλων ἐπὶ συντελείᾳ ῥίψας τὴν εὐπρέπειαν, δευτέραν τῆς ϖρολαβούσης καὶ κρείτ7ονα λήψεται. Ὅρα δέ μοι καὶ τὸ μυσ7ικὸν αἴνιγμα καὶ διήγημα[1] ὡς ϖολλῶν καὶ μυρίων φυλλορροούντων[2] ξύλων, μόνον ἀμπέλου καὶ συκῆς ἐμνημόνευσεν, οὐ μηλέας, οὐκ ὄχνης, ἀλλ' οὐδὲ[3] τῆς ἰτέας, καίπερ τὸ φύλλον ῥιπ7ούσης ϖυκνότερον, διὰ τὸ μόνον συκῆν ὁμοίως καὶ ἄμπελον οὐ κατὰ βραχὺ, ἀλλ' ἐφάπαξ[4] ἀποβάλλειν τὰ φύλλα· τάχα δὲ διὰ τὸ ϖλείσ7ης ὑπὸ τῶν γεωργῶν ἐπιμελείας τυγχάνειν ἑκάτερα, ὡς διὰ τούτων αἰνιτ7ομένου τοῦ λόγου, ὅτι τὸν οὐρανὸν ϖολλῆς ἀξιῶν κηδεμονίας ὁ Θεὸς ἐπὶ τέλους ϖειθόμενον οὐκ ἂν ϖεριόψεται, ἀλλ' οἷα γεωργὸς ϖαντοίας ἐπιμελείας καὶ κόσμου ἀναπληρώσει· τάχα δέ ϖως καὶ διὰ τὴν γενομένην ἐξ αὐτῶν διαβολήν· ϖῇ μὲν γὰρ ἐκ συκῆς ἄσεμνος τῷ Ἀδὰμ χιτὼν συνερράπ7ετο,
Fol. 100, r°. *ϖῇ δ' ἐξ ἀμπέλου τῷ Νῶε γύμνωσις ἀπρεπὴς γέγονε καὶ ὀνειδισμός· ἐπειδὴ γοῦν τῶν ἀνθρωπίνων ἕνεκεν ϖ7αισμάτων ἡ ϖάροδος τῷ κόσμῳ καὶ τῷ οὐρανῷ, ἐδόκει[5] δ' ἐξ ἀμπέλου καὶ συκῆς ἀναφαίνεσθαι, εὐλόγως εἶπεν· «[a]Ὡς ϖίπ7ει φύλλα ἐξ ἀμπέλου καὶ ὡς ϖίπ7ει φύλλα ἀπὸ συκῆς.»*

[a] Isai. xxxiv, 4.

Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνο φαίνεται μυσ7ικώτερον τὸ λεχθέν· «[b]Ὁ οὐρανὸς ἑλιγήσεται ὡς βιβλίον.» Μηκέτι γὰρ τῶν μαθητῶν ἀναγινωσκόντων τὸν οὐράνιον ϖίνακα, μηδ' ὑφεσ7ώτων ἔτι τῶν φιλοσοφεῖν οἵων τε τὰς ἀνωτέρω δέλτους, ἀνάγκη τῶν διδασκομένων λοιπὸν σχολαζόντων λυθῆναι τὴν διατριβὴν, καὶ τὴν βίβλον εἰληθῆναι τοῦ διδασκάλου χρεὼν κἂν δευτέρῳ καινοπρεπῶς ἀνοιχθῆναι καὶ μυσ7ικῶς, ὅταν ὁ[6] κατ' εἰκόνα τῆς μακαρίας οὐσίας γενόμενος ἄνθρωπος τὴν συμφορὰν ἐκδύσηται, ἵν' εἴπω τὴν ϖαλαίωσιν, ὅταν ἡ ψυχὴ τὸν εἰλικρινῆ τῆς δόξης ἀναλάβῃ σ7έφανον, ὅταν τῶν ἐπωδύνων ϖραγμάτων καὶ κακουμένων ἐλευθερίαν λάβῃ. Ἐπεὶ δὲ, φὴς[7], θρόνος[8] ὁ οὐρανὸς τοῦ ϖοιητοῦ, ἡ γῆ δ' ὑποπόδιον, τούτων ϖαρελθόντων, ϖοῦ μὲν ὁ καθήμενος, ϖοῦ[9] δ' οἱ λόγοι τοῦ καθημένου λοιπὸν εὑρεθήσονται; Γνῶθι τῶν λεγομένων θεοπρεπῶς τὴν ἔννοιαν καὶ μὴ θρόνῳ ϖερικλείσῃς μηδ' ὑποποδίῳ τὸν ἀπερινόητον. Οὐ

[b] Isai. xxxiv, 4.

[1] In marg. *ὅρα τὸ μυσ7ικὸν διήγημα καὶ αἴνιγμα*, sec. manus. — [2] *φυλλοροούντων.* — [3] *οὔτε.* — [4] *ὑφάπαξ.* — [5] *ἐδό-* in codice in fine versus. — [6] *ὁ* add. sec. manus. — [7] *φησι.* — [8] In marg. comp. *σημείωσαι.* — Περὶ θρόνου Θεοῦ a sec. manu. — [9] *ϖοῖ.*

γὰρ ἵνα μάθωμεν τὸ Θεῖον καθήμενον, ἔχον ὑπὸ τοὺς πόδας τὴν γῆν ὑποπόδιον, ταύτην ὁ Προφήτης εἰς παίδευσιν ἡμῶν τὴν δέλτον ἐχάραξεν, ἀλλ' ἵνα τῷ νῷ φαντασιωθῶμεν τοῦ κτίστου τὸ μέγεθος, οὐκ ἐν ποσῷ καὶ ποιῷ τοῦτο Fol. 100, v°. κερματίζοντες, ἀλλ' ἐν δυνάμει κάλλους ἀφράστου γνωρίζοντες. Εἰ γὰρ τὸν οὐρανὸν οὐκ ὀφθαλμὸς, οὐ νοῦς ἀνθρώπων κατέλαβεν, ἀλλ' οὐδὲ τῆς γῆς ἀκριβῶς τὸ πέρας τεθέαται, ποταπὸς ἂν εἴη, ὁ τὸν οὐρανὸν καθέδραν καὶ τὴν γῆν ποιῶν ὑποπόδιον; Οὐ πάντως οὖν τῆς καθέδρας οἰχομένης ἐκ μέσου καὶ τοῦ ὑποποδίου ὁμοίως αἱρομένου, παθεῖν ἀνάγκη καὶ τὸν ἐγκαθήμενον, ἐπεὶ καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν θρόνον εἶχε τὸ Θεῖον μυστικὸν καὶ ἀκίνητον, λέγοντος τοῦ Προφήτου· «[a]Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος·» καὶ αὖθις, «Ὁ θρόνος σου, Κύριε, ἀπὸ τότε, ἀπὸ τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ,» ἀλλὰ καὶ ἕτερος κέκραγε θεσπέσιός που λόγος φάσκων· «[b]Σὺ, Κύριε, τὴν[1] γῆν ἐθεμελίωσας καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις·» καὶ πάλιν, «[c]Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.» Κἂν γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πάθῃ τι, κρείττονα χάριν ἕξει· ἀλλ' οὖν ὁ τούτων τεχνίτης πρεσβύτερος ὑπάρχων καὶ τῆς οὐσίας ἔχων τὸν λόγον ἀγένητον[2] οὐ συμπείσεταί τι, φθειρομένου τοῦ γενητοῦ, ἅτε μόνος τῆς ἀϊδιότητος ἔχων τὸ ἀξίωμα. Ὅμως ἐπὶ τῆς ἀλλαγῆς τῶν γενομένων πραγμάτων καὶ φύσεων, τὸν τῆς ἀπωλείας λόγον ὁ Προφήτης πεποίηται φάσκων· «[d]Πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις[3] αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται.» Ὡς γὰρ ἱμάτιον ἔστιν ὅτε ἐπιστήμη γναφέως[4] διὰ τοῦ πλυντῆρος ἐλίττουσα[5] καθαίρει καὶ λαμπρὸν ἀλλάττουσα ποιεῖ καὶ ἐπιφανὲς, οὕτως ἡ πάνσοφος καὶ δημιουργὸς φύσις πολλοῖς αἰῶσι τῷ τῆς κακίας ῥύπῳ παλαιωθεῖσαν τὴν κτίσιν ἀποσμήξει[6] καὶ ὥσπερ[7] νέον καὶ λαμπρὸν ἱμάτιον ποιήσει. Fol. 101, r°.

[a] Psalm. XLIV, 7.
[b] Psalm. CI, 26, 27.
[c] Psalm. CI, 28.
[d] Psalm. CI, 27.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ ῥητὸν ταύτην ἐχέτω ὁ λόγος τὴν ἔκδοσιν· ἑτέραν δέ σοι κατ' ἀλληγορίαν διήγησιν ἀφηγήσομαι, ὅπως ἂν ἴδῃς πολύτροπόν τινα καὶ πολυθεώρητον τὴν διδασκαλίαν τῶν θεσπεσίων λογίων. Οὐρανοῦ γὰρ καὶ γῆς πάροδον μυστικῶς μὲν ἄκουσον, μυστικῶς δὲ παιδεύθητι[8] τῆς ἀνθρωπείας ὑπάρξεως τὸν λόγον. Ἐξ οὐρανοῦ γὰρ καὶ γῆς λαχὼν τὴν ὑπόστασιν λογικὸς καὶ ἄλογος γέγονεν ἄνθρωπος, ψυχὴν ἀπ' οὐρανοῦ καὶ σῶμα λαχὼν ἀπὸ γῆς· καὶ τὸ μὲν λογικὸν ὑπάρχει ἐν ψυχῇ, ὅπερ καὶ θρόνος τοῦ Θεοῦ Λόγου τυγχάνει, εἴ γε κατὰ λόγον τῆς οἰκείας ἀξίας κοσμεῖ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ δ' ἄλογον ἐν σώματι, ὅπερ ἀκολούθως ὑποπόδιόν ἐστι τοῦ δημιουργοῦ Λόγου τοῦ ἐν

[1] κύριε τὴν in marg. add. pr. manus. — [2] ἀγέννητον. — [3] ἑλλίξει. — [4] γράφεως pr. manus; in γνάφεως mut. sec. — [5] ἑλλίττουσα. — [6] ἀποσμίξει. — [7] νέον ὥσπερ. — [8] παιδεύθιτι.

ὑσΊάτῳ τοῦ χρόνου ὥσπερ ἐν ὑποποδίῳ τὴν ἐνανθρώπησιν λαβεῖν ἀξιώσαντος, λέγοντος τοῦτο τοῦ μυσΊηρίου τὸ ϖρᾶγμα ὥσπερ ἐν ἀπορρήτῳ Ἰωάννου τοῦ Βαπ*ΊισΊοῦ· «[a]*Οὐκ *εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος·» καὶ ἄλλος τις τῶν ἁγίων τοῦτ' ἰδὼν τὸ ἐξαίσιον, «[b]*Προσκυνεῖτε*» λέγει «τῷ ὑποποδίῳ τῶν ϖοδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός[1] ἐσΊιν» οὐ γὰρ τὸ σΊοιχεῖον τῆς γῆς ϖροσκυνεῖν ὅδ' ἔλεγεν (ἐπάρατον γὰρ ὅλον), ἀλλὰ τὸ σωτήριον καὶ μονογενὲς σῶμα, τὸ δὴ[2] συμπλακὲν ἀφράσΊῳ λόγῳ τῇ Θεότητι.* Ἐ*πεὶ γοῦν ἄνθρωπος ὁ οὐρανὸς εὐλόγως καὶ γῆ, Θρόνος δ' οὗτος τοῦ κτίσαντος καὶ σεμνῶς ὑποπόδιον, λέγοντος τοῦ* Θ*εοῦ* Λ*όγου, «[c]*Ἐ*νοικήσω ἐν ὑμῖν καὶ ἐμπεριπατήσω,» ϖολλοῖς δὲ τῆς κακίας κεκλόνηται ϖάθεσιν, ἀλληνάλλως ϖερισΊάσει ϖραγμάτων δονούμενος, ὡς μηκέτι δύνασθαι οἰκητήριον ἢ Θρόνον εἶναι τοῦ ϖοιήσαντος, τούτου χάριν ἐπέτρεψεν ὅλον ἐν καθολικῇ συντελείᾳ τὸν ἄνθρωπον ϖαρελθεῖν ἐνθένδε τῆς ἐπωδύνου ζωῆς οἰκονομικῶς, καὶ ϖᾶσαν τὴν ὧδε λαμπρότητα τῆς ἀξίας δίκην ἀσΊέρων ϖεσεῖν καὶ συναφανισθῆναι, ὡς δευτέραν ἐν δευτέρᾳ ζωῇ λαβεῖν τὴν διαγωγὴν καὶ ϖληρωθῆναι ἄρα[3] τὸ ῥητὸν τό, «[d]*Ἔ*σΊαι ὁ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινή.»* Καὶ *ταῦτα μὲν ἀποχρώντως.*

[a] Marc. I, 7.
[b] Psalm. XCVIII, 5.
[c] Cf. II Cor. VI, 16.
Fol. 101, v°.
[d] Isai. LXV, 17.

[1] *ἅγιον.* — [2] *δέ.* — [3] *γάρ.*

CAPUT XVII.

Solutio de fermento, de grano sinapis et de margarita (Matth. XIII, 31, 33, 45, 46), et de dicto : Absconditi hæc a sapientibus. (Matth. XI, 25.)

Ἑξῆς δέ σοι περὶ τῆς παραβολῆς ἐπισυνάξω τὸν λόγον τοῦ σινάπεως[1] καὶ τῆς ζύμης καὶ τοῦ μαργαρίτου, ὡς λίαν ἁρμοδίως τούτοις παρεικάζει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· τὰ γὰρ μεγάλα καὶ τὴν ἐξ ἀπόπλου κατάσλασιν ἔχοντα οὐκ ἀπὸ μεγάλων τῶν ὑποθέσεων λαμβάνει σαφήνειαν, ἀλλ' εὐτελῶν καὶ μικρῶν καὶ τῶν νομιζομένων ἐν ἀνθρώποις οὐτιδανῶν. Εἴ γε οὖν ἐθέλεις τῶν φιλοσοφούντων ἐξετάσαι τὴν σπουδὴν καὶ τὴν κακόπαθον ἐκείνην μελέτην καὶ φροντίδα, εὑρήσειας ἀκριβῶς τοῦ νυνὶ λόγου τὴν πᾶσαν ὑπόθεσιν. Πελώριον γὰρ γῆς σεσαγμένης[2] ὄρεσι καὶ βουνοῖς καὶ λόφοις πεφορτωμένην χέρσον τῇ διανοίᾳ καταλαβεῖν βουλόμενοι, οὐχ ὑπερόγκῳ τινὶ καὶ μεγάλῳ σώματι ταύτην ἀπεικάζουσιν, ἀλλὰ σλιγμῇ βραχείᾳ καὶ παντάπασιν ἀβαρεῖ, ὃ οὐδ' εἰς βάθος οὐδ' εἰς πλάτος διασλῆσαι δυνατὸν, καὶ τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην γῆν οὕτω παραβάλλουσι καὶ ὅπως ἂν ἀπὸ σλιγμῆς αὐτὴν καταλάβωσι, ταῦτα φιλοσοφοῦσι καὶ διημερεύουσι τούτου χάριν τοῦ πράγματος καὶ παννύχιον πό-
Fol. 102, r°. νον μελέτης ἀσπάζονται· κέγχρῳ γὰρ αὐτὴν πρὸς τὴν οὐράνιον σύγκρισιν ἀπεικάζουσιν· εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὸν οὐρανὸν, τὸν ἀνθρωπείᾳ φύσει πάμπαν ἀπερίγραφον, διὰ βραχυτάτης σφαίρας μετρήσαντες. Ἰσλέον δέ σοι τοῦτο ἀπὸ τῆς Ἀράτου τοῦ Κίλικος σοφίας, ὃς τὴν τῶν ὁρωμένων καὶ μάλισλα τῶν οὐρανίων φύσιν πολυπραγμονῶν ἐν σφαιρίῳ μικρῷ τὴν σύμπασαν ἔγραψε τῶν ὑπερτέρων πορείαν, οἰκτρῷ πράγματι τὴν τοσαύτην τῶν μετεώρων ἀψῖδα παραβαλών. Τί σοι χρὴ λέγειν τοὺς τὴν ἄτομον φύσιν διὰ τὴν λεπλότητα τῇ πανσόφῳ καὶ ἀγενήτῳ παραβάλλειν οὐσίᾳ τολμήσαντας;

Εἴ γε οὖν ταύτην οὕτως ἔχειν τῶν φιλοσόφων τὴν γνώμην καὶ αὐτὸς οὐκ ἀναίνῃ, τίνος χάριν ψέγεις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὁμοιωθεῖσαν ζύμῃ; Τί δ' ἄξιον κέκτηται διαβολῆς ἡ ζύμη, ἥτις ἀρτύει πρὸς ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἄλευρα, καὶ βραχυτάτη τις οὖσα μυρίων μεδίμνων εἰς ἀρτοποιΐαν ἄγει τὴν ποιότητα; Τονώσασα γὰρ καὶ καταζυμώσασα ἄρτι βραχέντα τῶν ἀλεύρων τὰ χύματα εὔθετον κρᾶσιν ἀποτελεῖ καὶ εὔπεπλον καὶ κατορθοῖ τῆς ζωῆς ἐν

[1] τὸ (sic) συνάπεως. — [2] ἐσαγμένης.

βίῳ τὸ κεφάλαιον· ἄνευ δὲ ζύμης ἄρτος ἀηδὴς τε καὶ ἄτονος καὶ πρὸς γεῦσιν καὶ τροφὴν οὐκ ἔσ7ιν ἐπιτήδειος. Εἰ γε οὖν καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καταχεχυμένην ἀτάκτως πολιτείαν ἐκράτυνε τρόπον τινὰ πρὸς οἰκείαν τάξιν ζυμώσασα τὴν πρὶν ἄτονον καὶ ἄτρόφιμον ἐσκορπισμένην, λελυμένην, ἐπίληπ7ον, τί ξένον ἐν τῷ πράγματι; τί δ' ἀλλότριον ἐν τῷ κατορθώματι; τί λυπηρὸν ἢ περιτ7ὸν ἐν τῷ γεγενημένῳ, εἰ τῶν ὑπερκοσμίων πραγμάτων ἐν
Fol. 102, v°. ἡμῖν ὁ λόγος συμπαθήσας κατέμιξεν ἑαυτὸν, τὴν οὐσίαν διὰ τῆς κοινωνίας ἡμῶν ἀνακαλούμενος πρὸς τὴν οἰκείαν ἵν' εἴπω τῆς λήξεως ἀρετήν; ὁμοίως τῇ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ[1] (ἡ κτίσις δηλαδὴ), ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, εἴς τε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεσ7ὸς τοῦ χρόνου καὶ πρὸς τὸ μέλλον, πρὸς τὸ κεράσαι καὶ ποιῶσαι τὸν αἰῶνα, ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τέλη διορθώσασθαι, σῶμα, πνεῦμα, ψυχὴν ἀνδρεῖον ἐκτελέσαι, ὕψος, βάθος, πλάτος σφραγίσαι τῇ χάριτι.

Εἰ δὲ καὶ κόκκῳ παραβληθῇ σινάπεως[2], οὐδ' οὕτως ὑβρίζεται, ἀλλ' ἀποσεμνύνεται. Σπέρμα γὰρ τὸ σίναπι[3] λεπ7ὸν ὑπάρχον καὶ λίαν βραχύτατον σφόδρα μέν ἐσ7ι δριμὺ καὶ θερμὸν, ἑλκτικὸν δὲ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον ῥύπων καὶ καθαρτικόν· ὄψοις δὲ καὶ τραπέζῃ συχνῶς παραπατ7όμενον ὑγιεινὴν τῶν δαιτυμόνων τὴν ἕξιν ἐργάζεται, κόπ7ει μὲν κεκρυμμένων φλεγμάτων παχύτητα, τέμνει δὲ χυμῶν βλαβερῶν ὑγρότητα· σπειρόμενον δὲ διὰ τὴν λεπ7ότητα ὥσπερ ἐσ7ὶν ἀφανὲς, βλασ7ῆσαν δὲ τὰ σ7ελέχη μιμεῖται τοῖς ὕψεσιν. Εἰ δῆτα οὖν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁ λόγος παραπλήσιον τῷ σινάπει ποιεῖται τὴν ἐνέργειαν, δρακοντείους[4] μὲν κακίας ἀπὸ καρδίας ἀνακαθαίρων, χυμοὺς δὲ ἀκολασίας ξηραίνων καὶ πᾶσαν ὑγρότητα ἀταξίας τε πολλὴν κατασ7έλλει φλεγμονὴν καὶ σωρὸν[5] ἐγκείμενον χολῆς ἁμαρτημάτων ὑπεξάγει λεληθότως καὶ θεραπεύει τὸν ἄνθρωπον, ἐν συνάξει δὲ πλήθους ὥσπερ κατα-
Fol. 103, r°. μιγνύμενος σ7αθηρὸν ποιεῖ <τὸ> τῶν ψυχῶν φρόνημα, ὅλον δ' ὑγιαίνειν παρασκευάζει τὸ λογικὸν δάκνων τοῖς ἐλέγχοις καὶ τέμνων τῇ διδαχῇ, θερμαίνων τῇ συμπαθείᾳ καὶ ζωπυρῶν τὸν λογισμὸν, συνανακλινόμενος καὶ συνανισ7άμενος[6] τοῖς τὰ θεῖα μανθάνουσιν, ἐν κόσμῳ σπειρόμενος καὶ τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς δεικνύων ὑπερκόσμιον, ἐν γῇ βαλλόμενος καὶ τοὺς γηΐνους ἀνάγων εἰς ἁγιασμόν· εἰ δὴ οὖν τοσαύτην τῶν καλῶν ἔχει τὴν ἐργασίαν, ἁρμοδίως τῷ σινάπει διὰ τὴν λεπ7ότητα τῶν ἔργων ὡμοίωται· οὐδὲ γὰρ κυάμῳ οὐδ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ὀσπρίων, ὧν τὸν λόγον Ἕλληνες μωραίνοντες θεῖον ὑπάρχειν ἐδογμάτισαν, ἀλλὰ τῷ σινάπει διὰ τὸ καθαρὸν, ὁμοίως καὶ τῷ μαργαρίτῃ διὰ τὸ

[1] In marg. περὶ ζύμις sec. manus. — [2] σίνηπι hic et alias. — [3] συνάπεως. In marg. περὶ κόκκον sec. manus. — [4] δρακοντίους. — [5] σορὸν. — [6] συνασ7άμενος pr. manus; νι add. sec.

ϖολύτιμον. Ὡς <ἐν> ἐνύδρῳ σαρκίῳ δηλαδὴ γιγνόμενος κόσμος ἐν κόσμῳ ϖρῶτος καὶ ἀσύγκριτος, οὕτως ἡ Θεότης τοῦ ἐπιδημήσαντος ἐν σαρκὶ γενομένη[1] *καὶ ταύτην Φωτὸς ἀθολώτου ϖληρώσασα τῶν ἀθλίων ἐν ἀρετῇ τὸν βίον ἐκαλλώπισε ϖολλοῖς ϖαρασκευάσασα λάμπειν τοῖς κατορθώμασιν, ὅσοι τὸν μαργαρίτην τοῦτον*[2] *εἰλικρινῶς δι' ἔργων ἀγαθῶν ἐκτήσαντο*[3].

Διὸ ϖάνυ Θεοπρεπῶς καὶ ϖιθανῶς (οὐ γὰρ ἀπιθάνως ὡς Φής), ὁ σωτήριος Λόγος τοῖς μνημονευθεῖσιν ἑαυτὸν ἀΦωμοίωσεν οὐχ ὡς νηπίοις οὐδ' ὡς ἀγνώμοσι διδοὺς τὰ μυσΊήρια, ἀλλ' [ὡς μ]ὲν[4] *ἀνδράσιν ἀρτίοις τὰς Φρένας καὶ τελείοις, ὡς δὲ νηπίοις τῆς τοῦ διαβόλου μοχθηρίας μὴ ἀπογευσαμένοις· τῶν δὲ*
Fol. 103, v°. *κακοσόΦων καὶ τῶν σΊυγητῶν τῶν ἐν τῇ βδελυρίᾳ Φρονίμων*[5] *ὑπαρχόντων, ἀπέκρυψε τῶν οὐρανίων δογμάτων τὰ κειμήλια καὶ τῆς ὄντως συνέσεώς τὰς ϖύλας ἀπέκλεισεν.*

[1] *γενομένου.* — [2] *τοῦ* pr. manus; *τον* superscr. sec. — [3] *ἐκτήσατο* pr. manus; in *ἐκτήσαντο* mut. sec. — [4] *ἀλλ' ἐν.* — [5] *Φρονήμων.*

CAPUT XVIII.

Solutio de dicto : Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent.
(Luc. v, 31; Matth. ix, 12.)

Ἅλις παρ' ἐμοὶ κριτῇ τὰ τῶν ἀποκρίσεων· ὅθεν [1], εἰ δοκεῖ, τὴν πεῦσιν τὴν περὶ τῶν καλουμένων ἁμαρτωλῶν καὶ μὴ καλουμένων δικαίων σκεψώμεθα, καὶ τίς ὁ νοῦς ὁ περὶ τῶν ὑγιαινόντων καὶ τῶν κακουμένων τῶν δεομένων ἰατροῦ.

Δύο τάγματα δηλοῖ ὁ Χριστὸς ὧδε τρανῶς, ἓν μὲν ὑγιαῖνον, τὸ δίκαιον δηλαδὴ, ἓν δὲ κακούμενον, ὃ καὶ διαῤῥήδην ἁμαρτωλὸν ἐκάλεσε· δύο λογικὰς οὐσίας καὶ φύσεις ἀνεδίδαξε καὶ τὴν μὲν προσδεομένην, τὴν δὲ ἀπροσδεῆ τυγχάνουσαν, τὴν ἀγγελικὴν καὶ τὴν ἀνθρωπείαν μηνύων ὑπόστασιν, καὶ τὴν μὲν τῶν Ἀγγέλων ὕπαρξιν δικαίαν ὑπάρχουσαν εἰς μετάνοιαν μὴ καλεῖσθαί ποτε, μηδὲ γὰρ [2] ἔχειν ἔγκλημα ἐφ' ᾧ μετανοήσειεν, ἅτε τῆς ἄκρας καὶ πανευδαίμονος γείτων οὖσα μακαριότητος, ἅτε τὴν ἀθόλωτον κληρωσαμένη μονὴν ἀπταίστῳ κανόνι μετρεῖ [3] τὸ κατόρθωμα, ἅτε τὴν ἄκρατον καὶ ἀμιγῆ τοῦ φωτὸς αὐγὴν φιλοσοφοῦσα, ἅτε τὴν ἀνωτέρω τῆς ἀφθαρσίας αὐλὴν οἰκεῖν ἐπιλαχοῦσα· καθαρεύει μὲν γὰρ ὕβρεως καὶ μώμου καὶ ῥυτίδος, καθαρεύει δὲ καὶ κηλῖδος καὶ δόλου καὶ κακίας καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπελαύνει τὸ νόσημα καὶ διορθώσεως (Fol. 104, r°.) οὐ δεῖται οὐδέ τινος ἐπιστροφῆς· αὕτη τοίνυν ἡ τῶν ὑπερκοσμίων ἀσώματος οὐσία ἤτοι δορυφορία τῆς ἀνωλέθρου [4] τιμῆς ἀνεπίληπτον ἔχουσα [5] πολιτείας ἀρετὴν, ἀσινῆ ζωὴν, ἀνύπουλον ἀγάπην, ἀεὶ μετὰ τοῦ δικαίου τῷ δικαίῳ συνοῦσα, ἐγκαλεῖται μὲν οὐδέποτε, τῆς δ' ἀθανασίας ἔνδον τῶν περιβόλων οὖσα ἄνοσον καὶ ἀγήρατον αἰῶνα κέκτηται, ἀκήρατον ἔχουσα καὶ μακρὸν τὸ ἐναύλισμα συνδιαιωνίζει τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων.

Ἡ δ' ἀνθρωπεία φύσις [6], λογικὴ μὲν καὶ αὐτὴ καὶ φωτὸς νοεροῦ μέτοχος καὶ ἐπίβουλος, ἐξουσίαν ἔχουσα μηδὲν τῆς ἀγγελικῆς ἀπολειφθῆναι [7] δόξης, λαβοῦσα δὲ πρὸς συμβουλίαν τῆς ῥᾳθυμίας τὴν γνώμην, ἀποπίπτει τοῦ κρείττονος· ὕλῃ προσπαθήσασα χαμαιζήλων πραγμάτων καὶ προσπλάττουσα τῶν φροντίδων τὸν φορυτὸν ἑαυτῇ, ὅλη τῷ τῆς ἀπάτης ἐγκατεσπάρη λάκκῳ, ἀχρειωθεῖσα τὴν ψυχὴν καὶ πηρωθεῖσα τὸν νοῦν. Κλινήρης οὖν ὑπῆρχε τῇ τῶν

[1] In marg. sec. manus περὶ κλίσεως (corr. κλήσεως) ἁμαρτωλῶν. — [2] χάριν. — [3] Locus corruptus videtur. Fors. ἅτε ἀπταίστῳ κανόνι μετροῦσα. — [4] ἀνολέθρου. — [5] ἔχου. — [6] In marg. sec. manus περὶ φύσεως ἀνθρωπείας. — [7] ἀπολειφθεῖναι.

ἁμαρτημάτων ἀρρωσΊίᾳ ϖυρέτΊουσα, συχνῶς δαπανωμένη τῷ ϖάθει τῆς συμφορᾶς, θεσμὸν οὐκ εἶχεν, ἀκολουθίαν οὐκ ᾔδει, οὐ τάξιν, οὐ λόγον, οὐ φιλόσοφον γνώμην, οὐκ ἀσκητικοῦ κανόνος δίαιταν ἢ διατριϐήν· βέϐλητο δ' ἐν τῷ σκίμποδι κακουμένη τοῦ σώματος, χώρων ἱερῶν ξένη καὶ ἀλλοτρία, δόγματος οὐρανίου ὀθνεία καὶ ϖολέμιος, μακάρων αὐλῆς ἀκΊῖνα μὴ βλέπουσα, κεχυμένον ἔχουσα καὶ ϖολὺ ϖαραπέτασμα, ἄσεμνον οἰκητήριον, μονὴν ἀκαλλώπισΊον[1], Fol. 104, v°. ἔξω μὲν θιάσου τῶν εὐσεϐῶν ἔρριπΊο ϖανηγύρεων, ἀπεσχοίνισΊο δὲ ϖόρρω τῆς θείας ἐπισκοπῆς, ὡς συναλγῆσαι μικροῦ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ τῆς λογικῆς οὐσίας μεταϐολῇ καὶ τροπῇ (ὡς οἶδε συναλγεῖν οὐκ ἔχουσα ϖάθος ἡ ϖανάγαθος ϖρόνοια), ὡς οἰκτεῖραι τὸ γενόμενον ἐξ ἀμελείας ϖΊῶμα, ὡς τὸν Θεὸν Λόγον, ἵν' ἀνέλθῃ τὸ λογικόν, κατελθεῖν εἰς συμπάθειαν, ὡς εἰς δικαιοσύνην καλέσαι τὸν ἄδικον, καὶ τὸν κακούμενον ἐν ἁμαρτίαις ὑγιάσαι τῇ χάριτι, ὡς εὐκαίρως τὸν ἰατρὸν λέξαι τῷ ἰαθέντι· « *Ἴδε, ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, » (* Ioh. v, 14.) ὡς τὸν ἀκάματον τοῦ κάμνοντος λαϐεῖν τὸ ἐλάτΊωμα, καὶ τὴν ἄχραντον οὐσίαν τὴν ῥῶσιν τοῦ ϖάσχοντος καὶ τοῦ ταπεινοῦ τὸν ὑψηλὸν δέξασθαι τὸ ἰδίωμα[2], καὶ τὸν ηὐλογημένον[3] τοῦ καταράτου τὸ φύραμα, ὡς συμπλακῆναι τῷ θνητῷ τὸ ἀθάνατον, ὡς θύραν γένεσθαι τῷ ἀποκεκλεισμένῳ τὸν δημιουργὸν καὶ[4] εἴσοδον τοῦ δημιουργήματος, ὡς συναλλάξαι μυσΊικῶς τὸν ἄφθαρτον τῷ φθαρτῷ, ὡς συνανακλιθῆναι τοῖς λίαν ἁμαρτωλοῖς <τὸν ἀναμάρτητον> καὶ μὴ[5] συγκαταπεσεῖν, ἀλλὰ συναναστῆναι, ὡς ϖᾶσαν οἰκονομίαν ἀμεταϐλήτῳ φύσει καὶ λόγῳ ϖραγματεύσασθαι καὶ μετὰ τῶν ἀνόμων γενέσθαι τὸν ἔννομον, καὶ τὸν δίκαιον τῶν ἀδίκων ἀσμενίσαι τὴν δίαιταν καὶ τὸ τῶν κατεγνωσμένων ἀναλαϐεῖν ὄργανον, καὶ τούτῳ μεσίτῃ[6] καὶ λειτουργῷ χρησάμενον εἰς <τὴν> οἰκείαν τοὺς ἐρριμμένους[7] καὶ μικροῦ δεῖν ὀδωδότας ἐν νόσῳ ϖαρα- Fol. 105, r°. κοῆς εἰς ῥῶσιν ἀγαγεῖν φιλανθρωπίας ὑπερϐολῇ. Τοῦτο γὰρ ἴδιον τῇ ϖαναγάθῳ φύσει τὸ μὴ μόνον χαιρεῖν ἐφ' οἷς ἔχει δικαίοις μηδὲ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἁπλῶς ἐνευφραίνεσθαι μηδὲ τοῖς ὑπερκοσμίοις συνδιακεῖσθαι λαμπρῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδίκους εἰς τὴν τῶν δικαίων εἰσάγειν ἀπόλαυσιν καὶ τοὺς κακουμένους εἰς τὴν τῶν ἐρρωμένων χειραγωγεῖν ὑγίειαν καὶ τοὺς κεκλονημένους[8] ἐν κόσμῳ τῆς κακίας εἰς τὴν τῶν ὑπερκοσμίων ἀνάγειν εὐταξίαν, καὶ μίαν ἀγέλην τὸ ϖᾶν ἀπεργάσασθαι ὑπ' ἀγελάρχῃ μεγάλῳ σωζομένην καὶ μένουσαν ἔγγειον, ὑπέργειον[9], κόσμιον.

[1] ἐγκαλλώπισΊον. — [2] Talis post correctionem, ipsi, ut videtur, primæ manui attribuendam, evasit totus hic locus. Prior scriptura fuit : τὴν χρῶσιν τοῦ ϖάσχοντος· καὶ τοῦ ταπεινοῦ δέξασθαι τὸ ὑψηλὸν ἰδίωμα. — [3] εὐλογημένον. — [4] καὶ τὸν δημιουργὸν εἴσοδον. — [5] μὴ add. ipsa, ut vid., pr. manus in marg. — [6] μεσήτῃ. — [7] ἐρριμένους. — [8] κεκλονομένους. — [9] ὑπέργιον.

[a] Gen. III, 9. [b] Gen. IV, 7. [c] Cf. Gen. IV, 26.

Ἔστι γοῦν ἰδεῖν ὡς ἄνωθεν ἀρξάμενος ἐκάλει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἁμαρτήσασαν, τῷ Ἀδὰμ λέγων· «[a]Ἀδὰμ, ποῦ εἶ;» τῷ Κάϊν φάς· «[b]Ἥμαρτες, ἡσύχασον[1]·» [c]τὸν Ἐνὼς ἐδίδασκεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ Θεῖον[2], μετὰ τὸ γεννῆσαι καλῶν εἰς μετάνοιαν καὶ ποιῶν ἐκ μετανοίας εὐαρεστῆσαι Θεῷ, τὸν[3] Νῶε καλῶν καὶ δι' αὐτοῦ σώζων τὴν συγγένειαν· τὸν Ἀβραὰμ καὶ αὐτὸν ἐκάλει διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ πλημμελήσαντα καὶ τῶν Ἀγγέλων ποιεῖ σύσσιτον καὶ συνέστιον· πάντας ἀπαξαπλῶς τῆς παρακοῆς τῷ κέντρῳ πληγέντας ἁμαρτωλοὺς ἐκάλει· κἂν τοὺς Πατριάρχας ἐρεῖς καὶ τοὺς περὶ τὸν Μωσῆν καὶ τοὺς Προφήτας αὐτούς, πάντες ἐκλήθησαν καὶ διὰ τῆς κλήσεως ἔφθησαν πάντες δίκαιοι, τοῦ καλοῦντος τὴν κλῆσιν μὴ παραπεμπόμενοι μηδὲ τῆς φιλοτιμίας τὸ δῶρον ὑβρίζοντες. Ἀνάγκη δὲ τοὺς μετ' αὐτοῦ[4] τυγχάνοντας Ἀγγέλους, δικαίους ὄντας καὶ <τὸν> τῆς δικαιοσύνης χῶρον εὐτυχήσαντας μὴ καλεῖσθαι (τίς γὰρ τοὺς ἔνδον ὄντας ὡς ἔξω τυγχάνοντας εἴσω τούτους καλέσειεν;) ἀλλὰ τοὺς πόρρω δηλαδὴ καὶ μα-

Fol. 105, v°.

κρὰν ἐρριμμένους[5] τῶν οὐρανίων αὐλῶν ἀγαθότητι συνάγειν καὶ φιλανθρωπίᾳ καλεῖν καὶ τοῖς κακουμένοις, οὐχὶ τοῖς ὑγιαίνουσι, τὰ τῆς συμπαθείας ἐπιτάττειν φάρμακα καὶ τοῖς φλεγμαίνουσι καὶ δεινῶς δυσχεραίνουσι χορηγεῖν τὰ δυνάμενα τὴν ἀλγηδόνα πραῦναι καὶ παρακαθίσαι τοῖς ἐξ ἐπιβουλῆς ἤτοι καχεξίας πικρῶς ὀλολύζουσιν.

Εἰ δ' ἦν ὁ ἄνθρωπος τῆς πρώτης ἐντολῆς τὸν νόμον φυλάξας καὶ τῆς παραγγελίας τετηρήκει τὸν θεσμὸν, οὐκ ἂν ὁ δημιουργὸς ἐγίνετο ἰατρὸς οὐδ' ὁ ποιητὴς εἰς κλήτορος κατῆλθεν εὐτέλειαν, ἔνδον τῶν οὐρανίων κιγκλίδων ὑπάρχοντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν ζωὴν ἄνοσον καὶ ἄφθορον ἔχοντος. Ἐπεὶ δ', ὡς ἔφην, τῆς δοθείσης ἠμέλησεν ἐντολῆς καὶ τὸ δεσποτικὸν ἠλόγησε πρόσταγμα, εὐθὺς ἁμαρτημάτων ἐπέφυ νοσήματα καὶ ἑσμὸς ἀδικημάτων τὴν ψυχὴν ἐθορύβησε· φόβος τοῦ λογισμοῦ προδοθέντος ἐπέπεσεν εὐθὺς, ἀρωγοῦ χρείᾳ καὶ συμπάσχοντος ἰατροῦ· εὐθὺς ἀνεκάλει ὁ κλήτωρ τὸν ἀδικήσαντα, λέγων·

[d] Gen. III, 9. [e] Gen. IV, 10. [f] Gen. XII, 1. [g] Cf. Gen. VI, 13.

«[d]Ποῦ εἶ;» καὶ ἄλλῳ λέγων· «[e]Τί δέδρακας;» ἕτερον καλῶν ἐξ ἀνθρώπων ἐχώριζεν· ἄλλῳ φησίν· «[f]Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου,»· ἑτέρῳ[6] λέγων· «[g]Καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον μου· νῦν οὖν ποίησον ὃ λέγω σοι.» Ὃ δὲ ἔλεγεν ἑνὶ, τοῖς πᾶσιν ἐνεβρόντα, πάντας εἰς μετάνοιαν καλῶν καὶ διόρθωσιν, ἑτέρῳ λέγων· «Λῦσον τῆς παλαιᾶς συνηθείας τὸ πέδιλον, κατέβην γὰρ ἐξελέσθαι τοὺς καταπονουμένους·» ἄλλῳ φάσκων· «[h]Ἐγὼ ἀρχιστράτηγος[7] τῶν θείων δυνάμεων, νυνὶ παραγέγονα, καὶ μὴ κλύζου τῇ

[h] Ies. V, 14.

[1] ἡσύχαζον. — [2] τὸν Ἐνὼς—Θεῖον] Primum omissa, sed postea adscripta in marg. ab ipsa, ut vid., pr. manu. — [3] τῷ. — [4] αὐτούς. — [5] ἐρριμένους. — [6] καὶ ante ἑτέρῳ del. a sec. manu. — [7] ἀρχηστράτηγος.

* Isai. vi, 8. φροντίδι τοῦ σωματικοῦ κύματος· » ἑτέρῳ· « *Τίνα ἀποσ7είλω, καὶ τίς ϖορεύ-
Fol. 106, r°. σεται ϖρὸς τὸν λαόν; » ἄλλῳ· « Λάβε τοὺς λόγους μου εἰς τὸ σ7όμα σου· »
ἕτερον υἱὸν ἀνθρώπου καλῶν ἐθεοποίει, ἄλλον ἐπιθυμίας υἱὸν ἀπεθρύλλει,
ϖάντας μετὰ τὴν ϖαράβασιν ἐκάλει καὶ ϖαρεκάλει, ϖῆ μὲν, ὡς ἰατρὸς τοὺς
σηπομένους ἰώμενος, ϖῆ δ' ὡς δίκαιος τοὺς ἀδίκους μηκέτι ζῆν ἀδίκως νουθε-
τῶν[1], ϖῆ δ' ὡς Θεὸς Λόγος τοὺς λογικοὺς θεοὺς ἐργαζόμενος, ϖῆ δὲ Χρισ7οὺς
ὡς Χρισ7ός, ϖῆ δ' ἀφθόρους ὡς ἄφθαρτος, ϖῆ δ' εἰς ἀθανασίαν ἀθάνατος ὢν
τοὺς θνητοὺς ἐποδήγει· ϖᾶν γένος ἀνθρώπων ἐπὶ τὴν ὄλβιον τῆς μακαριότη-
τος εὐδαιμονίαν ἐκάλει καὶ καλεῖ μέχρι τήμερον.

Μὴ γὰρ νομίσῃς ὅτι κατ' ἐκεῖνον μόνον[2] καθ' ὃν ἐνηνθρώπησε τὸν καιρὸν,
ἐκάλεσε, ϖρὸ δὲ τῆς σαρκώσεως ἢ μετὰ τὴν ἔνσαρκον καὶ μακαρίαν ἀνάληψιν,
τοῦ καλεῖν ἐπελάθετο, ἀλλὰ ϖάντας τοὺς ϖαραβαίνοντας καλεῖ καὶ ϖροσκα-
* Luc. v, 32. λεῖται εἰπὼν ἀπαρεμφάτως, μᾶλλον δ' ἀορίσ7ως· « *Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους,
ἀλλὰ ἁμαρτωλούς » τουτέσ7ιν « Ἦλθον καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ, ἦλθον καὶ ἐπὶ τῶν
υἱέων[3] Νῶε, ἦλθον καὶ ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν καὶ ϖασῶν ὁμοῦ τῶν ἀνθρωπείων
φυλῶν. » Εἰ γὰρ ἦν εἰπὼν, Οὐ ϖάρειμι, ἢ Οὐδὲ ϖαραγέγονα νῦν καλέσαι,
δικαίως ἂν ἐνομίσθη μόνον τότε[4] κεκληκέναι τινὰς, ὅτε καὶ ἐνηνθρώπησε· νῦν
δ' εἰπὼν, Οὐκ ἦλθον, ἀόρισ7ον ἐμφαίνει τῆς ϖαρουσίας τὸν χρόνον ἄνωθεν καὶ
ἐξ ἀρχῆς, καὶ μέχρι συντελείας τὴν κρίσιν ϖοιούμενος. Εἰ δὲ ϖολλοὶ τῶν κα-
λουμένων εἰς τὴν κλῆσιν ἐλθεῖν ὑπερέθεντο, οὐδὲν ὑπάρχει τοῦ καλοῦντος τὸ
αἴτιον, ἐπεὶ μηδ' ἥλιος ϖάντας ἀνθρώπους εἰς οἰκεῖον σέλας ϖροσκαλούμενος[5],
τοῖς ἐν μέθῃ καθεύδουσι τῆς ἀβλεψίας αἴτιος, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐξ αὐθαιρέτου[6]
Fol. 106, v°. κακίας τοῦ σκότους ϖαραίτιοι· ὡσαύτως ὁ Χρισ7ὸς ϖάντας καλεῖ ἐπὶ τὴν φι-
λανθρωπίαν τῆς ϖατρῴας ἀκτῖνος· εἰ δέ τινες μεθυσθέντες τῇ κακίᾳ τοῦ δαί-
μονος τοῦ μακαρίου φωτὸς τὸν σκότον ϖρουτίμησαν, οὐ ϖροσαπ7έον τῷ
Χρισ7ῷ τουτὶ τὸ ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει καὶ ϖροαιρέσει, ἐξου-
σίαν ἐχούσῃ ῥέπειν ἐπὶ τὸ κρεῖτ7ον καὶ τὸ φαῦλον ὁμοίως, ὅπῃ θέλει καὶ
βούλεται. Ὅθεν τῆς ϖροκειμένης καὶ ϖολλῆς ταύτης ὑποθέσεως ἱκανῶς εἰρη-
μένης, λοιπὸν ἡσυχασ7έον· εἰ δ' ἕτερόν ϖού σοι τῶν θείων ϖαιδευμάτων ἐν
ἀπορίᾳ[7] λόγιον ὥσπερ ὑποσμήχεται, μηδὲν ὑποσ7ειλάμενος τοῦτ' ἐν τῷ μέσῳ
ϖρόθες[8]· ἔσ7αι γὰρ οὐχ ἡ τυχοῦσα κἀν τούτῳ γυμνασία.

[1] ἐνουθέτει. — [2] μόνον a pr. manu omissum, in marg. νόμον sec. et μόνον tertia quædam manus. — [3] γεῶν. — [4] καὶ ante κεκληκέναι delevi. — [5] ϖροκαλούμενος. — [6] αὐθερέτου. — [7] ἀπορείᾳ. — [8] ϖροῦθες.

CAPUT XIX.

Quæstio de dicto : Sed abluti estis, sed sanctificati estis. (I Cor. vi, 11.)

PHILOSOPHUS.

Ὁ δ' ὥσπερ ἔκ τινος κινηθεὶς μετεώρου διατριβῆς, ὁμηρικὸν ἡμῖν ἔπος μετὰ γελοιασμοῦ κατέτεινεν ἱκανοῦ φάς· «Εὐλόγως Ὅμηρος τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων, ἅτε πεπαιδευμένην, ἡσυχάζειν ἐπέταττε, τὴν δ' ἀνίδρυτον τοῦ Ἕκτορος γνώμην ἐδημοσίευσεν, ἐμμέτρῳ λόγῳ[1] δημηγορῶν τοῖς Ἕλλησι· «*Σχέσθ', Ἀργεῖοι» λέγων, «μὴ βάλλετε, κοῦροι Ἀχαιῶν· στεῦται γάρ τοι ἔπος ἐρέειν κορυθαίολος Ἕκτωρ,» καὶ νῦν ἐφ' ἡσυχίας ὧδε πάντες καθεδούμεθα· ἐπαγγέλλεται γὰρ ἡμῖν καὶ διαβεβαιοῦται ὁ τῶν χριστιανικῶν δογμάτων ὑφηγητὴς τὰ σκοτεινὰ τῶν Γραφῶν ἑρμηνεύειν κεφάλαια. Λέγε δ' οὖν ἡμῖν, ὦ τᾶν, παρακολουθοῦσι τοῖς ὑπὸ σοῦ φραζομένοις τί φησιν ὁ Ἀπόστολος· «Ἀλλὰ ταῦτα τίνες ἦτε; (δῆλον δ' ὅτι τὰ φαῦλα), ἀλλὰ[2] ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν[3].» Θαυμάζομεν γὰρ καὶ ὄντως[4] ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τὴν ψυχὴν ἀπορούμεθα, εἰ τοσούτων μολυσμῶν καὶ μιασμῶν ἄνθρωπος ἅπαξ ἀπολουσάμενος ὀφθήσεται καθαρὸς, εἰ τοσαύτης βλακείας ἀναμεμαγμένος κηλῖδας ἐν τῷ βίῳ, πορνείας, μοιχείας, μέθης, κλοπῆς, ἀρσενοκοιτίας, φαρμακείας καὶ μυρίων φαύλων καὶ μυσαρῶν πραγμάτων, μόνον βαπτισθεὶς καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐλευθεροῦται ῥᾷον καὶ τὸ πᾶν ἄγος καθάπερ ὄφις παλαιὸν ἀποδύεται θώρακα. Τίς οὐκ ἂν ἐντεῦθεν ῥητοῖς καὶ ἀρρήτοις ἐπιτολμήσῃ κακοῖς καὶ δράσῃ τὰ μήτε λόγῳ ῥητὰ, μήτ' ἔργοις φορητὰ, γνοὺς ὡς τῶν τοσούτων ἐναγεστάτων ἔργων λήψεται τὴν ἀπόλυσιν, μόνον πιστεύσας καὶ βαπτισάμενος καὶ συγγνώμης τυχεῖν ἐλπίσας μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ μέλλοντος κρῖναι τοὺς ζῶντάς τε καὶ τοὺς νεκρούς; Ταῦθ' ἁμαρτάνειν προτρέπεται τὸν ἀκούοντα, ταῦτ' ἐφ' ἑκάστης πράττειν διδάσκεται τὰ ἀθέμιτα, ταῦτ' οἶδεν[5] ἐξορίσαι καὶ τοῦ νόμου τὴν παίδευσιν, καὶ τὸ δίκαιον αὐτὸ κατὰ τῶν ἀδίκων μηδὲν ἰσχύειν ὅλως, ταῦτ' εἰσάγει τὴν ἄθεσμον ἐν κόσμῳ πολιτείαν καὶ δογματίζει τὴν ἀσέβειαν ὅλως μὴ δεδοικέναι, ὁπότε μυρίων ἀδικημάτων σωρὸν μόνον βαπτισάμενος ἄνθρωπος ἀποτίθεται· καὶ τοῦτο μὲν ὧδε τοῦ λόγου τὸ κομψὸν πλάσμα.

* Iliad. iii, 83.

Fol. 107, r°.

[1] ἐμμέτρῳ λόγου. — [2] ἀλλὰ pr. omissum add. in marg. pr. manus. — [3] ἡμῶν add. sec. manus. — [4] οὕτως pr. manus in textu; ὄντως in marg. incerta manus. — [5] εἶδεν.

CAPUT XX.

Quæstio de Monarchia[1].

Fol 107, v°. Τὸ μέντοι περὶ τῆς μοναρχίας τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τῆς πολυαρχίας[2] τῶν σεβομένων θεῶν διαρρήδην ζητήσωμεν[3], ὧν οὐκ οἶδας[4] οὐδὲ τῆς μοναρχίας τὸν λόγον ἀφηγήσασθαι. Μονάρχης γάρ ἐστιν οὐχ ὁ μόνος ὤν, ἀλλ' ὁ[5] μόνος ἄρχων· ἄρχει δ' ὁμοφύλων δηλαδὴ[6] καὶ[7] ὁμοίων, οἷον Ἀδριανὸς[8] ὁ βασιλεὺς μονάρχης γέγονεν, οὐχ ὅτι μόνος ἦν οὐδ' ὅτι βοῶν καὶ προβάτων ἦρχεν, ὧν ἄρχουσι ποιμένες ἢ βουκόλοι, ἀλλ' ὅτι ἀνθρώπων ἐβασίλευε[9] τῶν ὁμογενῶν τὴν αὐτὴν φύσιν ἐχόντων. Ὡσαύτως Θεὸς οὐκ ἂν μονάρχης[10] κυρίως ἐκλήθη, εἰ μὴ θεῶν ἦρχε· τοῦτο γὰρ ἔπρεπε τῷ θείῳ μεγέθει καὶ τῷ οὐρανίῳ καὶ[11] πολλῷ ἀξιώματι.

[1] Cap. XX et XXI integra, sed non uno tenore, Nicephorus in Antirrheticis, repetiit. Vide Spicilegium Solesmense, t. I, p. 309, cujus varias lectiones afferam. — [2] τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τῆς πολυαρχίας om. Nicephorus. — [3] ζητήσομεν Nic. — [4] οἶσθα Nic. — [5] ἀλλὰ μόνος Nic. — [6] δηλδή. — [7] ἢ Nic. — [8] Ἀνδριανὸς. — [9] ἐβασίλευσεν Nic. — [10] μόναρχης οὐκ ἂν Nic. — [11] καὶ add. sec. manus.

CAPUT XXI.

Quæstio de Angelis immortalibus et de Tabulis digito Dei scriptis. (Exod. xxxi, 18.)

Εἰ γοῦν[1] Ἀγγέλους Φατὲ τῷ Θεῷ παρεσ7άναι ἀπαθεῖς καὶ ἀθανάτους καὶ τὴν Φύσιν ἀΦθάρτους, οὓς ἡμεῖς Θεοὺς λέγομεν, διὰ τὸ πλησίον αὐτοὺς εἶναι τῆς Θεότητος, τί τὸ ἀμΦισϐητούμενον περὶ τοῦ ὀνόματος, ἢ μόνον τὸ διαΦορὰν ἡγεῖσθαι τῆς κλήσεως; Καὶ γὰρ τὴν καλουμένην ὑΦ' Ἑλλήνων Ἀθηνᾶν Μινερϐᾶν οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, Αἰγύπ7ιοι δὲ καὶ Σύροι καὶ Θρᾶκες ἄλλως[2] προσαγορεύουσι, καὶ οὐ δήπου τῇ τῶν ὀνομάτων διαΦορᾷ συσχηματίζεται ἢ ἀναιρεῖταί <τι> τῆς τοῦ Θεοῦ προσηγορίας. Εἴτε οὖν Θεοὺς εἴτε ἀγγέλους τις αὐτοὺς[3] ὀνομάζει, οὐ πολὺ τὸ διάΦορον, τῆς Φύσεως αὐτῶν

[a] Matth. xxii, 29-30.

μαρτυρουμένης Θείας, ὁπότε γράΦει Ματθαῖος οὕτως· «[a]Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε· Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς ΓραΦὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς Ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ.» Ὁμολογουμένου τοίνυν Θείας Φύσεως τοὺς Ἀγγέλους[4] μετέχειν,

Fol. 108, r°.

οἱ τὸ πρέπον σέϐας τοῖς[5] Θεοῖς ποιοῦντες, οὐκ ἐν ξύλῳ ἢ λίθῳ ἢ χαλκῷ, ἐξ οὗ τὸ βρέτας[6] κατασκευάζεται, τὸν Θεὸν εἶναι νομίζουσιν, οὐδ' εἴ τι[7] μέρος ἀγάλματος ἀκρωτηριασθῇ, τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἀΦαιρεῖσθαι κρίνουσιν[8]. Ὑπομνήσεως γὰρ ἕνεκα[9] τὰ ξόανα καὶ οἱ ναοὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἱδρύθησαν[10], ὑπὲρ τοῦ Φοιτῶντας ἐκεῖσε τοὺς προσιόντας[11] εἰς ἔννοιαν γίνεσθαι τοῦ Θεοῦ ἢ[12] σχολὴν ἄγοντας καὶ τὸ λοιπὸν[13] καθαρεύοντας εὐχαῖς καὶ ἱκεσίαις χρῆσθαι, αἰτοῦντας[14] παρ' αὐτῶν ὧν ἕκασ7ος[15] χρήζει. Καὶ γὰρ εἴ τις εἰκόνα κατασκευάσει Φίλου, οὐκ ἐν ἐκείνῃ δήπουθεν αὐτῷ νομίζει τὸν Φίλον εἶναι οὐδὲ τὰ μέλη[16] τοῦ σώματος ἐκείνου τοῖς τῆς γραΦῆς ἐγκεκλεῖσθαι μέρεσιν, ἀλλὰ τὴν εἰς τὸν Φίλον τιμὴν[17] δι' εἰκόνος δείκνυσθαι· τὰς δὲ προσαγομένας τοῖς Θεοῖς θυσίας οὐ τοσοῦτον τιμὴν εἰς αὐτοὺς Φέρειν[18], ὅσον δεῖγμα εἶναι τῆς τῶν θρησκευόντων προαιρέσεως καὶ τοῦ μὴ πρὸς αὐτοὺς ἀχαρίσ7ως διακεῖσθαι·

[1] γάρ. — [2] ἄλλως in marg. sec. manus. — [3] Θεούς τις αὐτοὺς εἴτε ἀγγέλους Nic. — [4] Θείας — μετέχειν] In margine adscribitur glossema ad hæc verba pertinens : οὐκ ἔσ7ιν ἀληθὲς τοῦτο. — [5] σεϐασ7οῖς Nic. — [6] βρέτας Nic.; σέλας codex. — [7] εἰ τὸ. — [8] οὐδ' εἰ τὸ μέρος — κρίνουσιν non attulit Nic. — [9] ἕνεκεν Nic. — [10] ἱδρύνθησαν Nic. — [11] ἐκεῖσε τοὺς προσιόντας Nic.; ἐκεῖ τοὺς εἰσιόντας cod. — [12] εἰ Nic. — [13] τῶν λοιπῶν. — [14] αἰτοῦντα Nic. — [15] ἕκασ7ος Nic. — ἕκασ7α cod. — [16] μέρη Nic. — [17] τιμῆς Nic. — [18] Φέρει Nic.

ἀνθρωποειδῆ δὲ τῶν ἀγαλμάτων εἰκότως εἶναι τὰ σχήματα, ἐπεὶ τὸ κάλλιστον τῶν ζώων ἄνθρωπος εἶναι νομίζεται καὶ εἰκὼν Θεοῦ. Ἔνι δ' ἐξ ἑτέρου λόγου[1] τοῦτο κρατῦναι τὸ δόγμα, διαβεβαιουμένου δακτύλους ἔχειν τὸν Θεόν, οἷς

* Exod. xxxi, 18. *γράφει, φάσκων· «* Καὶ ἔδωκε τῷ Μωσῇ τὰς δύο πλάκας τὰς γεγραμμένας τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ,» ἀλλὰ καὶ οἱ Χριστιανοὶ μιμούμενοι τὰς κατασκευὰς τῶν ναῶν, μεγίστους οἴκους οἰκοδομοῦσιν, εἰς[2] οὓς συνιόντες εὔχονται, καίτοι μηδενὸς κωλύοντος ἐν ταῖς οἰκίαις τοῦτο πράττειν, τοῦ Κυρίου[3] δηλονότι πανταχόθεν ἀκούοντος.*

[1] *λόγου* om. Nic. — [2] *καί* pr. manus; in *εἰς* mut. sec. — [3] *τοῦ Κυρίου* Nic.; om. codex.

CAPUT XXII.

Quæstio de incarnatione Verbi.

Fol. 108, v°. *Εἰ δὲ καί τις τῶν Ἑλλήνων οὕτω κοῦφος[1] τὴν γνώμην, ὡς ἐν τοῖς ἀγάλμασιν ἔνδον οἰκεῖν νομίζειν τοὺς Θεοὺς, πολλῷ καθαρώτερον εἶχε τὴν ἔννοιαν τοῦ πισΊεύοντος ὅτι εἰς τὴν γασΊέρα Μαρίας τῆς παρθένου εἰσέδυ τὸ Θεῖον, ἔμβρυόν τε ἐγένετο καὶ τεχθὲν ἐσπαργανώθη, μεσΊὸν αἵματος χόριον[2] καὶ χολῆς καὶ τῶν[3] ἔτι πολλῷ τούτων ἀτοπωτέρων.*

[1] *κούφως.* — [2] *χωρίον.* — [3] *τῶν* in marg. sec. manus.

CAPUT XXIII.

Quæstio de dicto : Deos non maledices. (Exod. xxii, 28.)

Ἔχοιμι ἄν σοι καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου δεῖξαι τὸ τῶν Θεῶν πολύοπτον ὄνομα, ἐν τῷ βοᾶν καὶ μετὰ πολλῆς αἰδοῦς νουθετεῖν τὸν ἀκούοντα· «Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.» Οὐ γὰρ ἄλλους παρὰ τοὺς ἡμῖν νομιζομένους[1] Θεοὺς λέγει, ἐξ ὧν ἴσμεν ἐν τῷ· «[a]Οὐ πορεύσῃ ὀπίσω Θεῶν,» καὶ πάλιν· «[b]Ἐὰν πορευθῆτε καὶ λατρεύσητε Θεοῖς ἑτέροις.» Ὅτι γὰρ[2] οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ Θεοὺς[3] τοὺς ὑφ' ἡμῶν δοξαζομένους λέγει οὐ μόνον Μωσῆς, ἀλλὰ καὶ Ἰησοῦς ὁ διάδοχος αὐτοῦ φησιν τῷ λαῷ· «[c]Καὶ νῦν φοβήθητε αὐτὸν καὶ λατρεύσατε αὐτῷ μόνῳ καὶ περιέλεσθε τοὺς Θεοὺς, οἷς ἐλάτρευσαν οἱ πατέρες ὑμῶν,» καὶ Παῦλος δὲ οὐ περὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀσωμάτων φησίν· «[d]Εἴπερ εἰσὶν οἱ λεγόμενοι Θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοὶ, εἴτε ἐπὶ γῆς, εἴτε ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ ἐξ οὗ τὰ πάντα,» διὸ πάνυ σφάλλεσθε νομίζοντες χαλεπαίνειν τὸν Θεὸν, εἴ τις καὶ ἄλλος κληθείη Θεὸς καὶ τῆς αὐτοῦ προσηγορίας τυγχάνοι[4], ὁπότε καὶ ἄρχοντες ὑπηκόοις καὶ δούλοις δεσπόται τῆς ὁμωνυμίας οὐ φθονοῦσιν· οὐ θεμιτὸν γοῦν μικροψυχότερον ἀνθρώπων τὸν Θεὸν εἶναι νομίζειν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ εἶναι Θεοὺς καὶ δεῖν τιμᾶσθαι τούτους, ἅλις.

[a] Cf. Ierem. vii, 6.
[b] Cf. Deut. xii, 28.
[c] Ies. xxiv, 14.
[d] I Cor. viii, 5.

[1] ὧδε add. in codice. — [2] In marg. ποίους λέγει Θεοὺς sec. manus. — [3] καί. — [4] τυγχάνει.

CAPUT XXIV.

Quæstio de resurrectione carnis.

Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν αὖθις ἀφηγητέον. Τίνος γάρ[1] *ἕνεκεν* Fol. 109, r°. *τοῦτο ποιήσειεν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν μέχρι νῦν τῶν γενομένων διαδοχὴν, δι' ὧν ὥρισε τὰ γένη σώζεσθαι καὶ μὴ διαλείπειν, ἀναλύσειε*[2] *προχείρως οὕτως ἐξ ἀρχῆς νομοθετήσας καὶ διατυπώσας; Τὰ δ' ἅπαξ δόξαντα τῷ Θεῷ καὶ τοσούτῳ φυλαχθέντα αἰῶνι, αἰώνια αὐτὰ προσήκει εἶναι, καὶ μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος μήτε διαφθείρεσθαι*[3] *ὡς ὑπό τινος ἀνθρώπου γενόμενα καὶ θνητὰ ὑπὸ θνητοῦ κατεσκευασμένα*[4]*. Ὅθεν ἄλογον*[5] *εἰ, τοῦ παντὸς φθαρέντος, ἀκολουθήσει ἡ ἀνάστασις, εἰ τὸν πρὸ τριῶν, εἰ τύχοι, τῆς ἀναστάσεως τελευτήσαντα ἀναστήσει* <*καὶ*> *σὺν αὐτῷ Πρίαμον καὶ Νέστορα τοὺς πρὸ χιλίων ἐτῶν ἀποθανόντας καὶ ἄλλους πρὸ ἐκείνων ἀπὸ τῆς ἀνθρωπείας γενέσεως. Εἰ δὲ κἀκεῖνό τις ἐθέλοι κατανοεῖν, εὑρήσει μεστὸν ἀβελτηρίας πρᾶγμα τὸ τῆς ἀναστάσεως· πολλοὶ γὰρ ἐν θαλάττῃ πολλάκις ἀπώλοντο καὶ ὑπὸ ἰχθύων ἀνηλώθη τὰ σώματα, πολλοὶ δ' ὑπὸ θηρίων καὶ ὀρνέων ἐβρώθησαν· πῶς οὖν τὰ σώματα αὐτῶν ἐπανελθεῖν οἷόν τε; Φέρε γὰρ τὸ λεχθὲν λεπτῶς βασανίσωμεν· οἷον, ἐναυάγησέ τις, εἶτα τρίγλαι τοῦ σώματος ἐγεύσαντο, εἶθ' ἁλιεύσαντές τινες καὶ φαγόντες ἐσφάγησαν καὶ ὑπὸ κυνῶν ἐβρώθησαν, τοὺς κύνας ἀποθανόντας κόρακες παμμελεὶ καὶ γῦπες ἐθοινήσαντο*[6]*· πῶς οὖν συναχθήσεται τὸ σῶμα τοῦ ναυαγήσαντος διὰ τοσούτων ἐξαναλωθὲν ζώων; Καὶ δὴ ἄλλο πάλιν ὑπὸ πυρὸς ἀναλωθὲν καὶ ἕτερον εἰς σκώληκας λῆξαν, πῶς οἷόν τε εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπανελθεῖν ὑπόστασιν;*

Ἀλλ' ἐρεῖς μοι ὅτι τοῦτο τῷ Θεῷ δυνατὸν, ὅπερ οὐκ ἀληθές. Οὐ γὰρ πάντα Fol. 109, v°. *δύναται· ἀμέλει οὐ δύναται ποιῆσαι μὴ γεγενῆσθαι*[7] *ποιητὴν τὸν Ὅμηρον, οὐδὲ τὸ Ἴλιον μὴ ἁλῶναι· οὐ μὴν οὐδὲ τὰ δύο διπλασιαζόμενα, τέσσαρα ὄντα τῷ ἀριθμῷ, ἀριθμεῖσθαι ποιήσειεν ἑκατὸν, κἂν αὐτῷ δοκῇ*[8] *τοῦτο. Ἀλλ' οὐδὲ κακὸς ὁ Θεὸς, εἰ καὶ θέλει, δύναται γενέσθαι ποτέ, ἀλλ' οὐδὲ ἀγαθὸς ὢν τὴν φύσιν ἁμαρτῆσαι δύναιτ' ἄν· εἰ οὖν ἁμαρτάνειν οὐκ ἔστιν οἷός τε οὐδὲ κακὸς γενέσθαι, τοῦτο οὐ δι' ἀσθένειαν τῷ Θεῷ συμβαίνει· οἱ γὰρ ἔχοντες ἐκ φύσεως παρασκευὴν καὶ ἐπιτηδειότητα πρός τι, εἶτα κωλυόμενοι τοῦτο ποιεῖν, ὑπὸ*

[1] *γὰρ* prius omissum, add. in marg. pr. manus. — [2] *ἀναλύσει*. — [3] *διαφθεῖραι*. — [4] *κατασκευασμένα*. — [5] *ἀλλογον* cod. ut videtur. — [6] *ἐθοινίσαντο*. — [7] *γεγενεῖσθαι*. — [8] *δοκεῖ*.

ἀσθενείας δηλαδὴ κωλύονται· ὁ δὲ Θεὸς ἀγαθὸς εἶναι πέφυκε καὶ οὐ κωλύεται καλὸς εἶναι· ὅμως καὶ μὴ κωλυόμενος, γενέσθαι καλὸς ἀδυνατεῖ.

Σκέψασθε δὲ κἀκεῖνο πηλίκον ἐστὶν ἄλογον εἰ μὲν ὁ[1] δημιουργὸς τὸν μὲν οὐρανὸν, οὗ μηδέν τις ἐνενόησε κάλλος θεσπεσιώτερον, περιόψεται τηκόμενον καὶ ἄστρα πίπτοντα καὶ γῆν ἀπολλυμένην, τὰ δὲ σεσηπότα καὶ διεφθαρμένα τῶν ἀνθρώπων ἀναστήσει σώματα, σπουδαίων ἔνια, καὶ ἄλλα πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἀτερπῆ καὶ ἀσύμμετρα καὶ ἀηδεστάτην ὄψιν ἔχοντα. Εἰ δὲ καὶ ῥᾴδιον ἀναστῆσαι δύναται σὺν κόσμῳ πρέποντι, ἀδύνατον χωρῆσαι τὴν γῆν τοὺς ἀπὸ γενέσεως τοῦ κόσμου τελευτήσαντας, εἰ ἀνασταῖεν.

[1] εἰ ὁ μὲν.

CAPUT XXV.

Solutio de dicto : Sed abluti estis, sed sanctificati estis. (I Cor. vi, 12.)

CHRISTIANUS.

Τοσαύτην ὁ Ἕλλην δεινότητος εἴσφρησιν ἐμβαλὼν τοῖς ζητήμασιν κλονεῖν ἔδοξεν ἡμᾶς κἂν τῷ τῆς ἀμηχανίας βεβληκέναι θορύβῳ· ἡμεῖς δὲ κρυφῇ τὸν ἀποκαλύπτοντα βαθέα ἐκ σκότους καὶ φανοτάτην τὸν ἄνθρωπον γνῶσιν ἐκδιδάσκοντα λιπαρῶς ἱκετεύσαντες, πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων καιρίως ἀπηντήσαμεν[1], φάσκοντες τῷ λογάδι, ὡς μεγάλα μέν σου καὶ λίαν ἀσαφῆ τυγχάνει

Fol. 110, r°. τὰ τῶν προτάσεων· σαφεστέραν δὲ τούτων λάμβανε τὴν ἀπόκρισιν, τοῦ Χριστοῦ ταύτην δι' ἡμῶν σοι τὴν ἑρμηνείαν ἐπάγοντος· ἄκουε δ' οὖν τὸ πρῶτον ἐν πρώτοις κεφάλαιον καὶ τὸ δεύτερον δευτέρᾳ τῇ λέξει λεγόμενον, εἶτα τὸ τρίτον ὁμοίως καὶ τὸ τέταρτον <καὶ τὸ πέμπτον>, αὖθις τὸ ἕκτον σὺν <τῷ> ἑβδόμῳ ζητήματι.

Λεκτέον οὖν ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀποστόλου τὸν λόγον φάσκοντος· «Καὶ ταῦτα τίνες ἦτε, ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.» Ἐντεῦθεν γοῦν ἡμῖν τῆς ὑποθέσεως ἔσται τὸ προοίμιον. Φιλεῖ τὸ γεννητὸν παρὰ τῆς ἀγεννήτου φύσεως πλημμελοῦν πολλάκις οἰκτείρεσθαι δωρεὰν καὶ τῇ χάριτι σώζεσθαι καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἐκλύειν τὸ ὄφλημα· ἐπεὶ καί τις[2] ἐργάτης κακίας[3] γενόμενος καὶ νομικῇ τοῦ δικαστοῦ ψήφῳ τιμωρούμενος ἐκ μόνης <τῆς> βασιλικῆς φιλανθρωπίας σώζεται, δεηθεὶς μόνον καὶ δυσωπήσας ἅπαξ. Ὃν γὰρ ὁ νόμος, ἵνα σώσῃ καὶ τὸ δίκαιον, ἰσχυρῶς ἐβασάνισε, τοῦτον ὁ βασιλεὺς κύριος ὢν τοῦ νόμου οἰκτείρας ἠλέησεν, οὐ τὸ δίκαιον προνείμας τῷ πράγματι, ἀλλὰ τὸ δυνατὸν ὡς δεσπότης ἐκ συμπαθείας κυρώσας καὶ τὴν μὲν ἀδικίαν οὐκ ἐν τῷ κολάζειν ἀλλ' ἐν τῷ σώζειν τὸν ἀνάξιον διορθούμενος. Πολλοὶ γοῦν τὴν μὲν ἐπὶ θανάτῳ ψῆφον ἐκ τῶν νόμων λαβόντες βασιλεῖ προσφυγόντες τὴν μὲν ἀπόφασιν τῶν νόμων ἠκύρωσαν[4], τὴν δὲ τοῦ βασιλέως ἐπικρατεστέραν τῶν ἔργων φιλανθρωπίαν ἀπέδειξαν. Ἐν τούτῳ γὰρ τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας σώζεται τὸ ἐπάγγελμα, ἐν τῷ συγχωρεῖσθαι φιλοτίμως τῷ δούλῳ τὸ ὄφλημα <καὶ> ἐν τῷ τὸν ὑπεύθυνον τῇ δωρεᾷ λαμπρύνεσθαι. Ὅσα δὲ τῶν

[1] ἐκηντήσαμεν. — [2] της. — [3] ἐργάτης κακίας in marg. incerta, ut vid., manus. — [4] λάβοντες — ηκύ in marg. add. pr. manus.

πραγμάτων, καθὼς ὀφείλει, δικάζεται, οὐδὲν μὲν ἐκ τοῦ δικάζοντος λαμβάνει τὸ ὄφελος, οἰκείῳ δὲ τῆς ὑποθέσεως δοκιμάζεται. Ε*ἰ γοῦν μηδὲν ἐκ χάριτος ἡ* Fol. 110, r°. *πηγὴ τῆς χάριτος τοῖς ἀνθρώποις ὀρέξειεν, πάντα δ' ἐν τῷ κανόνι τοῦ νόμου δικάσειεν, οὐκ ἔσται χάρις λοιπὸν, ἀλλ' ἐπιτηδευμάτων καὶ πραγμάτων δοκιμαστής.* Κ*αὶ πῶς ἡμῖν μηδὲν ἄξιον φωτὸς ἐργασαμένοις δωρεὰν ὁ δημιουργὸς τὸ φῶς ἐχορήγησε; πῶς γεννηθεῖσιν ηὐτρέπισε δίαιταν, μηδέπω τῆς διαίτης τὸν λόγον αἰσθομένοις;* Ε*ἰ γὰρ πᾶν ὃ δίδωσιν ὁ Θεὸς δῶρον καὶ χάρις ἐστὶ, καὶ μηδὲν προσλαβὼν παρὰ τῶν γενητῶν πλουτίζει τὰ γενητὰ, εὐλόγως καὶ τοὺς ἁμαρτήσαντας ἐλευθεροῖ τοῦ πταίσματος, ὡς πατὴρ υἱοὺς οἰκτείρων ἀγνώμονας.* Ἀ*λλ' οὐδὲ*[1] *δίκαιον τῶν κτισμάτων φύσιν ἐξ οἰκείας ἀρετῆς κεκτῆσθαι φαιδρότητα, ἐπεὶ τῆς ἀγαθότητος τὸ κάλλος ἐκρύπτετο καὶ τοῦ κτίσαντος ἀφανὲς ἐτύγχανε τὸ φιλότιμον.* Ε*ἰ γὰρ μὴ τὸ πᾶν*[2] *ἐκλάμψει τοῦ κρείττονος τὴν ζωὴν ἐκληρώσατο καὶ τὸ μὴ ὂν ἐκ τοῦ ὄντος τὴν ὕπαρξιν ἔλαβε, δόσιν ἐκ χάριτος ἔχον, οὐκ ἀνταπόδοσιν παλαιὰν, ἕκαστα τῶν φανέντων ἦν ἀφανῆ καὶ τὴν λάμπουσαν οὐκ εἶχεν εὐπρέπειαν· νῦν δὲ τὴν δωρεὰν ὡς ἔχει τοῦ κρείττονος, λάμπει τὸ κάλλος καὶ δεικνύει τὸ χάρισμα.*

Ε*ἰ δέ σοι φίλον, ἄνωθεν τῆς νῦν ὑποθέσεως τὸ πρᾶγμα σκοπήσωμεν, καὶ τῶν ἁμαρτανόντων καὶ μὴ ἁμαρτανόντων τὸν λόγον γυμνάσωμεν, ὡς ὁ*[3] *μὲν νόμος ἐξουσίαν οὐκ ἔχει σώζειν τοὺς πλημμελήσαντας, ὁ δὲ τὸν νόμον θέμενος, ἅτε δεσπότης τοῦ νόμου τυγχάνων καὶ κύριος, ἐλευθεροῖ τοῦ πταίσματος.* Τοῦτο *γὰρ καὶ τῆς ἀληθείας κεκράγασιν οἱ θεσμοὶ καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις παιδεύει φιλαλήθως, τὸ*[4] *μηδὲ τὸν νόμον εἰς τὴν δεσποτικὴν ἀναβαίνειν* Fol. 111, r°. *ἀξίαν καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν ἐξ αὐθεντίας συγχωρεῖν τὸ ἁμάρτημα καὶ προτείνειν τοῖς ἀξίοις τὴν δεσποτικὴν χάριν, μηδὲ τὸν ἡγεμόνα τοῦ νόμου καὶ κύριον εἰς τὴν νομικὴν καταβαίνειν εὐτέλειαν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων λεπτότητι κρίσεως ποιεῖσθαι τὴν ἔννοιαν*[5]*, μικρολόγῳ σχήματι πενίαν ὑποκρινόμενον, καὶ τῆς μὲν αὐθεντίας ἀποκρύπτειν τὸ δώρημα, τῆς δ' ἀκριβολογίας ἐμφανίζειν τὸ πρόσχημα καὶ δικάζειν ὁμοίως τῷ νόμῳ τοὺς ἁλόντας καὶ τὸ δίκαιον ἑκάστῳ κατὰ τοὔργον ἐπάγειν· ἀλλὰ πρέπον τῷ παντὶ καὶ τοῖς ἄλλοις θεσπέσιον τὸν μὲν* Κύριον, *ὡς* Κύριον, *συγχωρεῖν τὸ ἁμάρτημα, τὸν δὲ νόμον, ὡς νόμον, τιμωρεῖν τὸ πλημμέλημα, ἵνα καὶ τῆς ἐξουσίας ἡ χάρις ἀρίδηλος καὶ τοῦ δουλεύοντος τῇ ἐξουσίᾳ φανερὸν τὸ κατόρθωμα, καὶ μὴ τῶν ἑκατέρων ἡ τάξις ὑβρίζηται μίαν ἐκ συγχύσεως*[6] *τὴν ψῆφον ἐκβάλλουσα· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς δοῦλον καὶ κάμνον ὀφθήσεται, τὸ δ' ὡς κύριον καὶ πλοῦτον ἐλευθερίας ἔχον.*

[1] *οὔτε.* — [2] *τὸ μὴ πᾶν.* — [3] *ὁ* in marg. — [4] *τοῦ.* — [5] *εὔνοιαν.* — [6] *συγχήσεως.*

Ἔστι γοῦν τοῦτο μαθεῖν ἐξ εἰκόνος ἀληθοῦς καὶ πολλοῦ παραδείγματος· χθὲς γάρ, οὐ πρὸ πολλοῦ καὶ πρώην, οὐ πρὸ χρόνου, τινὲς ἀπηγορευμένοις ἐνεχόμενοι πράγμασιν καὶ μέλλοντες ἱκανῇ τιμωρίᾳ κολάζεσθαι, βασιλικὴν πρόοδον ὑποκύψαντες καὶ τὴν ἀρχὴν διαιωνίζειν λιπαρῶς ἐναρξάμενοι πάσης ἀφέθησαν ἐγκλημάτων ὑποβολῆς καὶ τὴν δικαστικὴν κατόπιν ἀπόφασιν ἔρριψαν. Ἄλλοι δέ, μώμου παντὸς καὶ κηλῖδος ἐλεύθεροι, ἀδικήματος κοινοῦ καὶ
Fol. 111, v°. κλοπῆς ἀμέτοχοι, μηδὲ μέχρι σχήματος τὸν βασιλέα σέψαντες, ὡς ἀκαθοσίωτοι καὶ λίαν ἀχάριστοι, φρικωδεστάτην παραυτὰ τῆς ἀπωλείας τὴν κόλασιν ἔλαβον, οὐδὲν ἐκ τοῦ ζῆν ἀνεγκλήτως ὀνήσαντες οὐδ' ἐκ τοῦ καθαρεύειν ἐγκλημάτων κερδίσαντες[1]· τοὐναντίον δ' ἐξ ἔργων, ὡς ἐδοκίμαζον, εὐαγῶν ἐπαρθέντες, ὡς ἐξ ἐπιτριβῆς οἰκείας ἀπώλοντο. Οἱ δ' ἐν μετρίῳ φανέντες τῷ σχήματι, κακῶν μὲν ἐργάται μυρίων καὶ πράκτορες, ἀθεμίτων δὲ γέμοντες τῶν ἐπιτηδευμάτων, πιστεύσαντες ὡς εὐχερὲς τοὺς ἀπεγνωσμένους διασώζειν τῷ βασιλεῖ, οἰκτρῷ μὲν τῷ βλέμματι, ἐλεεινῷ δὲ τῷ σχήματι προσελθόντες ἐσώθησαν, μηδὲν ἐξ ὧν ἔδρασαν φαύλων ζημιωθέντες. Ἑκατέροις γάρ, οἰκείᾳ γνώμῃ, ζωῆς καὶ θανάτου παραίτιος γέγονε· τοῖς μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς τὴν σωτηρίαν μνώμενος ἐβοήθησε, τοῖς δὲ ἄξια τῆς ἀλαζονείας ἔδωκε τὰ ἐπίχειρα. Εἴ γε οὖν ἡ πίστις τῶν ἀδικημάτων ἐστὶν ἐπικρατεστέρα, ἡ δ' ἀπιστία τῶν ἀνεγκλήτων ζημία τις ἔνδικος, τί τὸν Ἀπόστολον λέγοντα μεμπτέον ὧδε ταῦτα; Ὅρα γὰρ τί φησιν· «Ἀλλὰ ταῦτα τίνες ἦτε;» καὶ τῶν νομικῶν ψήφων ὑπεύθυνοι καὶ δοῦλοι καὶ τιμωρίας εἴχετε βάσανον ἀπαραίτητον[2], «ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.»

Εἰ γὰρ ἐθέλεις τὴν δύναμιν τῶν εἰρημένων γνῶναι τῆς ἀκριβείας, ἔσται
Fol. 112, r°. σοι τρανὸν τὸ διήγημα· οὐ γὰρ ἁπλῶς Ἐλούσασθε λέγει ἢ Ἐδικαιώθητε, ἀλλ' Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου φησίν. Ὡς γὰρ οἱ χαρακτῆρες τῶν γραμμάτων τότε δυνατοὶ τῷ παντὶ καὶ ἐπιφανεῖς, ὅταν ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς καταγραφῶσιν, ἱκανοὶ μὲν ἐλευθερῶσαι τὸν διαβεβλημένον, ἱκανοὶ δὲ νικῆσαι φαλάγγων στρατόπεδα καὶ τὴν ὑπήκοον ὅλην γεμίσαι παρρησίας, ὑπ' ἰδιωτικῆς δὲ χειρὸς χαραττόμενοι τὸν μὲν αὐτὸν τύπον τοῦ σχήματος ἔχουσιν, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τῆς ἰσχύος ἐνέργειαν, οὕτω τὸ ὕδωρ ὑπὸ μὲν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ σημειούμενον δυνατὸν καὶ τονωτικὸν ἰσχυρῶς καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπαρκοῦν εἰς κάθαρσιν, ἱκανὸν ἀπολοῦσαι τὸν τῆς κακίας σπῖλον, ταχινὸν σμῆξαι πονηρίας ῥυτίδα. Ἡ γὰρ ὀνομασία τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ ἐπὶ τῷ ὕδατι γενομένη μυστικῶς

[1] κερδήσαντες. — [2] In marg. comp. σημείωσαι.

οὐκέτι κοινὸν ὕδωρ, ἀλλ' ἀφωρισμένον ϖοιεῖ καὶ ἀπόρρητον δυνάμενον ἀποπλῦναι οὐ μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ φαινομένου σώματος ἀλλὰ καὶ τοῦ συνειδότος αὐτὸ τὸ ἀπόκρυφον καὶ καθάπερ σ7ρατόπεδον ὁπλίσαι τοὺς λογισμοὺς καὶ ϖληρῶσαι ζωῆς τὸν λουσάμενον ἐν αὐτῷ, ὡς μὴ δεδοικέναι μηκέτι τοῦ νόμου τὴν ἀπειλὴν, ἣν κατὰ τῶν ὑπευθύνων ἄνωθεν ἐπεκρέμασεν[1], εἰς αὐτὸν τὸν δεσπότην τοῦ νόμου καταφυγόντα[2] καὶ ϖαρ' αὐτοῦ τῆς χάριτος ϖανοπλίαν λαβόντα[3] καὶ τῶν ϖαθῶν δυνάμενον[4] κεντῆσαι τὴν φάλαγγα. Ἴδε γοῦν εἱρμὸν καὶ τάξιν ἀκόλουθον, ἴδε τὴν ἀποσ7ολικὴν διδασκαλίαν ἀσ7ράπ7ουσαν. Οὐ λέγει ϖρῶτον Ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ϖρῶτον Ἀπελούσασθε· ϖρῶτον γάρ τις λούεται,
Fol. 112, v°. εἶτα καθαρίζεται, τουτέσ7ιν ἁγιάζεται. Ὡς γὰρ ὕδατι τὸ νίτρον ἐμβληθὲν ἀποσμήχει τὸν ῥύπον, οὕτω τὸ ὄνομα τοῦ Χρισ7οῦ συμπλακὲν τοῖς ὕδασι τὸν εἰς αὐτὰ κατελθόντα καθαίρει τοῦ ϖ7ώματος καὶ δεικνύει λαμπρὸν ἀσ7ραπῇ τῆς χάριτος· εἶτα μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ἀποτελεῖ δίκαιον, ϖάσης ἀδίκου ϖράξεως ἐκδυθείσης.

Ταῦτα δ' οὐκ ἄλλως ὑπάρξαι λέγει τοῖς σωζομένοις ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· θεσπεσίως καὶ ϖάνυ ϖρεπόντως ἐδογμάτισε τὴν χάριν ἐκ τῆς Τριάδος χορηγεῖσθαι τοῖς ϖισ7οῖς, εἰπὼν ἐν ὀνόματι Κυρίου καὶ Πνεύματος, καὶ οὐχ ἁπλῶς Πνεύματος, ἀλλὰ Θεοῦ Πνεύματος, μίαν ὀνομάζων τῶν τριῶν τὴν θεότητα, φάσκων οὐκ ἐν ὀνόμασιν ἀλλ' ἐν ὀνόματι· ἓν γὰρ ὄνομα Θεοῦ κἀπὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ Θεὸς εἷς ἐν τρισὶν ὑποσ7άσεσίν ἐσ7ι καὶ ὀνομάζεται, καὶ οὔτε Πατὴρ ἄνευ τοῦ Υἱοῦ λαμβάνει[5] τὸν ϖισ7εύοντα, οὔτε ὁ Υἱὸς δίχα τοῦ Πνεύματός τινα ϖροσάγει τῷ Πατρί. Ἰδοὺ γὰρ ϖῶς μυσ7ικῶς εἶπεν· « Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε· » ὃν γὰρ ἔλουσεν ὁ Χρισ7ὸς, τοῦτον ἡγίασε τὸ Πνεῦμα· ὃν δ' ἡγίασε τὸ Πνεῦμα, τοῦτον ἐδικαίωσεν ὁ Πατήρ· καὶ οὐχ ὅτι λούων ὁ Χρισ7ὸς ἁγιάζειν οὐ δύναται[6], οὐδ' ἁγιάζον τὸ Πνεῦμα δικαιοῦν οὐκ ἰσχύει, οὐδ' ὁ Πατὴρ δικαιῶν ἀσθενεῖ τινα λούειν ἢ ἁγιάζειν ὃν βούλεται· ἱκανὸς γὰρ ὁμοίως καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ λούειν καὶ ἁγιάζειν καὶ δικαιοῦν[7] τὰ ϖάντα, ἀλλ' ὅτι ϖρέπει τὸν Υἱὸν, ὡς υἱὸν, υἱο-
Fol. 113, r°. θετεῖν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἁγιάζειν, ὡς ϖνεῦμα, καὶ τὸν Πατέρα δικαιοῦν[8] τὸν ἁγιαζόμενον, ἵνα τριῶν ὑποσ7άσεων ἐν οὐσίᾳ μιᾷ γνωρισθῇ τὸ ὄνομα. Ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ὁ Ἀπόσ7ολος ϖαιδευθεὶς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἔνθα φησί
[a] Matth. xxviii, 19. « [a] Πορευθέντες μαθητεύσατε[9] ϖάντα τὰ ἔθνη, βαπ7ίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, » ἐπὶ τοῦ λουτροῦ ϖα-

[1] ὑπεκρέμασεν. — [2] καταφυγών. — [3] λαβών. — [4] δυνάμενος. — [5] λαβάνει. — [6] In marg. comp. σημείωσαι. — [7] δικαιεῖν. — [8] δικαιοῦντα. — [9] μαθητεύσα.

ραλαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς Τριάδος λέγων· «Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισῖοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.»

Εἰ δέ τινες, ὡς φῄς, τὴν δωρεὰν εἰς προτροπὴν ἁμαρτημάτων ἔλαβον καὶ τὸ χάρισμα καπηλεύοντες δι' αὐτοῦ τὰ τῆς κακίας ἐμπορεύονται πάθη, αἰσχίσῖων ἔργων ὕβριν ἐξωνούμενοι, οὐδὲν πρὸς τὸν δωροδότην· οὐ γὰρ καλῶν τὸν καλούμενον ἀσελγαίνειν προτρέπεται, ἐπεὶ μηδὲ φίλους εἰς συμπόσιόν ποτε δεξιούμενος πρὸς τὸ μεθύσκεσθαι τούτους ἐν ἀσωτίᾳ διδάσκει, τοὐναντίον δὲ νήφειν καὶ πάσης ἀπλησῖίας καθαρεύειν καὶ πλησμονῆς· ὡσαύτως εἰς οὐράνιον τράπεζαν καὶ κρατῆρα πνευματικὸν ἐκ φιλοτιμίας καλῶν τοὺς ἀνθρώπους ὁ Κύριος, οὐ πρὸς τὸ ἐμφορεῖσθαι τοῖς κακοῖς ὑποτίθεται, ἀλλὰ προετοιμάζεσθαι σώφρονι καταλαβεῖν τὴν χρῆσιν τῷ σχήματι, μὴ μὴν τὴν ἐλευθερίαν ἀφορμὴν δουλείας ἐργάσασθαι καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς εὐγενείας. Εἰ δὲ συμβῇ τινας καταφρονῆσαι τοῦ κλήτορος καὶ προσεμφορηθῆναι τῆς ἀταξίας τοῦ βίου,
Fol. 113 v°. ὁ μὲν διδοὺς τὸ δῶρον οὐ μεταγινώσκει ἐφ' οἷς ἐπηγγείλατο, ὁ δὲ λαβὼν κόρῳ κακῶς διαθέμενος ἑαυτὸν ἐζημίωσεν, οὐχὶ τὸν δωρησάμενον· πρόθεσις γὰρ αὐτῷ, μίαν πᾶσιν ἐφαπλῶσαι[1] τῆς εὐφροσύνης τὴν τράπεζαν καὶ μίαν τοὺς τρεφομένους τὴν ἕξιν ἐπάγεσθαι. Εἰ δέ τινες αὐθαιρέτῳ λογισμῷ βουκολούμενοι ὑβρισῖικῶς ἀπήντησαν, ἐβλάβησαν οὐ μετρίως, πέμψαι τὴν μετάληψιν τοῦ καλοῦ μὴ δυνάμενοι· πολλοὶ γοῦν, ὡς ἔφης, τοιούτῳ λογισμῷ τὸ πρᾶγμα σοφισάμενοι τῆς προκειμένης χάριτος ἀπεσφάλησαν, μέχρι γήρως τῆς κακίας ἑαυτοῖς τὸν πηλὸν ὑποπλάτῖοντες καὶ τῶν μυσαρῶν ἔργων τὴν ἀγωγὴν ζηλώσαντες, ἅπαξ τὸν σωρὸν τῶν κακῶν ἐπὶ τοῦ βαπῖίσματος ἀποσυνάξαι νομίσαντες, αἰφνίδιον τῆς ἐπαράτου ζωῆς ἀπεσπάσθησαν, μηδὲ σημεῖον οἰκτρᾶς παραμυθίας ἐπὶ μετώπου βασῖάσαντες, σκληρότητι πολλῆς γνώμης συναπολλύμενοι[2], κὰν τῷ πειράζειν τὸ δῶρον καὶ τὸ καλὸν ὑπερτίθεσθαι τὴν βλάβην ἑαυτοῖς ἀπηνέγκαντο. Ταῦτά σοι τοπάζω σαφῶς ἀποκεκρίσθαι τῆς ἀποσῖολικῆς ἕνεκεν διδασκαλίας τὰ ῥήματα.

[1] ὑφαπλῶσαι — [2] συναπολλύμενοι

CAPUT XXVI.

Solutio de Monarchia[1].

Τὸ δὲ τῆς μοναρχίας ὧδέ σοι λοιπὸν διευκρινήσω σόφισμα καὶ τῶν θεῶν καὶ τοῦ μόνου Θεοῦ τὸν λόγον βασανίσω· εἰ καὶ[2] *τὰ μάλιστα ἐξ εἰκόνος ἡμῖν τὴν μοναρχίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρχομένων θεῶν τὸν λόγον κρατύνειν ἐσπούδασας, ζητητέον εἰ*[3] *ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἡ τῶν πραγμάτων εἴωθε φύσις ἀποσώ-*

Fol 114, r°. *ζεσθαι· εὕρομεν γὰρ ὡς οὐκ ἐξ ὀνόματος*[4] *τὸ*[5] *πρᾶγμα, ἀλλ' ἐκ τοῦ πράγματος τὴν ἀλήθειαν τὸ ὄνομα κέκτηται*[6]*, ὡς ἐπὶ τοῦ πυρὸς ὅτι θερμὸν καὶ ἐπὶ τοῦ πλησιάζοντος τῷ πυρί· ἀμφότερα γὰρ θερμὰ, καὶ οὐκ ἀμφότερα τὴν οὐσίαν ἔχει θερμήν· ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ φύσει, τὸ δὲ τῇ θέσει θερμὸν, καὶ τὸ μὲν ἐξ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ*[7] *θερμόν· καὶ οὐ πάντως ἐκ τῆς ὁμωνυμίας μίαν ἡμῖν ὁ λόγος τὴν φύσιν ἐδήλωσεν. Οὕτως ὁ Ἀπόστολος, ἵνα τὴν ὄντως διδάξῃ θεότητα, καὶ τὴν οὐσίαν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας διακρίνας ἐλέγξῃ, καὶ τὸν μὲν οὐσίᾳ*[8] *Θεὸν καὶ κυρίως Κύριον, τοὺς δὲ τῇ θέσει θεοὺς καὶ κυρίους*[9] *τῇ*

* Cf. I Cor. VIII, 5-6. *κλήσει μηνύσῃ τοῖς μαθηταῖς, φησι· «*Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ θεοὶ, ὥσπερ οὖν εἰσι, καὶ κύριοι πολλοὶ, ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα.»*

Ὁρᾷς ὅπως λέγει· «Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ θεοὶ» ἀντὶ τοῦ «τῇ κλήσει μόνον θεοὶ, οὐ μὴν κυρίως θεοὶ[10]*,» «ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς» τουτέστιν ὁ*[11] *ὄντως Θεός. Ὁ*[12] *τῆς οὐσίας λόγος μαρτυρεῖ τῇ θεότητι, οὐ μὴν λέξις ὀνόματος βεβαιοῖ τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἡ φύσις τοῦ πράγματος κυροῖ τὴν ἀλήθειαν. Ἄρχει γοῦν*[13] *τῶν θεῶν καὶ δεσπόζει καὶ κρατεῖ, οὐχ ὡς εἷς αὐτῶν ὑπάρχων ἐκ τῆς ὁμωνυμίας, ἀλλὰ μόνος ἀγένητος ὢν καὶ δεσπόζων τῶν γενητῶν. Οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν*[14] *ἔλαβον, ὁ δὲ οὐ παρ' αὐτῶν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς ἐπορίσατο· καὶ τῶν μὲν τὰς οὐσίας*[16] *αὐτὸς ἐδημιούργησεν, οἱ δ' ὑποστάσεως ἀρχὴν οὐ κατέλαβον ἐν αὐτῷ· καὶ ὁ μὲν ἐκείνους ὧν ἄρχει σώζειν οἶδεν, οἱ δ' οὐδὲν ἀρχόμενοι ἐκείνῳ χαρίζονται. Καλεῖσθαι δὲ πολλοὺς θεοὺς καὶ κυρίους*

[1] Hujus capitis et duorum sequentium ut quæstionem, ita solutionem retulit Nicephorus in Antirrheticis, sed non uno tenore. Quæ fragmenta, vir clariss. D. Pitra, edidit in Spicilegio Solesmensi, t. I, p. 311 et sq.; cf. p. 552, 553. — [2] *εἰς τὰ μάλιστα* Nic. — [3] *ζητητέον εἰκότως ἢ ἐκ τῆς* Nic.; *εἰ* conjecit editor. — [4] *ὀννόματος.* — [5] *τὸ* omisit Mac. — [6] *κεκτῆσθαι* Mac. — [7] *τὸ δὲ ἐξ ἑτέρου* Nic. — [8] *κατ' οὐσίαν* Nic. — [9] *καὶ οὐ κυρίως* Nic. — [10] *οὐ μὴν κυρίως θεοὶ* desunt in codice. — [11] *ὁ* deest. — [12] *οὐ* Nic. — [13] *γοῦν δὴ* Nic. — [14] *σύστασιν* Nic. — [15] *τὴν οὐσίαν* Nic.

οὐ φθονεῖ, μόνον εἰ πλησιάζοντες αὐτῷ καὶ γειτνιῶντες[1] τῷ τῆς Θειότητος[2] Fol. 114, v°. *λόγῳ συγχρωτίζονται· εἰ δ' ἀπορραθυμήσωσι[3], καὶ πόρρω που γένωνται[4], ταὐτὸ πάσχουσι τοῖς ἀποστραφεῖσι τὴν ἀκτῖνα τοῦ φωτὸς κἂν τῇ σκιᾷ τοῦ σκότους ἐν ζόφῳ διάγουσι.*

Πρᾶγμα *γοῦν[5] ἀτύραννον ἐκεῖνο καὶ δίκαιον τὸ[6] τῶν ἀνομοίων ἄρχειν δι' οὐσίας ἀκρότητα· ὃς[7] γὰρ τῶν ἑτερογενῶν δι' ὑπερβολὴν κυριεύει φύσεως, οὐ βίᾳ τυραννίδος δεσπόζων ἐπιτάττει, ἀλλ' ἀγάπης στερρότητι[8] ἡγεμονεύει φιλικῶς.* Ἀ*δριανὸς δὲ[9] ἤ καί τις κοσμοκρατόρων ἕτερος, ἄνθρωπος ὢν καὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπων βασιλεύσας, νόμῳ δυναστείας τοῦτο καὶ τυραννίδος ἔπραξεν, οὐ θεσμῷ τῆς ἀκολουθίας τῶν ὁμοουσίων[10] ἄρξας, ἀλλ' ἀνάγκῃ καὶ βίᾳ τοὺς ὁμογενεῖς ἐδουλώσατο.* Ἠ*δίκει δὲ[11] μεγάλα, τὰ μέρη τῆς οὐσίας, οὐ τὴν οὐσίαν ἐκτρύχων, καὶ τὸ εἶδος ἀδικῶν, οὐ τὸ γένος καταπονῶν· ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπου, καθὸ μὲν ἄνθρωπος, δεσπόζειν οὐ δύναται· καθὸ δ' ἄρχων ἢ τύραννος προσλαβὼν ἐξουσίαν, δι' αὐτῆς τὸν ὁμόφυλον καταπονεῖ δουλούμενος.* Ὅ*σα γοῦν ἐκ βίας τὴν φύσιν ἐτυράννησε, ταῦτα οὐκ ἐκ φύσεως τὴν [ἐξ]ουσίαν[12] ἐκτήσατο ἀλλ' ἐξ ὠμότητος ἐπικρατέστερα τῶν ὁμοίων ἐφάνη.* Θ*εὸς δὲ μόνος ἄρχων καὶ μοναρχίαν ἔχων κατὰ ἀλήθειαν κυριεύει τῶν γενητῶν, ὑπάρχων ἀγένητος, κρατεῖ τῶν κτισμάτων, ἄκτιστος ὢν καὶ ἄναρχος, οὐ τῶν ὁμοίων ἀλλὰ τῶν ἀνομοίων ἡγεμονεύει κηδόμενος.* Ὡ*ς γὰρ ἥλιος, οἷς ἐπιλάμπει, τούτους[13] λαμπρύνει τῇ μετουσίᾳ τοῦ φωτὸς, οὐ μὴν αὐτός ποτε παρ' αὐτῶν* Fol. 115, r°. *αὐγάζεται, οὕτω* Θ*εὸς τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ λόγῳ τῆς διανοίας ἁγιάζει[14] θεοποιῶν καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς μακαριότητα· οὐ μὴν αὐτὸς ἐξ αὐτῶν τὸ τῆς ἀρετῆς λαμβάνει καλλώπισμα.* Ε*ἴ γε[15] οὖν ἥλιός τινα φωτίζων τοῖς φέγγεσι φωτεινὸν ποιεῖ λέγεσθαι ὥσπερ αὐτὸς λέγεται, τῆς μὲν[16] οἰκείας οὐσίας ἀφαιρέσεως λόγῳ τοῖς φωτιζομένοις οὐδὲν μεταδίδωσι, λαμπρὰ δ' οὐ κωλύει τὰ παρ' αὐτοῦ καλεῖσθαι λαμπόμενα· αὐτὸς γὰρ ὢν[17] τὴν οὐσίαν λαμπρὸς τῇ θέσει λαμπρὰ καλεῖσθαι ποιεῖ τὰ λαμπόμενα.* Τὸν *αὐτὸν[18] τοίνυν τρόπον* Θ*εὸς μονάρχης ὢν καὶ τὴν φύσιν ἀΐδιος οὐ κωλύει θεοὺς καλεῖσθαι τοὺς* Ἀ*γγέλους, θεοποιῶν αὐτοὺς τῇ θέσει τοῦ πράγματος, οὐ τὴν οἰκείαν εἰς αὐτοὺς ἀποτέμνων οὐσίαν οὐδὲ μέρος αὐτοῖς τῆς ἰδίας[19] δωρούμενος φύσεως.*

[1] *γειτνιάζοντες* Nic. — [2] *θεότητος* hic et alias Nic. — [3] In codice nostro ut in Nicephori codice *ἀποραθυμήσωσι*; conjecit editor *ἀπορραθυμήσωσιν*. — [4] *γένονται*. — [5] *οὖν* Nic. — [6] *δίκαιον τῶν* Nic. — [7] *ὁ* Nic et Mac. — [8] *στερότητι* Mac. — *στερρότητος* Nic. — [9] *δὲ* Nic. — [10] *τοῦ ὁμοουσίου* Mac. — [11] *δὲ τὰ μέγαλα* *τὰ* (addit. a sec. manu) Mac. — [12] *οὐσίαν* Mac. — *ἀξίαν* Nic. — [13] *τούτοις* Nic. — [14] *αὐγάζει* Mac. — [15] *εἰ γοῦν* Nic. — [16] *ὥσπερ αὐτὸς λέγεται* omis. Mac.; deinde *καὶ τῆς*; *τῆς δὲ* Nic. — [17] *λάμπων ἐν αὐτοῖς ὢν γὰρ* Mac. — [18] *αὐτὸν* omis. Mac. — [19] *οἰκείας* Mac.

Ὅθεν ὁ μὲν τὸν Φύσει Θεὸν προσκυνῶν μακαρίζεται, ὁ δὲ τὸν τῇ θέσει, πολλά[1] διασφάλλεται ἐν τῷ σέβειν ἀβέβαιον καρπούμενος ὄφελος. Ὡς γάρ[2] ὁ θέρμης ἕνεκεν τὸ πῦρ ἀσπαζόμενος καὶ θερμαίνεται παρ' αὐτοῦ καὶ τῷ φέγγει[3] λαμπρύνεται, ὁ δ' ὕλην ἐκ πυρὸς ἢ χαλκοῦ ἢ σιδήρου ζητῶν εἰς θερμασίαν[4] διαμαρτάνει τοῦ σκοποῦ· πρὸς ὀλίγον γὰρ ἡ ὕλη ψευσαμένη τὴν φύσιν εἰς[5] τὴν οἰκείαν τῆς οὐσίας λῆξιν ὑπαναχωρεῖ[6], μηδὲν τὸν ἔχοντα ταύτην ἐν θερμοῖς ὠφελήσασα μηδὲ σέλας αὐτῷ λαμπρὸν ἐπαρκέσασα, οὕτως ὁ βουλόμενος ἀρετῆς ἀκράτου λαβεῖν μακαριότητα, παρὰ τοῦ[7] Θεοῦ ταύτην τοῦ κατὰ φύσιν αἰτῶν οὐ σφάλλεται, παρὰ δ' Ἀγγέλου ἢ τινος ἀσωμάτου τάγματος ἀνωφελοῦς[8], θεοῦ τὴν θέσιν, οὐ τὴν φύσιν ὑπάρχοντος, ζημιοῦται μεγάλως,
Fol. 115, v°. λαβεῖν θέλων, ὅπερ δοὺς ὁ κτησάμενος γυμνητεύει[9] τῆς χάριτος. Θεὸς δὲ[10] πάντα τοῖς πᾶσι δωρούμενος ἔχει τὰ πάντα, τὴν πενίαν ἀρνούμενος· ὡς[11] ἥλιος χορηγῶν τὰ φέγγη τοῖς βλέπουσι καὶ τούτους εὐεργετεῖ καὶ τὸ φῶς οὐκ ἐκδύεται, ὡς διδάσκαλος μαθηταῖς διδοὺς τὰ μαθήματα καὶ τοὺς μαθητὰς σοφίζει καὶ τὴν σοφίαν ἔχει, οὕτω παρὰ τοῦ Χριστοῦ δύναμις ἐξήρχετο καὶ τῶν καμνόντων ἤλαυνε τὰ νοσήματα καὶ ἐν[12] τῷ Χριστῷ μένουσα ὅλως οὐκ ἐχωρίζετο. Πιθανῶς σοι καὶ ταύτην ὁ λόγος εἴρηκε τὴν ζήτησιν, τὴν περὶ Θεοῦ καὶ θεῶν καὶ τῆς μοναρχίας ἣν ἔχει ὁ μόνος ἀληθινὸς ἄρχων Θεός[13].

[1] πολλὰ omis. Mac. — [2] γὰρ omis. Mac. — [3] τῷ φέγγει omis. Mac. — [4] θερμότητα Nic. — [5] καὶ Mac. — [6] ὑποχωρεῖ Nic. — [7] τοῦ omis. Nic. — [8] καὶ ἀνωφεροῦς Mac.; ἀνωφεροῦς Nic. — [9] γυμνιτεύει uterque. — [10] ὁ Nic. — [11] ὁ Nic. — [12] ἐν omis. Nic. — [13] ἔχει μόνος ἄρχων Mac.

CAPUT XXVII.

Solutio de Angelis immortalibus et de Tabulis digito Dei scriptis.

Λοιπὸν περὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῆς ἀφθαρσίας αὐτῶν σὺν τῷ μετρίῳ λέξομεν τὴν ὑπόθεσιν καὶ πῶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς Ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὴν μακαριότητα δεῖξαι βουλόμενος ὁ Χριστὸς τῶν οἰκεῖν λαχόντων τὴν οὐράνιον χώραν καὶ ταλανίσαι τοὺς ἐν φθορᾷ τῆς γῆς βιοτεύοντας καὶ τὴν ὕπαρξιν ἐκ ῥυπαρᾶς τῶν σαρκῶν βλάστης ἀνειληφότας, γεννωμένους καὶ γεννῶντας καὶ δίκην φύλλων θᾶττον ἀπορρέοντας, φησιν· «Οἱ καταξιωθέντες εἰς ἀνώλεθρον ζωῆς εἰσελθεῖν ἀνάκτορον λαμβάνουσιν ἀγωγήν, ἣν ἔχουσιν Ἄγγελοι, ἀπαλλαγέντες μίξεως σωματικῆς καὶ κράσεως καὶ τελευτὴν μηκέτι μηδὲ γένεσιν ἔχοντες, συμπλοκῆς σωματικῆς[1] *καὶ δεσμῶν χωριζόμενοι*[2]*,» ἵνα τις τῶν εὖ φρονούντων ἀκούσας ἐν οὐρανῷ λογικὴν οὐσίαν, τῷ τῆς ἀθανασίας λόγῳ πανηγυρίζουσαν, πρὸς μίμησιν αὐτῶν*[3] *τὸν βίον ῥυθμίσειε*[4]*, καὶ τὴν ἐκείνων ἀξίαν τοῖς ἔργοις ζηλώσειε*[5]*, γάμων ἀπεχόμενος καὶ τὰ τῆς φθορᾶς δραπετεύων σύμβολα, καὶ τέλος παρελθὼν τοῦ θανάτου τὴν θύραν, εἰς μακάρων αὐλήν, τουτέστι τῶν Ἀγγέλων, ἀνέλθῃ κουφιζόμενος. Οὐ μὴν εἰκόνας ἐκείνων τυπώσας τῷ σχήματι, ὡς φὴς αὐτὸς, φθέγγεται τῇ σκιᾷ καὶ τῷ φάσματι τέρπεται, ἀψύχοις ὕλαις ὡς ἐμψύχοις ἐνομιλῶν, νεκραῖς*[6] *χαρακτήρων ὄψεσιν εὐωχούμενος, ἀφώνῳ πλάσματι προσάγων τὴν ἔντευξιν, λίθῳ καὶ ξύλῳ φωλεύειν τὸ θεῖον νομοθετῶν, χαλκῷ καὶ σιδήρῳ κρατεῖσθαι τὴν ἀκράτητον ὕλην*[7] *φανταζόμενος, θηρᾶν τὸ ἀθήρατον*[8] *ἐν θεωρίᾳ νεκρᾷ ἀλόγως ὑποτυπῶν*[9]*.*

Fol. 116, r°.

Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα ἐν ἀνδρικῷ[10] *σχήματι Ἄγγελοί ποτ' ἐφάνησαν, ἀλλ' οὐ τὸ φανὲν ἦσαν, ἀλλ' ὅπερ ἦσαν, ἀόρατον*[11]*· εἰ δέ τις ἢ γράφει ἢ χαλκεύει τῷ σχήματι, οὐκ ἐκεῖνο ποιεῖ ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς, οὐδὲ τὴν φύσιν ἐγκλείει· κἂν ἐκπονῇ*[12] *τῷ γράμματι, μάτην ἐκτρύχεται πολλὰ δαμαζόμενος, ἐν θίξει θέλων λαβεῖν τὸν τὴν θίξιν ἀρνούμενον. Κἂν γὰρ δάκτυλον Θεοῦ ἱστορῇ*[13] *που θεῖος λόγος καὶ πλάκας ὑπ' αὐτοῦ κεχαράχθαι μηνύει καὶ πόδας ἢ κεφαλὴν ἢ γλῶτταν ἢ ἀκοὴν, οὐκ εἰς μέλη τὸν Κύριον*[14] *κερματίζων ἐφθέγξατο, ἀλλὰ τὴν ἀθέατον εἰς θεώμενον εἶδος οὐσίαν ἔρχεσθαι συμπαθῶς ἐξε-*

[1] *καὶ κράσεως — σωματικῆς* omis. Mac. — [2] In textu *χαριζόμενοι*; in marg. *χωριζόμενοι ἴσως* sec. manus; *χωριζόμενοι* Nic. — [3] *αὐτῷ* Mac. — [4] *ῥυθμήσειε* Mac. — [5] *καὶ τὴν — ζηλώσειε* omis. Mac. — [6] *νεκρῶν* Nic. — [7] *ἀκήρατον λῆξιν* Mac. — [8] *ἀθέατον* Nic. — [9] *ὑποτοπῶν* Mac. — [10] *ἀνδρείῳ* Nic. — [11] *ἐστιν* Nic. — [12] *ἐκπονεῖ*. — [13] *ἱστορεῖ*. — [14] *Χριστὸν*.

παίδευσε, κατάλληλον ὄψιν τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ κόσμου μυσΊικῶς ἀναπλάτΊουσαν, ἵν' ἄνθρωπος τῆς οἰκείας συνθήκης ὁρῶν ὁμοίωμα ἐν ὀπΊασίᾳ Θείᾳ μὴ ταραχθῇ τοὺς χρησμοὺς τῶν μελλόντων δεχόμενος, συγκραθῇ δὲ τῷ Φανέντι τῇ Fol. 116, v°. συγγενείᾳ τῆς ὄψεως, ἵν' ἐκ συμμέτρου Θέας τῶν ἀπορρήτων χωρήσῃ μυσΊηρίων τὴν τελετήν. Ὅθεν εὐλόγως ἐν πάσῃ διαλέκτῳ μυσΊικῇ, οἰκονομίας ἕνεκεν τῶν ὠφελουμένων, ἑκατέρας τὰς Φύσεις τὸ Θεῖον ὑποκρίνεται, μηδὲν χραινόμενον κἂν ἐν Φυτῷ δειχθήσεται· ἐπεὶ μὴ δύναται τὰ γεννητὰ γυμνὸν ἰδεῖν τὸ ἀγένητον, μηδὲ τὰ σωματικὰ χωρεῖν τὸ ἀσώματον, μηδὲ τὰ σύνθετα λαβεῖν τὸ ἀσύνθετον· οὐδὲ γὰρ ἐν ὕπνῳ τις Θεασάμενος λέοντα ἢ σΊύλον ἢ ποταμὸν, κατὰ ἀλήθειαν εἶδε ποταμὸν <ἢ στύλον> ἢ λέοντα, ἀλλὰ Φαντασίᾳ ὄψεως ἀνυπόσΊατον ὄνειρον ἐξετάσει τῆς ἐπισΊήμης κρινόμενον. Οὕτω τις ἐπὶ Θεοῦ πόδας ἀκούων ἢ χεῖρας ἢ δακτύλους ἢ γλῶτΊαν ἢ ἀκοὴν, πεπαιδευμένος ὢν καὶ συνιὼν τὸ Θεῖον Θεοπρεπῶς, οὐ πόδας σωματικοὺς ἢ χεῖρας δικάσειεν, ἀλλὰ πραγμάτων ὄψιν ἐν Φαντασίᾳ κειμένην.

Οὕτω ποτὲ τῷ Ἀβραὰμ ἐΦάνησαν Ἄγγελοι, ἀνθρώπων εἶδος ἐν Θέᾳ δεικνύοντες[1], οὐκ ἄνθρωποι δὲ τὴν Φύσιν, τῶν ἀσωμάτων τὸν λόγον ἀποσώζοντες· καὶ τὸ μὲν πραχθὲν ὑπ' αὐτῶν ἀνθρώπινον ἦν καὶ τὴν ἀνθρωπείαν Φύσιν οὐ ψευδόμενον· οἱ δὲ πράτΊοντες ἦσαν κατὰ ἀλήθειαν Ἄγγελοι, τὴν οἰκείαν τῷ πράγματι Φύσιν οὐ συγκεράσαντες, ἀλλὰ τὴν μὲν ὄψιν πρὸς τὴν οἰκείαν τοῦ Ἀβραὰμ Θέαν συνεχρώτισαν, τὴν δὲ βρῶσιν καὶ πόσιν οὐχ ὁμοίως τῷ Ἀβραὰμ λαβόντες ἀνήλωσαν, ἀλλὰ πυρὸς δίκην τὴν παρατεθεῖσαν αὐτοῖς δαπανήσαντες οὐδὲ κόρον ἐξ αὐτῆς ὡς οἱ πεινῶντες ἔλαβον οὐδ' εἰς σκύβαλον, ὡς Φιλεῖ, Fol. 117, r°. περιτΊὸν ἐξέρριψαν· ἑκάτερον δὲ πράτΊουσιν, ἑκατέρῳ συγκείμενοι· Φανέντες γὰρ ἄνθρωποι τὸ τῶν ἀνθρώπων σώζουσιν ἰδίωμα, ἵνα μὴ τὸν δίκαιον τὰ μεγάλα λυπήσωσι, Φαγεῖν ἀρνησάμενοι, ἀσυνάλλακτον τὴν οἰκείαν πρὸς αὐτὸν Φύσιν[2] ἐκδιδάσκοντες· ἵνα δὲ μὴ[3] πάλιν εἰς τὴν ἀνθρωπείαν Φύσιν ὠλισθηκέναι δόξωσι, ΦυλάτΊουσιν ἀκριβῶς τὸν ὅρον τῆς λήξεως καὶ λαβόντες τὸ σιτίον ὡς ἄνθρωποι παρὰ τοῦ Ἀβραὰμ, ὡς Ἄγγελοι τοῦτο Φαγόντες ἀνάλωσαν, οὐ σωματικῇ γεύσει τὸν λαιμὸν γλυκαινόμενοι, ἀλλ' ἀσωμάτῳ Θίξει τὴν τροΦὴν ἀναλώσαντες· καὶ τούτων[4] γενομένων σαΦῶς κατὰ ἀλήθειαν, τῶν ὀΦθέντων Ἀβραὰμ οὐ τυποῖ τὴν ἐμΦάνειαν, οὐδ' ἐμΦερὲς ἄγαλμα ξέει, οὐ[5] γράΦει τῷ πίνακι, ἐν αὐτοῖς βλέπειν τοὺς ξενισθέντας νομίζων[6], ἀλλ' ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ἀποκρύΦῳ ταμείῳ τὰς μνήμας αὐτῶν εἶχε καὶ μελετῶν ἠβρύνετο.

[1] Cod. ἐν Θέᾳ γενόμενοι δεικνύοντες, verbo γενόμενοι linea subducta a pr. manu. — [2] Φύσιν add. sec. in marg. — [3] μηδὲ. — [4] τῶν Mac. τούτων Nic. — [5] ἢ Nic. — [6] Particulam hujus capitis καὶ τούτων — νομίζων Nicephorus attulit.

CAPUT XXVIII.

Solutio de incarnatione Verbi.

Εἰ[1] δέ σοι δοκεῖ πολὺ προφερέστερον ἐν ἀγάλματι τὸ Θεῖον εὐδοκεῖσθαι[2] μᾶλλον οἰκεῖν, καὶ μὴ ἐν τῇ Μαρίᾳ διὰ τὸ ἐλάττωμα τῶν παθῶν σεσαρκῶσθαι, ἄκουε ἐντελέστερον τοῦ δόγματος τὸ μυστήριον· ὡς ὁ παναρκέστατος καὶ δημιουργὸς Λόγος, ἱκανὸς ὢν καὶ πολὺς καὶ παθῶν ἀλλότριος, οὐ δέδοικεν ὅσα παρ' ἡμῖν αἰσχύνης καθέστηκεν αἴτια. Ἐν τούτῳ γὰρ ἀπαθὴς, ἐν ᾧ μετὰ τοῦ πάσχοντος γεννηθεὶς οὐκ αἰσχύνεται, ἄχραντος ἐν τούτῳ, ἐν ᾧ τὸ κεχρῶσθαι τῇ κακίᾳ οὐ δέχεται· Fol. 117, r°. σαρκοῦται τοίνυν ὁ Λόγος, οὐκ εἰς σαρκὸς νόσημα κατιὼν ἢ ἐλάττωμα, ἀλλ' εἰς οἰκείαν ἀφθαρσίαν ἄγων τὰ[3] τῆς σαρκός. Ὡς γὰρ εἰς ὑγρότητα καταβαίνων ἥλιος οὐχ ὑγρότητα δέχεται οὐδὲ πηλώδης εὑρίσκεται, τὴν δ' ὑγρότητα τοῦ πηλοῦ ξηραίνων στεγανοῖ αὐτὸς ὅλως τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποθολούμενος, οὕτως ὁ Θεὸς Λόγος, ὢν ἥλιος νοητὸς, εἰς σάρκα κατελθὼν, οὐδὲν μὲν ἐκ τῆς σαρκὸς ἀνιμᾶται νόσημα οὐδ' ἐν τοῖς πάθεσιν αὐτὸς[4] ἁλίσκεται νικηθεὶς <καὶ> ἐν τῷ τῆς κακίας πίπτων ἀρρωστήματι· τοὐναντίον δ' αὐτὴν ἐκ τῶν ὀλισθηρῶν πραγμάτων ἀναγαγὼν καὶ τῶν αὐτῆς συμφορῶν ἀνασπάσας εἰς Θείαν ἔστησε λῆξιν μακαριότητος, θερμαίνων αὐτὴν κακῶς διαρρέουσαν καὶ λυομένην αὐτὴν ταῖς ἁμαρτίαις συγκρατῶν, ὥστ'[5] ἄμαχον αὐτὴν γενέσθαι καὶ ἀνάλωτον καὶ τῶν ἐλαττωμάτων νικῆσαι τὰς προσβολὰς, ὡς ἂν ἡ σάρξ[6] καὶ τὴν οὐσίαν ἔχῃ καὶ τὴν διαβολὴν τῆς οὐσίας ἀρνήσηται καὶ τὸν ὅρον σώσῃ καὶ τὸν θόρυβον τοῦ ὅρου καταβάλῃ. Τούτου γὰρ ἕνεκεν, οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ τὰ τῆς οἰκονομίας πληροῖ κατορθώματα ἀλλ' ἐν σαρκὶ, καὶ οὐκ ἀπολύτῳ σαρκὶ ἀλλ' ἀνθρωπείᾳ[7] σαρκὶ καὶ ταύτῃ παρθενικῇ, ἵνα δείξῃ ὡς ἀπὸ παρθένου γῆς ἐν ἀρχῇ λαβὼν τὴν σάρκα πεποίηκε, νοῦ καὶ λογισμῶν καὶ ψυχῆς οἰκητηριον, καὶ νῦν ἐκ παρθένου καὶ κόρης ναὸν ἑαυτῷ κατασκευάζει, χειρὸς ἀνθρωπίνης καὶ τέχνης μὴ δεηθείς. Τί γοῦν τιμιώτερον, χοῦς ἢ παρθένος; ἄνθρωπος ἢ πηλός; οἶμαι τὸν ἄνθρωπον πηλοῦ προφερέστερον καὶ τὴν παρθένον ὑπάρχειν Fol. 118, r°. τιμιωτέραν χοός. Εἰ γοῦν Θεὸς χοῦν ἀπὸ γῆς λαβεῖν οὐκ αἰσχύνεται ἀλλ' ἔμπηλον ὕλην πλάττει[8] καὶ τορεύει τὸν ἄνθρωπον, πῶς ἐξ ἀνθρώπου λαβεῖν ἄνθρωπον ὑπερθήσεται; ἢ πῶς ἐκ παρθένου σάρκα φορέσαι διασκέψεται; οὐ δίχα

[1] In marg. comp. σημείωσαι. — [2] εὐδυκεῖται. — [3] ἄγοντα. — [4] αὐτοῖς. — [5] ὡς. — [6] σάρ : ξ add. rec. manus. — [7] ἀνθρωπίᾳ. — [8] πράττει.

δὲ πάσης βραδυνούσης ἀναβολῆς τοῦ τιμιωτέρου τῆς γῆς φυράματος ἅψεται καὶ θεοφόρον ἄγαλμα μονογενῶς ἐργάσεται, ἐν ᾧ κατοικήσας σαλεύει τὴν οἰκουμένην τῷ κάλλει τῆς ἀρετῆς, καὶ πᾶσιν ἐπαστράπτει τῇ χάριτι τῆς δωρεᾶς;

Εἰ[1] γὰρ ὁ παρ' ὑμῖν Προμηθεὺς λεγόμενος πλάττει τὸν ἄνθρωπον, μηδὲν ὅλως αἰδούμενος, Ζεὺς δὲ γυναῖκα ποιεῖ ἣν ἔζωσεν Ἀθηνᾶ, καὶ τὸν μῦθον ἐπαινεῖτε καὶ τὸ πρᾶγμα σεμνύνετε, οὐκ αἶσχος ὁρῶντες, οὐ πάθος λογιζόμενοι, οὐ κεκρυμμένων μορίων τὸν λόγον ἐξετάζοντες· πολὺ γὰρ αἰσχρότερον[2] (εἴ γ' ὄντως ἐστὶν αἰσχρόν[3]) τὸ πλάσαι μόρια καὶ καλύψαι τισὶν ἐπιβλήμασιν ἢ τὸ δι' αὐτῶν παρελθεῖν, οἰκονομίας χάριν καὶ λόγου λυσιτελοῦς. Ὁ γὰρ ποιῶν οἴκημα καὶ μένειν ἐν αὐτῷ πάλιν[4] διατρεπόμενος, κατήγορος ἑαυτοῦ καὶ κριτὴς ἀπαραίτητος, ὅτι δημιουργῶν μὲν αἰσχύνης[5] ἄξιον οὐδὲν ἐλογίσατο, μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν, διέβαλε τῶν ἰδίων πόνων τὸ κατόρθωμα, ἀνάξιον εἰς οἴκησιν κρίνων[6] τὸ φιλοτέχνημα· οὕτω τὸ θεῖον ποιοῦν τὸν ἄνθρωπον ἀδικοῦν ὀφθήσεται, εἴ γε αἰσχυνεῖται[7] κατοικεῖν ἐν αὐτῷ, εἰ λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ τὸ μέρος ἀρνήσεται, ὅλην τῆς σπουδῆς αὐτοῦ τὴν τέχνην ἠκύρωσεν, ὅλην ἀθετήσας αὐ- Fol. 118, v°. τοῦ τὴν σοφίαν διέβαλεν, ὅτι ποιῶν τῆς ἰδίας δόξης ἀπεικόνισμα, τοῦτ' αἰσχρὸν[8] εἶναι ἐδίκασεν[9] ἐνναίειν[10].

[1] Hic locus Εἰ γὰρ — λυσιτελοῦς in Nicephori Antirrheticis legitur. — [2] αἰσχιότερον Mac.; αἰσχιώτερον Nic. — [3] αἴσχιον uterque. — [4] πάλιν in marg. sec. manus. — [5] αἰσχύνης μὲν. — [6] κρίνον pr. manus; in κρίνων mutav. sec. — [7] αἰσχύνει τοῦ. — [8] αἴσχιον. — [9] δικάσας. — [10] ἐννοεῖν.

CAPUT XXIX.

Solutio de dicto : Deos non maledices.

Ὅθεν φοβηθῶμεν περὶ Θεοῦ τοιαύτην γνώμην ἀναδέξασθαι, φρίξωμεν πολυπραγμονεῖν τὸν νοῦν τοῦ ποιήσαντος, καὶ σάρκα μὲν φορέσαι τοῦτον ὁμολογήσωμεν, κατοικεῖν δ' ἐν ἀψύχοις καὶ ἀφώνοις ἀγάλμασι τοῦτον μὴ δικάσωμεν· μηδὲ[1] θεοὺς καλέσωμεν τὰ σΊοιχεῖα τοῦ κόσμου, γῆν, ὕδωρ, πῦρ[2], ἀέρα, κἂν θέωσιν ἀσΊέρες καὶ τρέχωσιν ἄπειρα, τούτους μὴ θειάσωμεν[3]. Ὡς γὰρ τρέχοντας ἵππους οὐδεὶς ἐσΊεφάνωσεν ἀλλὰ τὸν ἐλατῆρα τούτων καὶ ἡνίοχον, οὕτως οὐκ ἄσΊροις ἀλλὰ Θεῷ τὸ σέβας γνησίως τηρήσωμεν, τῷ τούτους ἐξάψαντι· κἂν ἀγάλματα φωνῇ καὶ δοκῇ[4] διαλέγεσθαι, μηδὲ τούτοις τιμὴν <ἢ> ἀξίαν προπίωμεν, μηδ' ἂν λέγῃ Μωσῆς· «*Θεοὺς οὐ κακολογήσεις,» μὴ περὶ τούτων ἢ τούτους εἰρῆσθαι νομίσωμεν· ἐκεῖνοι γὰρ θεοὶ, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, ὥσπερ ἐκεῖνοι θερμοὶ, οὓς τὸ πῦρ ἐθέρμανε· Θεοῦ δὲ λόγος οὔτε λίθοις ποτὲ οὔτε ξύλοις ἐνήχησεν οὐδὲ τοῖς ἀναισθήτοις αἴσθησιν ἐχορήγησεν· ἄνθρωποι δὲ κενοφρονοῦντες[5] χρυσὸν χωνεύσαντες καὶ χαλκὸν διαπλάσαντες χρησμοὺς ἐξ αὐτῶν ὡς θεῶν[6] ἀπήτησαν, πηροὶ τὸ φρόνημα καὶ τυφλοὶ τὴν ἔννοιαν, μηδ' ἐκ τῆς ἀναισθησίας τῶν λιθίνων ξοάνων τὴν ψυχὴν δυσωπούμενοι καὶ κρίνοντες ἐκεῖνο καὶ καλῶς δοκιμάζοντες, ὡς οὐδὲ τιμῆς αἴσθησιν οὐδ' αὖ πάλιν ὕβρεως λαμβάνει τὸ ἄψυχον, οὐ τὸν εὐλογοῦντα τιμᾷ οὐδὲ τὸν κακολογοῦντα τιμωρίαις[7] ἀμύνεται. Μωσῆς οὖν οὐκ ἀναισθήτους λέγει κακολογεῖσθαι θεούς. Τί γὰρ τὸ ἀναίσθητον κακολογούμενον; παρὰ τίνος ποτὲ λυπηθήσεται[8]; τίς δ' οὕτως ἐνεὸς[9] καὶ φλήναφος καὶ μωρὸς, κακολογεῖν ἐκεῖνο τὸ μὴ δυνάμενον δι' ὕλης νωθρότητα[10] τῆς κακολογίας τὴν ὕβριν διακρῖναι; Ὅθεν οὐδὲ θεοὶ οὐδ' αἴσθησιν ἔχοντες προπηλακισθήσονται[11], οὐδ' ἀμυνοῦνταί[12] τινα, νεκροὶ τὴν φύσιν ὄντες καὶ τὸν λόγον ἀκίνητοι.

* Exod. xxii, 28.

Fol. 119, r°.

Εἰ δ' ὀνόματα θεῶν ἔχουσι καὶ ἐπίκλησιν, οὐ λυμαίνονται τὸ θεῖον, ὡς οὐδὲ κύνες ἀνθρώπων ὀνομασίᾳ τιμώμενοι· πολλοὶ γοῦν ἐξ εὐχερείας[13] τὰ θεῖα

[1] Hæc pars capitis μηδὲ θεοὺς usque ad finem exstat apud Nicephorum. — [2] πῦρ omis. Nic. — [3] θειάζωμεν Nic. — [4] δοκῇ omis. Mac. — [5] κενοφωνοῦντες Mac. — [6] τὸ θεῖον Nic. — [7] τιμωρίσας Mac. — [8] Μῶσης οὖν — λυπηθήσεται in cod. Mac. desunt. — [9] ἐννεὼς Mac. — [10] νεκρότητα ἐκ τῆς Nic. — [11] προπιλακισθήσονται. — [12] ἀμύνονται Nic.; ἀμυνοῦν pr. manus; ται add. sec. — [13] εὐχερίας Mac.

τοῖς βεβήλοις ἐπέθηκαν[1] ὀνόματα, οὐδὲν ἐν τούτῳ τὸ ϑεῖον[2] λυπήσαντες, τὴν δὲ σφῶν ἀφροσύνην μόνον ἐφανέρωσαν. Εἰ γάρ τις Θεὸς μὲν λέγεται καὶ ϑεῖον οὐδὲν ἔχει, ὑβρίζει τὴν κλῆσιν καὶ διαβάλλει τοὔνομα, ἀπαραίτητον ἔγκλημα φέρων καὶ ἀδιόρθωτον. Μὴ οὖν νομίσῃς ἐν τούτῳ τὸν παντοκράτορα Θεὸν ἀνιᾶσθαι καὶ δυσφορεῖν, εἰ καὶ μέχρις ἑρπετῶν τινες τῶν ἀφρόνων τὸ ϑεῖον[2] κατέσυραν ὄνομα· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ἱκανῶς ἐζημίωσαν, τὴν πρώτην καὶ ἀνώλεθρον οὐσίαν καὶ ἀκήρατον ὕλαις ἀτίμοις ἐπάραντες ὄνομα. Ἀποχρώντως[3] σοι περὶ τῆς τερθρείας τῆς ἀβεβαίου τῶν ϑεῶν λελέχθωσαν οἱ λόγοι.

[1] *ἐπῆραν* Mac. — [2] *τὰ ϑεῖα* Mac. — [3] *ἀποχρόντως* Mac.

CAPUT XXX.

Solutio de resurrectione carnis.

Λοιπὸν[1] ἐρωτῶ συγκροτῆσαι τὸν νοῦν εἰς τὴν ἀφήγησιν τὴν μέλλουσαν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς σαρκὸς ὧδε γίγνεσθαι. Καὶ μή μοι θορυβήσῃς ἢ τῶν ἐνταυθοῖ καθεζομένων μηδείς· ἤδη γὰρ ἔγνωκά τινας οὐ μικρῶς ἀηδίζεσθαι περὶ τῆς ἀναστάσεως φράζειν μέλλοντας ἡμᾶς. Ὅθεν ἐπειδὴ πολὺς ὁ λόγος καὶ πολλῆς δεῖται βασάνου, πολλὴν δεῖ καὶ τῶν παρόντων ὑπάρχειν τὴν εὔνοιαν[2].
Fol. 119, v°. Τί γοῦν; ἐκ ποίας ὑμῖν[3] εἰκόνος ἢ ποίας πιθανότητος τὸν τῆς ἀναστάσεως ὑμῖν λόγον ἀπαγγείλωμεν; Ὀφείλει γὰρ σὺν τῇ πειθοῖ καὶ ἀξιοπίστους εἰκόνας καὶ λίαν ἐπιφανεῖς ἔχειν τὸ λεγόμενον· οὐ γὰρ ἡ φαντασία τῆς λέξεως τῶν ζητουμένων ἀποκαλύπτει τὴν φύσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ πράγματος ἀλήθεια σεμνύνειν τοῦ λόγου τὴν φύσιν ἐπίσταται· ἐπεὶ συμβαίνει τὸ φαινόμενον ψεύδεσθαι τὸ ζητούμενον. Φανὲν γὰρ πολλάκις χρυσοῦν σκεῦος ἢ νόμισμα ὡραϊσμένον ἐν βαφῇ τὴν ὄψιν ἠπάτησε κεκρυμμένον ἔχον τῆς ὕλης τὸ ἄτιμον, καὶ φανείς τις οὐ φαῦλος ἐν μόνῳ τῷ σχήματι φαυλότητι τῶν ἔργων τὸ φανὲν ἠκύρωσεν· οὕτω λόγος ἔστιν ὅτε σεμνῶς ἐπᾳδόμενος ἔθελξε τὴν ἀκοὴν καὶ τῇ ψυχῇ μετέδωκε τῆς στωμυλίας λεληθότως τὴν βλάβην, οὐκ ἔχων ἀρετῆς στερρὸν τὸ ἀφήγημα. Διὸ φευκτέον τὴν σοφιστικὴν πανταχόθεν δεινότητα καὶ τὴν εἰλικρινῆ γνῶσιν ἀθρητέον σὺν τῷ καλῷ.

Πρῶτον[4] οὖν ἐκεῖνο πρεπόντως σκοπήσωμεν, εἰ τὸ γενόμενον ἐξ ὄντος ἢ μὴ ὄντος γέγονε. Καὶ εἰ μὲν ἐξ ὄντος, τούτῳ γένεσιν προσάπτειν οὐκ εὔλογον· εἰ δὲ καὶ προσαπτέον, διά τι δηλονότι· εἰ δ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ[4] εἶναι πεποίηκε, τίς ὑπόστασιν τῷ μὴ ὑφεστῶτι πρώην ἐχαρίσατο; Ὁ γὰρ τὸ μὴ ὂν εἰς οὐσίαν ἀναγαγὼν πολλῷ μᾶλλον τὸ γενόμενον καὶ λυθὲν ἀνασώσει καὶ βελτίονος ἀξιώσει προσθήκης καὶ λήξεως· τοῦτο γὰρ ἴδιον τῇ ἀγενήτῳ φύσει μεταβάλλειν τῶν γενητῶν εἰς τὸ κρεῖττον τὴν ὕπαρξιν καὶ τὰ ἐν χρόνῳ πο-
Fol. 120, r°. νήσαντα ἄγειν εἰς ἀνανέωσιν καὶ τὰ βαφέντα τῷ τῆς πονηρίας ἰῷ ἀποσμῆξαι τῇ χάριτι καὶ δευτέρας γενέσεως ὥσπερ καὶ ἀναπλάσεως ἀξιῶσαι τὰ καμόντα. Οὐ γὰρ αὖθις ὁ κόσμος βέλτιον σχῆμα λαβὼν καὶ ἀμφίασιν λύει τὴν ὑπόθεσιν, τοὐναντίον δ' εὐφραίνει, κρεῖττον τοῦ προλαβόντος κάλλος ἐνδυσάμενος· μέ-

[1] In marg. περὶ ἀναστάσεως sec. manus. — [2] ἔννοιαν. — [3] ὑμῖν in marg. pr. manus. — [4] Comp. σημείωσαι. — εἰς τὸ in marg. sec. manus.

νειν γὰρ ἐν ταυτότητι πρέπει τῷ θείῳ μόνῳ, τὴν δὲ κτίσιν λαμβάνειν ἀλλαγὴν καὶ ἀλλοίωσιν. Παιδαγωγεῖ οὖν ἡ παροῦσα ζωὴ καὶ κατάστασις εἰς τὴν μέλλουσαν τῆς ἀφθαρσίας πανήγυριν καὶ προκατασκευάζεται εἰς τὴν ἀνωφερῆ καταντῆσαι λαμπρότητα. Μήτρᾳ γὰρ ἐχούσῃ βρέφος[1] *ὁ νῦν ἔοικε βίος, ἀφεγγεῖ τῆς ἀγνοίας λήθῃ καὶ ἀσαφείᾳ κατέχων τὴν πᾶσαν τῶν πραγμάτων ὑπόστασιν, καὶ δεῖ τὸ πᾶν ὡς ἐκ χορίου*[2] *τοῦ νῦν αἰῶνος ἐκδυθῆναι βλάστημα καὶ δευτέραν ἐν φωτὶ τῆς ἀκηράτου μονῆς δέξασθαι διαγωγήν.*

Σὺ δὲ θέλεις τὴν φθορὰν ὑπάρχειν ἀτέλεστον καὶ φύειν ῥυπαρῶς καὶ τελευτᾶν βδελυρῶς καὶ γεννᾶν καὶ γεννᾶσθαι καὶ τῇ λήθῃ καλύπτεσθαι, ἀβρύνεσθαι τὸ κακὸν καὶ τὴν συμφορὰν αὔξειν, ἐνδείᾳ τήκεσθαι καὶ πενίᾳ λεπτύνεσθαι, ἡμέρᾳ κακοπαθεῖν καὶ νυκτὶ κατευνάζεσθαι, ἐσθίειν ἐν ἡδονῇ, εἶτα πάλιν ἐν πικρότητι κόρῳ βαρεῖσθαι κἂν τῇ σπάνει δυσπετεῖν, δουλείαν ἐν ὁμοίῳ καὶ δεσποτείαν εἶναι, πλούσιον ἑστάναι καὶ πένητα κεῖσθαι, πίπτειν τὸν γέροντα καὶ τὸν νέον ἐγείρεσθαι, θηλὰς ἀκμάζειν καὶ τὸ βρέφος θηλά-
Fol. 120, v°. *ζεσθαι, φροντίδι κακοῦσθαι καὶ πόνῳ νοσηλεύεσθαι, μισεῖν τὴν ἀγροικίαν καὶ τὴν πόλιν ἀσπάζεσθαι, φεύγειν ἰσότητα καὶ διώκειν τὸ ἄνισον, τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἐξ ἀνωμαλίας πολλῆς βασανίζεσθαι, ἐν χειμῶνι κατηφιᾶν κἂν τῷ θέρει φλέγεσθαι, ἔαρος ἄνθεσιν ἐν ὥρᾳ λαμπρύνεσθαι καὶ μετοπωρινοῖς ἀκροδρύοις ἐκτρέφεσθαι, γῆν ἐξορύττειν καὶ τὴν βῶλον ἐργάζεσθαι, πρέμνων ἀκρέμονας καὶ φυτῶν ἀποκνίζεσθαι, ὥραν ἐξ ὥρας λαμβάνειν ἀλλοίωσιν, ὁμοίους ἐξ ὁμοίων λαμβάνειν ἀπόφασιν, τυραννικῶς*[3] *τοῖς γένεσιν ἐμφωλεύειν ὠμότητα, κενοδοξίας ἐν κόσμῳ θρόνους ἐναποκεῖσθαι, ἀνατολὴν στασιάζειν καὶ τὴν δύσιν ταράττεσθαι, ἄρκτον φιλονεικεῖν καὶ μεσημβρίαν ἐρίζειν, χέρσον ὁμοῦ καὶ θάλασσαν τῇ περιστάσει κραδαίνεσθαι, τὸ χεῖρον ἐπιτάττειν καὶ τὸ κρεῖττον κελεύεσθαι, συκοφαντίαν ἰσχύειν καὶ τὰ συκοφαντούμενα τῶν πραγμάτων ἐκτρύχεσθαι, τραγῳδεῖσθαι τὴν ζωὴν καὶ τὸν βίον κωμάζεσθαι, ἀπαξαπλῶς τὴν φθορὰν ἐνδυσαμένην σειραῖς τὴν οἰκουμένην βιαίαις ἐλεεινῷ ταύτην ἐξαναλίσκειν τῷ σχήματι, καὶ λιμὸν Ὠγύγιον ἐφ' ἑκάστης ἀπλήστως*[4] *τὸ πᾶν ἐπινέμεσθαι, καὶ μὴ κἂν ὀψέ ποτε τὸ στυγητὸν τούτων παρελθεῖν καταπέτασμα καὶ τὸν κατηφῆ διαλυθῆναι πέπλον, μὴ τὴν ψυχὴν ἀπανθρώπου πέδης ἀπολυθῆναι, μὴ σιγῆσαι θρῆνον καὶ λωφῆσαι τὸ πένθος, μὴ τὴν ἐπιπολάζουσαν σβεσθῆναι κάκωσιν καὶ τὰς ἐπαλλήλους ἀρρωστίας κοπάσαι, μὴ τῶν κοσμοκρατόρων νεκρωθῆναι τὴν βίαν καὶ τῶν δυ-*
Fol. 121, r°. *ναστευόντων παρακοπῆναι τὸ θράσος, μὴ τῶν στεναζόντων κουφισθῆναι τὸν*

[1] *βρέφος*] *βρέ* prius omissum in marg. restituit pr. manus. — [2] *χωρίου*. — [3] *τυραννικοῖς*. — [4] *ἀπλείστως*.

πόνον καὶ τῶν θρηνούντων παρακληθῆναι τὸ δάκρυον, μὴ τῶν ἀσκητῶν ἐκλάμψαι τὰς ἀρετὰς καὶ τῶν ὑπερηφάνων σϐεσθῆναι τὸ φρύαγμα, μὴ τῶν ἀδίκων κολασθῆναι τὰ ἔργα καὶ τῶν δικαίων ὀφθῆναι[1] τὸ κατόρθωμα, μὴ τῆς γοητείας κριθῆναι τὴν σπουδὴν καὶ τῶν ἀπλάστων τιμηθῆναι τὸ ἄδολον, μὴ τὸν λογικὸν, ὡς ἔνι, δοξασθῆναι καὶ τὴν ἀλογίαν δεόντως ἐκριφῆναι, μὴ τοὺς εὐσεϐῶς καμόντας στεφθῆναι καὶ τοὺς ἀσεϐῶς ζήσαντας αἰσχυνθῆναι, μὴ τοὺς ταλαιπωρήσαντας δι' ἀρετὴν ἐπαρθῆναι καὶ τοὺς ἐν ἀσελγείᾳ ταπεινωθῆναι τρυφήσαντας, μὴ πηγὰς ἐμφυλίων αἱμάτων καθαρθῆναι μηδὲ κρήνας καὶ ποταμοὺς ἐκκρῖναι τὴν θόλωσιν, μὴ χειμῶνα λῆξαι καὶ φρυκτωρίαν πραῦναι, μὴ καθαρὸν κρατῆρα φανῆναι τὸν ἀέρα μηδ' οὐρανὸν τῶν ζόφων ῥῖψαι τὴν παχύτητα, μὴ τῶν μιασμάτων ἀπαλλαγῆναι τὴν γῆν μηδ' ἐκ τῆς ναυτιλίας ἡσυχάσαι τὴν θάλασσαν, μὴ τροχοῦ δίκην στραφῆναι τὸν κόσμον καὶ σῶσαι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ σχῆμα μεταϐαλεῖν, μὴ τὸ πᾶν ἐν τῷ παντὶ δίχα τῶν ὑπερκοσμίων λαϐεῖν ἀνανέωσιν καὶ ζωῆς εἰλικρινῆ δέξασθαι τὴν καινότητα, μὴ τῆς ἀπάτης ἐλεγχθῆναι[2] τὸ σόφισμα καὶ τῆς συνέσεως ζωπυρῆσαι τὸ παίδευμα, μὴ τὸ βλοσυρὸν πεσεῖν ἐπισκύνιον καὶ τῆς σεμνότητος ἀναγνωσθῆναι πίνακα[3], μὴ τῆς ἀλαζονείας σκυθρωπάσαι τὴν ὀφρὺν καὶ τῆς ἐγκρατείας αὐγασθῆναι [Fol. 121, v°.] *τὸ πρόσωπον, μὴ δίαιταν ἀφανῆ γενέσθαι τὴν πρόσκαιρον καὶ ζωὴν ἀκατάλυτον λαϐεῖν τὰ νῦν ἐκτρυχόμενα, μὴ φροντίδος ἀνηνύτου καὶ μώμου καὶ ὕϐρεως ἀπαλλαγῆναι τὸν λογισμὸν μηδὲ συντριϐῆναι τῆς μερίμνης τὸν ὄχλον, μὴ τὴν ἀκοσμίαν τὸν κόσμον ἐκδύσασθαι μηδὲ τὴν ἀπρέπειαν ἀπορρίψαι τὴν ἐνταυθοῖ, ἔχειν δὲ εἰς ἀΐδιον τὸ λυπηρὸν ἔνδυμα καὶ ταῖς συμφοραῖς δαπανᾶσθαι συχνότερον.*

Ἡ γὰρ δοκοῦσα καθολικῶς φθορὰ κατεπάγεσθαι τῷ κόσμῳ καὶ ἀπώλεια ἀφθαρσίας ἐστὶν ἀρχὴ καὶ σωτηρίας ἀφορμή· δεύτερον γὰρ ζωῆς εὐτυχήσει καλλώπισμα, ἐπὰν ἡ λογικὴ φύσις δεύτερον ἐν ἀναπλάσει λήψεται γενέσεως λόγον ἀκατάλυτον. Τοῦ γὰρ ἀνθρώπου χάριν τὸ πᾶν μεταϐάλλεται, ἐπεὶ καὶ χάριν αὐτοῦ κατὰ[4] τὴν ἀρχὴν ἠξιώθη γενέσεως· ἄνθρωπος γὰρ δι' ἑαυτὸν, οὐ δι' ἄλλον γέγονεν· οὐρανὸς δὲ καὶ γῆ καὶ τὰ τούτων ἴδια δημιουργεῖται δι' ἄνθρωπον καὶ δεῖ, τούτου λαμϐάνοντος ἀλλαγὴν καὶ μεταϐολὴν, συναλλαγῆναι τὸ πᾶν καὶ συναποσμήξασθαι. Ὡς γὰρ τεχνίτης οἶκον ἐν ἀρχῇ τεχνησάμενος, εἶτ' ἐν χρόνῳ καμόντα καὶ τῇ πτώσει λυθέντα αὖθις ἀνιστᾷ καὶ κρείττονος ἀξιοῖ δημιουργίας καὶ χάριτος, μὴ πολυπραγμονῶν ποῖος ἐν ἀρχῇ πρῶτος ἢ δεύτερος ἢ τρίτος ἐν τῇ οἰκοδομῇ λίθος ἐναπέκειτο, ἀλλὰ τοὺς ἐσχάτους ἐν

[1] *ὀφθεῖναι.* — [2] *ἐλεχθῆναι.* — [3] *πίναξ.* — [4] *παρά.*

ϖρώτοις καὶ τοὺς ϖρώτους ἐν ἐσχάτοις καὶ τοὺς μέσους σποράδην ἐντάτlων οἰκοδομεῖ, λυπῶν οὐδὲν ἐν τούτῳ τὸ σχῆμα τοῦ τεχνήματος οὐδὲ τὴν σύνθεσιν Fol. 122, r°. τῆς τέχνης ϖοιῶν διαϐάλλεσθαι, κόσμον δὲ ϖρέποντα τῷ οἴκῳ ϖεριϐαλὼν καὶ τῆς ἐπιφανείας καλλωπίσας τὸ εἶδος ὑπερϐάλλοντα λαμϐάνει τῆς τέχνης τὸν ἔπαινον· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον τεχνίτης οἴκου λογικοῦ γενόμενος ὁ Θεὸς καὶ ϖοιήσας ἄνθρωπον ἐν ἀρχῇ καὶ δειμάμενος θείας δυνάμεως σεμνὸν οἰκητήριον, ἐκ ϖολλῶν ὁμοουσίων γενῶν οἷα λίθων[1] συγκείμενον, ϖολλοῖς αἰῶσι καὶ χρόνοις ϖοιηθέντα καὶ ϖολλοῖς ἁμαρτιῶν συμπεσόντα τοῖς ϖάθεσι καὶ τέλος ἄρδην λυθέντα καὶ ἀπολόμενον[2] αὖθις ἀνασlήσει, καὶ συνάξει τὴν φύσιν ἐπισlήμῃ λεπlῇ καὶ δυνασlείᾳ σοφῇ καὶ τὰ ἐσκορπισμένα συλλέξει, μηδὲν τῶν ϖεσόντων ἀπολέσθαι συγχωρῶν, κἂν τοὺς ϖρώτους ἐν ἐσχάτῳ κατατάξῃ τῷ σχήματι, κἂν τοὺς τελευταίους εἰς τὴν ϖρώτην ἀξίαν ἀναγάγῃ, οὐδὲν λυπήσει τὸ ϖρᾶγμα, ἁρμόζουσαν ἑκάσlῳ τῆς ἀνασlάσεως διδοὺς τὴν ἀφήγησιν.

Κἂν γοῦν Πρίαμος, ὡς λέγεις, ἢ Νέσlωρ ϖρὸ χιλίων ἐτῶν τετελεύτηκε, κἂν ἕτερος ϖρὸ τριῶν τῆς ἀνασlάσεως ἡμερῶν τελευτήσειεν, οὐδ' ὁπότερος αὐτῶν λύπην ἄμετρον ἢ χαρὰν ἄπλετον ἀνασlὰς λήψεται, ἀλλ' ἐξ οἰκείων ἕκασlος ἔργων κομιεῖται τὰ ἐπίχειρα, οὐ τὸν τῆς ἀνασlάσεως λόγον, οὐδ' αὖ τὴν[3] ταχύτητα οὐδ' αὖ τὴν βραδύτητα ἢ ψέγων ἢ ἐπαινῶν, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ ϖολιτείαν ἢ ὑμνῶν ἢ μεμφόμενος. Καὶ γὰρ ϖερίοδος ἐτῶν ϖαρὰ Θεῷ χιλίων ὡς ἡμέρα μία βραχυτάτη λελόγισlαι, καὶ αὖθις τὸ βραχὺ, ἣν αὐτῷ δοκῇ, μυρίων αἰώνων ὑπάρχει ϖαράτασις· ὥσlε μικρολόγων ταῦθ' ὑπάρχει τὰ ῥήματα, φα- Fol. 122, v°. σκόντων· «εἰ τὸν ϖρὸ τριῶν ἡμερῶν τελευτήσαντα ὁμοίως ἀνασlήσει τῷ ϖρὸ χιλίων ἐτῶν, ἀδικεῖ τὰ μέγισlα.» Καὶ γὰρ οἱ ϖρὸ χιλίων ἢ δισχιλίων ἐτῶν τὴν ζωὴν δεξάμενοι ϖενταχοσίοις ἢ καὶ ϖεραιτέρω ἔτεσι τῷ βίῳ κατετρύφησαν, καὶ ὁ ϖρὸ τριῶν ἡμερῶν, τριάκοντα οὐδ' ὅλοις, καὶ τοῦτο ταλαιπωρῶν, ἀποζήσας ἔτεσι τὸν βίον κατέσlρεψεν· ὥσl' οὐ μεγάλα εἰ ϖαραμυθίας ἕνεκεν, ϖαραυτὰ θανὼν, εἶδε τὴν ἀνάσlασιν· σlαθμῷ γὰρ, οἶμαι, τὸ θεῖον καὶ μέτρῳ καὶ κανόνι τὴν ἑκάσlου ζωὴν δεόντως ἐσlάθμησε, καὶ τοὺς μὲν ἐδικαίωσεν ἑπlακόσια ζῆν ἔτη καὶ τελευτήσαντας ϖάλιν καθεύδειν ἔτη ϖολλὰ, ἄπλετα σωμάτων μεγέθη διαναπαύων ἔτη, τοὺς δὲ ϖεντήκοντα, ϖολλαῖς ταλαιπωρίαις, καὶ ϖαραυτὰ τούτοις διδοὺς τὴν ἀνάσlασιν, ὥσπερ τάχιον αὐτοὺς ἐκ τῆς δυσχερείας παραμυθησάμενος[4].

Διὸ τὴν τοιαύτην ϖενιχρὰν καὶ ϖlωχὴν ὑπάρχουσαν ἔννοιαν ὀφείλεις ἀποϐαλεῖν καὶ μὴ νομίζειν ἀδικεῖσθαι τοὺς ϖάλαι θανόντας καὶ βράδιον ἀνασlάν-

[1] λίθον. — [2] ἀπολλόμενον. — [3] αὐτήν. — [4] ϖαραμυθυσάμενος.

τας, μηδὲ μὴν ἐκεῖνο ψάλλειν τὸ παιδιῶδες ἐν τῷ λέγειν· «Πῶς δυνατὸν ναυαγήσαντά τινα καὶ ὑπὸ ἰχθύων βρωθέντα, εἶτα τῶν ἰχθύων ὑπὸ ἀνθρώπων βρωθέντων, εἶτα τῶν ἀνθρώπων σφαγέντων καὶ βρωθέντων ὑπὸ κυνῶν καὶ τέλος τῶν κυνῶν ἀναλωθέντων ὑπὸ γυπῶν, αὖθις ἀναβιῶναι καὶ τὴν ἀνάσ7ασιν λαβεῖν, ὑπὸ τοσούτων ἀναλωθέντα ζώων;» Ταῦτα γὰρ οὐ νηφόντων οὐδὲ τῶν ἐγρηγορότων ὑπάρχει τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τῶν ἐν μέθῃ κοιμωμένων καὶ ζωγρα- Fol. 123, r°. φούντων ὀνείρους, εἰ[1] μηδὲ κατὰ τὸ πῦρ ὁ τοῦ πυρὸς ποιητὴς ἰσχύσειεν ἐνεργεῖν, ποιῶν τὴν ἀνάσ7ασιν· πῦρ[2] μὲν γάρ ἐσ7ιν ὅτε ἄργυρον ἐν γῇ καὶ χρυσὸν ἀποκείμενον, μόλυβδον καὶ κασσίτερον[3], χαλκὸν καὶ σίδηρον ὡς εἰπεῖν που κρυπ7όμενον, πυρῶσαν τὴν γῆν καὶ χωνεῦσαν τὴν ὕλην, ἰδίως ἐξάγει τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ἰδίως ἐξάγει τὸν χαλκὸν, ἰδίως τὸν μόλυβδον[4], κασσίτερον αὖθις καὶ πάλιν τὸν σίδηρον, μηδὲν ἀπολέσθαι συγχωροῦν τῆς οὐσίας, εἰ μή πού τι γεῶδες ἐν αὐτοῖς τὸ φθαρῆναι δυνάμενον. Εἴ γε οὖν τοσοῦτον σθένει τοῦ πυρὸς ἡ δύναμις καὶ τοσαύτην δρασ7ήριον ἔχει τὴν ἐνέργειαν ὥσ7' ἐξαγαγεῖν ἐξ ὕλης ὕλην καθαρὰν καὶ σώζειν ἑκάσ7ῳ τὴν οὐσίαν ἀλύμαντον, κἂν εἰς μυρίας ὁ χρυσὸς ἐμπέσῃ τὰς χαράδρας, κἂν εἰς ἄπειρα ψήγματα λυθεὶς καὶ κατασπαρεὶς ἐν βορβόρῳ, ἐν πηλοῖς, ἐν χώμασιν, ἐν κοπρίαις, πᾶσι τὸ πῦρ ἐπιβληθὲν σώαν τῶν ἀπολομένων[5] ἐκβάλλει τὴν ὕπαρξιν, τί φῶμεν περὶ τοῦ τὴν φύσιν τοῦ πυρὸς ὑποσ7ήσαντος; ἆρ' οὐδ' ἐφαμίλλως αὐτῷ τὸν μυρίαις ἄνθρωπον ὕλαις ἐναποκείμενον κειμήλιον[6] λογικὸν καὶ χρυσοῦ τιμαλφέσ7ερον[7] ἰσχύσειεν ἀλλάξαι καὶ παρασ7ῆσαι σώους τοὺς ἐν γῇ, τοὺς ἐν θαλάσσῃ, τοὺς ἐν ποταμοῖς ἢ λίμναις ἀπολομένους, τοὺς ὑπὸ θηρίων βρωθέντας ἢ ὀρνέων, τοὺς εἰς κόνιν λεπ7ὴν λυθέντας καὶ ἄπειρον[8], ἀλλ' ἀδρανέσ7ερος τοῦ πυρὸς εὑρεθήσεται καὶ τοῖς συλλογισμοῖς οἷς ἔφης ἀδυνατῶν ὀφθήσεται;

Τὴν γὰρ φαντασίαν ἣν ἐφαντάσθης ἐκείνην τὴν ἄτοπον, περὶ τοῦ μὴ δύ- Fol. 123, v°. νασθαι Θεὸν τὰ πάντα ποιεῖν, ἐκ λογισμῶν οἰόμενος αὐτὴν ἕξειν πιθανῶς, καθάπερ ἔρεισμα δίχα κρηπῖδος[9], οὐχ ἔσ7ηκε. Πόθεν γοῦν σοι τὸ πάντα δύνασθαι τὸν Θεὸν σαφηνίσωμεν[10]; ἀπ' αὐτῆς τῆς θείας οὐσίας ἢ ἀπὸ τοῦ πρέποντος; ἢ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τὸν λόγον βασανίσαντες, ἀπ' αὐτῆς, εἰ βούλει, τῆς ἀχράντου φύσεως πρῶτόν σοι τοῦ ζητουμένου τὸν νοῦν ἀπαγγείλωμεν; ὡς εἰ τὸ γενόμενον δυνάμενος ὁ Θεὸς ποιῆσαι ἵνα μὴ ἐγένετο, ἀνάγκη τὸ γενητὸν ἀνελθεῖν εἰς ἀγένητον· εἰ δὲ τοῦτο δῶμεν, δύο ἀγενήτων ἐπακολουθεῖ λόγος· μᾶλλον δ' οὐδὲν γενητὸν, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀγένητον· πολὺς δ' ὁ

[1] ἡ. — [2] πυρῶν. — [3] κασίτερον hic et paulo infra. — [4] μόλιβδον. — [5] ἀπολλομένων ut supra. — [6] κειμίλιον. — [7] τημαλφέσ7ερον. — [8] ἤπειρον. — [9] κριπίδος. — [10] σαφηνίσομεν.

μῦθος ἕψεται τῇ διανοίᾳ ταύτῃ· οὕτω γὰρ γεννητὸν ἔσται καὶ τὸ ἀγένητον· ἐλθόντος δὲ τοῦ ἀγενήτου εἰς τὸν τοῦ γεννητοῦ λόγον, αὖθις τοῦ γεννητοῦ λόγος οὐχ ὑφίσταται· τίς γὰρ ἔσται τοῦ γεννητοῦ[1]*, μὴ ὄντος τοῦ ἀγενήτου*[2]*, ποιητής;*

Ὅμοιον δ' ἐκείνῳ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐρώτημα, εἰ δύναται Θεὸς, ἀγένητος ὢν, ἑαυτὸν ποιῆσαι γεννητόν· λεγόντων δέ τινων ὡς ἀμήχανον τὸ ἀγένητον γενέσθαι γεννητὸν, ἀδύνατος[3]*. Ὡς δὲ δίκαιος, δικάσει τῶν καταπονουμένων ποιῶν τὴν ἐκδίκησιν· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ποιήσειεν, ἀκριβῶς εὐήθεια τὸ δυνατὸν καὶ μωρία*[4] *φανήσεται, ποιεῖν μὲν πάντα καὶ διατορεύειν νόμῳ δημιουργίας, καταπλῦσαι δὲ τούτων, καὶ μηδὲ τιμῆσαι τὰ τὴν ἀρετὴν ἐν βίῳ ἀσπασάμενα, μήτε κρῖναι τὰ τὴν κακίαν* <ἐν> *τῷ ζῆν τιμήσαντα· ἀλλὰ λήθῃ καὶ τὸ καλὸν ὁμοῦ καὶ τὸ ἐναντίον ἐᾶσαι βαπτισθῆναι, καὶ μήτε τὴν ἀρετὴν ὡς ἀρετὴν στέψαι μήτε τὴν κακίαν* Fol 124, r°. *γυμνῶσαι, μὴ τὴν ἄσκησιν λαβεῖν τοῦ κάμνοντος καὶ τοῦ ἀκολάστου τὴν χλιδὴν ἀπελέγξαι, μὴ τὸν κακοπαθήσαντα χαροποιῆσαι πένητα μηδὲ τὸν τρυφήσαντα δειγματίσαι πλούσιον, μὴ τῶν θρυπτομένων κρῖναι τὴν μαλακότητα μηδὲ τῶν αὐχμηρῶν σεμνῦναι τὸ πολίτευμα, ἀλλ' ἁπαξαπλῶς ὡς οὐ γενομένην τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν σιγῇ σαλευθεῖσαν, μηδὲ τὴν κακίαν μηδὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς ἐν ἐξετάσει λαβεῖν. Οὐχ ἁρμόζει τῇ θείᾳ προνοίᾳ τοῦτο*[5] *τὸ δόγμα, οὐκ ἀδελφὸν τῇ ἀκηράτῳ φύσει τοῦτο τυγχάνει τὸ βούλημα, ἀλλότριον δὲ πάμπαν καὶ ξένον καὶ ὀθνεῖον καὶ τῆς ἀχράντου περιωπῆς ἐξωρισμένον μακρὰν τὸ τῶν οἰκείων οὕτως ἀμελεῖν ποιημάτων, τὸ περιορᾶν τῆς δημιουργίας τὸν λόγον ἀπολλύμενον*[6]*, τὸ χαίρειν ἀνθρώπων ἀπελθόντων εἰς ἄδηλον.*

Διὸ πάντα μὲν ἀναστήσει καὶ τούτοις δευτέραν ἀποδώσει τὴν ὕπαρξιν· κρινεῖ[7] *δὲ τὸν κόσμον ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησε, φείσεται δὲ τῶν αὐτῷ πιστευσάντων εἰλικρινῶς, κολάσει δὲ τοὺς αὐτὸν λαβεῖν μὴ θελήσαντας μηδὲ τῆς ἐπιφανείας σέψαντας τὸ μυστήριον. Ὡς γὰρ ὅσοι τῶν πώλων ἐν γράμματι βασιλικῷ καὶ τύπῳ σεσημείωνται*[8]*, οὗτοι βασιλικῆς αὐλῆς καὶ φάτνης ἀξιοῦνται, κἂν οὐτιδανοὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ἀλκὴν ἀδρανεῖς καὶ ὀκνηροὶ τὸν δρόμον, κἂν ἕξιν*[9] *οὐκ ἀνάλογοι, διὰ τὸν χαρακτῆρα τίμιοι καὶ ἐπιφανεῖς· ὅσοι δὲ βασιλικὸν οὐκ ἔχουσι σήμαντρον, κἂν εἶεν εὐκίνητοι, κἂν ὀξεῖς, κἂν ἀκίχητοι,* Fol 124, v°. *κἂν ἐκ πατέρων εἶεν τροχαλοὶ, κἂν ἐπίσημοι, ἔξω βασιλικῶν αὐλῶν ἀπελαύνονται (καὶ οὐ μῦθος τὸ πλάσμα οὐδ' εὑρησιλόγου τινὸς τὸ διήγημα, ἀλλ' ἱστορία ταῦτα καὶ πραγμάτων ἐναργῶν ἀφήγησις ἀληθής)· τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον ὅσοι τῷ σωτηρίῳ σημείῳ ἐσφραγίσθησαν, ὅσοι παντοκρατορικὸν ὄνομα ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ἐχάραξαν πίνακι, ὅσοι τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπικρα-*

[1] *ἀγεννήτου.* — [2] *γεννητοῦ.* — [3] Nonnulla deesse videntur. — [4] *μυρία.* — [5] *τοῦτο* in marg. sec. manus. — [6] *ἀπολλούμενον.* — [7] *κρινεῖ* in marg. sec. manus. — [8] *σεσημειῶται.* — [9] *εἶσιν.*

τεστέραν τὴν εἰς Θεὸν ὁμολογίαν ἔκριναν, οὗτοι τὸν κίνδυνον τῆς μελλούσης διέδρασαν κρίσεως, οὗτοι τὴν λεγομένην ἀβλαβῶς διέπλευσαν Χάρυβδιν[1] ὀφθαλμῷ ϖίστεως τὸ κοινὸν τῆς σωτηρίας σέλας ἀτενίσαντες καὶ τοῦ ἐπιδημήσαντος τὴν ἄφθονον λύτρωσιν. Ὡς γὰρ ὁ θώρακα ϖολὺν καὶ ϖυκνὸν καὶ ἀλυσιδωτὸν[2] ἐνδυσάμενος ἄτρωτος ἐν ϖολέμῳ κἂν τῇ ϖεριστάσει τῶν δεινῶν ἀνάλωτος, οὕτως ὁ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κρείττονος ἐνδυσάμενος τὴν ἀπειλὴν τῆς καθολικῆς οὐ δέδοικε κρίσεως. Ὥσπερ γὰρ τὸ ϖῦρ οὐ φλέγει τὴν λεγομένην ἀμίαντον οὐδὲ τὸ φάσγανον καίει, λαμπρύνει δὲ καὶ ϖυροῖ, οὕτω τοὺς ἀμιάντῳ βαφέντας ὀνόματι οὐ ϖῦρ, οὐ κρίσις ϖοτὲ διαθήσεται, ἀλλὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὀνομασίαν φεύξεται.

Ὡς γὰρ τὸν ὄψιν ἔχοντα τὴν δυναμένην ὁρᾷν ἠνεῳγμένην ἥλιος φωτίζει καταχόρως, κεκλεισμένην δὲ ταύτην τῷ σκότῳ ϖαραδίδωσιν, οὐδὲν αὐτὸς ἀδικῶν καὶ λυπῶν τὴν ὅρασιν, ἀλλ' ὁ τὴν ὅρασιν ἔχων ἑαυτὸν ἐζημίωσεν, οὐδὲν ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀδικηθεὶς, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐδύνατο φωτὸς ὀφθῆναι συνεργὸς,
Fol. 125, r°. ἐκ τούτων σκότον ἑαυτῷ[3] κατεσκεύασε, κρίσιν φωτὸς ἐν τῷ βλέπειν λαμβάνων τὸν ἥλιον, καὶ σκότου κρίσιν ἔχων ἐν τῷ[4] μὴ βλέπειν τὸν ἥλιον, δικαστὴς ἄμφω ϖραγμάτων αὐτὸς ἑαυτῷ γενόμενος καὶ κριτής· οὕτω τις Θεῷ ϖιστεύων καὶ τούτῳ ϖροσκείμενος, φωτὶ νοερῷ τυγχάνοντι καὶ θείῳ, κοινωνὸς[5] ἐν ᾧ ϖιστεύει εὑρίσκεται τοῦ Θεοῦ, σκότον ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας φυγὼν, καὶ λαμπηδόνι δογμάτων οὐρανίων τρεφόμενος, αὐτὸς ἑαυτῷ διὰ τοῦ βλέπειν τὸ θεῖον τὴν σωτηρίαν ϖρομνώμενος, αὐτὸς ἔχων ἱκανὸν καὶ ϖολὺ φυλακτήριον ἐν τῷ ϖιστεύειν τὸ σωτήριον φάρμακον. Ὁ δ' ἐκουσίᾳ τυφλότητος ἀπιστίᾳ ϖηρούμενος, καὶ τὸ κοινὸν τῆς αἴγλης φῶς ἀποστρεφόμενος ἐν τῷ σκότει νήχεται ὡς ἐν βυθῷ κνώδαλον, ἀρετῆς ἔχων ἀτελῆ κατορθώματα, κἂν σωφρονῇ δίχα φωτὸς, οὐκ ἔχει τὸν ἔπαινον· κἂν κοινωνῇ τοῖς ϖέλας, οὐ λαμβάνει σεμνότητα· κἂν δικαιοπραγῇ κριτὴν τοῦ ϖράγματος τὸ φῶς μὴ κτησάμενος, ἐπίληπτα κάμνει, μὴ φυγὼν τὴν διαβολήν· κἂν φυσικῷ δικαίῳ τὴν ψυχὴν ἐκπεπαίδευται μισῶν ἁρπαγὴν καὶ κλοπῆς ἀπεχόμενος, γάμων ἀλλοτρίων οὐ νοθεύων νόμιμα, οὐ ϖροπηλακίζων[6], οὐχ ὑβρίζων τὸν γείτονα, ὑπερμαχῶν ϖατρίδος, ὑπὲρ γένους κακοπαθῶν, ϖαντοῖα τῶν ἔργων ἀβρυνόμενος κάλλη, ἀκαθοσίωτός ἐστι καὶ φροῦδα ϖάντα ϖοιεῖ, τὴν ἀνώλεθρον δεσποτείαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ϖραττομένων κριτὴν οὐ δεχόμενος.

Fol. 125, v°. Ὥσπερ γὰρ δίχα φωτὸς τοῦ καλοῦ τὸ κάλλος οὐκ ἔχει τὸν ἔπαινον, καὶ δίχα τοῦ μέτρου τῶν μετρουμένων ὁ λόγος οὐ λαμβάνει τὸ ϖλήρωμα, οὕτω καὶ

[1] χάρυβδην. — [2] ἀλυσηδωτόν. — [3] ἑαυτὸν. — [4] τοῦ. — [5] κοινωνὸς in marg. sec. manus. — [6] ϖροπιλακίζων.

πρᾶξις ἀγαθὴ καὶ πᾶσα τῶν ἔργων ἀρετὴ καὶ διάθεσις, οὐ δεχομένη δοκιμαστὴν τοῦ παντεφόρου βλέμματος τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, μαργαρίτης ὑπάρχει πηλῷ κεκαλυμμένος, οὗ τὸ κάλλος οὐκ ἐν φωτὶ, ἀλλ' ἐν φορυτῷ[1] κέκρυπται. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, τὴν σωφροσύνην σ7έψει τοῦ σώφρονος; τίς τὸν σ7ρατιώτην μετὰ τὴν ἀρισ7είαν ὀψωνίοις τιμήσει[2]; τίς τὸν ἀγωνισ7ὴν ἀξιώσει βραβείων; οὐχ αὐτὸς κατ' αὐτὸν[3] ὁ δρόμος ἐπίληπ7ος; οὐχὶ δίχα σ7ρατηγοῦ τοῦ σ7ρατευσαμένου φροῦδον τὸ κατόρθωμα; οὐκ ἄνευ τοῦ σ7έφοντος οἰκτρὸν τοῦ σώφρονός ἐσ7ι τὸ ἀγώνισμα; οὐκ ἄνευ τοῦ βασιλέως τῶν ὑπηκόων ὁ φόρος ἀνόνητος; Οὕτω δικαιοσύνης παντοίας κατόρθωμα, εἰς ὄνομα καὶ τιμὴν τοῦ κτίσαντος μὴ γινόμενον, γυμνὸν ὑπάρχει τοῦ τέλους τῶν ἀγαθῶν· τοὐναντίον δέ τις τῶν πραττομένων πισ7εύων εἶναι καὶ τῶν δρωμένων ἔφορον καὶ δικασ7ὴν ἱκανὸν, κἂν ἐναγὴς ὑπάρχῃ κἂν ἐπιτηδευμάτων ἀσέμνων διάκονος, κἂν ἐδδελυγ[μένων] ἔργων καθέσ7ηκε ζηλωτὴς, ὑπ' ὄψιν τοῦ κτίσαντος τῶν οἰκείων ἔργων ἄγων τὴν ἐξέτασιν, ὡς ὁ κάμνων γυμνώσας ἰατρῷ φιλανθρώπῳ τὰ πάθη τοῦ σώματος, ἐλευθεροῦται πάσης ἀλγηδόνος καὶ ταραχῆς καὶ μυρίους ἐκβάλλει πλημμελημάτων τοὺς μώλωπας· ἱκανὸς γὰρ ὁ Σωτὴρ τοῦ μὲν σω.....

[1] φωρυτῷ. — [2] F. τιμήσειε in cod. — [3] Fors. καθ' αὐτόν.

CORRIGENDA.

Page 10, ligne 7, *πεινάσας*. Cod. *πεινώσας*.
Page 15, ligne 9, *ἀθρήσωμεν*. Cod. *ἀθροίσωμεν*.
Page 23, ligne 9, *ὁρμωμένην* vel *ὡρμημένην*. Cod. *ὡρμωμένην*.
Page 28, ligne 1, *καταρρητορεύσαντος*. Cod. *καταρητορεύσαντος*. — Ligne 13, *λέξῃ*. Cod. *λέξοι*.
Page 29, ligne 10, *οὐδὲν* sive *οὐδὲ ἓν*. Cod. *οὐδ' ἓν*.
Page 70, dele not. 25.
Page 76, ligne 9, *πεπονθούσης*, vix tolerandum; scribi tamen potuit ea ætate.
Page 90, ligne 17, *ἐνεστὸς*. Cod. *ἐνεστὼς*.
Page 99, ligne 11, *ἀπερριμμένων*. Cod. *ἀπεριμμένων*.
Page 103, ligne 24, *μεταβαλλόμενον*. Cod. *μεταβαλόμενον*.
Page 104, ligne 6, *κρύσταλλον*. Cod. *κρύσταλον*.

INDEX.

LIBER PRIMUS.

LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS.

LIBER QUARTUS.

DATE DUE

